

HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKTA PAY REHNİ

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ

İREM CANSU DEMİRCİOĞLU MERCAN

HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

2025

HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKTA PAY REHNİ

İrem Cansu DEMİRCİOĞLU MERCAN
121613008

Dr. Öğr. Üyesi Kerem ÇELİKBOYA
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Prof. Dr. Veliye YANLI
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Abdüssamet YILMAZ
Marmara Üniversitesi

Onay Tarihi: 10/07/2025



Bu belgedeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışa uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kural ve davranışın gerektirdiği şekilde, bu çalışmanın orijinal bulgusu olmayan tüm materyal ve sonuçlara tam olarak atıfta bulunduğumu ve referans verdiğimi beyan ederim.

İsim Soyisim: İrem Cansu
DEMİRCİOĞLU MERCAN

İmza:

ÖZ

Halka açık anonim ortaklık payının rehne konu olması, özellikle son yıllarda birçok anonim ortaklığın halka arz edilmesi, halka açık statüsünü haiz olması ve sermaye piyasası hukukuna tabi olması ile uygulamada yaygın olarak kullanılan bir teminat haline gelmektedir. Çalışmanın konusu temelde anonim ortaklık payına yönelik olarak ticaret hukuku ile sermaye piyasası hukukunun ve rehin hakkına yönelik olarak ise eşya hukukunun incelenmesini gerektirmektedir. Diğer yönleriyle ise kıymetli evrak hukuku ve icra hukuku alanlarında çeşitli çalışmalar yapılmasını gerektiren çok yönlü bir konu niteliğindedir. Bu doğrultuda, çeşitli hukuk disiplinlerinin bir arada incelenmesi gereken bir çalışma ortaya çıkmıştır.

Çalışmada, halka açık anonim ortaklıkta pay rehnine ilişkin uygulamada ve doktrinde tartışılan konulara genel hatlarıyla yer verilmekte olup gerekli yerlerde detaylı değerlendirmeler yapılmaktadır. Çalışmanın birinci ana bölümünde anonim ortaklık payı ve pay rehni kavramları açıklanarak anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkına uygulanacak hükümler doğrultusunda söz konusu rehin hakkının kurulmasına ilişkin hususlar ele alınmaktadır. Çalışmanın ikinci ana bölümünde ise halka açık anonim ortaklık ve kayden izlenen pay kavramları incelenerek halka açık anonim ortaklıktaki payları konu edinen rehin hakkının kurulmasına ilişkin esaslar ve söz konusu rehin hakkının hükümleri ayrıca açıklanmaktadır. Son olarak, çalışmanın üçüncü ana bölümünde, halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının sona ermesi, paraya çevrilmesi ve rehin hakkının sona ermesinin hüküm ve sonuçları değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halka Açık Anonim Ortaklık; Kayden İzlenen Paylar; Kayden İzlenen Pay Üzerinde Rehin Hakkı; Hak Rehni; Merkezi Kayıt Kuruluşu

ABSTRACT

Pledge right over a publicly traded company's shares has become one of widely used collaterals in practice, since many companies have been offered to the public, have become publicly traded companies and subject to capital markets law. The subject matter of study basically requires examination of corporate law and capital markets law with respect to shares in joint stock company and property law with respect to right of pledge. In other aspects, it has been a multi-disciplined subject that requires various studies in the fields of negotiable instruments law and enforcement law.

In this study, the issues discussed in practice and doctrine regarding pledge of shares in publicly traded companies are discussed in general terms and detailed evaluations are made where necessary. In the first part of study, concepts of shares in joint stock company and share pledge are explained and issues regarding establishment of the said pledge right are discussed in line with the provisions applicable to right of pledge over shares in the joint stock company. In the second part of study, concepts of publicly traded company and dematerialized shares are examined, and principles regarding establishment of right of pledge over shares in publicly traded companies and provisions of the said pledge right are further explained. Finally, in the third part of study, termination of such pledge right, its foreclosure and consequences of termination are evaluated.

Keywords: Publicly Traded Joint Stock Company; Dematerialized Shares; Pledge Right over Dematerialized Shares; Pledge over Rights; Central Securities Depository

TEŞEKKÜR

Çalışmanın konusu teminat hukuku ve sermaye piyasası hukukuna olan ilgimin bir yazına dönüştürülmesi fikri ile ortaya çıkmıştır. Uygulamada en çok tercih edilen teminatlardan biri olan pay üzerindeki rehin hakkının halka açık anonim ortaklık payları üzerindeki görünümü ve dolayısıyla sermaye piyasası hukukundaki kurallarla birleşimi bu yönleriyle benim için üzerinde çalışması çok keyifli bir başlık haline dönüşmüştür. Çalışmanın bu alandaki literatüre naçizane katkıda bulunmasını umarak sözlerime başlamak isterim.

Çalışmanın konusunun oluşturulmasından başlayarak son haline getirilmesine kadarki bu süreçte desteklerini esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Kerem Çelikboya'ya çok değerli zamanı, emeği, yorumları ve destekleri için minnetlerimi, teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Bu süreç içerisinde her anımda yanımda olan sevgili eşim Cihan Mercan'a sabrı, sevgisi, desteği ve anlayışı için sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca, hayatım boyunca bana sevgiyi, saygıyı, çalışkanlığı ve azmi öğreten, bu yolda bana her zaman inanan, moral veren ve sabırla yanımda olan sevgili annem Rukiye Demircioğlu'na ve sevgili babam Ayhan Demircioğlu'na en derin minnetlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM ANONİM ORTAKLIK PAYININ REHNE KONUSU OLMASI	6
I. ANONİM ORTAKLIKTA PAY KAVRAMI.....	6
A. Anonim Ortaklık Payı.....	6
B. Pay Sahipliğinden Doğan Hak ve Borçlar	7
C. Pay Senetleri	9
II. PAY REHNİNE İLİŞKİN İLKELER	12
A. Ferilik İlkesi.....	12
B. Belirlilik İlkesi	13
1. Rehnin Konusunun Belirli Olması.....	14
2. Rehnin Güvence Altına Aldığı Alacağın Belirli Olması	15
C. Kamuya Açıklık (Alenilik) İlkesi	17
D. Talilik İlkesi.....	18
E. Eskinin Önceliği İlkesi	19
F. Rehin Yükünün Bölünmezliği İlkesi	20
G. Güvenin Korunması İlkesi	20
III. PAY REHNİ KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	21
A. Pay Rehni Kavramı	21
B. Senede Bağlanmamış Anonim Ortaklık Payı Üzerindeki Rehin Hakkının Hukuki Niteliği	23
C. Senede Bağlanmış Paylar Üzerindeki Rehin Hakkının Hukuki Niteliği	26
IV. PAY REHNİNE UYGULANACAK HÜKÜMLER.....	27
V. PAY REHNİNİN KAPSAMI.....	28
A. Malvarlıksal Nitelikteki Haklar Bakımından.....	29
1. Kar Payı Hakkı.....	29

2. Tasfiye Payı Hakkı.....	30
3. Rüşhan Hakkı (Yeni Pay Alma Hakkı)	31
4. Bedelsiz Payı Edinme Hakkı	33
B. Yönetmel Nitelikteki Haklar Bakımından.....	34
1. Genel Kurula Katılma Hakkı	34
2. Diğer Yönetmel Nitelikteki Haklar	34
VI. ANONİM ORTAKLIK PAYI ÜZERİNDE REHİN HAKKININ KURULMASI	35
A. Genel Olarak.....	35
B. Borçlandırıcı İşlem	35
C. Tasarruf İşlemi.....	39
1. Senede Bağlanmamış Payların Rehni	40
2. Senede Bağlanmış Payların Rehni	44
a. Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Rehni	44
b. Nama Yazılı Pay Senetlerinin Rehni.....	47
c. Bağlı Nama Yazılı Pay Senetlerinin Rehni	50
d. Gerçek Nama Yazılı Pay Senetlerinin Rehni	51
e. İlmühaberler, Kuponlar ve Talonların Rehni	53
İKİNCİ BÖLÜM HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIK PAYININ REHNE KONU OLMASI.....	55
I. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLAR	55
A. Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramı.....	55
1. Payların Halka Arz Edilmesi	56
2. Payların Halka Arz Edilmiş Sayılması	57
3. Payların Borsada İşlem Görmesi	60
B. Halka Açık Anonim Ortaklıklara Uygulanacak Hükümler	61
II. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLARDA PAYIN KAYDEN İZLENMESİ	62
A. Sermaye Piyasası Araçları	63
B. Kayden İzlenen Sermaye Piyasası Araçları.....	65
C. Kayden İzlemenin Esasları	68
D. Kaydi Sistemdeki Kayıtların Tutulmasından Doğan Sorumluluk.....	71
III. KAYDEN İZLENEN HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIK PAYI	72
A. Kayden İzlenen Paylar ve Pay Senetleri.....	72

B.	Kayden İzlenen Paylardan Doğan Hakların Kullanımı	74
C.	Kayden İzlenen Paylara İlişkin Bağlam Hükümleri	76
D.	Kayden İzlenen Payların Pay Defterine Kayıt Edilmesi.....	81
IV.	KAYDEN İZLENEN PAYLAR ÜZERİNDE REHİN HAKKI KURULMASI	85
A.	Genel Olarak	85
B.	Borçlandırıcı İşlem	87
C.	Tasarruf İşlemi.....	92
1.	Kayden İzlenen Paylar Üzerindeki Rehin Hakkına İlişkin MKK Kayıtları	95
a.	MKK Nezdinde Yerine Getirilecek İşlemler	95
b.	MKK Kayıtlarının Hukuki Niteliği.....	97
2.	Bağlam Hükümlerinin Rehin Hakkına Etkisi	99
3.	Pay Defteri Kayıtlarının Rehin Hakkına Etkisi	102
D.	Kayden İzlenen Paylar Üzerinde Art Rehin Hakkı Kurulması.....	104
V.	KAYDEN İZLENEN PAYLAR ÜZERİNDEKİ REHİN HAKKININ HÜKÜMLERİ	108
A.	Malvarlıksal Nitelikteki Haklar Bakımından.....	109
B.	Yönetmel Nitelikteki Haklar Bakımından.....	111
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKTA PAY REHNİNİN SONA ERMESİ		113
I.	PAY REHNİNİN SONA ERMESİ	113
A.	Alacağın Sona Ermesi.....	113
B.	Borcun Dış Üstlenilmesi.....	115
C.	Alacaklı ve Borçlu Sıfatının Birleşmesi	116
D.	Rehin Hakkından Vazgeçilmesi (Feragat).....	116
E.	Rehin Hakkının Süresinin Sona Ermesi	117
F.	Zilyetliğin Kesin Olarak Kaybı	117
G.	Anonim Ortaklık Payına Özgü Sona Erme Halleri.....	118
1.	Payın İtfa Edilmesi.....	118
2.	Pay Sahibinin İskatı	119
3.	Anonim Ortaklığın Sona Ermesi.....	120
II.	PAY REHNİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ	121
A.	Lex Commissoria Yasağı.....	122

B. Önce Rehne Başvurma Kuralı	124
C. Rehnin Cebri İcra Yoluyla Paraya Çevrilmesi	126
1. Rehnin İlamsız Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi	126
a. Takip Talebi	127
b. Ödeme Emri ve Kesinleşmesi	128
2. Rehnin İlamlı Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi.....	130
3. Satış İşlemi.....	131
4. Satıştan Elde Edilen Tutarların Paylaştırılması ve Rehin Açığı Belgesi	132
D. Rehnin Özel Satış Yoluyla Paraya Çevrilmesi	133
E. Halka Açık Anonim Ortaklıkta Rehnin Paraya Çevrilmesine İlişkin Özel Durumlar	136
1. Senede Bağlanmamış Paylar Bakımından	137
2. Senede Bağlanmış Paylar Bakımından	138
3. Kayden İzlenen Paylar Bakımından.....	139
III. PAY REHNİNİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI	141
SONUÇ.....	144
KAYNAKÇA	165

KISALTMALAR

BİST	:	Borsa İstanbul Anonim Şirketi
bkz.	:	Bakınız
DİBS	:	Devlet İçi Borçlanma Senetleri
Elektronik Defter Tebliği	:	İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğ T: 01/07/2025, RG T: 14/02/2025, Sayı: 32813
eSPK	:	Mülga Sermaye Piyasası Kanunu T: 28/07/1981 No: 2499, RG T: 30/07/1981, Sayı: 17416
GSÜHFD	:	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İİK	:	İcra ve İflas Kanunu T: 09/06/1932, No: 2004, RG T: 19/06/1932, Sayı: 2128
İmha Yönergesi	:	Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi Tarafından Kayden İzlenecek Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Teslim ve İmha Esasları Yönergesi
İÜHFM	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği	:	İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği T: 22/07/2013, No: II-5.1, RG T: 22/06/2013, Sayı: 28685
KAP	:	Kamuyu Aydınlatma Platformu
Kaydileştirme Tebliği	:	Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ T: 07/08/2014, No: II-13.1, RG T: 07/08/2014, Sayı: 29081
Kotasyon Yönergesi	:	Borsa İstanbul Anonim Şirketi Kotasyon Yönergesi T: 14/07/2015
md.	:	Madde
MKK	:	Merkezi Kayıt Kuruluş Anonim Şirketi
MKK Yönetmeliği	:	Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik T: 07/08/2014, RG T: 07/08/2014, Sayı: 29081

Pay Piyasası Yönergesi	:	Borsa İstanbul Anonim Şirketi Pay Piyasası Yönergesi T: 30/11/2015
Pay Tebliği	:	Pay Tebliği T: 22/07/2013, RG T: 22/06/2013, No: VII-128.1, Sayı: 28685
RG	:	Resmi Gazete
s.	:	Sayfa
Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği	:	Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği T: 28/07/2013, No: II-5.2, RG T: 28/06/2013, Sayı: 28691
SerPK	:	Sermaye Piyasası Kanunu T: 06/12/2012, No: 6362, RG T: 30/12/2012, Sayı: 28513
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurulu
TBK	:	Türk Borçlar Kanunu T: 11/01/2011, No: 6098, RG T: 04/02/2011, Sayı: 27836
TMK	:	Türk Medeni Kanunu T: 22/11/2001, No: 4721, RG T: 08/12/2001, Sayı: 24607
Torba Kanun	:	Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun T: 27/12/2020, No: 7262, RG T: 31/12/2020, Sayı: 31351
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu T: 13/01/2011, No: 6102, RG T: 14/02/2011, Sayı: 27846
vd.	:	Ve Devamı

GİRİŞ

Ticari hayatın bir gerekliliği olan borçlanma kavramı, tacirlerin günlük hayattaki ihtiyaçları ve yatırımları için önem taşıyan finansmanlara ulaşım kaynağıdır. Söz konusu borçlanma, günümüzde daha çok tacirlerin yerli ve yabancı bankalardan, kredi kuruluşlarından ve kredi kullandırmaya yetkili diğer kuruluşlardan kredi temin etmesiyle karşımıza çıkmaktadır. Alacaklının ise bu borçlanmalar karşılığında alacaklarını güvence altına almak amacıyla çeşitli teminatlar talep ettiği görülmektedir. Genel sınıflandırma dikkate alındığında bu teminatlar şahsi teminat veya ayni teminat olabilmektedir. Ayni teminat olarak sınıflandırılan “rehin hakkı” ise, özellikle gelişen ekonominin getirdiği yerli ve yabancı yatırımlar ile birlikte alacaklıların en çok talep ettiği teminatlar arasında yer alarak, ticari hayattaki finansman kaynaklarının devamlılığı ve gelişimi için büyük bir önem arz etmektedir. Söz konusu teminat, özellikle kredi kuruluşlarının ve bankaların alacaklı konumunda olduğu borçlanmaların güvence altına alınması amacıyla uygulamada daha da önem kazanmaktadır.

Rehin hakkı, rehin alacaklısına, teminat altına alınan alacağının hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi halinde, söz konusu rehne konu malvarlığını paraya çevirme ve bunun sonucunda elde edilen tutar ile alacağını tahsil etmek yetkisi veren sınırlı ayni bir haktır.¹ Ayni bir teminat olan rehin hakkının rehin alacaklısına tesis ettiği haklar, yalnızca rehne konu malvarlığını paraya çevirmek ve elde edilen tutarları alacağını tahsil etmek üzere kullanmak olduğundan, alacaklısına “sınırlı” bir yetki tanımaktadır. Bu nedenle sınırlı bir ayni hak olarak sınıflandırılmaktadır.

Rehne konu malvarlığı değerleri çok çeşitli olabilmekle birlikte, piyasada en yaygın şekilde rehin hakkına konu edilen malvarlığı değerlerinden biri anonim ortaklık paylarıdır. TTK md. 329’da belirtildiği üzere, anonim ortaklıklar sermayesi belirli ve

¹ **Abdüssamet Yılmaz**, Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 5 (“Pay Rehni”); **Y. Can Göksoy**, Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001, s. 58; **Faruk Acar**, Rehin Hukuku Dersleri, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 1; **Turhan Esener / Kudret Güven**, Eşya Hukuku, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024, s. 890 ve 907; **Kemal Oğuzman / Özer Seliçi / Saibe Oktay Özdemir**, Eşya Hukuku, 26. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2024, s. 1023.

paylara bölünmüş şirketlerdir. Bu doğrultuda, anonim ortaklıkların temel yapı taşı olarak karşımıza çıkan paylar tek başlarına hukuki işlemlere konu olabilmekte ve bu yönüyle de bu paylar üzerinde sınırlı aynı hak tesis edilebilmektedir.

Ülkemizde sermaye piyasası son yıllarda büyük bir gelişme göstermiş ve birçok anonim ortaklık paylarını halka arz ederek borsada işlem görmeye başlamıştır.² Özellikle, bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kredi kullandırmaya yetkili kuruluşların kredi tahsisi işlemlerine ilişkin piyasa uygulamalarının bir sonucu olarak, şirketler halka arz yöntemiyle farklı finansman kaynaklarına yönelmiştir. Şirketlerin finansman kaynaklarını güçlendirmek için yapmış oldukları bu halka arz çalışmaları ile birlikte payları halka arz edilen şirketler SerPK hükümlerine tabi olmuş ve payları Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi (MKK) nezdinde kayden izlenmekte olan şirketler³ haline gelmiştir. Piyasanın bulunduğu güncel konum neticesinde, halka açık anonim ortaklıkların paylarının teminat olarak kullanılması ve bu doğrultuda sınırlı aynı haklara konu olması yaygınlaşan bir uygulamaya dönüşmüştür.

Özellikle, SerPK'nin MKK nezdinde kayden izlenen payların rehin hakkına konu olmasına ilişkin olarak özel hükümler⁴ getirmesi, konuyu anonim ortaklıkların paylarının rehnedilmesi konusundan ayırarak, ayrıca incelenmesi gereken bir konu haline getirmiştir. Halka açık anonim ortaklıklardaki pay rehninin, rehin alacaklısı tarafından diğer teminat türlerine ve teminata konu malvarlığı değerlerine göre daha masrafsız ve hızlı bir şekilde paraya çevrilmesi, malvarlığı değerinin piyasa değeri üzerinden paraya çevrilmesine imkân tanınması ve rehin hakkının kurulması işleminin daha az karmaşık ve

² SPK'nin resmi internet sitesinde yer alan veriler doğrultusunda toplam 706 adet anonim ortaklığın halka açık statüsünü haiz olduğu görülmektedir. Bu ortaklıkların payları borsada işlem görenlerin sayısı 585 olmakla birlikte payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklar toplam 121 adettir. Detaylı bilgi için bkz. <https://spk.gov.tr/e-veri-bankasi> (e.t. 21/05/2025); Payları borsada işlem gören toplam 585 ortaklıktan 200'e yakını ise son 5 yıl içerisinde halka arz edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. <https://spk.gov.tr/ihrac-verileri/ilk-halka-arz-verileri> (e.t. 21/05/2025).

³ Kayden izlenen anonim ortaklık paylarına ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. aşağıda II. Bölüm, III.A.

⁴ Sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine ilişkin olarak bkz. SerPK md. 47; Kayden izlenen anonim ortaklık payları üzerindeki rehin hakkına ilişkin kayıtların MKK'ye bildirilmesine ilişkin olarak bkz. Kaydileştirme Tebliği md. 22.

kolay uygulanabilir olması, bankalar ve kredi kuruluşları tarafından yaygın bir şekilde tercih edilen bir teminat türü olması sonucunu doğurmaktadır.

Bu nedenle de yalnızca bankalar ve kredi kuruluşları değil, piyasadaki diğer işlemler için de pay rehni, görece daha kolayca kurulabilen ve paraya çevrilebilen bir teminat türü olarak uygulamada yerini almıştır. Bu doğrultuda, işbu çalışmada, gelişen ekonominin gereklilikleri ile birlikte piyasada yaygın bir uygulama haline gelen halka açık anonim ortaklıkların paylarının rehne konu olması konusunun hukuki çerçevesi oluşturularak konunun hukuki detayları ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Halka açık anonim ortaklıkların paylarının rehne konu olması, sermaye piyasası, anonim ortaklıklar, eşya, icra ve kıymetli evrak hukuku başta olmak üzere birçok farklı hukuk dalı ile ilişkilendirilebilecek kapsamlı bir konudur. Konunun birçok hukuk disiplinini içerisinde barındırması nedeniyle, işbu çalışmada ortaya konulacak hukuki çerçevenin sınırlarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında konunun “sermaye piyasası hukuku”, “anonim ortaklıklar hukuku” ve “kıymetli evrak hukuku” yönleri esas alınacak olup bu doğrultuda mümkün olduğu ölçüde detaylı bir inceleme yapılacaktır. Konunun özellikle “eşya hukuku” ve “icra hukuku” yönleri ise gerekli olan detayların belirtilmesi ve genel kuralların incelenmesi yöntemiyle incelenecek ve bu doğrultuda kapsamlı bir inceleme yapılmayacaktır. Böylelikle, rehin hakkının “eşya hukuku” ve “icra hukuku” kapsamına giren yönlerine çalışmanın ilgili başlıkları altında değinilecek ve bu konulara ilişkin ayrı başlıklar altında detaylı bir inceleme yapılmayacaktır.

Ek olarak belirtmek gerekir ki, alacağın ödenmemesi halinde kendiliğinden doğan ve kanuni bir sınırlı ayni hak türü olarak karşımıza çıkan hapis hakkı işbu çalışma kapsamında incelenmemekte ve bu hakka ilişkin detaylı hukuki açıklamalara çalışmada yer verilmemektedir. Çalışmanın odak noktası rehin hakkı olduğundan ve hapis hakkına ilişkin detaylı incelemeler yapmanın işbu çalışmanın amacını aşacağı düşünüldüğünden çalışma kapsamında hapis hakkının⁵ incelemesine ilişkin ayrı başlıklar bulunmamaktadır.

⁵ Anonim ortaklık payının hapis hakkına konu olmasına ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 261 vd.

Türk hukukunda rehin hakkının tabi olduğu hükümler temel olarak İsviçre'den iktibas edilmiş olsa da çalışmanın ana konusunun halihazırda birçok hukuk disiplini içinde barındırması nedeniyle, çalışmanın ana konusunun karşılaştırmalı hukuk boyutu detaylı bir şekilde incelenmemektedir. Bu nedenle, çalışmada anonim ortaklık payı veya halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının karşılaştırmalı hukuktaki yerine dair bir başlık bulunmamaktadır.

Halka açık anonim ortaklık payları üzerindeki rehin hakkına ilişkin bu çalışmada, yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, birinci ana bölümde anonim ortaklık paylarına, pay rehnine uygulanacak temel ilkelere, pay rehninin hukuki niteliğine ve anonim ortaklık payları üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Bu bölümde, halka açık anonim ortaklıklara uygulanacak özel hükümler ayrımı yapılmaksızın genel olarak anonim ortaklıkların payları üzerinde tesis edilecek rehin hakkına odaklanarak rehin hakkının tesis edilmesine ilişkin borçlandırııcı işlemler ve tasarruf işlemlerine yer verilmiş ve bu husustaki uygulamalar detaylandırılmıştır.

Çalışmanın konusunun temeli olan anonim ortaklık payları ve rehin hakkına ilişkin bu açıklamalar sonrasında, çalışmanın ikinci ana bölümünde halka açık anonim ortaklıklar kavramı üzerinde durularak, halka açık anonim ortaklıkların payları üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda, özellikle konunun sermaye piyasası hukukunu ilgilendiren hususları detaylı bir şekilde incelenmiş olup bölüm kapsamında halka açık anonim ortaklıklara uygulanacak hükümler esas alınmıştır.

Nihayet, çalışmanın son bölümünde ise, halka açık anonim ortaklıkların payları üzerinde tesis edilen rehin hakkının sona ermesine ilişkin açıklamalar yapılmış olup esas olarak rehnin paraya çevrilmesi kavramı üzerinde durulmuştur. Konunun icra hukukunu ilgilendiren bu bölümünde, yukarıda da açıklandığı üzere, gerekli olan detaylara yer verilmiş ve konu bu yönüyle genel hatlarıyla ele alınmıştır.

Doktrinde anonim ortaklık payları üzerindeki rehin hakkına, taşınır üzerindeki rehin hakkına ve sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine ilişkin olarak çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, birçok hukuk disiplini içerisinde barındıran halka

açık ortaklıkta pay rehni konusu daha az ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, farklı farklı yönleriyle çeşitli çalışmalara konu olan bu hususları bir şemsiye altında birleştirmek ve halka açık anonim ortaklıkların payları üzerinde tesis edilen rehin hakkının niteliğine, kurulmasına, kapsamına ve sona ermesine ilişkin hukuki çerçeveyi ortaya koyarak literatüre, doktrine ve piyasada bu alanda karşımıza çıkan uygulamalara naçizane katkı sağlamaktır.



BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIK PAYININ REHNE KONU OLMASI

I. ANONİM ORTAKLIKTA PAY KAVRAMI

A. Anonim Ortaklık Payı

TTK md. 329 hükmünde açıkça belirtildiği üzere, anonim ortaklıkların sermayesi belirlidir⁶ ve paylara bölünmüştür. Anonim ortaklığın temel fonksiyonu sermayenin belirli bir şekilde bir araya toplanması, söz konusu sermayenin getirdiği risklerin bölüşülmesi ve pay sahiplerinin getirdikleri sermaye karşılığında sahip olduğu sorumluluğun sınırlandırılmasıdır.

Bu yönüyle, “pay” kavramı anonim ortaklığın merkezinde yer alan bir kavram olup anonim ortaklığın yapıtaşı niteliğindedir. Pay sahiplerinin anonim ortaklığa getirdiği toplam sermaye, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde belirlenen her bir payın nominal değerine bölünerek toplam pay sayısı elde edilir.⁷ Bu sayı ise, pay sahiplerinin ellerinde bulundurdukları toplam pay sayısını ifade eder. Bir diğer yönüyle, her bir pay diğerinden ayrı bir şekilde çeşitli hak ve borçlara konu olabilmekte olup sahibine “pay sahibi” sıfatını verirken pay sahipliği hakları olarak ifade edilen hakları bahşederler.⁸

Pay sahipliği, payların sahiplerinin kişilikleri ile ilgili bir kavram olmayıp “pay”ın sahipliğine özgülennmekte olduğundan pay sahiplerinin hak ve yükümlülükleri ise ilgili kişilerin kişiliğinden kaynaklanmamaktadır.

⁶ **Ali Murat Sevi**, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasası, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 42 – 43. (“Sermaye”)

⁷ **Sahi Karahan / Özlem Karaman Coşgun**, Şirketler Hukuku, 1. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya 2012, s. 328.

⁸ **Mehmet Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, 17. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 99 (“Ortaklıklar Hukuku”); **Sami Karahan**, Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1991, s. 3; **Abuzer Kendigelen**, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul 1994, s. 6 – 12; **Hasan Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt: II, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 1699. (“Şirketler Hukuku”)

Bu nedenle de paylar ve bu payların sahipliğine ilişkin mevkiler sabit kalmakta⁹ ve pay sahipleri çeşitli zamanlarda devren veya aslen iktisap yollarıyla elde ettikleri paylar vesilesiyle değişebilmektedir.

B. Pay Sahipliğinden Doğan Hak ve Borçlar

Anonim ortaklık payının sahip olduğu temel anlamların yanında, sahiplerine bahsettiği hak ve yükümlülükler mevcuttur. Bu anlamıyla, pay sahiplerinin katkıda buldukları sermayenin bir kısmına veya tamamına denk gelen paylara sahip olmak bir diğer deyişle ortaklığın esas sermaye taahhüdüne katılmakla elde ettikleri hak ve borçları ifade etmektedir.¹⁰

Pay sahipliğinden doğan haklar, malvarlıksal ve yönetsel nitelikteki haklar olarak sınıflandırılabilir olup pay sahipliğinden doğan borçlar ise ilgili pay sahibinin esas sermaye taahhüdü ile sınırlıdır (TTK m. 480). Söz konusu borç, ilgili pay sahibinin taahhüt ettiği esas sermaye payının tamamının ödenmesi ile son bulacaktır.

Pay sahipliğinden doğan malvarlıksal haklar, mali haklar olarak da ifade edilecek haklar olup para ile ölçülebilecek bir değere sahip hakları ifade etmektedir. Bu haklara, kâr payına katılma hakkı, tasfiye payına katılma hakkı, bedelsiz payları elde etme hakkı, rüçhan hakkı gibi haklar örnek gösterilebilir.¹¹ Pay sahipliğinden doğan yönetsel haklar ise, bu haklara örnek olarak genel kurula katılma hakkı, oy kullanma hakkı ve bilgi alma hakkı gösterilebilir.¹²

Pay sahipleri, esas sermayeye katılım oranları dikkate alınarak bu haklardan yararlanabilmektedir. Bu durum literatürde “oransallık ilkesi” olarak ifade edilmekte olup

⁹ **Göksoy**, s. 35; **Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku, Cilt: I, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021, s. 616. (“Cilt I”)

¹⁰ **Karahan**, s. 3; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 99; Hak ve borçların doğumu ile ortaklık ile pay sahibi arasında bir hukuki ilişkinin doğduğuna yönelik olarak bkz. **Fahiman Tekil**, Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993, s. 274.

¹¹ **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 248 vd.; **Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku, Cilt: II, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2023, s. 1 (“Cilt II”); **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1833.

¹² **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 254 vd.; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 9; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1880.

söz konusu haklar, pay sahiplerinin esas sermaye içerisinde sahip oldukları payı ile orantılı olarak kullanılabilir. ¹³ Fakat, oransallık ilkesinin uygulanmadığı bazı durumlar da söz konusudur. Örneğin, pay sahibinin genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı, ilgili pay sahibinin sahip olduğu payların oranı ile ilişkili değildir. Bu halde, ilgili pay sahibinin ortaklığın esas sermayesinde sahip olduğu pay adedine veya oranına bakılmaksızın pay sahibi bu hakkını kullanabilecektir. ¹⁴

Söz konusu haklardan yararlanılmasına ilişkin olarak uygulanacak bir diğer ilke de “eşit işlem” ilkesidir. TTK md. 357’de açıkça belirtildiği üzere, pay sahiplerinin eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulması esastır. Fakat, bu ilkenin tüm pay sahiplerinin eşit işleme tabi olması şeklinde yorumlanmaması gerekir. Nitekim, buradaki eşitliğin nispi bir eşitlik olup mutlak olmadığına belirtilmesinde fayda vardır. ¹⁵ Bir diğer deyişle, eşit şartlara sahip pay sahiplerinin arasında eşitliği bozacak olumlu veya olumsuz bir işleme tabi tutulmamasını ifade etmektedir. ¹⁶ Bazı haklar bakımından bu kuralın nisbi olarak değil, mutlak nitelikte uygulanması söz konusu olabilecek olup bu haklara örnek olarak genel kurula katılma ve bilgi alma hakları gösterilebilecektir.

Son olarak, pay sahiplerinin anonim ortaklığa karşı olan hukuki işlemlerinden doğan haklarının, pay sahipliğinden doğan haklar ile karıştırılmaması gerektiğini belirtmek gerekmektedir. Bu haklar, pay sahipliğinden doğan haklar nedeniyle oluşabilir, fakat bu durumlar haricinde anonim ortaklığın pay sahipleri ile yaptığı hukuki işlemlerden de kaynaklanabilir. Örneğin, pay sahibi ile anonim ortaklık arasında akdedilen bir satım, kira veya vekalet sözleşmesinden doğabilecek olan haklar, pay sahibinin sahip olduğu paylar dolayısıyla mevcut olan pay sahipliği haklarından ayrışır. ¹⁷

¹³ Göksoy, s. 37; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt I, s. 616; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 1700; Kendigelen, s. 8.

¹⁴ Oransallık ilkesinin uygulamasının istisnasını teşkil eden ve TTK’de bulunan diğer haklar için bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt I, s. 687 – 688.

¹⁵ Göksoy, s. 38; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt I, s. 691.

¹⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt I, s. 691; Karahan/Karaman Coşgun, s. 343; Karahan, s. 42.

¹⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt I, s. 681.

C. Pay Senetleri

Anonim ortaklık payı kavramının teknik anlamda pay anlamı ve pay sahipliğinden doğan hak ve borçlar bakımından sahip olduğu anlamdan bahsettikten sonra, son olarak, anonim ortaklık payının senede bağlanmış olması halinde ifade ettiği anlamdan da bahsetmek gerekir. Bu anlamda pay, eğer pay senedine bağlanmışsa kıymetli evrak niteliğinde olan bu pay senedini de kapsamakta ve pay senedi ile aynı anlama gelmektedir.¹⁸ Bu halde, pay sahipliğinden doğan hakların kullanımı pay senedinin üzerindeki zilyetliğin geçişi ile söz konusu olabilecek olup bu niteliğiyle pay senedinin aslında bir kıymetli evrak olduğu anlaşılmaktadır.¹⁹ Pay senedi, sebebe bağlılık ilkesi kapsamında illi bir senet olup anonim ortaklığın esas sözleşmesinden doğan pay sahipliği haklarını temsil eden bir kıymetli evrak niteliğindedir.²⁰

TTK md. 339/2’de anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinin hangi hususları içermesi gerektiği belirtilmiştir. Bu sayılanlar içerisinde pay senetlerinin nama veya hamiline yazılı olacakları hususu da yer almaktadır. Böylelikle anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde belirlenen türe göre pay senedi çıkarabilecekleri kabul edilmektedir. Bunun yanında, TTK md. 486 uyarınca, anonim ortaklığın payları hamiline yazılı ise, söz konusu pay bedellerinin ödenmesini takiben üç ay içerisinde hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılıp pay sahiplerine dağıtılması ve söz konusu dağıtımdan önce paya ve pay sahibine ilişkin bilgilerin MKK’ye bildirilmesi gerekmektedir.²¹

Ek olarak, payların nama yazılı olması halinde anonim ortaklığın yönetim kurulunun nama yazılı pay senedi çıkartma yükümlülüğü bulunmamakla birlikte, eğer azlık pay sahipleri yönetim kurulundan bu yönde bir istemde bulunursa, anonim ortaklığın artık söz

¹⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt I, s. 616; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1703; **Karahan**, s. 3.

¹⁹ **Göksoy**, s. 39; **Kendigelen**, s. 11; **Karahan**, s. 3; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 99.

²⁰ **Hüseyin Ülgen / Mehmet Helvacı / Arslan Kaya / N. Füsün Nomer Ertan**, Kıymetli Evrak Hukuku, 14. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 34; **Reha Poroy / Ünal Tekinalp**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 24. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021, s. 44; **Karahan**, s. 3; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 99.

²¹ Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun T: 27/12/2020, No: 7262, RG T: 31/12/2020, Sayı: 31351 (Torba Kanun) uyarınca TTK’de yapılan değişiklik ile MKK’ye bildirim yükümlülüğü getirilmiştir.

konusu pay senetlerini bastırması zorunlu hale gelmektedir.²² Bu hal haricinde, anonim ortaklığın nama yazılı pay senedi bastırmasına ilişkin bir yükümlülük bulunmamaktadır. Bu kapsamda, anonim ortaklıkların paylarını temsil eden pay senetleri bastırmaması halinde senede bağlanmamış veya çıplak payların varlığı söz konusu olacaktır.

SerPK hükümlerine göre halka açık anonim ortaklıkların pay senedi bastırmasına ilişkin esas ise söz konusu payların kayden izlenmesidir. Böylelikle, bu halde senede bağlanmış paylardan söz edilemeyecektir. Bu kapsamda, kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkının tabi olduğu tasarruf işlemleri bu başlık altında incelenmeyecek ve çalışmanın ikinci ana bölümü altında yer alan “Kayden İzlenen Paylar Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması” başlığı altında ele alınacaktır.

Pay sahipliğine ilişkin haklar paylar herhangi bir senede bağlanmamış olsa da kullanılabilir olup bu halde “senede bağlanmamış pay” veya “çıplak pay”dan söz edilir. Pay sahipliği haklarının kullanımı veya hakkın içeriği bakımından payın senede bağlanmaması halinde herhangi bir farklılık söz konusu olmayacaktır. Her ne kadar pay sahipliği hakları bakımından bir farklılık oluşmayacak olsa da senede bağlanmamış paylar ve senede bağlanmış paylar arasında söz konusu payların devredilmesine yönelik işlemler farklılık arz edecektir. TTK’de senede bağlanmamış payların devrine yönelik özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu doğrultuda, senede bağlanmamış payların devri TBK md. 183 uyarınca düzenlenen alacağın temliki hükümlerine göre yapılacak olup yazılı devir beyanının akdedilmesi ile senede bağlanmamış paylar devredilebilecektir.²³

Diğer yandan, hamiline yazılı pay senetlerinin varlığı halinde bu senetlerin temsil ettiği payların devri senet zilyetliğinin devralana geçirilmesi ile hüküm ifade edecektir.²⁴ Ek olarak, söz konusu hamiline yazılı pay senetlerinin devrinin MKK’ye bildirilmesi gerekecektir.

²² **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 117.

²³ **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 274; **Mustafa Halil Conkar**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sifatının İspatlanması, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 48; **Halil Arslanlı**, “Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği”, İÜHF, Cilt: 23, Sayı: 3-4, İstanbul 1958, s. 254.

²⁴ **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 275; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 125.

Nama yazılı pay senetlerinin basılması halinde ise bu senetlerin devri, devre ilişkin cironun yapılmasını takiben senet zilyetliğinin devralana geçirilmesi ile veya yazılı devir beyanının akdedilmesini takiben senet zilyetliğinin devralana nakledilmesi ile gerçekleştirilebilecektir.²⁵

Yukarıdaki hususları takiben, anonim ortaklıklarda pay sahipliği sıfatının ispatlanması hususuna da ayrıca değinmek gerekecektir. Payların herhangi bir senede bağlanmamış olması halinde, yani çıplak payların varlığı halinde payları devralan kişilerin pay sahipliği sıfatı TBK md. 183 uyarınca yazılı şekilde yapılacak yazılı devir beyanı ile ispatlanabilecektir.²⁶ Söz konusu pay devrinin ortaklığa karşı ileri sürülebilmesi için ise akdedilen yazılı devir beyanının ilgili ortaklığa sunulması ve ortaklığın pay defterine söz konusu payların devrine ilişkin kaydın işlenmesi gerekecektir.²⁷

Nama yazılı pay senetlerinin bulunması halinde ise devir yöntemine göre pay sahipliğine esas alınacak işlemler değişiklik arz edecektir. Nama yazılı pay senetlerinin yazılı devir beyanını takiben senet zilyetliğinin devredilmesi yöntemiyle devredilmesi halinde devralan kişinin pay sahipliği sıfatının varlığını akdedilen yazılı devir beyanı ile senedin teslim edilmesi işlemleri ispat edecektir.²⁸ Söz konusu senetlerin ciro edilerek zilyetliğinin geçirilmesi işlemleri takip edilerek devredilmesi halinde ise ilgili senedin zilyetliğini elinde bulunduran kişi ciro silsilesinin doğru olması halinde pay sahipliğini ispat edebilecektir.²⁹ Hamiline yazılı pay senetlerinin varlığı halinde ise, paylara ilişkin hakların meşru sahibi söz konusu senedin zilyetliğine sahip olan kişi olacaktır.³⁰

Anonim ortaklık paylarını temsil edecek pay senetlerine yönelik işbu çalışmanın konusunun kapsamına girecek olan diğer esaslar, bu çalışmanın birinci bölümünün “Anonim Ortaklık Payı Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması” başlığı altında daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

²⁵ **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 276 – 277; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 131 – 136.

²⁶ **Conkar**, s. 56.

²⁷ **Conkar**, s. 57.

²⁸ **Conkar**, s. 90 vd.

²⁹ **Conkar**, s. 81 vd.

³⁰ **Conkar**, s. 97 vd.

II. PAY REHNİNE İLİŞKİN İLKELER

Anonim ortaklıkta pay kavramı yukarıda çeşitli yönlerden ele aldıktan sonra, pay üzerinde tesis edilebilecek bir sınırlı aynı hak olan rehin hakkının genel hatlarıyla ele alınması gerekecektir. Bu doğrultuda, rehin hakkına uygulanacak hükümler ve bu hakkın hukuki niteliği detaylı bir şekilde incelenmeden önce, rehin hakkına uygulanacak genel ilkelerden bahsetmek önem arz etmektedir. Bu genel ilkeler, pay rehnine ilişkin hükümlerin anlaşılması ve yorumlanması bakımından da önemlidir.

Rehin hakkına özgü bu ilkelerden bazıları pay rehnine uygulanabilecek nitelikte değildir. Örneğin, rehin hakkının temel ilkelerinden bir olan “sabit dereceler sistemi” ilkesi TMK’deki düzenlemeler ışığında taşınmaz varlıklar üzerindeki rehin hakkı niteliğini haiz “ipotek hakkı” bakımından uygulanabilir olup TMK md. 954 uyarınca taşınır rehninin bir türü olan pay rehni hakkına uygulanabilir değildir. Buna ek olarak, pay rehninin aynı bir hak olarak niteliği çalışmamızın birinci bölümünün “Pay Rehni Kavramı ve Hukuki Niteliği” başlığı altında ele alınacak olup buradaki açıklamalar ışığında pay rehninin TMK md. 954 uyarınca taşınır rehninin bir türü olan “alacak” veya “hak” üzerinde rehin hakkı sınıflandırmalarından hangisine uygun olduğu ayrıca tartışılacaktır.

Bu tartışmanın varlığı bir yana, rehin hukukunda var olan temel ilkelerden pay rehninin hukuki niteliğine uygun olan ve bu doğrultuda pay rehninin varlığı halinde uygulanabilecek nitelikte olan ilkeler aşağıdaki başlıklar altında daha detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

A. Ferilik İlkesi

Bir alacağı temin etmek üzere kurulan rehin hakkının feriliği, rehin hakkının ilgili alacak hakkına bağlı olması anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda, alacağı güvence altına almak üzere kurulan rehin hakkı alacak hakkı geçerli bir şekilde kurulmuş ve varlığını

sürdüğü sürece varlığını sürdürmektedir.³¹ Diğer bir deyişle, rehin hakkının varlığı güvence altına aldığı alacağın varlığına bağlıdır.

Şöyle ki, alacağın geçerli bir şekilde kurulmaması veya kesin hükümsüz olduğunun tespiti halinde alacak hukuken geçerli bir şekilde doğmadığından rehin hakkının da varlığından bahsedilemez. Ayrıca, alacağın üçüncü kişiye devri halinde rehin hakkı da alacağa bağlı bir hak olarak alacağı devralan üçüncü kişiye geçecek ve bu kişi rehin alacaklısı konumunda olacaktır.³² Ferilik ilkesinin bir sonucu olarak, rehin hakkının dayandığı alacak ilişkisinin varlığına dayanan tüm def'i ve itirazlar rehin hakkı sahibi tarafından alacaklıya karşı ileri sürülebilecektir.³³

Bu ilke bir yönüyle de alacağın miktarı kadar rehin hakkının sağladığı güvencenin sınırını gösterir.³⁴ Rehinin paraya çevrilmesi aşamasında elde edilen miktardan yalnızca alacak miktarı kadar olanı rehin alacaklısına tahsis edilecek olup güvencenin sınırını da alacak miktarı³⁵ belirleyecektir.

B. Belirlilik İlkesi

Rehin hakkının uygulanmasında dikkate alınacak ilkelere bir diğeri de belirlilik ilkesidir. Belirlilik ilkesi, aşağıda daha detaylı bir şekilde ele alınan kamuya açıklılık ilkesi ile birlikte aynı hakların mutlak olma özelliğini sağlamak üzere uygulama alanı

³¹ **Acar**, s. 39; **Erol Cansel**, Türk Menkul Rehni Hukuku, Cilt: I (Teslim Şartlı Menkul Rehni), 1. Basım, Sevinç Matbaası, Ankara 1967, s. 22; **A. Lale Sirmen**, Alacak Rehni, 1. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1990, s. 14 (“Alacak Rehni”); **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1159; **Jale Akipek / Turgut Akıntürk / Derya Ateş**, Eşya Hukuku, 2. Baskı, Beta Basım, İstanbul 2018, s. 836; **Şeref Ertaş**, Eşya Hukuku, 11. Baskı, Barış Yayınları, İzmir 2014, s. 579; **Hasan Erman**, Eşya Hukuku Dersleri, 4. Basım, Der Yayınları, İstanbul 2013, s. 173; **Mehmet Ayan**, Eşya Hukuku, Cilt: III (Sınırlı Ayni Haklar), 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 304; **Rona Serozan**, Eşya Hukuku, Cilt: I, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, s. 344; **Aydın Aybay / Hüseyin Hatemi**, Eşya Hukuku Dersleri, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1981, s. 201; **Haluk Nami Nomer / Mehmet Serkan Ergüne**, Eşya Hukuku, 10. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 405; **A. Lale Sirmen**, Eşya Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 665 (“Eşya Hukuku”); **Esener/Güven**, s. 892.

³² **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1161; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 666.

³³ **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 14; **Oğuzman/Seliçi/Özdemir**, s. 1161; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 836; **Ertaş**, s. 579; **Erman**, s. 173; **Ayan**, s. 304; **Serozan**, s. 344; **Aybay/Hatemi**, s. 201; **Nomer/Ergüne**, s. 406 – 407.

³⁴ **Acar**, s. 40.

³⁵ Burada “alacak miktarı” olarak ifade edilen tutara ilgili alacağa ilişkin temerrüt faizi ve akdi faiz, takip giderleri ve alacaklının zarara uğraması halinde bu zarar kalemlerinin de dahil edileceğine ilişkin olarak bkz. **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 18.

bulur. Taşınmaz rehninde belirlilik ilkesinin pozitif dayanağı TMK md. 851/1 vd. hükümlerinde düzenlenmekte olup taşınır rehnine ilişkin olarak TMK’de ayrıca düzenlenen bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat, doktrindeki genel kabul, belirlilik ilkesinin taşınır rehni bakımından da uygulama alanı bulacağı yönündedir.³⁶

Sınırlı bir aynı hak olan rehin hakkı bakımından belirlilik ilkesi iki alt başlığa ayrılır: rehin konusunun belirli olması ve rehlin güvence altına aldığı alacağın belirli olması. Bu alt başlıklar aşağıda daha detaylı bir şekilde incelenmektedir.

1. Rehlin Konusunun Belirli Olması

Belirlilik ilkesinin birinci alt başlığı olan rehin konusunun belirlenmesi, üzerinde rehin hakkı tesis edilecek taşınmazın veya taşınırın ayırt edici özelliklerinin belirlenmesi anlamına gelmektedir. Burada söz konusu eşyanın ayırt edici özelliklerinin “belirlenebilir” olması yeterli değildir.³⁷ Rehne konu malvarlığının belirli olması söz konusu malvarlığının diğer varlıklardan ayırt edilmesi ve ferdileştirilmesi için gerekli olan özelliklerin belirli olmasını ifade etmektedir. Örneğin, söz konusu malvarlığının anonim ortaklık payı olması halinde, rehin hakkına konu payların adedinin, varsa pay grubunun ve toplam nominal değerinin belirli olması gerekmektedir.

Söz konusu paylara ilişkin bilgilerin muğlak olması, belirli olmaması, bilgilerin genel nitelikte olması veya ayırt edici özelliklerin ileri bir tarihte belirlenecek olması hallerinde ise söz konusu malvarlığı belirli olmadığından geçerli bir rehin hakkına konu edilemeyecektir.³⁸

Belirlilik ilkesinin uygulaması rehin hakkının kurulmasına yönelik tasarruf işleminin tamamlanmasıyla gerçekleşir. Bu doğrultuda, anonim ortaklık payı üzerinde kurulacak pay rehnine ilişkin olarak bu ilkenin uygulaması, ilgili payların senede bağlanmış olması halinde pay senedinin teslimi anında, senede bağlanmamış, çıplak payların mevcut olması

³⁶ **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 18; **Cansel**, s. 22.

³⁷ **Acar**, s. 46; **Oğuzman/Seliçi/Özdemir**, s. 1165; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 839; **Ertaş**, s. 581; **Erman**, s. 173; **Ayan**, s. 306; **Serozan**, s. 349; **Nomer/Ergüne**, s. 408; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 667; **Esener/Güven**, s. 897.

³⁸ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 16 – 17.

halinde ise yazılı pay rehin sözleşmesinin kurulduğu anda kendini göstermektedir. Bu hallerde, ilgili tasarruf işleminin gerçekleştiği esnada payların tahsis edilmesi adına belirli olması önem arz etmektedir.³⁹

2. Rehin Güvence Altına Aldığı Alacağın Belirli Olması

TMK md. 851/1’de taşınmazlar üzerindeki rehin hakkına ilişkin olarak düzenlenen bu ilke, taşınır rehni için de geçerli olup ilgili madde hükmü kapsamında taşınmaz rehminin miktarı Türk parası ile belirlenmiş bir alacak için kurulabileceğini düzenlemektedir. Bu yönüyle, rehin bakımından rehin güvence altına aldığı alacağın belirli olması bir yana, asıl ifade edilmek istenen söz konusu rehin oluşturduğu teminat miktarının belirli olmasıdır. Özellikle, rehinin paraya çevrilmesi aşamasında söz konusu miktarın belirli olması önem arz etmektedir.

Taşınmaz rehinleri için daha katı bir şekilde uygulama alanı bulan alacağın belirli olmasına ilişkin düzenlemeler taşınır rehni bakımından mahiyeti itibariyle bu kadar katı uygulanmamaktadır. Bu doğrultuda, taşınır rehminin kurulması anında belirli bir miktarın herhangi bir yerde gösterilmesi zorunluluğu bulunmamakta olup rehinin paraya çevrilmesi anında söz konusu alacağın para ile ölçülebilecek değerinin belirlenmesi yeterlidir.⁴⁰

Böylelikle bu ilke uyarınca, rehin hakkının güvence altına aldığı alacağın para ile ölçülebilen değerinin yani miktarının belirlenmiş veya belirlenebilir olması gerekmektedir. Rehin sözleşmesinde söz konusu alacak miktarı yer alabilecek olup alacak miktarı yazılmaksızın rehin hakkının temelindeki borç ilişkisine atıf da yapılabilecektir. Söz konusu atıf temeldeki borç ilişkisini gösterecek olup rehin sözleşmesinin yaptığı atıf ile temeldeki borç ilişkisi incelenerek alacağın miktarı tespit edilebilecektir.

³⁹ Tahsis edilmeye ilişkin daha detaylı açıklamalar için bkz. **Acar**, s. 46; **Emre Selçuk**, “Teslime Bağlı Taşınır Rehininde Rehin Konusu Taşınır İlişkin Özellikler”, İstanbul Barosu Dergisi, C: 90, S: 2016/1, 2016, s. 216; **Cansu Mete**, “Taşınır Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, C: 19, S: Özel Sayı, 2017, s. 1445.

⁴⁰ **Acar**, s. 49; **Nomer/Ergüne**, s. 409; **Serozan**, s. 350 – 351; **Ayan**, s. 305; **Ertaş**, s. 582; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 840; **Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir**, s. 1168; **Esener/Güven**, s. 896; **Mete**, s. 1447.

Bu noktada Şu belirtilmelidir ki, rehnin güvence altına aldığı alacağın miktar olarak belirtilmemesi halinde ve en geç rehnin paraya çevrilmesi aşamasına kadar belirlenebilir nitelikte olduğu durumda, söz konusu rehin hakkının herhangi bir sınır veya lt⁴¹ olmaksızın ileride doğacak tüm alacakları teminen kurulması mümkün değildir. Bu halde, söz konusu rehnin tesis edilmesi rehin hakkı tesis eden kişinin kiŐilik haklarının aşırı bir Şekilde sınırlandırılması anlamına gelecek olup rehin sözleşmesinin TMK md. 23 ve TBK md. 20 hükümleri uyarınca kiŐilik haklarına ve ahlaka aykırılıktan geçersiz olduğu sonucuna varılabilecektir.⁴²

Değinilmesi gereken bir diğer husus ise, yukarıda atıfta bulunulan TMK md. 851/1 uyarınca rehin hakkının güvence altına aldığı alacağın “Türk parası” üzerinden belirlenmesi hususudur. TMK md. 851/2 hükmü ile, yurt dışında veya içinde faaliyet gösteren kredi kuruluşlarının tesis ettiği yabancı para veya yabancı paraya endekslenmiŐ krediler bakımından yabancı para ile belirlenmiş miktarda taşınmaz rehni kurulabileceği düzenlenmektedir. Taşınmaz rehni için tapu sicili dolayısıyla daha katı bir uygulama alanı bulan bu hükmün taşınır rehni bakımından uygulamasının katı olmayacağının tekrar belirtilmesi gerekmektedir. Bu nedenle aslında taşınır rehni bakımından böyle bir düzenleme mevcut olmadığından bu hükümden yola çıkarak bir değerlendirme yapılabilecektir.

Böylelikle, rehnin güvence altına alındığı alacak taraflar arasında yabancı para ile belirlenmiş olabilir, bu temeldeki sözleşmede taraflar aynen ifaya ilişkin özellikli bir hüküm belirlememiŐse söz konusu borç, TBK md. 99 uyarınca borçlunun takdirine bağlı olarak ödeme günündeki rayiç üzerinden Türk lirası olarak da ödenebilecektir. Bu halde, söz konusu rehin hakkının paraya çevrilmesi talebi de yabancı para veya Türk lirası üzerinden yapılabilecektir.⁴³

⁴¹ Söz konusu sınırlandırmaların objektif nitelikte olması gerektiğine ilişkin olarak bkz. **Acar**, s. 196.

⁴² **Oğuzman/Seliçi/ Oktay zdemir**, s. 1168; **Acar**, s. 196.

⁴³ Taşınmaz rehnine ilişkin çıkarımlar için bkz. **Oğuzman/Seliçi/ Oktay zdemir**, s. 1069 – 1071.

C. Kamuya Açıklık (Alenilik) İlkesi

Alenilik, başka bir deyişle, kamuya açıklık ilkesi, mutlak hakların varlığının ve sınırlarının herkesçe bilinir olması ve herkese karşı ileri sürülebilmesi anlamına gelmektedir. Rehin hakkı niteliği itibariyle mutlak bir haktır. Böylelikle, mutlak hakların herkese karşı ileri sürülebilmesi nedeniyle rehin hakkına bağlı hak ve yetkiler de herkese karşı ileri sürülebilecektir.

Söz konusu ilke taşınmaz ve taşınır mallar üzerindeki rehin hakları için de uygulanabilir bir ilkedir. Bu nedenle, taşınır rehminin bir türü olan pay rehnine de söz konusu ilkenin uygulanabilir olacağını belirtmek gerekir. Taşınmaz rehinde bu ilke tapu siciline tescil ile kendini göstermekteyken taşınır rehinde bu ilke zilyetlik esaslarını ifade etmektedir.⁴⁴

Taşınmazlar üzerindeki rehin hakkı bakımından tapu siciline tescil ile sağlanabilecek olan kamuya açıklık ilkesi taşınır bakımdan da söz konusu taşınırın tedavülüne duyulacak güveni işaret etmektedir. Başka bir deyişle, söz konusu taşınırın rehin hakkı sahibi olacak rehin alacaklısına teslimi ve rehin alacaklısının söz konusu taşınırın dolaysız zilyeti haline gelmesi durumu kamuya açıklık ilkesinin sağlamaya çalıştığı güveni kuracaktır. Diğer yandan, rehin hakkı tesis edenin söz konusu taşınırın zilyetliğini devralması halinde taşınır üzerinde rehin hakkı bulunmadığına dair bir güven oluşacaktır.⁴⁵

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin haklarında ise bu ilkenin senede bağlanmış paylar ve senede bağlanmamış, yani “çıplak” paylar bakımından bir ayırım yapılarak incelenmesi gerekmektedir.⁴⁶ Bu halde, senede bağlanmamış paylar bakımından hakkı temsil eden senet, yani “şey” veya “eşya”, olmadığı için alenilik ilkesi uygulama alanı bulamayacaktır. Söz konusu ilke pay rehni bakımından, rehne konu payları temsil eden

⁴⁴ Acar, s. 43; Yılmaz, Pay Rehni, s. 20; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 669; Nomer/Ergüne, s. 411; Erman, s. 173; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 838; Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 1162; Esener/Güven, s. 894.

⁴⁵ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 1162.

⁴⁶ Yılmaz, Pay Rehni, s. 20.

senedin mevcut olması halinde uygulanabilir olacak olup senedin zilyetliği aleniyeti sağlayacak unsur olacaktır.⁴⁷

Bu noktada, anonim ortaklık tarafından tutulan pay defteri kayıtlarının kamuya açıklık ilkesinin bakımından değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinin ilgili noktalarında da ayrıca değinildiği üzere TTK'de yer alan hükümler kapsamında anonim ortaklık tarafından tutulan ve ticari defterler arasında sayılan ve fiziki olarak tutulan pay defteri⁴⁸ kural olarak nama yazılı payların sahiplerini, ilmühaberleri, çıplak payları ve intifa hakkı sahiplerini gösteren kayıtlar içerebilecektir. Pay defterine yapılan bu kayıtların açıklayıcı olduğu doktrinde kabul edilmekle⁴⁹ birlikte pay defterindeki kayıtlara güvenerek hukuki işlemlere taraf olan iyi niyetli nc kişilerin hukuki işleme konu hak kazanımlarının korunmayacağı değerlendirilmektedir.⁵⁰ Bu doğrultuda, taşınmazlar bakımından tapu sicilinin resmi sicil niteliğinin pay defterine işlenen kayıtlar bakımından mevcut olmadığından ve özellikle TTK'nin pay defterine böyle bir hukuki nitelik bahşetmediğinden hareketle pay defterine yapılacak kayıtların da alenilik ilkesinin gerekliliğini yerine getirdiğinden bahsedilemeyecektir.⁵¹

D. Talilik İlkesi

TMK md. 946 uyarınca, alacağı rehin hakkı ile güvence altına alınmış alacaklı, söz konusu alacağın ödenmemesi halinde rehnin paraya vrilmesi yoluna başvurarak rehnin paraya vrilmesini talep edebilir ve paraya vrildikten sonra elde edilen tutarlardan kendi alacağının ödenmesini isteyebilir.

⁴⁷ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 20.

⁴⁸ Pay defteri ilgili anonim ortaklığın yönetim kurulu tarafından fiziki olarak tutulmakta olan bir defter olup 14 şubat 2025 tarihli ve 32813 sayılı RG'de yayımlanan "işletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğ" uyarınca kuruluşları 1 Ocak 2026 tarihi itibariyle ticaret siciline tescil edilen şirketlerin ile kuruluşu ve esas sözleşme değişiklikleri Ticaret Bakanlığı'nın iznine tabi şirketlerin pay defterinin elektronik defter sistemi üzerinde tutulması gerektiği düzenlenmektedir. Elektronik Defter Tebliği'nin hükümleri 1 Temmuz 2025 tarihinde yürürlüğe girecek olup şirketlerin Elektronik Defter Tebliği'nde yer alan hükümler kapsamındaki yükümlülükleri bu tarih itibariyle uygulanabilir olacaktır.

⁴⁹ **şafak Narbay**, Anonim Ortaklıkta Pay Defteri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 146.

⁵⁰ **Narbay**, s. 157.

⁵¹ **Narbay**, s. 157.

Söz konusu hüküm, alacaklının rehnin paraya çevrilmesine ilişkin talebinin ancak alacağının ödenmemesi halinde yapılabileceğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, rehin hakkı alacağın ödenip ödenmemesine bağlı olarak paraya çevrilebilecek olup bu haliyle ikincil, yani tali bir haktır.⁵²

E. Eskinin Önceliği İlkesi

Taşınmazlar üzerindeki rehin hakkında uygulanan sabit dereceler sistemi, birden fazla rehin hakkı arasındaki öncelik esasını düzenlerken, taşınır üzerindeki rehin hakkına ilişkin olarak da TMK md. 948/2 hükmü uygulama alanı bulmaktadır. Bu hüküm kapsamında, taşınır üzerinde kurulan birden fazla rehin hakkının sırasının rehin haklarının kuruluş tarihlerinin esas alınarak belirlenmesi gerektiği düzenlenmektedir. Buna göre, taşınır üzerindeki rehin haklarının önceliği, rehin hakkının kuruluş tarihlerine göre belirlenmektedir.⁵³

Eskinin önceliği ilkesi önemini rehin hakkının paraya çevrilmesi aşamasında göstermektedir. Bu halde, rehinli taşınırın paraya çevrilmesi ile birlikte elde edilen tutarlar rehin alacaklıları arasında öncelik esası dikkate alınarak paylaşılacaktır (TMK md. 948/1). Bu doğrultuda, rehin hakkının kuruluş tarihi daha önce olan alacaklı, diğer rehin hakkı sahiplerine göre öncelikli olarak alacağını tahsil etme imkânı bulacaktır.⁵⁴

Bu doğrultuda, aynı anonim ortaklık payı üzerinde birden fazla rehin hakkı kurulması halinde, söz konusu rehin alacaklıları arasındaki öncelik sırası, rehin haklarının kuruluş tarihine göre belirlenecek olup eski tarihli rehin hakkı alacaklısının öncelik hakkı olacaktır.

⁵² Acar, s. 63.

⁵³ TMK md. 948 hükmünün emredici nitelikte olmaması nedeniyle söz konusu öncelik sırasının sözleşmeyle aksinin düzenlenebileceğine ilişkin olarak bkz. **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 25; **Ayan**, s. 313; **Ertaş**, s. 583; **Erman**, s. 174; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 842; **Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir**, s. 1172; **Esener/Güven**, s. 903; **Metem**, s. 1451.

⁵⁴ Acar, s. 61.

F. Rehin Yükünün Bölünmezliği İlkesi

TMK md. 944/2 hükmü uyarınca, alacağı taşınır rehni ile güvence altına alınmış alacaklının alacağının tamamını ödenmedikçe, rehne konu taşınır malı veya söz konusu taşınırın bir kısmını geri vermek zorunda olmadığı düzenlenmiştir. Rehin yükünün bölünmezliği ilkesini ortayan koyan bu hüküm dolayısıyla, borçlunun borcunun bir kısmını ifa etmesi durumunda, üzerinde rehin tesis edilen taşınır(lar)ın bir kısmı üzerindeki rehinin kaldırılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu halde, üzerinde rehin hakkı tesis edilen taşınır veya taşınırların bir bütün olarak ilgili alacağın teminatını oluşturması söz konusudur.⁵⁵

Bu kapsamda, anonim ortaklık payları üzerinde rehin hakkına sahip olan alacaklının, ilgili alacağının bir kısmının borçlu tarafından ödenmesi halinde rehin hakkına konu payların bir kısmını üzerindeki rehin hakkını fek etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Fakat, söz konusu TMK hükmünün emredici nitelikte olmaması nedeniyle, taraflar bu durumun aksini kararlaştırabileceklerdir.⁵⁶

G. Güvenin Korunması İlkesi

Taşınmazlar veya taşınırlar üzerinde tesis edilecek rehin hakkının hukuka uygun bir şekilde kurulması için rehin verenin tasarruf yetkisini haiz olması gerekmekte olup bazı hallerde TMK md. 939/2’de yer alan hüküm dolayısıyla iyi niyetli rehin alanın hakkının korunacağı düzenlenmektedir.

Şöyle ki, bu hüküm dolayısıyla, rehin verenin tasarruf yetkisinin bulunmadığı hallerde, iyi niyetli bir şekilde rehin verenin tasarruf yetkisine sahip olmadığını bilmeyen veya bilebilecek durumda olmayan rehin hakkı sahibinin ilgili taşınırın zilyetliğinin kendisine devredilmesi durumunda rehin hakkı tesis edilmiş olacak ve rehin hakkı sahibinin bu hakkı korunacaktır.

⁵⁵ Acar, s. 50; Nomer/Ergüne, s. 415; Serozan, s. 356; Ayan, s. 307; Erman, s. 174; Ertaş, s. 582; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 840 – 841; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1169 – 1171; Esener/Güven, s. 905.

⁵⁶ Yılmaz, Pay Rehni, s. 23; Nomer/Ergüne, s. 415.

Söz konusu TMK hükmünün atıf yaptığı husus iyi niyetli rehin alanın rehne konu taşınırın zilyetliğini devralması hususudur.⁵⁷ Böylelikle, bu ilkenin anonim ortaklığın payı üzerindeki rehin hakkı bakımından uygulama alanı bulabilmesi için zilyetlik durumunun söz konusu olması, yani anonim ortaklığın paylarının senede bağlanmış olması gerekecektir. Diğer bir deyişle, senede bağlanmamış yani çıplak payların varlığı halinde zilyetliğe konu bir taşınır bulunmayacağından bu paylar bakımından bu ilke uygulama alanı bulamayacaktır.

Senede bağlanmış paylar bakımından ise hamiline yazılı pay senetlerinin varlığı halinde iyi niyetli rehin alanın hakkı TMK hükümlerine göre korunacak olup⁵⁸ nama yazılı pay senetlerinin varlığı halinde ise bu durum TTK'de yer alan kıymetli evrak hükümleri⁵⁹ çerçevesinde korunacaktır.⁶⁰ Böylelikle, kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde yani pay senetleri üzerinde rehin hakkı tesis eden kişinin söz konusu hakkın tesisine yönelik tasarruf yetkisinin olmadığını bilmeyen veya bilebilecek durumda olmayan rehin hakkı sahiplerinin hak kazanımları korunacaktır. Diğer bir deyişle, iyi niyetli bir şekilde söz konusu pay senetlerinin zilyetliğini devralan kişi rehin hakkına sahip olacaktır.

Güvenin korunması ilkesinin anonim ortaklık payları üzerindeki rehin hakkına uygulanması hususu, işbu çalışmanın birinci bölümünün “Anonim Ortaklık Payı Üzerinde Rehın Hakkının Kurulması” başlığı altındaki ilgili yerlerde daha detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

III. PAY REHNİ KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Pay Rehni Kavramı

Herhangi bir borç ilişkisinde alacaklının alacağını temin etmesine olan güveni, “teminat” olarak ifade edilen çeşitli hukuki işlemlerden doğacak hakların alacaklıya tesis edilmesi ile daha da artmaktadır. Borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde kural olarak borçlunun

⁵⁷ **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 669; **Nomer/Ergüne**, s. 414; **Serozan**, s. 351; **Erman**, s. 173; **Ertaş**, s. 580; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 841; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1164 – 1165.

⁵⁸ Bkz. TMK md. 988.

⁵⁹ Bkz. TTK md. 686/2.

⁶⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 21.

tüm varlığıyla söz konusu borcun ifa edilmesinden dolayı sorumlu olduğu kabul edilir. Teminat kavramı ise, borçlunun borcunu gereği gibi ifa etmemesi riskine karşılık alacaklıyı koruyan ek hukuki mekanizmadır. Teminatlar şahsi ve aynı nitelikte olabilecek olup şahsi teminatlar, teminat verenin tüm malvarlığı ile sorumlu olduğu durumları ifade eder. Şahsi teminatlar olarak uygulamada en çok karşılaşılan örnekler kefalet veya garanti sözleşmeleridir. Aynı teminatlar ise borçlunun veya üçüncü bir kişinin sahip olduğu herhangi bir “mal” veya “eşya” üzerinde tesis edilerek borcun ödenmemesi halinde yalnızca söz konusu malın paraya çevrilmesi sonucunda elde edilen tutarların borcun ödenmesinde kullanılması sonucunu doğurmaktadır. En yaygın uygulama alanı bulan aynı teminatlardan biri rehin hakkıdır.

Rehin hakkı, herhangi bir malvarlığı değeri üzerinde kurularak, alacaklısına, alacaklının alacağına ödenmemesi halinde söz konusu malvarlığı değerinin paraya çevrilmesi ve paraya çevrilme sonucunda elde edilen tutarların söz konusu alacağın ödenmesi için kullanılması haklarını veren bir sınırlı aynı haktır.⁶¹ Mutlak bir hak olarak TMK’de düzenlenen rehin hakkı, rehin hakkı sahibine, üzerinde rehin hakkı tesis edilen malvarlığı değerinin malikinin aksine daha sınırlı haklar sağlaması nedeniyle sınırlı bir hak olarak değerlendirilmektedir.⁶²

Bu yönüyle, rehin hakkının alacaklıya bahsettiği yetkiler rehne konu malvarlığı değerinin paraya çevrilmesi ve paraya çevrilme aşamasının sonucunda elde edilen tutarların alacaklının alacağına ödenmesi için kullanılması ile sınırlıdır. Fakat bu yetkiler, ancak alacaklının alacağını borçludan tahsis edememesi, bir başka deyişle, borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde kullanılabilir olup bu yönüyle rehin hakkının kullanılabilmesinin borcun ifa edilmemesi şartına bağlı olduğunu belirtmek gerekir.⁶³ Bu yönüyle talilik ilkesinin uygulaması görülebilecektir.

Ek olarak, yukarıda rehne uygulanacak genel ilkelerden bahsedilirken, ferilik ilkesi detaylı bir şekilde açıklanmış olup bu ilke dolayısıyla rehin hakkının ferî bir hak olduğu

⁶¹ Yılmaz, Pay Rehni, s. 5; Göksoy, s. 58; Acar, s. 1; Esener/Güven, s. 890 ve 907; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1023.

⁶² Esener/Güven, s. 890 ve 907; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1023.

⁶³ Göksoy, s. 58.

belirtilmiştir. Bu doğrultuda, rehin hakkının alacağa bağlı yani feri bir hak olduğu tekrar yinelenecek alacağın herhangi bir nedenle ortadan kalkması halinde rehin hakkının da sona ereceği ayrıca belirtilmelidir.

Rehin hakkı, borçlunun malvarlığı içerisinde herhangi bir malvarlığı değeri üzerinde tesis edilebilecek olup üçüncü kişilerin sahip olduğu malvarlığı değerleri üzerinde de kurulabilecektir. Bu halde, söz konusu borcun borçlusu haricinde diğer üçüncü kişilerce tesis edilebilecek bir haktan söz edilmekte olup borcun ödenmemesi halinde söz konusu üçüncü kişinin sahibi olduğu malvarlığı değerinin paraya çevrilmesi ve bunun sonucunda elde edilen tutarların borçlunun borcunun ödenmesi için kullanılması söz konusu olacaktır.⁶⁴

Anonim ortaklık payı üzerinde kurulan rehin hakkı ise, yukarıda kavramsal ve genel hatlarıyla açıklanan rehin hakkının, bir malvarlığı değeri olan anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilmesi halinde ortaya çıkacaktır. TMK’de düzenlenen “alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin hakkı” başlığı altında sınıflandırılacak olan bu rehin hakkının hukuki niteliğine yönelik detaylı açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

B. Senede Bağlanmamış Anonim Ortaklık Payı Üzerindeki Rehin Hakkının Hukuki Niteliği

Yukarıda belirtildiği üzere, anonim ortaklık payı, anonim ortaklığın sermayesini oluşturan temel kavram olarak, bu paylara tesis edilmiş pay sahipliği hakları bakımından ve payları temsil eden pay senedi basılmış olması halinde ise bu pay senetleri bakımından bir anlam ifade etmektedir. Tüm bu anlamları içeren pay üzerindeki rehin hakkı da bahsedilen bu değerlerin tümü üzerinde tesis edilecektir. Bu yönüyle, paya bağlı tüm haklar üzerinde rehin hakkı tesis edileceğinden, söz konusu rehin hakkının “hak rehni” niteliğinde olduğunu belirtmek gerekir.

TMK md. 954 ila 961 hükümleri arasında yer alan “alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin hakkı” başlığına ilişkin düzenlemeler, bir hak rehni niteliğinde olan anonim ortaklık

⁶⁴ Göksoy, s. 58.

payı üzerinde kurulacak rehin hakkına da uygulanabilir olacaktır. Bu çıkarımı yapmadan önce, doktrinde bu yöndeki hukuki tartışmayı ele almak gerekecektir. Şöyle ki, doktrinde anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkının hukuki niteliğinin “alacak rehni” ve “hak rehni” kavramlarından hangisi altında incelenmesi gerektiğine dair tartışma mevcuttur.

Bu doğrultuda, anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkının bir hak rehni niteliğinde olduğunu savunan yazarlar⁶⁵, rehin hakkının pay sahibinin malvarlıksal nitelikteki hakları üzerinde tesis edildiğini savunarak yalnızca bir alacak hakkı olmadığını ve daha kapsamlı bir hak tesis etmesi nedeniyle hak rehni olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Diğer yandan, söz konusu rehin hakkının alacak rehni olarak nitelendiren bir görüş⁶⁶ ise, anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının kapsamına giren pay sahipliği haklarının yalnızca malvarlıksal nitelikte olan kâr payı veya tasfiye payı alacağı gibi haklar olması ve pay sahipliğinden kaynaklanan yönetsel hakların bu kapsama dahil olmaması nedeniyle söz konusu rehinin alacak rehni olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Rehin hakkına konu pay sahipliği hakları bir bütün olarak değerlendirildiğinde içerisindeki malvarlıksal haklardan doğmuş veya doğacak olarak alacakların münferit olarak rehne konu olması söz konusu olmadığından rehinin bu münferit alacakların tamamını teşkil ettiği göz önüne alınmalıdır. Bu doğrultuda, kanaatimizce, anonim ortaklık payı üzerindeki rehinin niteliğinin bir hak rehni olarak belirlenmesi gerekecektir.

Fakat, söz konusu tartışmaya konu alacak rehinleri ve hak rehinlerinin TMK’da md. 954 altında düzenlediği ve bu hakların devredilebilir özellikleri bulunduğu sürece uygulama

⁶⁵ **Göksoy**, s. 62 – 63; **Aslı Makaracı Başak**, Taşınır Rehni Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 48; **Melisa Sevinç Atılğaner**, Anonim Şirket Payının Rehni, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2022 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 13; **Ali Atakan Çardak**, Anonim Şirkette Pay Rehni, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2022 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 24; **Mehmet Kılıç**, “Anonim Ortaklıklarda Pay Rehni”, Bankacılar Dergisi, S: 71, 2009, s. 66; **Himmet Koç**, Anonim Şirket Paylarının Sınırlı Aynı Haklara Konu Olması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2022 (yayımlanmamış doktora tezi), s. 46.

⁶⁶ **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 56-57.

bakımından herhangi bir farklılık içermediğini belirtmek gerekir. Bu halde, doktrindeki bu hukuki tartışmanın sonuç itibariyle çalışmanın temel konusunu oluşturan pay rehninin uygulama alanında herhangi bir farklılık yaratmayacağı kabul edilmelidir.⁶⁷

Anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilen rehin hakkının TMK’de yer alan sınıflandırma doğrultusunda “hak rehni” olarak nitelendirileceğini değerlendirdikten sonra, hak rehnin hukuki niteliğinin ne olduğuna dair de açıklama yapmak gerekecektir. Doktrinde, hakların cismani, yani somut, bir varlığı olmaması nedeniyle haklar üzerinde tesis edilecek rehin hakkının aynı bir hak niteliğinde olup olmadığı tartışma konusu olmuştur.

Hak rehninin aynı bir hak niteliğinde olmadığı görüşündeki yazarlar⁶⁸, aynı hakların yalnızca maddi varlığı olan eşyalar üzerinde tesis edilebileceğini ve bu nedenle hak rehninin aynı bir hak niteliğinde olmadığını ve ancak aynı hak benzeri nitelikte bir mutlak hak olabileceğini savunmuştur. Bu konudaki başka bir görüş⁶⁹ ise, söz konusu hak rehninin mutlak etkisi sınırlı bir aynı hak olduğu görüşüdür. Bu görüş kapsamında, alacağın devredilmesi halinde üçüncü kişilere söz konusu rehin hakkı ileri sürülebilecekken rehin hakkı sahibinin rehin hakkının herhangi bir şekilde ihlal edilmesi halinde söz konusu üçüncü kişilere karşı herhangi bir talepte bulunma yetkisi olmayacaktır. Buradan hareketle, bu halde rehin hakkının mutlak etkisinin azaldığı savunulmaktadır. Diğer bir görüş ise, hak rehninin TMK’daki sınıflandırma dikkate alındığında bir sınırlı aynı hak olarak düzenlendiği ve TMK tarafından da bu şekilde kabul edildiğine ilişkindir.⁷⁰

Hakların cismani bir varlığı olmaması ve bu nedenle zilyetlik koruması altında olmayacağından hareketle, haklar üzerinde tesis edilen rehin hakkı sahibinin de üçüncü kişilere karşı rehin hakkının ihlalinden kaynaklı bir talepte bulunması söz konusu olmayacaktır. Fakat, üçüncü kişilerin taraflar arasında kurulan bir borç ilişkisinden doğan ve üzerinde rehin tesis edilmiş borcu ihlal etmeleri fiilen mümkün olmayacağından bu

⁶⁷ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 9.

⁶⁸ **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1205; **Nomer/Ergüne**, s. 459; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 867; **Ayan**, s. 371; **Ertaş**, s. 600; **Mehmet Serkan Ergüne**, “Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, İÜHFİM, C: LXXIV, S: 2, 2016, s. 742.

⁶⁹ **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 9-10.

⁷⁰ **Kendigelen**, s. 15.

yönde bir talebe de gerek duyulmayacaktır. Bu doğrultuda, hak rehninin mutlak bir hak mı yoksa aynı bir hak mı olduğu tartışması, rehin hakkı sahibinin güvencesine ve alacağını tahsil etme kabiliyetine etki etmeyecek ve teorik bir hukuki tartışma olarak kalacaktır.

C. Senede Bağlanmış Paylar Üzerindeki Rehin Hakkının Hukuki Niteliği

Daha önce de belirttiğimiz gibi, anonim ortaklıkların paylarını temsil etmek üzere söz konusu anonim ortaklık tarafından hamiline veya nama yazılı olmak üzere senet çıkarılabilir.⁷¹ Bu halde, anonim ortaklık payını temsil eden pay senetleri kıymetli evrak niteliğinde olup senetlerin temsil ettiği payların ifade ettiği kapsama bu pay senetleri de dahil olacaktır.⁷² Payların senede bağlanmış olması, kıymetli evrak niteliğindeki pay senetlerinin varlığını göstermekle birlikte, kıymetli evraklara uygulanan hükümlerin özel düzenlemeler⁷³ saklı kalmak üzere pay senetleri için de uygulama alanı bulacağı anlamına gelmektedir.

TMK md. 956'da yer alan hükümler kıymetli evraka bağlanmış hakların üzerinde rehin tesis edilmesine ilişkin olup bu hüküm doğrultusunda hamiline yazılı pay senetlerinin rehni için söz konusu senetlerin zilyetliğinin alacaklıya devredilmesi yeterli görülmüş, nama yazılı pay senetlerinin rehninin ise senedin ciro veya devir beyanı ile birlikte alacaklıya teslim edilmesi ile kurulacağı düzenlenmiştir.

Anonim ortaklık payı üzerinde kurulacak rehin hakkının hukuki niteliğine ilişkin olarak yukarıda daha detaylı olarak incelenen hukuki tartışmaların sonucunda bu rehin hakkının bir hak rehni niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir. TMK md. 956'da yer alan hükümlerin hak rehni başlığı altında düzenleniyor olması da aslında, paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkının bir hak rehni olarak nitelendirilmesi değerlendirmesini güçlendirmektedir.

⁷¹ TTK md. 484/1.

⁷² **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt I, s. 616; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1703; **Karahan**, s. 3.

⁷³ Pay senetlerine ilişkin genel düzenlemeler, pay senedi metninde yer alması gereken bilgiler ve pay senetlerinin temsil ettiği paylara ilişkin hakların geçişine yönelik hükümler için bkz. TTK md. 484 vd.

Bu kapsamda, payları temsil etmek üzere basılan pay senetlerinin rehninin de hak rehni olarak nitelendirilmesi gerektiğini belirtmek gerekir.⁷⁴

Ek olarak, payların senede bağlanmış olması halinde, bir eşyanın mevcut olduğundan bahsedilebilecek olup söz konusu eşyanın zilyetliğe konu olması da gündeme gelecektir. Bu haliyle, pay senetlerinin rehnine ilişkin olarak özel hüküm niteliğinde olması nedeniyle öncelikli olarak TMK md. 956 hükmü uygulanacaktır. Fakat, söz konusu hüküm uyarınca düzenlenmeyen hallerin varlığı durumunda teslimine bağlı taşınır rehnine ilişkin hükümler de uygulanabilecektir.⁷⁵

IV. PAY REHNİNE UYGULANACAK HÜKÜMLER

Anonim ortaklık payı kavramının ve anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkına uygulanacak genel ilkelerin incelenmesini takiben, anonim ortaklık payının rehnine uygulanacak hükümleri ortaya koymak, işbu çalışmanın takip eden bölümlerinde belirtilen hususların ve çalışmanın ana konusunun daha iyi anlaşılması bakımından önem arz edecektir.

Bu doğrultuda, anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkına ilişkin olarak öncelikle TMK’de yer alan taşınır rehnine ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirtmek gerekir. Buradaki alt başlık TMK md. 954 ve 961 hükümleri arasında düzenlenen “alacaklar ve diğer hakların rehni” olacaktır. Bu hükümler içerisinde uygulama alanı bulacak bir hükme rastlanmaması halinde ise teslimine bağlı taşınır rehnine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı TMK md. 939 ve 949 hükümleri arasındaki düzenlemelerin uygulanması söz konusu olacaktır. Bu halde de uygulanabilecek hüküm bulunmaması halinde ise taşınmaz rehninde yer alan ilgili hükümlerin kıyasen uygulanacağı kabul edilmektedir.⁷⁶

⁷⁴ **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 55; **Kendigelen**, s. 29; **Göksoy**, s. 67 – 68.

⁷⁵ **Kendigelen**, s. 29.

⁷⁶ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 27; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1058 – 1059; Ayrıca, bu hallerde TMK’de yer alan intifa hakkına ilişkin hükümlerin de kıyasen uygulama alanı bulacağına ilişkin olarak bkz. **Göksoy**, 77; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 867.

Ek olarak, anonim ortaklığın paylarının senede bağlanmamış olması halinde bu paylar üzerindeki rehin hakkı tesisine ilişkin işlemler TTK'de ayrıca düzenlenmemiştir. Bu nedenle, söz konusu payların üzerindeki rehin hakkının niteliğinin hak rehni olduğunun kabulü ile birlikte TMK'de düzenlenen hak rehnine ilişkin hükümlerin uygun olduğu ölçüde ve TTK'de bu yönde bir düzenlenme bulunmaması nedeniyle TBK'de yer alan alacağın devrine uygulanacak hükümler gündeme gelecek⁷⁷ olup payların senede bağlanmış olması halinde ise TTK'de yer alan kıymetli evrak hükümlerine başvurulacaktır.

Halka açık anonim ortaklık payları üzerinde rehin kurulması halinde ise, halka anonim ortaklıklar için uygulanacak özellikli durumlar ve hükümlere ilişkin olarak işbu çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan "Halka Açık Anonim Ortaklıklara Uygulanacak Hükümler" başlığı altında daha detaylı açıklamalar yapılacaktır.

V. PAY REHNİNİN KAPSAMI

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkı kavramına ve rehnin hukuki niteliğine ilişkin olarak yukarıdaki değerlendirmeler ışığında pay rehni, pay sahipliğine bağlı ve para ile ölçülebilen bir değere sahip malvarlıksal hakları kapsayacak olup rehin hakkının alacaklıya verdiği yetkiler göz önüne alındığında bu yetkiler paya bağlı yönetsel nitelikli hakları kapsamayacaktır. Pay sahipliğine bağlı yönetsel haklar maddi değeri haiz olmadığı ve para ile ölçülemediği için, rehnin kapsamına dahil değildir, fakat çeşitli durumlarda rehin hakkı söz konusu yönetsel hakların ilgili pay sahibi tarafından kullanılmasında etkili olabilmektedir.⁷⁸

Aşağıdaki başlıklar altında, pay sahipliğinden doğan malvarlıksal nitelikteki hakların rehnin kapsamına ne kadar ve hangi şartlar altında dahil olacağı ve rehin hakkının yönetsel haklar bakımından etkileri daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

⁷⁷ Yılmaz, Pay Rehni, s. 27; Göksoy, s. 77; Sirmen, Alacak Rehni, s. 9; Serozan, s. 363; Nomer/Ergüne, s. 460.

⁷⁸ Göksoy, s. 228.

A. Malvarlıksal Nitelikteki Haklar Bakımından

1. Kar Payı Hakkı

Pay sahipliği hakları içerisinde belirli bir değer ile ölçülebilen ve malvarlıksal haklardan biri olan kâr payı hakkı ve bununla ilişkili olan kâr payı avansı hakkı pay sahibinin en temel haklarından biridir. Pay sahibinin anonim ortaklığa ortak olması ile birlikte kazanılan bu hak, pay sahibinin sahip olduğu payın hukuki bir semeresi olarak değerlendirilmektedir.⁷⁹ Anonim ortaklığın esas sözleşmesinde yer alan hükümler ve TTK çerçevesinde kullanılabilir olan bu hak esasen anonim ortaklığın genel kurulunun kâr payı dağıtılması veya dağıtılmaması yönünde alacağı karar ile kullanılabilir. Böylelikle, kâr payı hakkının paya bağlı bir ferî hak olmaktan çıkıp bağımsız olarak talep edilebilmesi de ortaklığın genel kurulunun bu yönde alacağı kararlar söz konusu olabilecektir. Bu halde, genel kurulun kâr payı dağıtılmasına yönelik kararı ile birlikte pay sahibi artık kâr payı hakkını ortaklığa karşı öne sürebilecek, kanuna ve ortaklığın esas sözleşmesine göre hesaplanacak söz konusu kâr payı tutarlarının kendisine ödenmesini talep edebilecektir.⁸⁰

Anonim ortaklığın payı üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi halinde, paya bağlı bir pay sahipliği hakkı olan kâr payı hakkının rehin veren sıfatıyla pay sahibi mi yoksa rehin alan tarafından mı kullanılacağı netleştirilmesi gereken bir husustur. TMK md. 947/2 ve 947/3 hükümleri rehin hakkının paraya çevirme aşamasındaki malvarlığının doğal ürünleri ve bütünleyici parça niteliğindeki ürünleri de kapsayacağını düzenlemektedir. Fakat, yukarıda da belirtildiği üzere, kâr payı hakkı paya bağlı ferî bir hak olup payın hukuki semerelerinden biri olarak nitelendirilmektedir. Bu doğrultuda, rehin hakkının kapsamına kâr payı hakkının girmeyeceği kabul edilmektedir.⁸¹ Diğer bir deyişle, paya bağlı kâr payı hakkı rehin alan tarafından kullanılamayacaktır.

⁷⁹ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 113; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1833.

⁸⁰ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1833; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 249.

⁸¹ **Cansel**, s. 163; **Makaracı Başak**, s. 205; **Acar**, s. 153; **Nomer/Ergüne**, s. 468.

Bazı özellikli hallerde kâr payı hakkının rehin hakkı kapsamına dahil olduğu değerlendirilmektedir. Bu haller, kâr payı hakkının kuponlara⁸² bağlanması ihtimali gözetilerek incelenecektir.

Kâr payının kuponlara bağlanmasına ilişkin olarak TTK bakımından bir yükümlülük bulunmamakla birlikte kâr payının kuponlara bağlanmaması halinde kâr payı alacağının muaccel olacağı tarihe⁸³ kadar rehlin kapsamında bulunacağı ve söz konusu alacağın muaccel olmasını takiben rehin kapsamından çıkararak pay sahibi tarafından tahsil edileceği kabul edilmektedir.⁸⁴ Kâr payının kuponlara bağlanması halinde ise, TMK md. 959/3'te yer alan hüküm dolayısıyla söz konusu kuponların üzerinde usulüne uygun bir şekilde rehin hakkı tesis edildiğinde, kuponların temsil ettiği kâr payı hakkının da rehlin kapsamına gireceği kabul edilmektedir.⁸⁵ Benzer şekilde, kuponların tükenmesiyle sahibine yeni kupon alma hakkı veren senetler olan talonların⁸⁶ varlığı halinde de kuponlar için yapılan aynı değerlendirme yapılacaktır.

2. Tasfiye Payı Hakkı

Anonim ortaklığın sona ermesi ile ticaret sicilinden terkin edilmesi arasında geçen süreç tasfiye süreci olarak adlandırılmakta olup tasfiye payı hakkı malvarlıksal nitelikteki pay sahipliği haklarından biri olarak nitelendirilmektedir.

Tasfiye aşamasında, ortaklığın malvarlıkları paraya çevrilerek alacakları tahsil edilir ve tahsil edilen tüm tutarlarla ortaklığın borçlarının ödenmesi amaçlanır.⁸⁷ Ortaklığın borçlarının ödenmesini takiben ise geriye kalan tutarların pay sahiplerine dağıtılması söz konusu olacaktır.⁸⁸ TTK md 543 hükmü uyarınca, geriye kalan tutarların ortaklığın esas

⁸² Kuponlara ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. I. Bölüm, VI.C.2.e.

⁸³ Anonim ortaklığın genel kurulunun kâr payı dağıtımına ilişkin alacağı kararda, dağıtımın ne zaman yapılacağı da ayrıca belirtilmelidir. Böylelikle, söz konusu muacceliyet tarihi ortaklığın genel kurulunun alacağı karara göre belirlenecektir.

⁸⁴ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 118; **Göksoy**, s. 231.

⁸⁵ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 119.

⁸⁶ **Poroy/Tekinalp**, s. 6; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 35; Talonlara ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. I. Bölüm, VI.C.2.e.

⁸⁷ **Özlem Karaman Coşgun**, Anonim Şirketin Tasfiyesi, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 20 – 21; **Emrullah Kervankıran**, Anonim Şirketlerin Tasfiyesi, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 55 – 56.

⁸⁸ **Karaman Coşgun**, s. 239; **Kervankıran**, s. 243.

sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmaması halinde payları oranında pay sahiplerine dağıtılacağı düzenlenmektedir.

Tasfiye payı hakkı, diğer bir deyişle tasfiye bakiyesine katılma hakkının hukuki niteliğine ilişkin olarak doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüş olup çoğunluk görüş, tasfiye payının kâr payı gibi hukuki bir semere niteliğinde olmadığı tasfiye işlemleri sonucunda ortaklığın sona ermesi nedeniyle payın yerine geçen ikame bir değer olduğunu savunmaktadır.⁸⁹ Bunun aksine, tasfiye bakiyesi ortaklığın sona ermeden önceki tüm faaliyetlerinden elde edilen kazançları gösterdiğinden kar payına benzer bir nitelikte olduğu da öne sürülmektedir.⁹⁰

Kanaatimizce, tasfiye payının kar payına benzer niteliği göz önünde bulundurulmalı ve bu doğrultuda kar payının rehin hakkı kapsamına girip girmediği noktalar aynı şekilde tasfiye payı için de uygulanabilir olmalıdır. Bu doğrultuda, tasfiye alacağının muaccel hale gelmesine kadarki süreçte rehnin kapsamına gireceği ve muaccel olmasını takiben artık rehin hakkı sahibi tarafından talep edilemeyeceği belirtilmelidir.

3. Rüçhan Hakkı (Yeni Pay Alma Hakkı)

Anonim ortaklıktaki pay sahiplerinin malvarlıksal nitelikteki haklarından bir diğeri olan rüçhan hakkına, diğer bir deyişle, yeni pay alma hakkına ayrıca değinmek faydalı olacaktır. TTK md. 461/1 hükmü uyarınca anonim ortaklıkta yeni pay çıkarılması halinde, ortaklıktaki mevcut pay sahiplerinin kendi sahip oldukları payların sermayeye oranı dikkate alınarak söz konusu yeni çıkarılacak payları alma hakları mevcuttur. TTK’de de belirtildiği üzere, bu hak aynı zamanda “rüçhan hakkı” veya “yeni pay alma hakkı” olarak da ifade edilmektedir.⁹¹ Doktrinde, rüçhan hakkı payın semerelerinden biri değil pay sahibine yeni paylar alma hakkı vermesi nedeniyle “kök hakkı” olarak tanımlanmaktadır.⁹²

⁸⁹ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 131; **Göksoy**, s. 243; **Kendigelen**, s. 192; **Karaman Coşgun**, s. 251; **Kervankıran**, s. 264.

⁹⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 132.

⁹¹ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1868; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 154.

⁹² **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1869; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 228; **Göksoy**, s. 251.

Rüçhan hakkı payın kök hakkı olarak tanımlandığından rüçhan hakkının sahibi kural olarak söz konusu payın sahibidir. Özellikle sermaye artırımını gibi ortaklığın yeni pay ihraç ettiği durumlarda çıkarılacak yeni payları kullanma hakkı pay sahibi tarafından kullanılmaktadır.

Anonim ortaklık payının rehin hakkına konu olması halinde ise rehin hakkının tesisine yönelik olarak akdedilecek rehin sözleşmesinde aksi belirtilmediği sürece payın kök hakkı niteliğinde olan rüçhan hakkının kullanılması sonucunda yeni elde edilecek payların rehin kapsamında olmayacağını kabul etmek gerekir.⁹³ Diğer yandan, rüçhan hakkının nitelik itibarıyla “kök hak” olarak kabul edilirse, rehin sözleşmesinde çıkarılacak yeni payların da rehin hakkının kapsamında olacağına dair hüküm bulunması halinde, rehin hakkı devam ettiği süre boyunca anonim ortaklığın yapacağı sermaye artırımları sonucunda pay sahibinin rüçhan hakkının kullanılması sonucunda elde edeceği yeni payların da rehin hakkının kapsamında olacağı söylenebilecektir.

Fakat doktrinde söz konusu rüçhan hakkının payın kök hakkı niteliğinde olmasından ziyade mevcut payın genişlemesi niteliğinde olduğu ve payın bir parçası haline geldiği de ayrıca değerlendirilmiştir.⁹⁴ Bu yazarlar, tarafların aksini belirlemesine gerek olmadan söz konusu rüçhan hakkının kullanılması sonucunda elde edilecek yeni payların rehin hakkının kapsamında yer alması gerektiğini savunmaktadır. Bu yazarlara göre, sermaye artırımları sonucunda elde edilecek paylara yönelik rüçhan hakkının kullanılması veya kullanılmaması halinde ortaklığın sermayesindeki diğer mevcut paylara yayılacak bir değer kaybından bahsedilebilecektir.⁹⁵ Rehin alacaklısının takdirinde olmayan ve anonim ortaklığın mevcut pay sahipleri tarafından alınacak genel kurul kararıyla yapılabilecek olan sermaye artırımlarının rehin alacaklısının katılımı olmadan gerçekleşebileceği dikkate alındığında ortaklığın sermayesindeki tüm payların değerini etkileyebilecek bu durumda rehin alacaklısının korunması gerekecektir. Bu nedenle, kanaatimizce de rüçhan hakkının kullanılması sonucunda elde edilen yeni payların mevcut payların bir uzantısı

⁹³ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1872; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 231; **Göksoy**, s. 264.

⁹⁴ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 154; **Erdoğan Moroğlu**, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 167. (“Sermaye Artırımı”)

⁹⁵ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 156.

olduğunu kabul etmek ve rehin hakkının bu payları da kendiliğinden kapsayacağını savunmak gerekmektedir.

4. Bedelsiz Payı Edinme Hakkı

TTK md. 462 uyarınca anonim ortaklığın iç kaynakların sermayeye dönüştürülmesi yolu ile sermaye artırımını yapması sonucunda çıkarılacak yeni payların bedelsiz bir şekilde ilgili payın sahipleri tarafından mevcut paylarının sermayeye oranı dikkate alınarak edinilebileceği düzenlenmektedir. Doktrinde, iç kaynakların sermayeye dönüştürülmesi sonucunda bedelsiz bir şekilde elde edilebilecek bu paylar “gratis” yani “bedelsiz paylar” olarak ifade edilmekte⁹⁶ olup bedelsiz payları edinme hakkı da rüçhan hakkına benzer bir şekilde anonim ortaklığın payının kök hakkı olarak kabul edilmektedir.⁹⁷

Bu doğrultuda, rüçhan hakkına benzer bir yorum yapılarak, paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi halinde yeni çıkarılacak bedelsiz payların kural olarak rehin hakkının kapsamına direkt olarak dahil edilemeyeceği doktrinde kabul edilmektedir. Bu yazarlara göre, bedelsiz payların da rehin hakkının kapsamına gireceği taraflar arasındaki rehin sözleşmesinde belirtilmişse, bu halde artık pay üzerindeki rehin hakkı bedelsiz payların edilmesi halinde bu payları da kapsayacaktır.⁹⁸ Diğer yandan doktrinde, bedelsiz payların paya bağlı ekonomik mülkiyet hakkının içerisinde yer alması nedeniyle söz konusu payların çıkarılması ile kendiliğinden mevcut paylar üzerindeki rehin hakkının kapsamına gireceği de ayrıca savunulmaktadır.⁹⁹

Kanaatimizce, yukarıda rüçhan hakkına yönelik olarak yapılan değerlendirmelere benzer bir şekilde, bedelsiz payların edinilmesi halinde bu payların kendiliğinden ek bir işleme gerek kalmaksızın rehin hakkının kapsamına dahil edilmesi gerekecektir.¹⁰⁰

⁹⁶ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1875; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 5; **Göksoy**, s. 268.

⁹⁷ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1875; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 5; **Göksoy**, s. 268.

⁹⁸ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1878; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 231.

⁹⁹ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 6; **Göksoy**, s. 273; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 159; **Moroğlu**, Sermaye Artırımı, s. 273.

¹⁰⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 161.

B. Yönetmel Nitelikteki Haklar Bakımından

1. Genel Kurula Katılma Hakkı

Anonim ortaklığın pay sahiplerinin yönetmel nitelikteki hakları, sahiplerine ortaklığın yönetimine katılmasına olanak veren haklardır. Bu haklardan biri de pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına katılma hakkıdır. Rehin hakkının bir teminat niteliğinde olması ve dolayısıyla alacaklının alacağını güvence altına alması nedeniyle pay sahipliğinden kaynaklanan mali nitelikteki hakları kapsadığı yukarıda belirtilmişti. Böylelikle, devre konu olmayan ve maddi bir değer ile ölçülemeyen yönetmel nitelikteki haklar rehinin kapsamına dahil olmayacaktır. Bu nedenle de devre konu olmayan bu yönetmel nitelikteki hakların rehinin kapsamına dahil olmayacağını belirtmek gerekir.

Anonim ortaklığın payı üzerinde rehin tesis edilmesi halinde, rehin alanın genel kurula katılarak oy kullanması ve ortaklık yönetimine etki edecek kararlar alması söz konusu değildir. Özellikle bu duruma ilişkin olarak, TMK md. 960 hükmü, rehin alacaklılarının genel kurulda temsil hakkına sahip olmadığını ve bu hakkın payın sahibine ait olduğunu vurgulamaktadır.

Fakat, pay sahibi ile rehin alacaklısı arasında yapılacak sözleşme içerisinde rehin alacaklısının pay sahibini temsilen genel kurula katılma hakkı olacağı her zaman düzenlenebilecek olup bu halde pay sahibinin rehin alacaklısı tarafından temsil edilmesi söz konusu olabilecektir.¹⁰¹

2. Diğer Yönetmel Nitelikteki Haklar

Anonim ortaklığın pay sahiplerinin yukarıda incelenen genel kurula katılma hakkı dışında da yönetmel nitelikte hakları bulunmakta olup bu haklar genel kurulda oy kullanma ve müzakerelere katılma, genel kurulda bilgi alma hakkı ve ortaklığın denetimine katılma

¹⁰¹ Taraflar arasındaki rehin sözleşmesinde yer alan ve rehin hakkı sahibinin nitelik itibarıyla rehin hakkı kapsamında yer almayan paya bağlı yönetmel nitelikteki hakları kullanabilmesine ilişkin bu hükümler, taraflar arasındaki vekalet ilişkisi olarak yorumlanacak olup rehin hakkı sahibinin söz konusu yönetmel nitelikteki hakları kullanabilmesi (özellikle genel kurul toplantısına katılım ve oy kullanma hakkı) için pay sahibi tarafından ayrıca vekaletname düzenlenmesi gerekebilecektir.

hakkı şeklinde sıralanabilecektir. Yukarıdaki açıklamalara paralel olarak, bu gibi yönetsel nitelikteki hakların da genel kurula katılma hakkı gibi devre konu olmaması ve para ile ölçülememesi nedeniyle rehin hakkının kapsamına dahil olmayacağı sonucuna varılmaktadır. Fakat yine belirtmek gerekir ki, rehin hakkı sahibine bu konuda bir temsil yetkisi verilebilecek olup tarafların rehin hakkı sahibinin pay sahibini temsilen bu yönetsel nitelikteki hakları kullanabilmesi söz konusu olabilecektir.¹⁰²

VI. ANONİM ORTAKLIK PAYI ÜZERİNDE REHİN HAKKININ KURULMASI

A. Genel Olarak

Rehin hakkının hukuka uygun ve geçerli bir şekilde kurulması için öncelikle borçlandırııcı işlemin tesis edilmesi ve sonrasında tasarruf işleminin tamamlanması gerekmektedir. Anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkının kurulmasına ilişkin borçlandırııcı işlem, taraflar arasında yazılı bir şekilde yapılacak olan “rehin sözleşmesi”ni ifade etmekte olup tasarruf işlemi ise anonim ortaklık payının senede bağlanıp bağlanmamasına göre farklılık gösterecektir.

Çalışmanın takip eden başlıkları altında, rehin hakkının kurulmasına ilişkin olarak yapılacak borçlandırııcı işlem ve tasarruf işlemleri ayrı ayrı incelenecek olup tasarruf işlemleri ise anonim ortaklık payının senede bağlanmış olup olmamasına göre ele alınacaktır.

B. Borçlandırııcı İşlem

Yukarıda belirtildiği üzere, rehin hakkının geçerli bir şekilde kurulması için öncelikle rehin hakkı tesisine yönelik borçlandırııcı işlemin yerine getirilmesi gerekmektedir. Rehin hakkının tesisine ilişkin olarak yapılacak rehin sözleşmesi bu anlamda bir borçlandırııcı işlem niteliğinde olacaktır.

¹⁰² Bkz. 101 numaralı dipnot.

TMK içerisinde “alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin” başlığı altında yer alan md. 955’teki hüküm kapsamında senede bağlanmış veya bağlanmamış alacakların ve diğer hakların rehni için yazılı bir rehin sözleşmesi yapılması gerekeceği belirtilmiştir. Anonim ortaklık payları üzerindeki rehin hakkının TMK sistematığı dikkate alındığında bir alacak rehni mi yoksa hak rehni mi olarak nitelendirileceğine ilişkin doktrindeki tartışmadan yukarıda bahsedilmişti. Bu tartışma sonucunda katıldığımız görüş uyarınca, paylar üzerindeki rehlin bir hak rehni olduğu değerlendirilerek rehin hakkının tesisi için de TMK md. 955 hükmü uyarınca yazılı bir rehin sözleşmesi yapılması gerekecektir.

Doktrinde, TMK md. 955’te belirtilen “rehin sözleşmesi” ifadesinin nasıl yorumlanması gerekeceği tartışılmıştır; fakat genel kabul söz konusu rehin sözleşmesinin, bir aynı hakkın tesisine ilişkin olarak “aynı sözleşme”¹⁰³ niteliğinde olan bir tasarruf işlemi olacağı yönündedir.¹⁰⁴ Çoğunlukla doktrinde kabul edilen bu görüş, rehin sözleşmesinin yazılı yapılmasının rehin hakkının alenileşmesi bakımından önem arz edeceğini ve bu nedenle de aynı hakkın tesisine yönelik tasarruf işlemi niteliği taşıyacağını savunmaktadır.¹⁰⁵

Bu noktada aynı sözleşme niteliği taşıyacak rehin sözleşmesinin, borçlandırıcı sözleşme niteliğinde olan rehin sözleşmesinden ayrılması gerekeceğini belirtmek gerekir. Her ne kadar yazılı şekilde yapılan rehin sözleşmesinin tasarruf işlemi olarak değerlendirileceği¹⁰⁶ kabul edilse de borçlandırıcı işlem olarak değerlendirilen rehin sözleşmesi, rehin hakkının tesis edilmesine yönelik olarak tarafların borç ve yükümlülüklerini ortaya koyacaktır. Akabinde, söz konusu borcun oluşmasını takiben gerekli tasarruf işlemlerinin de yerine getirilmesi gerekecektir. Böylelikle rehin hakkının

¹⁰³ **Necip Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt: I, Filiz Kitabevi, İstanbul 2008, s. 96; **Hüseyin Bahadır Çolak**, “Anonim Ortaklık Payı Üzerinde Kurulan Rehin Hakkına İlişkin Bazı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XXXVII, S: 3, 2021, s. 142.

¹⁰⁴ **Acar**, s. 190; **Göksoy**, s. 83; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1207; **Esener/Güven**, s. 968; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 868; **Nomer/Ergüne**, s. 461; **Atılğaner**, s. 33; **Ergüne**, s. 743.

¹⁰⁵ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 30.

¹⁰⁶ Tasarruf işlemi niteliğindeki “aynı sözleşme” olarak nitelendirilen rehin sözleşmesi söz konusu aynı hakkın kurulmasına, değiştirilmesine ve devrine ilişkin olacaktır.

kurulması borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin akdedilmesini takiben tasarruf işlemlerinin tamamlanması ile olacaktır.

Anonim ortaklık payı üzerinde rehin hakkı tesisi edilmesine ilişkin borcun doğacağı rehin sözleşmesi¹⁰⁷, rehin veren tarafın (pay sahibi) sahip olduğu paylar üzerinde rehin alan (alacaklı) lehine rehin tesis etme borcunu üstlendiği sözleşme olarak tanımlanabilir.¹⁰⁸ Böylelikle, sözleşmenin taraflarını, rehin alan sıfatıyla alacaklı ve rehin veren sıfatıyla söz konusu anonim ortaklık payının sahibi olan pay sahibi oluşturacaktır. Rehin veren sıfatını pay sahibi dışında üçüncü bir kişi de olabilmekle birlikte, bu halde tasarruf yetkisine sahip pay sahibinin söz konusu üçüncü kişiyi özel bir yetki ile yetkilendirmesi gerekecektir.¹⁰⁹ Bu noktada şunu ayrıca hatırlatmak gerekir ki, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin geçerli bir şekilde borç doğurması için rehin veren kişinin bu sözleşmenin kurulması anında tasarruf yetkisine sahip olmasına gerek bulunmamaktadır. Fakat, her halükârda, rehin kurulmasına ilişkin tasarruf işlemlerinin yapıldığı esnada kendisinin tasarruf yetkisine sahip olması aranacak, bu yetkiye sahip olmaması halinde ise tasarruf işlemi geçersiz sayılacağından rehin geçerli bir şekilde kurulamayacaktır.¹¹⁰

Payı rehin hakkına konu olan anonim ortaklığın ise rehin sözleşmesine taraf olmasına ilişkin hukuki bir zorunluluk bulunmamaktadır. Rehin sözleşmesinin doğası gereği anonim ortaklık bu sözleşmenin bir tarafı değildir. Fakat, rehin sözleşmesinde yer alacak hükümler doğrultusunda anonim ortaklığın da sözleşmenin bir tarafı haline getirilmesi söz konusu olabilecektir.¹¹¹ Bu halde, anonim ortaklık, sözleşmede yer alan hak ve

¹⁰⁷ Borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesine atıf yapılmaktadır.

¹⁰⁸ **Acar**, s. 223; **Nomer/Ergüne**, s. 461.

¹⁰⁹ **Göksoy**, s. 82.

¹¹⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 35.

¹¹¹ Uygulamada ilgili anonim ortaklıkların rehin sözleşmesine taraf olarak rehin hakkı sahibine karşı çeşitli yükümlülükler altına girdiği görülmektedir. Söz konusu yükümlülükler, çoğunlukla, rehin hakkı devam ettiği süre boyunca anonim ortaklık nezdinde gerçekleştirilebilecek işlemler nedeniyle rehin hakkı sahibinin hakkına hanel gelmemesi nedeniyle getirilmekte olup bu yükümlülükler anonim ortaklıktaki üzerinde rehin hakkı tesis edilen paylara yönelik olarak düzenlenmektedir. Her ne kadar, pay rehni sözleşmesine anonim ortaklığın taraf olması söz konusu olabileceksede TTK md. 371/2 hükmü uyarınca söz konusu sözleşmenin anonim ortaklığın faaliyet konusu dışında kaldığı yorumu yapılabilecektir. Bu halde de söz konusu sözleşmeyi akdeden anonim ortaklık yönetim kurulunun sadakat yükümlülüğü doğabilecektir. Rehin sözleşmesine anonim ortaklığın taraf olması hallerinde TTK'de yer alan bu hükümlerin de ayrıca değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

yükümlülükler bakımından sorumlu olacak ve sözleşmede belirlenen yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde alacaklı olan rehin alanın TBK md. 112 hükmü dolayısıyla tazminat talep etme hakkı gündeme gelecektir.

Uygulamada çoğunlukla, anonim ortaklığın rehin sözleşmesine “şirket” sıfatıyla taraf olduğu ve rehin alanın ilgili sözleşme tahtında düzenlenen rehin hakkının tesis edilmesine ilişkin işlemlerin gerçekleştirilmesine ve rehin hakkına hanel getirecek işlemlerden kaçınılmasına yönelik olarak çeşitli yükümlülükler altına girdiği görülmektedir. Buradaki temel amaç, alacaklı sıfatıyla alacağını güvence altına almak isteyen rehin alanın, alacağının ödenmemesi halinde sahip olacağı hukuki güvenceleri arttırmak ve borçlu haricinde başka bir diğer taraf olan anonim ortaklığa karşı da tazmin imkanına sahip olmasını sağlamaktır.

Ek olarak, anonim ortaklık payı üzerinde rehin tesis edilmesi, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde yer alan hükümler dolayısıyla veya TTK'deki hükümler uyarınca ortaklığın yönetim kurulunun onayına bağlanmış olabilir. Bu halde, anonim ortaklık payı üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine yönelik işlemler çalışmanın bu bölümünün aşağıda yer alan “Bağlı Nama Yazılı Pay Senetlerinin Rehni” başlığı altında ayrıca incelenecektir.

Anonim ortaklık payı üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine yönelik borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi herhangi bir şekil şartına tabi değildir. Bu noktada, yol gösterici olan kanun hükmü TBK md. 12 olup bu hüküm uyarınca sözleşmenin geçerliliğinin kanunda aksi bir düzenleme bulunmadıkça herhangi bir şekle tabi olmayacağını düzenlemektedir. Rehin sözleşmesi, TBK ve TMK tahtında düzenlenen bir sözleşme olmaması nedeniyle “*sui generis*” niteliktedir ve bu sözleşmeye dair başkaca özel şekil şartları getirilmemektedir.¹¹²

¹¹² Bu hususta bahsedilen rehin sözleşmesi niteliği itibarıyla TMK md. 955 hükmünde ifade edilen rehin sözleşmesinden ayrılmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz şekilde, aynı sözleşme niteliğinde olan ve tasarruf işlemi olarak nitelendirilen rehin sözleşmesi, TMK md. 955 hükmü dolayısıyla yazılı şekil şartına tabi olacaktır. Ayrıca, kayden izlenen anonim ortaklık payları üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin olarak akdedilecek rehin sözleşmesinin şekil şartları çalışmanın ikinci ana bölümünün “Kayden İzlenen Paylar Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması” başlığı altında ele alınmaktadır; **Ergüne**, s. 743.

Son olarak, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin asgari olarak içermesi gereken hükümlerin ele alınması uygun olacaktır. Bu doğrultuda, öncelikle sözleşmenin rehin hakkının kurulmasına ilişkin olarak tarafların iradelerini içermesi gerekecektir. Söz konusu iradeler açık veya örtülü şekilde belirlenebilecek olup açıkça rehin hakkı tesisi iradesi bulunmayan fakat “teminat” tesis edilmesine ilişkin iradeleri içeren sözleşmeler de rehin tesis etme iradesinin varlığı yönünde yorumlanmalıdır.¹¹³ Diğer yandan, rehin sözleşmesinin üzerinde rehin hakkı tesis edilecek malvarlığı değerini belirtmesi gerekmektedir. Rehin hakkının sınırlı aynı hak olmasından hareketle, rehin hakkına uygulanacak olan belirlilik ve alenilik ilkelerinin de bir gereği olarak, söz konusu “şey” veya “eşya”nın belirtilmesi önem arz etmektedir. Şöyle ki, anonim ortaklık payı üzerinde rehin tesisine ilişkin rehin sözleşmesinin, rehne konu payın adedini, beher payın nominal değerini, payların nama veya hamiline yazılı olduğuna dair bilgiyi içermesi belirliliğin sağlanması adına yeterli olacaktır. Rehne konu malvarlığı değerinin borçlandırıcı işlem niteliğinde olan rehin sözleşmesinin akdedildiği anda “belirlenebilir” olması da yeterli olup bunların rehnin tesisine ilişkin tasarruf işlemi esnasında belirlenmiş olması gerekmektedir. Nihayet, belirlilik ilkesinin diğer bir izdüşümü olarak, tesis edilecek rehin hakkının güvence altına aldığı alacağın da sözleşmede belirlenmiş olması esastır. Söz konusu alacağın rehnin kurulduğu anda “belirlenebilir” olması, rehnin geçerli bir şekilde kurulmasına hukuki bir etkisi olmamakla birlikte, rehin paraya çevrilmesi aşamasında herhalükarda söz konusu alacağın belirlenmiş olması gerekecektir.¹¹⁴

C. Tasarruf İşlemi

Yukarıda belirtildiği üzere, rehin hakkının hukuken geçerli bir şekilde kurulması için borçlandırıcı işlem olan rehin sözleşmesinin yanı sıra ayrıca gerekli tasarruf işlemlerinin de gerçekleştirilmesi esastır. Söz konusu tasarruf işlemleri anonim ortaklık payının senede bağlanmış olup olmadığına göre çeşitlilik arz etmektedir. Bu başlık altında, söz

¹¹³ **Makaracı Başak**, s. 29; **Şirin Aydınçık**, “Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temlik”, İÜHFİM, Cilt: LXIV, S: 6, Y: 2006, s. 152.

¹¹⁴ **Acar**, s. 48 – 49; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 39 – 40; **Nomer/Ergüne**, s. 409; **Serozan**, s. 350 – 351; **Ayan**, s. 305; **Ertaş**, s. 582; **Akıpek/Akıntürk/Ateş**, s. 840; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1168; **Esener/Güven**, s. 896.

konusu çeşitli durumlara ayrı ayrı değilenecek ve her bir durum halinde rehin kurulması için gerekli tasarruf işlemleri ele alınacaktır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, çalışmanın ana konusunu oluşturan kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkının tabi olduğu tasarruf işlemleri bu başlık altında incelenmeyecek olup söz konusu husus çalışmanın ikinci ana bölümü altında yer alan “Kayden İzlenen Paylar Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması” başlığı altında ele alınacaktır.

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının tesis edilmesine ilişkin tasarruf işlemlerini ayrı ayrı incelemeden önce, genel hatlarıyla tasarruf yetkisine değinmek önem arz etmektedir. Bir hakkın tesis edilmesi için tasarruf işlemine konu olan hak ile bu işlemi gerçekleştirecek kişi arasında yer alması gereken özellikli ilişki tasarruf yetkisi olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁵ Bu doğrultuda, anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkına ilişkin tasarruf yetkisi payın sahibi olan pay sahibindedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, pay sahibinin rehin hakkı tesisine ilişkin tasarruf işlemlerini gerçekleştirmesi esas olup pay sahibi üçüncü kişiye vereceği özel bir yetki ile üçüncü kişinin de bu işlemi gerçekleştirmesine imkân verebilecektir. Tasarruf yetkisi bulunmayan kişilerin gerçekleştirdiği tasarruf işlemleri kural olarak geçersiz olmakla birlikte tasarruf yetkisinin var olmadığını bilmeyen veya bilebilecek durumda olmayan iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımlarının korunduğu haller de söz konusu olabilmektedir. Aşağıdaki açıklamalar kapsamında ayrıca söz konusu iyi niyetli üçüncü kişilerin kazanımlarına da gerekli yerlerde değinilmiştir.

1. Senede Bağlanmamış Payların Rehni

Yukarıda anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının nitelik itibariyle bir hak rehni olarak kabul edildiği belirtilmişti. Bu kapsamda, senede bağlanmamış paylar üzerinde rehin hakkının kurulmasına ilişkin olarak TMK md. 955/3 hükmü esas alınmaktadır. Bu hüküm dolayısıyla rehin hakkının tesis edilmesi için öncelikle yazılı şekilde akdedilecek rehin sözleşmesi gerekli olup söz konusu hakların devri için öngörülen şekle uygun

¹¹⁵ Göksoy, s. 92.

hareket edilmelidir. Bu doğrultuda, senede bağlanmamış payların üzerinde rehin hakkı kurulabilmesi için yazılı bir rehin sözleşmesinin¹¹⁶ akdedilmesi ve senede bağlanmamış payların devri için belirlenen şeklin gerektirdiği işlemlerin yerine getirilmesi gerekecektir.

Anonim ortaklığın çıplak payının devri, TBK md. 183 vd. hükümlerde düzenlenen “alacağın devri”ne ilişkin düzenlemelerin kıyasen uygulanması sonucunda gerçekleştirilebilecektir. Böylelikle, söz konusu devir adi yazılı şekilde yapılacak sözleşme ile gerçekleştirilirken çıplak payların rehni için de adi yazılı şekilde bir rehin sözleşmesi akdedilmesi gerekecektir. Sonuç olarak, anonim ortaklığın senede bağlanmamış payı üzerindeki rehin hakkı, tasarruf işlemi niteliğindeki yazılı rehin sözleşmesinin yapılması ile birlikte kurulacaktır. Söz konusu rehin sözleşmesi TBK md. 184’te belirtilen yazılı devir beyanı koşulunu da taşıyacağından, rehinin kurulmasına ilişkin olarak ayrıca bir merasime gerek kalmayacaktır.

Ek olarak, rehin hakkının kurulması için rehin veren kişinin rehne konu hak üzerinde tasarruf yetkisinin bulunması gerektiği hususundan yukarıda bahsedilmişti. Bu doğrultuda, tasarruf yetkisinin olmadığı bazı hallerde iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarının korunacağı ve bu hallerin de istisnai haller olduğunu söylemekte yarar vardır. Senede bağlanmamış paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi işlemi bakımından ise, iyi niyetli üçüncü kişilerin bu kazanımlarından bahsedilemeyecektir. Esasen, bu durumda senede bağlanmış ve zilyetlik hükümlerinin uygulanabilir olacağı bir eşya bulunmadığı için¹¹⁷, bu halde iyi niyetli üçüncü kişilerin kazanımları korunmayacaktır.

Bu halde, senede bağlanmamış payların ve pay sahipliğinin kayıtları anonim ortaklık tarafından tutulan pay defteri üzerinden tutulacaktır. TTK’de anonim ortaklıkların pay defterinde yer alan kayıtlara olan güvenin korunmasına dair herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle, taşınmaz rehininde uygulama alanı bulan tapu sicilinde yer

¹¹⁶ Burada bahsedilen rehin sözleşmesi tasarruf işlemi olarak nitelendirilmekle birlikte TMK md. 955 hükmünde belirtilen rehin sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.B.

¹¹⁷ Kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımlarının korunacağına ilişkin olarak bkz. **Nomer/Ergüne**, s. 463; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1207; **Esener/Güven**, s. 970; **Ayan**, s. 373; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 869.

alan kayıtlara olan güvenin korunmasına dair hükümlerin aksine, senede bağlanmamış paylar bakımından tutulan pay defteri kayıtlarına güvenen iyi niyetli üçüncü kişilerin rehin hakkını iktisap etmesi söz konusu olmayacaktır. Başka bir deyişle, bu kişilerin rehin hakkı kazanımları korunmayacaktır.

TMK md. 955/2 hükmü uyarınca, rehin alacaklısı veya rehin verenin söz konusu rehin hakkını borçluya bildirebileceği düzenlenmektedir. Bu hüküm dolayısıyla, pay üzerindeki rehin hakkının anonim ortaklığa bildirilmesine ilişkin olarak yaratılan herhangi bir bildirim zorunluluğu bulunmamakta olup¹¹⁸ söz konusu bildirim yalnızca rehinin güvence altına aldığı borcu ifa edebilecek kişiye ilişkin bir sonuç yaratacaktır. Anonim ortaklığa yapılacak bu bildirim bazı hallerde¹¹⁹ alacaklı lehine faydalı olabilecek olup anonim ortaklığın bu bildirim ile borçlu konumunda olacağı kabul edilecektir.¹²⁰

Bu duruma ek olarak, söz konusu pay rehninin, esasen anonim ortaklığın yönetim kurulunun sorumluluğunda bulunan pay defterine kaydedilmesi de rehinin geçerliliği için bir zorunluluk teşkil etmeyecektir.¹²¹ Fakat, doktrindeki yazarlar tarafından rehinin anonim ortaklık pay defterine işlenip işlenemeyeceği hususu tartışmalıdır. Bu doğrultuda, bazı yazarlar pay defterinin pay sahiplerine ilişkin kayıtların tutulması esasıyla tutulan bir defter olması ve pay üzerindeki rehin hakkının kapsamının yönetsel hakları içermemesi nedeniyle rehin hakkı sahiplerinin söz konusu deftere kaydedilmelerinin herhangi bir hukuki faydası olmayacağını savunmuştur.¹²² Diğer yandan, bazı yazarlar ise, payların senede bağlanmadığı durumlarda rehin hakkının anonim ortaklığa karşı ileri sürülebilmesi için pay defterine kaydın gerekli olduğunu ve rehin alanın söz konusu kaydın yapılmasını talep edebileceğini savunmaktadır.¹²³ Bu doğrultuda, rehin alacaklısının özellikle senede bağlanmamış payların varlığı halinde ortaklığa karşı söz

¹¹⁸ **Göksoy**, s. 125; **Makaracı Başak**, s. 48; **Acar**, s. 235; **Arslanlı**, s. 287; **Atılgener**, s. 65.

¹¹⁹ Bu hallere örnek olarak, ortaklığın sona ermesi halinde pay sahiplerinin tasfiye payına ilişkin alacak hakları bulunmakta olup söz konusu tutar ortaklık tarafından pay sahibine ödenecektir. Paylar üzerindeki rehin hakkının ortaklığa bildirilmesi ve ortaklığın bu tutarları rehin veren pay sahibine ödemesinin talep edilmesi durumunda ise ortaklık artık bu tutarları pay sahibine değil rehin hakkı sahibine ödeyecektir. Kâr payı alacağına doğması halinde de aynı durumun söz konusu olacağı söylenebilecektir.

¹²⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 46; **Göksoy**, s. 90.

¹²¹ **Narbay**, s. 72.

¹²² **Arslanlı**, s. 287.

¹²³ **Oğuz İmregün**, Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, Yasa Yayınları, İstanbul 1989, s. 371; **Acar**, s. 236.

konusu rehin hakkını ileri sürebilmesi bakımından pay defterine yapılacak kaydın alacaklının menfaatine olduğu söylenmelidir. Fakat, intifa hakkının pay defterine kaydedilmesine ilişkin TTK md. 499/1 hükmünün aksine, rehin hakkı sahiplerine ilişkin olarak TTK'da böyle bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle, rehin hakkının pay defterine işlenecek kaydı rehnin geçerliliğine etki edecek kurucu nitelikte olmayıp yalnızca açıklayıcı nitelikte bir kayıt olacaktır.¹²⁴ Bu doğrultuda, pay defterindeki kayıtlar alenilik ilkesi bakımından üçüncü kişilerin iyi niyetini koruyan bir etkiye sahip olmadığından bu kayıtlara dayanarak işlem yapan iyi niyetli üçüncü kişilerin bu işlemleri sonucunda hak kazanımları korunmayacaktır.¹²⁵

Senede bağlanmamış payların rehne konu olmasının akabinde rehin hakkının devam ettiği süre içerisinde söz konusu payları temsilen pay senetlerinin çıkarılmasının mevcut rehin hakkına etkisi de ayrıca değinilmesi gereken bir husustur. Aşağıdaki başlıklar altında detaylı düzenlendiği üzere, pay senetlerinin rehne konu olması halinde nama yazılı pay senetleri ve hamiline yazılı pay senetleri bakımından rehin hakkının kurulmasına yönelik olarak farklı işlemlerin yerine getirilmesi gerekecektir. Rehin hakkı, hamiline yazılı pay senetleri bakımından senet zilyetliğinin rehin alana devredilmesiyle ve nama yazılı pay senetleri bakımından ise yazılı devir beyanı ile birlikte zilyetliğin devri veya cirolanarak senedin zilyetliğinin rehin alana geçirilmesi yöntemiyle kurulabilecektir. Senede bağlanmamış paylar üzerinde rehin hakkı kurulmasını takiben anonim ortaklık tarafından söz konusu payları temsilen pay senedi çıkarılması halinde söz konusu pay senetlerinin ortaklık tarafından rehin alana teslim edilmesi gerekecektir.

Yukarıda bahsedildiği üzere, rehin hakkı tesisinin anonim ortaklığa bildirilmesine yönelik bir zorunluluk yoktur fakat rehin hakkı tesisinden sonra rehinli payları temsilen pay senedi çıkarılması gibi durumlarda anonim ortaklığın söz konusu rehin hakkından haberdar olması ve senetlerin zilyetliğini rehin veren yani pay sahibinden ziyade rehin alana teslim etmesi gerektiğinin farkında olması adına rehin hakkının anonim ortaklığa bildirilmesi önem arz etmektedir. Bu halde, rehin alan anonim ortaklıktan çıkarılan

¹²⁴ Detaylı açıklamalar için bkz. I. Bölüm, II.C ve II. Bölüm, IV.C.3.

¹²⁵ **Narbay**, s. 157.

senetlerin pay sahibine değil rehin hakkı sahibi sıfatıyla kendisine teslim edilmesini talep edebilecektir.¹²⁶

2. Senede Bağlanmış Payların Rehni

Anonim ortaklıkların paylarını temsil etmek üzere söz konusu anonim ortaklık tarafından hamiline veya nama yazılı olmak üzere senet çıkarılabilir.¹²⁷ Bu halde, anonim ortaklık payını temsil eden pay senetleri kıymetli evrak niteliğinde olup senetlerin temsil ettiği paylar da pay senedi ile birlikte ve aynı anlama gelecektir.¹²⁸

Anonim ortaklığın esas sözleşmesi içerisinde anonim ortaklık paylarının türünün belirlenmesi zorunlu olup esas sözleşme içerisinde yer alan bu bilgiler doğrultusunda anonim ortaklıklar, nama yazılı payları temsilen nama yazılı pay senetleri ve hamiline yazılı payları temsilen ise hamiline yazılı pay senetleri çıkabilirler. Payın senede bağlanmış olması halinde artık payı temsil eden bir kıymetli evrakın varlığından söz edilecek olup söz konusu paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkı da teslim bağı taşıyır rehni ile kıymetli evrakların rehnedilmesine ilişkin olarak belirlenen kurallara tabi olacaktır. TMK md. 956 hükmü uyarınca hamiline yazılı pay senetlerinin rehni için söz konusu senetlerin zilyetliğinin alacaklıya devredilmesi gerekli görülmekte olup nama yazılı pay senetlerinin rehninin ise senedin ciro veya devir beyanı yapılarak alacaklıya teslim edilmesi ile kurulacağı düzenlenmiştir.

Bu doğrultuda, çalışmanın aşağıdaki başlıklarında anonim ortaklık payını temsil eden senetlerin türüne göre bu paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin gerçekleştirilecek tasarruf işlemleri ayrı ayrı incelenmektedir.

a. Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Rehni

Yukarıda belirtildiği üzere, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde sermayesinin hamiline yazılı paylardan oluştuğunu belirtmesi halinde, TTK md. 486 hükmü uyarınca, anonim

¹²⁶ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 50 – 52.

¹²⁷ TTK md. 484/1.

¹²⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt I, s. 616; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1703; **Karahan**, s. 3.

ortaklığın yönetim kurulunun pay bedellerinin tamamının ödenmesini takiben üç ay içerisinde pay senetlerini bastırıp ilgili pay sahiplerine dağıtması zorunludur. Söz konusu dağıtım yapılmadan önce ise pay senetlerine ve ilgili pay sahiplerine ilişkin bilgilerin MKK'ye bildirilmesi gerekmektedir.

Anonim ortaklığın hamiline yazılı pay senetleri tarafından temsil edilen paylarının üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi, TMK md. 956'da yer alan düzenleme uyarınca söz konusu hamiline yazılı pay senetlerinin rehin alacaklısına teslim edilmesiyle gerçekleşecektir.¹²⁹ Maddenin belirttiği "teslim" işleminin "zilyetliğin devri" olarak anlaşılması gerekmektedir.¹³⁰ Ayrıca, rehnin hukuka uygun bir şekilde kurulması için taraflar arasında zilyetliğin devrinin söz konusu rehin hakkının kurulması amacıyla gerçekleştirildiğine dair bir sözleşmenin de varlığı aranmaktadır. Uygulamada çoğunlukla örtülü bir şekilde gerçekleşen bu sözleşme, aynı bir sözleşme niteliğinde olup¹³¹ herhangi bir şekilde şartına bağlı değildir.¹³² Böylelikle, hamiline yazılı pay senetleri üzerindeki rehin hakkı, pay senetlerinin rehin alacaklısına rehnin kurulması amacıyla zilyetliğin geçirilmesi ile birlikte kurulacaktır.

Ek olarak, hamiline yazılı pay senetleri üzerindeki rehin hakkının TMK md. 955 uyarınca yazılı bir şekilde yapılacak rehin sözleşmesi ve senetlerin rehin alacaklısına teslim edilmesiyle kurulması da mümkündür.¹³³ Fakat bu halde, yukarıda bahsedilen TMK md. 956 hükmü uyarınca senedin rehin alacaklısına rehnin tesis edilmesi amacıyla teslim edilmesi ile rehin hakkı kurulacak olup yapılan rehin sözleşmesi yalnızca ispat niteliği taşıyacak ve rehin hakkının kurulmasına yönelik bir farklılık yaratmayacaktır.

¹²⁹ **Huriye Kubilay**, "Kambiyo Senetlerinin Rehni", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 3, S: 1 – 4, 1987, s. 500.

¹³⁰ **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 738; **Esener/Güven**, s. 969; **Fırat Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku, 27. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2024, s. 49; Hamiline yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine imkân verecek şekilde zilyetliğin devredilmesi sonucunu doğuran diğer işlemlerden de bahsetmek faydalı olacaktır. Bu doğrultuda, söz konusu senetlerin zilyetliğin havalesi ve kısa yoldan teslim yöntemleri izlenerek rehin alana teslim edilmesi hallerinde de rehin hakkı tesis edilmiş olacaktır. Ek olarak, aşağıda daha detaylı bahsedildiği üzere, hamiline yazılı pay senetlerin zilyetliğinin rehin alan veya rehin alan taraflar tarafından belirlenecek güvenilir üçüncü bir kişiye devredilmesi halinde de rehin hakkı kurulacaktır.

¹³¹ **Acar**, s. 220; **Nomer/Ergüne**, s. 463.

¹³² **Göksoy**, s. 104; **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 61.

¹³³ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1819; **Nomer/Ergüne**, s. 464.

Bu noktada, pay senetlerinin teslimine ilişkin olarak uygulama alanı bulacak diğere bir hükümden de bahsetmek gerekmektedir. TMK md. 939/3 hükmü uyarınca taşınır lar üzerinde kurulacak rehin hakkı bakımından, taşınır ın fiilen yalnız rehin verenin hakimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkının doğmayacağı belirtilmektedir. Bu doğrultuda, pay senetlerinin zilyetliğinin devrinin rehin verenin söz konusu senetler üzerindeki zilyetliğini sona erdirecek ve söz konusu senetlerin yalnızca rehin alanın zilyetliğinde yer alacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Rehin verenin senetler üzerinde hakimiyetinin devam etmesi durumunda rehin hakkı doğmayacaktır.

TMK md. 939/3 hükmünde belirtilen bu husus temel prensip olmakla birlikte kanunun gerekçesinde söz konusu taşınır ın zilyetliğinin rehin alacaklısı yerine tarafların belirlediği güvenilir bir kişiye devrinin de rehin hakkının tesisi için yeterli olacağı kabul edilmiştir.¹³⁴ Bu halde üçüncü kişinin rehin alan tarafından veya birden fazla rehin alan varsa rehin taraflarının mutabakatı uyarınca belirlenmesi gerekeceği kabul edilmelidir. Rehin verenin münhasır takdirine bağlı olarak veya yalnızca rehin veren tarafından belirlenecek üçüncü kişinin zilyetliği devralması rehin hakkını tesis etmeyecektir.¹³⁵

Son olarak, yukarıda belirtilen tasarruf işlemlerinin yapıldığı esnada rehin verenin tasarruf yetkisinin bulunması gerekliliğinden bahsetmek yararlı olacaktır. Senede bağlanmamış paylar üzerindeki rehin hakkının kurulması hususunda bahsedildiği üzere, senede bağlanmamış payların varlığı halinde zilyetliğe konu bir eşya mevcut olmadığından, iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımı söz konusu olmayacaktır. Bunun aksine, hamiline yazılı pay senetlerinin varlığı halinde rehin vereninin tasarruf yetkisinin olmadığını bilmeyen veya bilebilecek durumda olmayan (iyi niyetli) üçüncü kişilerin rehin alacaklısı sıfatıyla rehin hakkı kazanımları bazı hallerde korunmaktadır. Bu doğrultuda, TMK md. 990 ve aynı yönde TTK md. 656 hükümleri uyarınca, rehin veren yani pay sahibinin iradesi dışında zilyetliğinden çıkmış olsa bile hamiline yazılı pay senetlerini iyi niyetle edinmiş olan kişilere karşı taşınır davası açılmayacağı düzenlenmektedir. Böylelikle, hamiline yazılı pay senetlerinin pay sahiplerinin elinden

¹³⁴ TMK Gerekçesi md. 939.

¹³⁵ **Damla Keskin Şerbetcioğlu**, Yediemin Sözleşmesi Yoluyla Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Kurulması, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 151 – 152.

nasıl çıkmış olduğuna (iradesi ile veya iradesi olmadan) bakılmaksızın, hamiline yazılı senedin zilyetliğini elinde bulunduran iyi niyetli kişilerin rehin hakkı korunacak¹³⁶ ve rehin verenin tasarruf yetkisinin olmaması rehin hakkının söz konusu senedin zilyetliğinin teslimi yoluyla kurulmasına engel teşkil etmeyecektir.

b. Nama Yazılı Pay Senetlerinin Rehni

Esas sözleşmelerinde sermayenin nama yazılı paylardan oluştuğunu belirten anonim ortaklıkların nama yazılı pay senedi çıkarması mümkündür. Fakat, hamiline yazılı pay senetlerinin aksine nama yazılı pay senetlerinin çıkarılması kanunda bir zorunluluk olarak düzenlenmemekle birlikte ortaklığın yönetim kurulunun kararı ile çıkarılabilmektedir. Yalnızca, TTK md. 486 hükmü uyarınca, azlık pay sahiplerinin bunu talep etmesi halinde, artık nama yazılı pay senedi çıkarılması bir zorunluluk haline gelmiş olacaktır.¹³⁷

TTK md. 490/2 hükmü uyarınca, nama yazılı pay senetlerinin devrinin ciro ve zilyetliğin devri işlemleri ile gerçekleştirilebileceği düzenlenmektedir. Bu doğrultuda, kanunun nama yazılı pay senetlerinin devri için emre yazılı senetlerin devrinde benimsenen işlemlerin gerçekleşmesini aradığı görülmektedir. TTK'nin bu hükmü dolayısıyla doktrinde nama yazılı pay senetlerinin niteliğine dair tartışma bulunmaktadır. Çoğunlukla kabul edilen görüş, nama yazılı pay senetlerinin emre yazılı kıymetli evrak niteliğinde olduğudur.¹³⁸ Azınlık tarafından benimsenen görüş ise, kanunun bu hükmünün nama yazılı senet niteliğini ortadan kaldırmadığı ve nama yazılı paylara ilişkin istisnai bir

¹³⁶ **Çolak**, s. 155; Hamiline yazılı pay senetlerinin MKK'ye kaydedildiği göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu pay senetlerinin rehin hakkına konu olması halinde MKK nezdinde gerçekleştirilecek işlemler bakımından uygulanabilir mevzuatta açıklık olmadığı görülmektedir. Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Merkezi Kayıt Kuruluşuna Bildirilmesi ve Kayıt Altına Alınması Hakkında Tebliğ uyarınca MKK nezdinde kayıt altına alınan hamiline yazılı pay senetlerinin devrine ilişkin yerine getirilmesi gereken MKK bildiriminden bahsedilmekte olup söz konusu pay senetlerinin rehin hakkına konu olması halinde yerine getirilmesi gereken bir bildirimden bahsedilmemektedir. Nitelik itibarıyla pay rehininin paya bağlı yönetsel nitelikteki hakları kapsamadığından hareketle söz konusu payların rehnedilmesi halinde hamiline yazılı pay senetlerinin MKK nezdindeki kayıtlarının herhangi bir farklılık yaratmayacağı değerlendirilmektedir.

¹³⁷ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 117.

¹³⁸ **Poroy/Tekinalp**, s. 84; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 65 – 66; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1812; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 275; **Erdoğan Moroğlu**, Makaleler I, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul 1999, s. 262. (“Makaleler I”)

durum yaratıldığını savunmaktadır.¹³⁹ Fakat, bu tartışma nama yazılı pay senetleri üzerindeki rehin hakkına uygulanacak hükümlere yönelik bir değişiklik yaratmamaktadır.

TMK md. 956/2 hükmü uyarınca, kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmesi veya devir beyanı yapılmış olması kaydıyla teslim edilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde, TTK md. 647/2 hükmünde ise, kıymetli evrakların üzerinde sınırlı ayni hak tesis edilmesi için emre yazılı senetler bakımından ciro ve nama yazılı senetler bakımından ise devir beyanının yapılması gerekmektedir.

Fakat, nama yazılı pay senetlerinden bahsedildiğinden ve doktrinde nama yazılı pay senetlerinin devrine kıyasen alacağın temlik hükümlerinin uygulanabileceği kabul edildiğinden, nama yazılı pay senetlerinin devri için devir beyanı yapılması ve akabinde senet zilyetliğinin rehin alana devredilmesi de yeterli kabul edilmektedir.¹⁴⁰ TTK md. 647'de belirtilen hükümden hareketle, devre uygulanacak prosedürlerin sınırlı ayni hak tesisinde de uygulanması gerekecektir. Böylelikle, nama yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi için ciro yapılarak senedin zilyetliği rehin alana devredilebilecek olup bunun yanı sıra devir beyanı ile zilyetliğin devri prosedürü de izlenebilecektir. Zilyetliğin devri bakımından hamiline yazılı pay senetlerine ilişkin yukarıda yapılan açıklamalar nama yazılı pay senetleri için de uygulanabilir olacaktır. Bu nedenle, bu kavram bu başlık altında daha detaylı incelenmeyecek ve bu noktada yukarıdaki başlığa atıf yapmakla yetinilecektir.

Nama yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı kurulması için ciro veya devir beyanı yapılması gerektiğinden yukarıda bahsedilmişti. Bu doğrultuda, ciro ve devir beyanı kavramlarının açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Emre yazılı senetlerin devredilmesine imkân veren söz konusu devre ilişkin irade beyanına ciro adı verilmektedir.¹⁴¹ Yapılış amaçlarına göre üç farklı ciro türü bulunmakta olup bunlar, temlik cirosu, rehin cirosu ve tahsil cirosudur. Nama yazılı pay senetlerinin üzerinde rehin

¹³⁹ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 65 – 66.

¹⁴⁰ **Göksoy**, s. 110 vd.; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1812.

¹⁴¹ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 131; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 70 – 71; **Poroy/Tekinalp**, s. 87; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1812; **Abuzer Kendigelen / İsmail Kırca**, Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 207.

hakkı tesis etmeye olanak sağlayacak ciro ise kural olarak rehin cirosudur. Rehin cirosu, ciro edilen pay senedinin devri amacı taşımamakta, yalnızca senede mündemiç haklar üzerinde rehin hakkı tesis etmektedir.

TTK md. 689 hükümde rehin cirosunun esasları düzenlenmekte olup rehin cirosu, rehin hakkının tesis edildiğini belirten herhangi bir kayıt olabilir. Örneğin, “bedeli teminattır” veya “bedeli rehindir” kayıtları rehin cirosu olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle, ilgili senet üzerinde rehin hakkının varlığına ilişkin kaydın açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir.¹⁴² Uygulamada, beyaz ciro olarak da nitelendirilen rehin alanın bilgilerini içermeyen rehin hakkı tesisine ilişkin kayıtlar da kullanılmaktadır.¹⁴³

Yazılı devir beyanı ise nama yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı tesis edilmek için kullanılabilir diğer bir yöntemdir. Bu yöntem izlenmek istenirse, yazılı bir rehin sözleşmesinin ardından senetlerin zilyetliğinin rehin alana devredilmesi gerekecektir. Bu halde, senet üzerine herhangi bir kayıt işlenmesine ihtiyaç olmadan sözleşme yazılı devir beyanı yerine geçecektir. Fakat, yazılı sözleşmenin yanı sıra senet üzerine işlenecek rehin kayıtları artık ciro niteliği taşıyacağından artık yazılı devir beyanından söz edilemeyecektir. Bu halde alacağın temlik hükümlerinden ziyade kıymetli evraklara ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır.¹⁴⁴

Son olarak, nama yazılı pay senetlerini elinde bulunduran iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımlarından bahsetmek gerekecektir. Nama yazılı pay senetleri üzerindeki rehin hakkı yazılı devir beyanı ve zilyetliğin devri yöntemiyle tesis edilmişse, söz konusu üçüncü kişilerin hak kazanımları korunmayacaktır. Fakat, yukarıda hamiline yazılı pay senetlerinde yapılan açıklamalara paralel olarak, nama yazılı pay senetleri ciro ve zilyetliğin devri yöntemiyle rehneldiyse, bu halde kıymetli evrak hükümleri uygulama

¹⁴² **Asuman Yılmaz**, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu ve Rehin Cirosunun Teminat İşlevi, GSÜHFD, S: 2011/2, Y: 2011, s. 289 – 290.

¹⁴³ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 131; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1812.

¹⁴⁴ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 78.

alanı bulacağından kıymetli evrakları elinde bulunduran iyi niyetli üçüncü kişilerin rehin hakkı kazanımları da korunacaktır.¹⁴⁵

c. **Bağlı Nama Yazılı Pay Senetlerinin Rehni**

Anonim ortaklıkların paylarının devri kısıtlanabilmektedir. Esas kural anonim ortaklıkların paylarının serbestçe devredilebilir olması ise de TTK’de yer alan devrin sınırlandırılması hükümleri dolayısıyla bu payların devirleri sınırlandırılabilir. Söz konusu sınırlamaların, ortaklığın yapısını koruma ve ortaklığın yabancılaşmasını engelleme amacıyla yapıldığı kabul edilmektedir.¹⁴⁶ Anonim ortaklıkların paylarının devrini sınırlandıran bu düzenlemelere “bağlam” ve bu sınırlamaların tabi olduğu paylara da “bağlı paylar” adı verilmektedir.¹⁴⁷ TTK md. 491 hükmü uyarınca, bedelleri tamamen ödenmemiş nama yazılı payların ancak anonim ortaklığın onayı ile devredilebileceği düzenlenmiştir. Bu hüküm dolayısıyla kanunen bir devir sınırlandırılması getirilmekte olup buna “kanuni bağlam” da denilmektedir. Ek olarak, pay devirleri anonim ortaklığın esas sözleşmesinde yer alacak hükümlerle de sınırlandırılabilir. Bu halde, esas sözleşmede pay devirlerinin ortaklığın yönetim kurulunun onayına tabi olacağı hususu düzenlenebilecek olup bu düzenlemelerin varlığı halinde “esas sözleşmesel bağlam”dan bahsedilecektir.

Bağlam hükümlerinin belirtilen bağlı payların devrinin anonim ortaklığın onayına bağlanması sonucunu doğurmasıyla bu hükümlerin yalnızca anonim ortaklık bakımından sonuç doğuracağı belirtilmelidir.¹⁴⁸ Bu nedenle de bağlı nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliği etkilenmemekte ve bağlam hükmünün söz konusu senetlerin niteliğini zedeleyen bir düzenleme olmadığı kabul edilmektedir.¹⁴⁹

¹⁴⁵ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 81.

¹⁴⁶ **Murat Yusuf Akın**, Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 1; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 81.

¹⁴⁷ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 145; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 277; **Hande Gizem Deynekli**, Anonim Ortaklıklarda Pay Devrine İlişkin Kanuni Sınırlanmalar, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul 2018 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 39.

¹⁴⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 145; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 278.

¹⁴⁹ **Kendigelen/Kırca**, s. 40 – 41.

Bağlam hükümlerinin nama yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı kurulmasına etkisinin ne olacağı hususu TTK’de düzenlenmemektedir. TTK 492/2 hükmü uyarınca intifa hakkı tesis edilirken bağlam hükümlerine uygun hareket edilmesi gerektiği öngörülmekte olup kanunun gerekçesine bakıldığında bu düzenlemenin amacının intifa hakkı sahibinin oy haklarına sahip olması olduğu görülmektedir.¹⁵⁰ Fakat, rehin hakkının kapsamı itibariyle intifa hakkının sağladığı yönetsel pay sahipliği haklarını kapsamaması nedeniyle kanunun gerekçesinde de belirtilen amacın rehin hakkı sahibine uygulanabilir olmayacağı kabul edilmelidir.¹⁵¹ Diğer yandan, bağlam hükümlerinin amacı pay sahipliği yapısını korumak ve ortaklığın yabancılaştırmasını engellemek olarak kabul edilmekte olup rehin hakkının kurulmasını sınırlamanın bu yönde bir işlevi olmayacaktır.¹⁵²

Bu kapsamda, bağlı nama yazılı pay senetleri üzerindeki rehin kurulması işlemleri yukarıda belirtilen nama yazılı pay senetlerinin rehnedilmesine ilişkin kurallar doğrultusunda gerçekleştirilecektir. Her ne kadar rehin hakkının kurulmasına yönelik işlemlerde bağlam hükümlerinin bir etkisi olmamakla birlikte¹⁵³, rehin paraya çevrilmesi sonucunda payların üçüncü bir kişi satılması halinde artık pay devrinden bahsedileceğinden, bu pay devrinin bağlam hükümlerine uygun bir şekilde yerine getirilmesi gerekecektir. Bu hususa ilişkin değerlendirmelere çalışmanın üçüncü ana bölümü altında yer alan “Rehin Paraya Çevrilmesi” başlığında ayrıca yer verilmektedir.

d. Gerçek Nama Yazılı Pay Senetlerin Rehni

Gerçek nama yazılı pay senetleri, emre yazılı senetlere menfi emre kaydı konulmak suretiyle emre yazılı olmaktan çıkarılıp gerçek nama yazılı pay senetlerine dönüştürülen senetlerdir. Böylelikle, kanunen emre yazılı senetler gerçek anlamda nama yazılı pay senetlerine dönüşmektedir. Anonim ortaklıkların esas sözleşmesinde gerçek nama yazılı

¹⁵⁰ TTK Gerekçesi, md. 492/2.

¹⁵¹ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 84.

¹⁵² **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 84; **Narbay**, s. 72.

¹⁵³ **Ecem Kırkit**, “Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Senetleri Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 71, S: 4, 2022, s. 1490.

pay senetlerinin basılabileceğine dair düzenleme olması gerekmektedir¹⁵⁴, aksi halde gerçek nama yazılı pay senetlerinin varlığından söz edilemeyecektir.

Gerçek nama yazılı pay senetlerinin rehnedilmesine ilişkin olarak da nama yazılı pay senetlerinin rehnedilmesine yönelik olarak yukarıda detaylı şekilde bahsedilen kurallar uygulanacaktır. Böylelikle, gerçek nama yazılı pay senetleri üzerindeki rehin kurulması için tasarruf işlemi niteliğinde olacak olan devir beyanı ve zilyetliğin devri işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Nama yazılı pay senetlerinin rehni için kullanılabilir diğer yol olan ciro ve zilyetliğin devri işlemleri ise gerçek nama yazılı pay senetleri için uygulanabilir değildir.¹⁵⁵

Esasen gerçek nama yazılı senetler, kanunen emre yazılı senet niteliğinde olan senetlerin nama yazılı şekle dönüştürülmüş halleridir. Nama yazılı kıymetli evraklara ilişkin düzenlemeler gerçek nama yazılı senetler için uygulanabilecek olup emre yazılı kıymetli evraklara uygulanan hükümler gerçek nama yazılı senetler için uygulanabilir değildir. Bu nedenle, emre yazılı senetlerin rehni veya devri için belirlenen ciro ve zilyetliğin devri işlemleri kıymetli evraklara özgülenen sonuçlar doğuracağından gerçek nama yazılı senetler üzerindeki rehin ve devir işlemleri için uygulanamayacaktır. Böylelikle, emre yazılı kıymetli evrak niteliğindeki senetleri iyi niyetli bir şekilde elinde bulunduran üçüncü kişilerinin hak kazanımlarının korunması, gerçek nama yazılı pay senetlerini elinde bulunduran kişiler için uygulanabilir olmayacaktır.

Diğer bir deyişle, nama yazılı ve hamiline yazılı pay senetleri üzerindeki hakların iyi niyetli üçüncü kişiler tarafından kazanılması durumu gerçek nama yazılı pay senetlerinde mümkün değildir. Böylelikle, tasarruf yetkisi olmayan rehin verenin gerçek nama yazılı pay senedi üzerinde rehin hakkı tesis etmek amacıyla gerçekleştirdiği tasarruf işlemleri sonucunda bu durumu bilmeyen veya bilebilecek durumda olmayan iyi niyetli üçüncü kişiler lehine rehin hakkı kurulamayacaktır.¹⁵⁶

¹⁵⁴ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1818; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 285.

¹⁵⁵ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 87.

¹⁵⁶ **Göksoy**, s. 137; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 88.

e. İlmühaberler, Kuponlar ve Talonların Rehni

Anonim ortaklıklar nama yazılı veya hamiline yazılı pay senetlerinin yerini geçici bir süre boyunca tutmak üzere ilmühaber bastırabilir.¹⁵⁷ İlmühaberler genellikle pay bedellerinin ödenmesini takiben hamiline yazılı pay senedi bastırmak için yönetim kurulunun kanune sahip olduğu üç aylık dönem veya azlığın nama yazılı pay senedi bastırılması talebini takiben pay senedi bastırılmasına kadarki süre için çıkartılabilir. Fakat, uygulamada halen, geçici bir süre ile bastırılabilir olan ilmühaberlerin bu geçici dönemler sona erdiğinde dahi varlığını devam ettirdiği ve bunlar yerine pay senedi basılmadığı görülmektedir.¹⁵⁸

TTK md. 486 uyarınca, pay senetlerinin bastırılmasına kadarki süre için ilmühaber çıkarılabilecek olup nama yazılı pay senetlerine uygulanacak hükümler kıyasen ilmühaberlere de uygulanacaktır. Bu doğrultuda, ilmühaberlerin hamiline yazılı olarak çıkartılamayacağı değerlendirilmektedir.¹⁵⁹ Böylelikle, hamiline yazılı pay senetlerini temsilen çıkarılan ilmühaberlerin de nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümlere tabi olacağı sonucuna varılmaktadır.

İlmühaberlerin üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi de nama yazılı pay senetlerinin üzerinde tesis edilecek rehin hakkına yönelik kurallara tabi olacaktır. Nama yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin olarak yukarıdaki açıklamalarımız ilmühaberler üzerindeki rehin hakkına da uygulanabilecek olup söz konusu rehin hakkı tesisi için ciro ile zilyetliğin devri veya yazılı devir beyanı ile zilyetliğin devri işlem sırasından birinin izlenmesi gerekecektir.

Kupon, rüçhan hakkı, hazırlık dönemi faizi ve kâr payı hakkı veren hamiline yazılı şekilde düzenlenen kıymetli evraklardır.¹⁶⁰ TTK md. 660 hükmü uyarınca, kuponların hamiline

¹⁵⁷ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 38; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 173; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1821; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 285; **Şaban Kayıhan**, Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 44; **Ersin Çamoğlu**, Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2023, s. 10.

¹⁵⁸ **Göksoy**, s. 183.

¹⁵⁹ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 174.

¹⁶⁰ **Poroy/Tekinalp**, s. 6; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 38.

yazılı şekilde çıkarılabileceği düzenlenmektedir. Kuponlar, ilgili pay senedine bağı olarak çıkarılabilecek olup söz konusu pay senedinden ayrı bir kıymetli evrak şeklinde de çıkarılabilirler. Kuponların pay senedine bağı olduğu durumlarda, ilgili pay senedi üzerindeki rehin hakkı kupon için de uygulanabilecektir. Bu hallerde ilgili pay senedinin rehnine ilişkin kurallar izlenerek rehin hakkı tesis edilebilecektir. Diğer yandan, kuponun pay senedine bağı olmaması halinde ise, kuponların hamiline yazılı kıymetli evrak niteliğinden hareketle, kupon üzerindeki rehin hakkı ilgili kuponun zilyetliğinin rehin tesis etmek amacıyla rehin alana devredilmesiyle kurulacaktır.

Talonlar ise kuponların tükenmesiyle sahibine yeni kupon alma hakkı veren senetlerdir.¹⁶¹ Talonların hukuki niteliği karşılaştırmalı hukukta tartışmalı olmakla birlikte Türk hukukunda kabul edilen görüş, talonların kıymetli evrak niteliğinde olduğudur.¹⁶² Böylelikle, kıymetli evrakların rehnine ilişkin kurallar talonlar için de uygulanabilir olacak ve talonlar üzerinde bu doğrultuda rehin hakkı tesis edilebilecektir.

¹⁶¹ Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 38.

¹⁶² Poroy/Tekinalp, s. 6; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 38.

İKİNCİ BÖLÜM

HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIK PAYININ REHNE KONU OLMASI

I. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLAR

A. Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramı

TTK’de yer alan şirket türlerinden biri olan anonim ortaklıklar halka kapalı anonim ortaklıklar ve halka açık anonim ortaklıklar olarak ikiye ayrılmaktadır.¹⁶³ Bu ayrım, gelişen sermaye piyasalarındaki faaliyetler ile birlikte, halka yayılma ve pay sahipliği kavramının birbirinden ayrılması ihtiyacından doğmuştur. Bu ihtiyaç aslında temelde halka yayılan ve bir kamu menfaati haline dönüşen yatırımcı menfaatinin korunması ve pay sahipliğinden doğan özel menfaatlerden ayrıştırılması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır.¹⁶⁴ Böylelikle, kanun koyucunun iradesi de halka açık anonim ortaklıkların ayrıca tanımlanması ve TTK’de yer alan anonim ortaklıklardan bazı yönleriyle ayrıştırılması olmuştur.

Bir anonim ortaklığın halka açılması, başka bir deyişle, halka kapalı statüsünden halka açık statüsüne geçmesi ortaklığın kullanacağı ek bir finansman kaynağı anlamına da gelmektedir. Halka açılan ortaklık paylarının tamamının veya bir kısmının yatırımcılara satılması ve böylece de yatırımcılardan fon toplanması söz konusudur.¹⁶⁵

SerPK md. 3/e hükmünde halka açık anonim ortaklıklar tanımlanmaktadır. Bu hüküm uyarınca halka açık anonim ortaklıklar, “*kitle fonlaması platformları aracılığıyla halktan para toplayanlar hariç olmak üzere, payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıklar*”dır. Bu doğrultuda, ancak anonim ortaklıklar halka açılabilenekte olup anonim ortaklık haricindeki şirketler halka açık statüsünü

¹⁶³ **Mehmet Bahtiyar**, Sermaye Piyasası Hukukuna Giriş, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 18. (“Sermaye Piyasası”)

¹⁶⁴ **İbrahim Çağrı Zengin**, “Halka Açık Anonim Ortaklığın Tanıtılması, Halka Açık Anonim Ortaklık Statüsünün Kazanılması ve Kaybı”, Mehmet Helvacı (edt.), Necdet Uzel (edt.), Numan Sabit Sönmez (edt.), Ahmet Özsoy (edt.), Türk Ticaret Hukuku Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 85.

¹⁶⁵ **Turhan Korkmaz / Ali Ceylan**, Sermaye Piyasası Temel Konular, 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2020, s. 208.

kazanamayacaktır.¹⁶⁶ Böylelikle, halka açık ortaklık statüsünün kazanılabilmesi için anonim ortaklıkların paylarının halka arz edilmesi veya halka arz edilmiş sayılması gerekecektir. Bu ayrımlar aşağıdaki başlıklar altında daha detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

1. Payların Halka Arz Edilmesi

SerPK md. 3/f hükmünde yer alan tanım uyarınca halka arz, anonim ortaklığın paylarının satın alınması amacıyla her türlü yoldan yapılan genel bir çağrıyı ve bu çağrıyı takiben eden pay satışını ifade etmektedir. Halka arz işlemi, halka yayılarak geniş kitlelerin ellerinde bulundurdukları küçük veya büyük ölçekli fonları paylarını aldıkları ortaklığa aktarmaları ve böylelikle de halka arz edilen ortaklığın ek finansman geliri elde etmesine imkân veren bir fonlama yönetimidir.¹⁶⁷

Madde hükmünün lafzından da anlaşılacağı üzere, halka arz geniş kitlelere yapılacak her türlü sözlü veya yazılı çağrılar dolayısıyla gerçekleştirilebilmektedir. Buradan hareketle, belirli kişilere veya gruplara yapılacak çağrılar halka arz niteliği taşımayacağını belirtmek gerekmektedir. Bu çağrının herhangi bir yöntem izlenerek yapılması mecburiyeti bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle, çağrı yazılı veya sözlü olarak yapılabilecek olup elektronik herhangi bir mecra aracılığıyla da gerçekleştirilebilecektir.¹⁶⁸

Halka arz işleminin temelinde anonim ortaklığın paylarının halka satışına ilişkin çağrı ve bu çağrıyı takip eden pay satışları yer almaktadır. Halka arz edilme işlemi pay haricindeki diğer sermaye piyasası araçları için de söz konusu olabilecektir. Fakat bu noktada belirtmek gerekir ki, SerPK ve SPK tarafından yayımlanan ikincil mevzuatlar uyarınca tanımlanan pay dışındaki diğer sermaye piyasası araçlarının satışı söz konusu ortaklıkların halka açık ortaklık statüsünü kazanması sonucunu yaratmayacak ve bu

¹⁶⁶ **Bahtiyar**, Sermaye Piyasası, s. 18; **Veliye Yanlı**, Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul 2005, s. 21.

¹⁶⁷ **Tekin Memiş / Gökçen Turan**, Sermaye Piyasası Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 53; **Tolga Ayoğlu**, Sermaye Piyasası Hukukunda Halka Arz Kavramı ve Halka Arza Aracılık Sözleşmeleri, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s. 86 – 87.

¹⁶⁸ **Memiş/Turan**, s. 53; **Yanlı**, s. 28.

yöntemle söz konusu araçları ihraç eden¹⁶⁹ ortaklık halka açık ortaklık statüsünü haiz sayılmayacaktır.¹⁷⁰ Pay ve pay dışındaki diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin detaylı açıklamalar çalışmanın bu bölümünün “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Payın Kayden İzlenmesi” başlığı altında yer almakta olup bu başlık altında sadece diğer sermaye piyasası araçlarının satışının halka açık ortaklık statüsünün kazanılması sonucunu yaratmayacağına değinmekle yetinilecektir.

Halka arz işlemi SPK'nin iznine tabi olup söz konusu izin alınmadan gerçekleştirilen halka arz işlemleri SerPK md. 109 uyarınca usulsüz bir şekilde gerçekleştirilmiş sayılacak ve sonucunda çeşitli idari ve cezai yaptırımlar uygulanabilecektir. Halka arz süreci SPK'ye yapılacak izin başvurusu ile başlayacak olup ihraççı bir izahname hazırlayarak ilgili diğer bilgi ve belgeler ile birlikte SPK'ye başvuruda bulunmalıdır. İzahname, ihraççının finansal durumunu, geleceğe yönelik beklentilerini ve ihraç edilecek sermaye piyasası aracının niteliklerini açıklayan bir belgedir.¹⁷¹

Dolayısıyla izahname vasıtasıyla halka arz edilecek payın ve halka arz işlemini gerçekleştirecek ihraççının çeşitli bilgileri yatırımcılara iletilmekte olup yatırımcılar izahnameleri inceleyerek yatırım kararlarını belirleyebileceklerdir. Bu yönüyle aslında izahname, söz konusu pay satışına ilişkin olarak kamuyu aydınlatmayı amaçlayan bir belgedir.¹⁷²

2. Payların Halka Arz Edilmiş Sayılması

SerPK md. 16 hükmü, halka arz edilmeksizin halka açık anonim ortaklık statüsünü kazanacak olan halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıkları da ayrıca belirlemektedir.

¹⁶⁹ SerPK md. 3/h hükmü uyarınca ihraççı, “*kitle fonlaması platformları aracılığıyla para toplayanlar hariç olmak üzere, sermaye piyasası araçlarını ihraç eden, ihraç etmek üzere SPK'ye başvuruda bulunan veya sermaye piyasası araçları halka arz edilen tüzel kişileri ve SerPK'ye tabi yatırım fonlarını*” ifade etmektedir.

¹⁷⁰ **Memiş/Turan**, s. 54; **Bahtiyar**, Sermaye Piyasası, s. 19.

¹⁷¹ İzahnamenin nasıl hazırlanması gerektiği ve içermesi gereken bilgiler SPK tarafından yayımlanan II-5.1 sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği'nde yer almakta olup halka arz işlemi takiben gerçekleştirilecek pay satışı için kullanılacak satış yöntemleri ise II-5.2 sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği'nde düzenlenmektedir; **Ayoğlu**, s. 119.

¹⁷² **Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku, Cilt: I, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 294. (“Cilt I”)

Böylelikle, halka arz işlemlerini gerçekleştirmemiş olan anonim ortaklıklar bu madde kapsamında belirtilen durumların varlığı halinde halka arz edilmiş sayılacaktır.

SerPK md. 16/1 hükmünde belirtilen “*payları borsada işlem gören ortaklıklar ve pay sahibi sayısı beş yüzü geçen anonim ortaklıklar*” ile SerPK md. 16/3 hükmünde yer alan “*pay sahibi sayısı en az beş yüz olan kooperatiflerin veya kendisine ortak olan kooperatiflerin pay sahibi sayısı tek başına ya da toplam olarak en az beş yüz olan kooperatif birliklerinin veya kooperatif merkez birliklerinin yönetim kontrolüne sahip olduğu ve yıllık en az elli milyon Türk lirası satış hasılatı yapmış olan anonim ortaklıklar*” halka arz edilmiş sayılacaktır. Belirtmek gerekir ki, kanun koyucu burada bir kesin karine getirmiş ve bu durumdaki anonim ortaklıkların aksi ispat edilemeyecek bir şekilde halka açık anonim ortaklık statüsünde olacağını ve halka arz edilmiş sayılacağını ifade etmiştir.¹⁷³ Böylelikle, yukarıdaki açıklanan durumların varlığı halinde söz konusu anonim ortaklıklar herhangi bir halka arz prosedürünü işletmeden ve izahname hazırlamadan halka arz edilmiş sayılacak ve bu doğrultuda SerPK’de yer alan tanımlama uyarınca halka açık anonim ortaklık niteliğini haiz olacaktır.

Kanun koyucunun SerPK md. 16 hükmünde getirmiş olduğu bu kesin karinenin aksinin belirlenip belirlenemeyeceği hususu doktrindeki yazarlar tarafından tartışılmıştır. Halka arz edilmiş olma kavramında aktif bir aksiyon veya işlem söz konusudur, halka açık anonim ortaklık statüsüne sahip olmak isteyen ortaklık halka arz edilme talebinde bulunarak SPK’ye başvurmaktadır. Fakat, diğer yandan, halka arz edilmiş sayılma kavramı ise pasif bir kavramdır. Anonim ortaklıkların yukarıdaki madde metninde yer alan fiili durumlarla karşılaşması halinde kanunun bu fiili duruma bir sonuç bağlaması söz konusudur.

Bu hallerde söz konusu anonim ortaklığın halka arz edilmiş sayılarak halka açık anonim ortaklık statüsünü haiz olması bakımından ortaklığın ve ortaklığın mevcut pay sahiplerinin herhangi bir talebi veya isteği bulunmayabilir. Bu nedenle, kanunda kesin karine olarak belirlenen halka arz edilmiş sayılma kavramının aksinin ortaklığın pay

¹⁷³ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt: I, s. 290; **Burak Adıgüzel**, Sermaye Piyasası Hukuku, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 67.

sahiplerinin alacağı bir genel kurul kararı ile veya ortaklığın esas sözleşmesinde yapılan bir değişiklik ile düzenlenip düzenlenemeyeceği doktrinde tartışılmıştır.¹⁷⁴

Doktrindeki bazı görüşlere göre, halka açık ortaklık statüsüne geçilebilmesi için ortaklık iradesinin gerekli olduğu ve bu durumun çoğunluğun iradesine göre belirlenen bir durum olmadığı savunulmaktadır.¹⁷⁵ Diğer bir deyişle, ortaklığın pay sahipleri veya genel kurulun halka açılma bakımından bir iradesi söz konusu değildir. Bu yazarlara göre ortaklığın genel kurul kararı veya esas sözleşmede yer alacak bir hükümle bu kanun maddesinin aksinin kararlaştırılması söz konusu olabilecektir.

Diğer yandan, bazı yazarlar ise, bu hükmün aksinin kararlaştırılacağı genel kurul kararlarının veya esas sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğunu savunmaktadırlar.¹⁷⁶ SerPK ve ikinci mevzuat hükümleri uyarınca bazı hallerde re'sen SPK tarafından veya ortaklığın talebi üzerine halka açık ortaklık statüsünden çıkılabilecek veya SerPK mevzuatı uyarınca halka açık anonim ortaklıklara ilişkin yükümlülüklerden muaf olunabilecektir. Bu nedenle de bu yazarlara göre söz konusu halka arz edilmiş sayılma halleri ortaklık için talep edilmeyen veya istenmeyen bir zorunluluk yaratsa da bu durumdan kurtulmak adına çeşitli hukuki mekanizmalar da mevcuttur.¹⁷⁷

Kanaatimizce de her ne kadar aktif bir şekilde ortaklık tarafından talep edilmeyen bir durum yaratılmış olsa da SerPK md. 16 hükmünün aksinin düzenlenemeyecek olduğunun kabulü gerekir, kanun ilgili maddede pay sahiplerinin sayısına göre bir şekli durum yaratmıştır ve bu duruma uymayan ortaklıkların şartları sağlaması halinde halka açık anonim ortaklık statüsünden çıkmaları mümkün olacaktır.

¹⁷⁴ Memiş/Turan, s. 55; Yanlı, s. 42.

¹⁷⁵ Ünal Tekinalp, "İki Güncel Sorunun Çözümünde Teorik Yaklaşım Denemesi: AO Tipi İçinde Sınıf Değiştirme – Kayıtlı Sermaye Sisteminde Çıkarılan Sermayenin Tescilinin Hukuki Niteliği", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: 17, S: 2, 1993, s. 32 – 33. ("AO Tipi Sınıf Değiştirme")

¹⁷⁶ Memiş/Turan, s. 55 – 56.

¹⁷⁷ Memiş/Turan, s. 55 – 56.

3. Payların Borsada İşlem Görmesi

Yukarıda belirtildiği üzere, payları borsada işlem gören ortaklıkların halka arz edilmiş sayılacağı ve halka açık ortaklık statüsünü haiz olacakları kanun koyucu tarafından SerPK’de düzenlenmiştir. Bu noktada, halka arz edilme, halka açık statüsünü kazanma ve payların borsada işlem görmesi gibi kavramların daha detaylı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Özellikle bu kavramlar arasındaki ilişkinin tespit edilmesi önem arz etmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, halka açıklık kavramı yani bir anonim ortaklığın halka açık anonim ortaklık statüsünü kazanması halka arz kavramından farklıdır. Halka açıklık statüsü daha geniş bir kavram olup aktif bir eylem olan halka arz sürecinin tamamlanmasını takiben halka arz edilmiş ortaklıklar halka açık statüsünü kazanacaklardır. Şüphe yok ki, bu noktada halka arz edilmiş sayılan ortaklıklar da halka açık statüsünü kazanmış olacaklardır. Yani, halka arz edilmeyen ortaklıkların da halka açık statüsünü haiz olmaları söz konusu olabilecektir.¹⁷⁸ Bu yönüyle halka açık ortaklık kavramının söz konusu ortaklıkların paylarının halka arzından daha geniş bir kavram olduğunu belirtmek gerekir.

Diğer yandan, payların borsada işlem görmesi ise payların Borsa İstanbul Anonim Şirketi (BİST)’ndeki pazarlarda alım satıma konu olmasını ifade etmektedir. Payların borsada alım satıma konu olması borsaya kote edilmesi veya kote edilmeksizin işlem görmesi şeklinde olabilir.¹⁷⁹ BİST nezdinde belirlenen kot içi pazarlarda alım satıma konu edilen paylar “borsaya kote edilmiş paylar”¹⁸⁰, kot dışı pazarlarda işlem gören paylar da “borsada işlem gören paylar”¹⁸¹ olarak ifade edilebilmektedir. Payları BİST’te işlem gören ortaklıklar için ayrıca doktrinde “BorsaAO” terimi de kullanılmaktadır.¹⁸²

¹⁷⁸ Memiş/Turan, s. 54; Bahtiyar, Sermaye Piyasası, s. 20.

¹⁷⁹ Bahtiyar, Sermaye Piyasası, s. 20; Çağlar Manavgat, Hukuki Bakımdan Halka Açık Anonim Ortaklıklar, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2016, s. 50 – 51. (“Halka Açık Anonim Ortaklıklar”)

¹⁸⁰ Yanlı, s. 68.

¹⁸¹ Yanlı, s. 78.

¹⁸² Adıgüzel, s. 67; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt: I, s. 291.

SerPK md. 16/2 hükmü uyarınca payları borsada işlem görmeyen anonim ortaklıkların halka açıklık statüsünü kazanmalarını takiben iki yıl içerisinde paylarını borsada işlem gören paylar haline getirmek için BİST'e başvuru yapmaları gerektiği düzenlenmektedir. Bu süre içerisinde söz konusu başvurunun yapılmaması halinde SPK, bu ortaklıkların paylarının borsada işlem görmesi veya halka açıklık statülerinin sona erdirilmesine ilişkin re'sen karar alabilecektir. Bu noktada SPK, ilgili ortaklıkların herhangi bir aksiyon almasını beklemeden sürenin dolmasını takiben ortaklığın herhangi bir talebi aranmaksızın karar alabilecektir.¹⁸³

Yukarıdaki açıklamaların ışığında, halka açık anonim ortaklıkların bazılarının¹⁸⁴ halka arz edilmeden halka açıklık statüsünü kazanacakları söylenebilecek olup bu hallerde payları borsada işlem görmüyorsa halka açık statüsünü kazanmalarını takiben iki yıl içerisinde BİST'e bu yönde başvuru yapmaları gerekecektir.

B. Halka Açık Anonim Ortaklıklara Uygulanacak Hükümler

SerPK md. 2 hükmü uyarınca, “*sermaye piyasası araçlarının, ihraççıların, halka arz edenlerin ve diğer sermaye piyasası faaliyetlerinin*” SerPK hükümlerine tabi olduğu düzenlenmektedir. Buradan hareketle, halka açık anonim ortaklıkların öncelikli olarak SerPK hükümlerine tabi olduğunu ve bu hükümlere uygun olarak faaliyetlerini sürdürmesi gerektiğini belirtmek gerekir.

Ek olarak, halka açık anonim ortaklıkların temelde anonim ortaklıkların bir alt türü olduğundan yukarıda bahsedilmişti. Bu doğrultuda, TTK md. 330 hükmünde özel kanunlara tabi olan anonim ortaklıkların özel hükümler dışında TTK'ye tabi olacağı belirtilmektedir. Böylelikle, SerPK'de hüküm bulunmayan hallerde TTK'de yer alan anonim ortaklıklara uygulanan hükümler uygulama alanı bulacaktır.¹⁸⁵ TTK genel kanun ve SerPK özel kanun niteliğini haiz olduğundan SerPK ve bu doğrultuda yayımlanan

¹⁸³ Adıgüzel, s. 68.

¹⁸⁴ Bkz. SerPK md. 16/1 ve md. 16/3 uyarınca düzenlenen ortaklıklar ile halka arz işlemi sırasında II-5.2 sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği'nde yer alan satış yöntemlerinden borsada satış yöntemi haricindeki diğer yöntemler ile paylarını halka arz eden ortaklıklar.

¹⁸⁵ Memiş/Turan, s. 33; Bahtiyar, Sermaye Piyasası, s. 16; Manavgat, Halka Açık Anonim Ortaklıklar, s. 27.

ikincil mevzuat (yönetmelik, tebliğ vb.) uyarınca özellikli bir düzenleme bulunmayan haller TTK’de yer alan genel hükümler uyarınca çözümlenecektir.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında, halka açık anonim ortaklıklara uygulanacak hükümlerin öncelikli olarak SerPK hükümleri ve bu hükümler kapsamında çıkarılan ikincil mevzuat olduğunu tekrar belirtmek gerekmektedir. TTK’nin TMK’nin ayrılmaz bir parçası olduğundan hareketle, SerPK ve ikincil mevzuatta hüküm bulunmayan diğer hallerde ayrıca genel kanun özelliğini haiz olan TMK ve TBK’de yer alan hükümlerin de TTK’deki hükümler ile birlikte uygulama alanı bulacağını kabul etmek gerekir.¹⁸⁶

Çalışmanın ana konusunu oluşturan halka açık anonim ortaklık payları üzerindeki rehin hakkına ilişkin olarak da SerPK’de ve buna bağlı ikincil mevzuatta yer alan hükümler öncelikle değerlendirilecektir. Bu hükümler uygulanarak çözümlenemeyecek durumların varlığı halinde ise TMK, TTK ve TBK’deki hükümler uygulama alanı bulabilecektir. Belirtmek gerekir ki, özellikle payları temsil eden pay senetlerinin varlığı halinde TTK’deki kıymetli evraklara ilişkin hükümler de çalışmaya ışık tutacaktır.

Bu başlık altında halka açık anonim ortaklıklara ve bu ortaklıkların payları üzerinde tesis edilecek rehin hakkına uygulanacak mevzuat hükümlerini genel hatlarıyla açıklamakla yetinilmiş olup aşağıdaki başlıklar altında gerekli ve ilgili yerlerde uygulanacak mevzuat hükümleri daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

II. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLARDA PAYIN KAYDEN İZLENMESİ

Halka açık anonim ortaklık statüsünü ve halka açık anonim ortaklıklara uygulanacak hükümleri ele aldıktan sonra halka açık anonim ortaklıkların paylarının kayden izlenmesi hususunun detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bu hususu incelemeye önce sermaye piyasası araçlarının ne olduğu, hangi sermaye piyasası araçlarının kaydileştirme kurallarına tabi olduğu ve kaydileştirme sisteminin esaslarının belirlenmesi önem arz etmektedir.

¹⁸⁶ Bahtiyar, Sermaye Piyasası, s. 16.

Bu başlık altında öncelikle sermaye piyasası araçlarının ve kaydileştirilecek sermaye piyasası araçlarının neler olduğu üzerinde durularak genel hatlarıyla kaydileştirme sistemi ve kaydileştirme usulü incelenecektir.

A. Sermaye Piyasası Araçları

Sermaye piyasalarındaki fonların tedavülünün sağlanması ve alım satımların gerçekleştirilmesi adına temel bir kavram olan sermaye piyasası araçları, bu yönüyle sermaye piyasasındaki fonun aktarılmasını sağlayan araçlardır.¹⁸⁷

SerPK’de yer alan tanım uyarınca sermaye piyasası araçları, “*menkul kıymetler, türev araçlar, yatırım sözleşmeleri ve SPK tarafından belirlenecek diğer sermaye piyasası araçlarını*” içermektedir. Başka bir deyişle, sermaye piyasası araçları menkul kıymetleri kapsayan daha üst bir kavramdır.¹⁸⁸ Ek olarak, bu tanım içerisinde yer alan menkul kıymetler ise “*para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere; paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını ve borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikaları*” olarak tanımlanmaktadır (SerPK m. 3).

SerPK’de yalnızca hangi araçların menkul kıymet niteliğinde olacağına dair bir tanım bulunmaktadır, böylelikle aslında SerPK menkul kıymetlerin özelliklerine dair bir tanım yapmamıştır. SerPK’nin yürürlüğe girmesinden önceki dönemde uygulanan eSPK hükümleri uyarınca menkul kıymetlerin özellikleri tanımlanmış olup bu tanımın yeni kanun olan SerPK döneminde de uygulanabilir olacağı doktrindeki bazı yazarlarca kabul edilmektedir.¹⁸⁹ Bu doğrultuda, menkul kıymetler “*pay sahipliği veya alacak hakkı sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurul tarafından belirlenen kıymetli evrak*” olarak tanımlanabilecektir.¹⁹⁰ Bu tanım esas

¹⁸⁷ Ali İhsan Karacan / Esra Erişir Karacan, Sermaye Piyasası Araçları, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 36.

¹⁸⁸ Mücahit Ünal, “Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 1, 2011, s. 226. (“Sermaye Piyasası”)

¹⁸⁹ Memiş/Turan, s. 60.

¹⁹⁰ Bkz. eSPK md. 3/1-b; Yanlı, s. 9.

alınarak, ihraççıların ihraç ettiği menkul kıymetlerin, sahiplerine ortaklık veya alacak hakkı tanıyan araçlar olduğunu belirtmek gerekir.¹⁹¹

Yukarıda belirtilen ve eSPK tarafından düzenlenen menkul kıymet tanımının SerPK kapsamında yer almaması nedeniyle menkul kıymetlerin kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı hususu doktrinde tartışılmıştır. Bu doğrultuda, bazı yazarlar eSPK tahtında yapılan tanımlamanın SerPK uyarınca da geçerli olduğu, başka bir deyişle, menkul kıymetlerin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu savunmaktadır.¹⁹² Şöyle ki, menkul kıymetlerin kaydi sistemde tutulan kayıtları artık kıymetli evrakı oluşturan belge niteliğinde olacaktır ve kıymetli evrakın maddi unsurlarından biri olan “belge” unsurunu kaydi ortamda tutulan kayıtlar yerine getirecektir. Bu durum ise “evraksız kıymetli evrak” kavramı ile açıklanabilecektir.¹⁹³ Böylelikle, bu yazarlara göre, kayden izlenen ve elektronik ortamda kaydi tutulan bu menkul kıymetlerin artık “evraksız kıymetli evrak” da denilebilecek kavrama eş olduğu söylenebilecektir.

Diğer yandan, bazı yazarlar, kaydi sistem üzerinden izlenen menkul kıymetlerin artık taşınır eşya niteliğini kaybettikleri ve bu nedenle de kıymetli evraka mündemiç olan hakkın taşınır bir belgeden ayrıldığı ve “kıymetli hak” niteliğinde olduğunu savunmaktadır. Bu görüşe göre, artık kayden izlenen menkul kıymetler kıymet evrak olarak nitelendirilemeyecek olup ancak kıymetli bir hak veya “kıymet hakkı” olarak değerlendirilebilecektir.¹⁹⁴

¹⁹¹ **Batuhan Akkuş**, Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Edinen Ayni Teminatlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2020 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 14.

¹⁹² **Memiş/Turan**, s. 61; **Adıgüzel**, s. 137; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 248.

¹⁹³ **Ünal Tekinalp**, “Evraksız Kıymetli Evrak veya Kıymet Haklarına Doğru”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XIV, S: 3, 1988, s. 14 (“Evraksız Kıymetli Evrak”); **Asuman Turanboy**, Varakasız Kıymetli Evrak, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1998, s. 47 – 53 (“Varakasız Kıymetli Evrak”); **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 351; **Poroy/Tekinalp**, s. 49; **Kendigelen/Kırca**, s. 16; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 47; **Fatih Bilgili / Ertan Demirkapı**, Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Basım, Dora Yayıncılık, Bursa 2024, s. 17; **Hasan Pulaşlı**, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul 2023, s. 22 – 23 (“Kıymetli Evrak”); **Mücahit Ünal**, Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 32. (“Kaydileştirme”); **Önder Topal**, “Senede Bağlanmamış Anonim Şirket Payının Haczi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65, S: 4, 2016, s. 2990.

¹⁹⁴ **Elif Berktaş Yüksel**, Türk Hukukunda Saf İnançlı İşlemler, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 106; **Uğur Çebi**, Anonim Ortaklık Payının Rehni, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler

Kanaatimizce, kaydileştirme esasları çerçevesinde MKK nezdindeki kayıtlarda izlenen menkul kıymetleri ve dolayısıyla payları temsil eden herhangi bir belge veya kâğıt olmadığının kabulü gerekir. Buradan hareketle, kıymetli evrakın temel unsurlarından biri olan ve fiziki varlığı bulunan belgeden söz edilemeyecektir. Fiziki varlığı olan senetlerin imhasına ilişkin kaydileştirme esasları bunu ayrıca ortaya koymaktadır. Ek olarak, söz konusu kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkının hukuki niteliğine ilişkin olarak çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yapılacak değerlendirmeler de dikkate alındığında kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkının hukuki niteliğinin bir hak rehni olacağı kabul edilmelidir. Bu doğrultuda, söz konusu kayden izlenen menkul kıymetlerin ve dolayısıyla payların kıymet hakkı olarak nitelendirilmesi gerektiğinin kabulü gerekir.

Çalışmanın konusunun halka açık anonim ortaklıkların paylarına odaklanması nedeniyle bu ve devamı başlıklar altında yalnızca menkul kıymet tanımında yer alan halka açık anonim ortaklık payı ve pay senetlerine ilişkin değerlendirmeler yapmakla yetinilmiş olup diğer menkul kıymetler ve dolayısıyla diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin detaylar¹⁹⁵ ele alınmamıştır.

B. Kayden İzlenen Sermaye Piyasası Araçları

Sermaye piyasası araçlarının ne olduğunun genel hatlarıyla açıklanmasını takiben, kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına da değinmekte fayda vardır. Çalışmanın bu bölümünün aşağıdaki “Kayden İzlemenin Esasları” başlığı altında daha detaylı bir inceleme yapılacak olsa da sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi kavramı bu başlık altında da kısaca açıklanmalıdır. Bu doğrultuda, SerPK md. 13’te belirlenen esaslar

Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2015 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 42; **Conkar**, s. 145; **Göksoy**, s. 202 – 203; **Tekinalp**, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 14; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 93; **Karacan/Erişir Karacan**, s. 58; **Ali İhsan Karacan**, Sermaye Piyasasında Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri, Krediler ile Teminat Sözleşmeleri, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 356; **Narbay**, s. 159; **Ali Murat Sevi**, Anonim Ortaklıkta Payın Devri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 230 (“Pay Devri”); **Turanboy**, Varakasız Kıymetli Evrak, s. 45; **Asuman Turanboy**, “6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Sermaye Piyasası Aracı ve Menkul Kıymet Kavramları”, Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 1290 (“Menkul Kıymet”); **Merve Çağlak**, Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 63; **Keskin Şerbetcioğlu**, s. 58 – 60; **Koç**, s. 110 – 113; **Onur Kalkan**, Anonim Şirketlerde Hisse Haczi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2009 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 24.

¹⁹⁵ Sermaye piyasası araçlarının temel özellikleri ve sermaye piyasası aracı niteliğinde olan diğer menkul kıymetlere ilişkin detaylar için bkz. **Karacan/Erişir Karacan**, s. 42 vd.

çerçevesinde ve SPK tarafından yayımlanan Kaydileştirme Tebliği'nde yer alan hükümler uyarınca sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihraç edilmesi esastır.

Bu noktada kaydi sistemin unsurlarından biri olan kaydileştirilecek sermaye piyasası araçlarının belirlenmesi önemlidir. SerPK md. 13 hükmü uyarınca kayden izlenecek sermaye piyasası araçlarının belirlenmesi SPK'nin yetkileri dahilindedir. Buna göre SPK'nin belirlediği sermaye piyasası araçlarının senet basılmaksızın MKK nezdinde tutulan kayıtlarda elektronik olarak izlenmesi zorunludur. Bu noktada ikili bir ayrıma değinmekte fayda vardır. Kaydi sistem ikiye ayrılmakta olup bu ayrımlar tam kaydi sistem ve kısmi kaydi sistem olarak yapılmaktadır.¹⁹⁶

Tam kaydi sistem, tüm sermaye piyasası araçlarının kayden izlenmesini zorunlu tutmaktadır. Bunun yanı sıra, kısmi kaydi sistem ise bazı sermaye piyasası araçlarının senetler halinde varlığını sürdürmesine ve fiziki olarak bulundurulmasına izin vermektedir. SerPK tarafından benimsenmiş olan kaydi sistem ise tam kaydi sistemdir¹⁹⁷, yani sermaye piyasası araçlarının tümünün kaydileştirilmesi zorunlu ve esastır. MKK tarafından yayımlanan güncel bilgiler doğrultusunda ise, halka açık anonim ortaklıkların borsada işlem gören pay senetleri, yatırım fonları, özel sektör tarafından kullanılan borçlanma araçları, borsa yatırım fonları ve varantlar kayden izlenen menkul kıymetler arasında yer almaktadır.¹⁹⁸

Borsada işlem gören paylara sahip halka açık anonim ortaklıkların paylarının borsada işlem gören kısmı ve varsa borsada işlem görmeyen diğer kısmının da MKK nezdindeki kayıtlar üzerinden izlenmesi gerekecektir.¹⁹⁹ Diğer yandan, payları borsada işlem

¹⁹⁶ **Çağlar Manavgat**, "Sermaye Piyasası Kanununun 10/A Maddesi Hükmüne Göre Kaydi Sistemin Esasları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 50, S: 2, 2001, s. 160 ("Kaydi Sistem"); **Çağlak**, s. 75, **Mücahit Ünal**, "Kaydi Sisteme İlişkin 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 18, S: 2, 2012, s. 820 ("Kaydi Sistem"); **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 227; **Ünal**, Kaydileştirme, s. 174.

¹⁹⁷ **Yanlı**, s. 48.

¹⁹⁸ Bkz. MKK, Biz Kimiz?, <https://www.mkk.com.tr/hakkimizda/biz-kimiz>, (e.t. 21/05/2025).

¹⁹⁹ **Ercan Urkan**, Kaydileştirilen Halka Açık Anonim Ortaklık Pay Senetleri Üzerinde Aynı Hak Tesisi, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara 2005, <https://spk.gov.tr/yayinlar/kurul-yeterlilik-etutleri/kurul-yeterlilik-etutleri> (e.t. 21/05/2025), s. 12; **Ünal**, Kaydileştirme, s. 199.

görmeyen, fakat halka açık statüsünü kazanan halka açık anonim ortaklıkların paylarının kayden izlenmesi zorunlu olmayıp bu paylar fiziki pay senedi basılarak veya pay defterine kaydedilerek takip edilebilecektir. Böylelikle, çalışmanın ilerleyen başlıkları altında daha detaylı açıklanacağı üzere, halka açık anonim ortaklık statüsünü kazanan tüm halka açık anonim ortaklıkların paylarının kayden izlenmesinin söz konusu olmayabileceği söylenmelidir.

Sermaye piyasası araçlarını temsilen fiziki senet basılmış olması durumunda, kaydileştirilme işlemleri kapsamında bu fiziki senetlerin MKK'ye teslim edilmesi gerekmektedir. Teslim işlemleri kaydileştirme esasları çerçevesinde çıkarılmamış yani bu esaslardan önce fiziken basılmış olan sermaye piyasası araçlarını da kapsamaktadır. Böylelikle, Kaydileştirme Tebliği md. 15 hükmü uyarınca, MKK'ye teslim edilen senetlerin kendiliğinden hükümsüz hale geldiği açıkça belirtilmiştir.²⁰⁰ Ayrıca, MKK söz konusu fiziki senetleri imha etmekle yükümlüdür ve bu imhanın nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin esaslar MKK tarafından yayımlanan İmha Yönergesi ile belirlenmiştir.

Halka açık anonim ortaklık payının menkul kıymet tanımında yer alması nedeniyle, menkul kıymet ve dolayısıyla sermaye piyasası aracı niteliğinde olan bu payların da kaydileştirilmesi esas olup bu paylar MKK nezdinde tutulan elektronik kayıtlar üzerinden izlenmektedir. Kaydileştirme esasları uyarınca kaydileştirme işlemlerinden önce fiziki senet olarak basılmış olan halka açık anonim ortaklık paylarını temsil eden senetlerin MKK'ye teslim edilmesi ve MKK tarafından imha edilmesi gerekmektedir.²⁰¹

Böylelikle, halka açık anonim ortaklık paylarının kayden izlenen sermaye piyasası araçlarından biri olması nedeniyle bu paylara bağlı hakların geçişi ve bu hakların kullanımına ilişkin hükümler kaydileştirme esasları ve SPK tarafından bu yönde yayımlanmış ikincil mevzuat hükümleri dikkate alınarak belirlenmektedir.

²⁰⁰ Veliye Yanlı / Gül Okutan Nilsson, "Kaydileştirilmiş Paylar Bakımından Pay Defteri Gerekli Midir?", Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 1329.

²⁰¹ Ünal, Kaydileştirme, s. 242.

C. Kayden İzlemenin Esasları

Sermaye piyasası araçlarının senetsizleştirilmesi, yani bu araçları temsil eden fiziki senet basılmaksızın söz konusu araçların bilgilerinin elektronik ortamda tutulması işlemine kaydileştirme adı verilmektedir.²⁰² Kaydileştirme esasları, SerPK md. 13 hükmü doğrultusunda SPK tarafından yayımlanan Kaydileştirme Tebliği'nde detaylı bir şekilde düzenlenmektedir.

Buna göre, kaydileştirme kavramı iki anlamı ifade etmektedir. Bunlardan birincisi “dar” anlamıyla ile kaydileştirme olup bu kavram sermaye piyasası araçlarının senede basılmaksızın elektronik ortamdaki kayıtlarda izlenmesi anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, “geniş” anlamda kaydileştirme ise kaydi sistem bütününe yani kaydi hale getirilen kayıtların saklanması, MKK nezdindeki işlemler, kayden izlenen sermaye piyasası araçlarının bahsettiği haklar ve konu oldukları hukuki işlemleri de içine alan daha geniş bir kavramı ifade etmektedir.²⁰³ Yukarıda da ayrıca değinilen hukuki tartışma uyarınca, doktrinde çoğunluk yazarlar tarafından kaydi sistemde izlenen sermaye piyasası araçlarının temsil ettiği haklara “kıymet hakkı”²⁰⁴ adı verilmekte olup diğer yazarlarca bu araçlara “evraksız kıymetli evrak” da denilmektedir.²⁰⁵

Kaydileştirme Tebliği uyarınca, SPK tarafından kayden izlenmesine karar verilen sermaye piyasası araçlarının SPK tarafından belirlenen usul ve esaslar dahilinde MKK'ye

²⁰² **Pınar Yahn**, Sermaye Piyasalarında Menkul Kıymet Kaydileştirilmesi ve Türkiye Uygulaması, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Entitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2006 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 44; **Fatih Aydoğan**, “Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı ve Kaydileştirilmesi”, Mehmet Helvacı (edt.), Necdet Uzel (edt.), Numan Sabit Sönmez (edt.), Ahmet Özsoy (edt.), Türk Ticaret Hukuku Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 128; **Manavgat**, Kaydi Sistem, s. 160; **Ünal**, Kaydi Sistem, s. 821; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 227; **Akkuş**, s. 25; **Topal**, s. 2984.

²⁰³ **Adıgüzel**, s. 57; **Aydoğan**, s. 128; **Manavgat**, Kaydi Sistem, s. 160; **Ünal**, Kaydi Sistem, s. 820; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 227; **Atilla Uzun**, Kaydi Sistemde Payın Devri, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul 2017 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 45; **Ünal**, Kaydileştirme, s. 21.

²⁰⁴ **Berktaş Yüksel**, s. 106; **Çebi**, s. 42; **Conkar**, s. 145; **Göksoy**, s. 202 – 203; **Tekinalp**, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 14; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 93; **Karacan/Erişir Karacan**, s. 58; **Karacan**, s. 356; **Narbay**, s. 159; **Sevi**, Pay Devri, s. 230; **Turanboy**, Varakasız Kıymetli Evrak, s. 45; **Turanboy**, Menkul Kıymet, s. 1290; **Çağlak**, s. 63; **Keskin Şerbetcioğlu**, s. 58 – 60.

²⁰⁵ **Tekinalp**, Evraksız Kıymetli Evrak, s.14; **Turanboy**, Varakasız Kıymetli Evrak, s. 47 – 53; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 351; **Poroy/Tekinalp**, s. 49; **Kendigelen/Kırca**, s. 16; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 47; **Bilgili/Demirkapı**, s. 17; **Pulaşlı**, Kıymetli Evrak, s. 22 – 23.

teslim edilmesi ve artık bu araçların MKK tarafından tutulan kayıtlar üzerinden elektronik ortamda izlenmesine ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Kaydileştirme Tebliği, devlet iç borçlanma senetleri (DİBS) ile diğer sermaye piyasası araçları arasındaki kaydileştirme esaslarını birbirinden ayırarak belirlemiştir.²⁰⁶ Çalışmanın ana konusunu halka açık anonim ortaklık payları yani Kaydileştirme Tebliği'nin yaptığı ayırım uyarınca diğer sermaye piyasası araçlarının oluşturması nedeniyle kaydileştirme usulüne ilişkin yapılan açıklamalar da diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olacak olup DİBS'lere bu çalışma kapsamında değinilmeyecektir.

Kaydileştirme esasları çerçevesinde bu işlemleri gerçekleştirmekle yetkili kurum MKK'dir. MKK, SerPK md. 81 ve MKK Yönetmeliği md. 5 uyarınca kaydileştirme işlemlerini gerçekleştirmek, kayden izlenecek sermaye piyasası araçlarını ve bunlara bağlı hakları elektronik ortamda izlemek ve kayıtlarını tutmak ve bu araçların saklama işlemlerini yerine getirmek üzere kurulmuş ve yetkilendirilmiş kurum olarak tanımlanabilecektir.²⁰⁷ Bu doğrultuda, MKK özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olan bir anonim ortaklık şeklinde kurulmuş olup faaliyetlerini bu kapsamda devam ettirmektedir.

Her ne kadar MKK'nin anonim ortaklık niteliğini haiz olduğu kabul edilse de MKK Yönetmeliği'nin çeşitli hükümleri uyarınca MKK'nin sermayesindeki pay devirleri SPK'nin iznine tabi kılınmış ve MKK nezdinde gerçekleştirilecek genel kurul toplantıları için SPK'ye önemli yetkiler verilmiştir. SPK'nin MKK'yi gözetleme ve denetleme yetkileri ayrıca ilgili mevzuatta düzenlenmektedir. Böylelikle, MKK'nin yalnızca bir anonim ortaklık olmadığı ve kendine özgü bir statüye sahip olduğu sonucu çıkartılabilecektir.²⁰⁸

²⁰⁶ Kaydileştirme Tebliği'nin md. 16 ila md. 27 hükümlerince "DİBS Dışındaki Sermaye Piyasası Araçları Üzerinde Gerçekleştirilecek İşlemler" başlığı uyarınca DİBS dışındaki sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi düzenlenmekte olup aynı tebliğin md. 28 ila md. 31 hükümleri arasında "DİBS İşlemleri" başlığı altında DİBS'e uygulanacak hükümler yer almaktadır.

²⁰⁷ **Oğuz Kürşat Ünal**, Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı, 1. Baskı, Özgür İletim, Ankara 2005, s. 43. ("Sermaye Piyasası Hukuku")

²⁰⁸ **Çağlak**, s. 80; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 250; **Sevi**, Pay Devri, s. 235; **Asuman Turanboy**, "2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 4487 sayılı Kanunla Eklenen 10/A Maddesine Göre Kaydi Değer Düzenlemesi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 48, S: 1, 1999, s. 46 – 50 ("Kaydi Değer"); **Manavgat**, Kaydi Sistem, s. 172; **Uzun**, s. 48; **Ünal**, Kaydileştirme, s. 250.

MKK üyeleri, “*ihraççılar, merkezi takas kuruluşları, SerPK hükümleri uyarınca faaliyet gösteren yatırım kuruluşları ve SPK tarafından belirlenebilecek diğer kuruluşlar*” olarak tanımlanabilecek olup MKK üyeleri kaydileştirme esasları çerçevesinde kaydileştirme işlemlerinin yerine getirilmesi adına MKK ile birlikte hareket eden kuruluşlardır.²⁰⁹ MKK, kaydileştirilecek sermaye piyasası araçlarına ilişkin kayıtları ve üyelerin hesaplarını, üyelerin sağlayacağı bilgi ve belgeler doğrultusunda oluşturmakta ve izlemektedir. Kaydileştirme esasları uyarınca yukarıda açıklanan kayden izlenen sermaye piyasası araçları MKK nezdinde açılacak hesaplar üzerinden izlenmektedir. MKK nezdindeki hesaplar TCMB, yatırım kuruluşları, ihraççılar, merkezi takas kuruluşları ile SPK tarafından belirlenecek diğer kuruluşlar adına açılacak olup kayden izlenecek sermaye piyasası araçlarına ilişkin bilgiler bu hesaplarda yer alacak ve bu araçlara bağlı hakların kullanımı bu hesaplar üzerinden yapılacaktır.²¹⁰

Hesapların açılmasına yönelik işlemler ve hesaplardaki değişiklikler hak sahiplerinin yapacakları bildirimler ile şekillenecek olup bu kayıtlar MKK tarafından hak sahiplerinin talimatlarına uygun bir şekilde düzenlenmektedir. Hak sahiplerinin söz konusu kayıtları üye hesapları ile birlikte izlenir ve bu kayıtlar birbiri ile yeknesak olacak şekilde takip edilir.²¹¹

Kaydileştirme Tebliği md. 16 hükmü uyarınca ihraççılar, izahnamenin veya ihraç belgesinin SPK tarafından onaylanmasını takiben eden iş günü içerisinde kayden izlenecek sermaye piyasası araçlarına ilişkin MKK tarafından talep edilen bilgileri MKK’ye bildireceklerdir. Bu bildirim takiben ihraç edilen ve kaydi olarak izlenecek sermaye piyasası araçlarının kaydı ilgili ihraççının havuz hesabında geçici olarak kaydedilecektir. Söz konusu sermaye piyasası araçlarının borsa dışında satılması halinde ise, satışa ve alıcıya ilişkin bilgilerin satış gününü takip eden iş günü içerisinde ihraççı veya ihraççının aracı kurumu tarafından MKK’ye bildirilmesi esastır.²¹²

²⁰⁹ Ünal, Kaydileştirme, s. 257.

²¹⁰ Çağlak, s. 81.

²¹¹ Adıgüzel, s. 59., Çağlak, s. 85.

²¹² Adıgüzel, s. 61; Çağlak, s. 86; Ünal, Kaydi Sistem, s. 826 – 827; Ünal, Sermaye Piyasası Hukuku, s. 48 – 49.

D. Kaydi Sistemdeki Kayıtların Tutulmasından Doğan Sorumluluk

SerPK md. 81/5 hükmü ile kaydileştirme esasları uyarınca kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına veya bu araçlara ilişkin hakların geçişine ilişkin olarak MKK tarafından tutulan kayıtların yanlış veya hatalı olması halinde MKK ve üyelerinin sorumlu olduğu düzenlenmektedir. Kanun koyucu sorumluluk hükmünü bu şekilde ele almış olsa da söz konusu kayıtların hiç tutulmaması veya eksik tutulması halinde de bu sorumluluğun uygulanabilir olacağını söylemek gerekmektedir.²¹³

Söz konusu sorumluluk hükümleri SerPK'nin ilgili hükmünün yanı sıra ayrıca MKK tarafından yayımlanan MKK Yönetmeliği'nde de düzenlenmektedir. Ayrıca, MKK haricinde, MKK üyelerinin²¹⁴ de bu sorumluluğu taşıdığı düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler dikkate alındığında söz konusu MKK ve MKK üyelerinin bu sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğunu belirtmek gerekir. Başka bir deyişle, bu taraflar söz konusu kayıtların eksik, yanlış, hatalı tutulmasından veya hiç tutulmamasından dolayı kendi kusurları oranında sorumlu olacaklardır.²¹⁵

Böylelikle, hak sahiplerinin uğradıkları zarardan doğan bu sorumluluk MKK ve MKK üyelerince giderilecektir. Bu noktada, farklı kişilerin sorumlu olacağı durumlar dikkate alındığında kusurları olmadığı ispat edilene kadar sorumlu olması esas olan bu kişilerin (MKK ve MKK üyeleri) arasında müteselsil sorumluluk esasının geçerli olduğunu kabul etmek gerekmektedir.²¹⁶

²¹³ Adıgüzel, s. 64; Çağlak, s. 83; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 175; Turanboy, Kaydi Değer, s. 48 – 49; Serap Boğa, Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Anonim Ortaklıklarda Hisse Devri, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Mersin 2010 (yayımlanmış yüksek lisans tezi), s. 119; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 176; Uzun, s. 50 – 53; Ünal, Kaydileştirme, s. 266.

²¹⁴ Manavgat, Kaydi Sistem, s. 176; Turanboy, Kaydi Değer, s. 48 – 49; Uzun, s. 53; Ünal, Sermaye Piyasası Hukuku, s. 58.

²¹⁵ Adıgüzel, s. 64; Çağlak, s. 83; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 175 – 176; Turanboy, Kaydi Değer, s. 48 – 49; Boğa, s. 119; Uzun, s. 53; Ünal, Sermaye Piyasası Hukuku, s. 58.

²¹⁶ Adıgüzel, s. 65.

III. KAYDEN İZLENEN HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIK PAYI

A. Kayden İzlenen Paylar ve Pay Senetleri

Payları borsada işlem gören ortaklıkların halka açık anonim ortaklık statüsünde olduğu, halka açık anonim ortaklıkların borsa işlem gören paylarının SerPK uyarınca tanımlanan “menkul kıymet” tanımında yer aldığı ve menkul kıymetlerin de daha geniş bir kavram olan “sermaye piyasası aracı” olarak nitelendirildiği yukarıda belirtilmişti. Bu doğrultuda, halka açık anonim ortaklıkların borsada işlem gören paylarının MKK nezdinde tutulan kayıtlar kapsamında izlenmesinin esas olduğuna tekrar değinilmelidir.²¹⁷

Belirtmek gerekir ki, halka açık anonim ortaklıkların paylarının tamamı borsada işlem görmeyebilir, bu hallerde ortaklığın borsada işlem gören payları kayden izleme esaslarına tabi olacak²¹⁸ olup ortaklığın borsada işlem görmeyen diğer payları ise TTK kapsamında halka kapalı anonim ortaklık payı statüsünde nitelendirilecektir. Fakat, payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların borsada işlem görmeyen diğer payları da kaydileştirme esaslarına uygun bir şekilde MKK kayıtları uyarınca takip edilecektir.²¹⁹

Böylelikle, halka açık anonim ortaklıkların borsada işlem gören payları bakımından öncelikli olarak SerPK ve bu kanun kapsamında yayımlanan ikincil mevzuat düzenlemeleri uygulanabilir olacaktır. SerPK'nin TTK'ye göre özel kanun niteliğinde olması ve bu mevzuat hükümlerinde borsada işlem gören paylara ilişkin özel düzenlemelerin yer alması nedeniyle, bu paylara ilişkin öncelikli uygulanacak hükümler SerPK ve bu kanun kapsamında yayımlanan ikinci mevzuat düzenlemelerinde yer almaktadır.

Ortaklığın borsada işlem görmeyen diğer payları bakımından ise halka kapalı anonim ortaklıkların paylarına ilişkin TTK hükümlerinin öncelikli olarak uygulanacağını

²¹⁷ Bkz. Pay Tebliği md. 48; Ünal, Sermaye Piyasası, s. 243; Özlem Ata, Sermaye Piyasası Hukukunda Alım Satım Aracılık Faaliyetlerinde Yatırımcının Korunması, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 292 (“Sermaye Piyasası”).

²¹⁸ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1328.

²¹⁹ Urkan, s. 12; Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1333; Keskin Şerbetcioğlu, s. 51 – 52; Ünal, Kaydileştirme, s. 199.

belirtmek gerekmektedir. Halka açık anonim ortaklıkların temelinde birer anonim ortaklık olduğunu ve her ne kadar sermaye piyasası mevzuatı uyarınca ayrışan hükümler bulunsa da özel hükümlerin bulunmadığı hallerde TTK'de yer alan anonim ortaklıklara ilişkin genel hükümlerin uygulama alanı bulacağını hatırlatmakta fayda vardır. Fakat yine belirtmek gerekir ki, kaydileştirmeye yönelik hükümler bu paylar için de uygulanacak olup borsada işlem gören paylara sahip halka açık anonim ortaklıkların borsada işlem görmeyen diğer payları da MKK nezdinde tutulan kayıtlar üzerinden izlenecektir.²²⁰

Halka açık anonim ortaklıkların borsada işlem gören paylarını temsilen pay senedi çıkarılamayacağı ve çıkarılmış pay senetlerinin de kaydileştirme esasları uyarınca MKK'ye teslim edilmesi gerektiği belirtilmişti. MKK'ye teslim edilen bu pay senetleri İmha Yönergesi uyarınca MKK tarafından imha edilecek ve söz konusu senetlerin temsil ettiği paylar ise MKK nezdinde tutulan elektronik kayıtlar üzerinden izlenecektir. Payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların payları için ise pay senedi çıkarılabilecek olup bu paylar kaydileştirme esasına tabi olmayacakları için paya ilişkin hukuki işlemler bu pay senetleri üzerinden yapılabilecektir.²²¹ Bu payların konu olduğu hukuki işlemler de halka kapalı anonim ortaklıklara uygulanacak olan TTK hükümleri uyarınca gerçekleştirilecektir.

MKK nezdinde hak sahipleri adına yani bir diğer deyişle pay sahipleri adına ihraççı tarafından ortak hesabı veya aracı kurum tarafından yatırımcı hesabı açılacaktır.²²² Kaydileştirme Tebliği md. 7 hükmü uyarınca, ihraççı tarafından pay sahipleri adına açılacak ortak hesabında yalnızca ilgili pay sahiplerinin borsada işlem görmeyen payları, yani halka kapalı paylar izlenebilecektir. Aracı kurumlar tarafından pay sahipleri adına açılacak olan yatırımcı hesaplarında ise kural olarak ilgili pay sahibinin borsada işlem gören payları izlenecektir. Fakat, Kaydileştirme Tebliği md. 11 hükmü uyarınca yatırım hesabı altında nama veya hamiline yazılı olup olmadığına bakılmaksızın kaydi sermaye piyasası araçlarının izlenebileceği düzenlenmektedir.²²³ Bu nedenle de yatırım

²²⁰ **Urkan**, s. 12; **Yanlı/Okutan Nilsson**, s. 1333; **Keskin Şerbetcioglu**, s. 140.

²²¹ **Yanlı/Okutan Nilsson**, s. 1328.

²²² **Ata**, Sermaye Piyasası, s. 298; **Ünal**, Sermaye Piyasası Hukuku, s. 49 – 52; **Ünal**, Kaydileştirme, s. 276 – 279.

²²³ **Ünal**, Kaydileştirme, s. 217 – 218.

hesaplarında borsada işlem görmeyen halka kapalı payların da izlenebileceği kabul edilmelidir.²²⁴ Bu doğrultuda belirtmek gerekir ki, halka kapalı paylar hem ortak hesabında hem de yatırımcı hesabında izlenebilecekken borsada işlem göre halka açık paylar yalnızca yatırımcı hesaplarında izlenebilecektir ve aynı payın aynı anda iki hesapta izlenmesi mümkün olmayacaktır.²²⁵

Yukarıdaki açıklamaların ışığında, kayden izlenen payların payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların paylarını ifade etmek amacıyla kullanılan bir kavram olduğunu ve bu çalışma kapsamında da “kayden izlenen paylar”ın bu anlamı ifade edeceğini belirtmek gerekir. Zira, payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların borsada işlem görmeyen payları da kaydileştirme esası uyarınca MKK tarafından tutulan kayıtlar üzerinden izlenmesi ve bu payları temsil eden pay senetlerinin MKK’ya teslim edilerek imha edilmesi esastır.²²⁶ Bu nedenle de söz konusu ayırımın kaydileştirme esasları bakımından aynı sonuca ulaşacağını söylemek mümkündür.

Bu noktada ayrılan durum şudur ki, payları borsada işlem görmeyen fakat halka açık anonim ortaklık statüsünü haiz olan ortaklıkların payları kaydileştirme esasına tabi olmayacağından bu ortaklıkların paylarını temsil eden pay senetleri fiziken saklanabilecektir ve söz konusu paylara ilişkin hakların kullanımı fiziken saklanan pay senetleri üzerinden gerçekleştirilecektir.²²⁷

B. Kayden İzlenen Paylardan Doğan Hakların Kullanımı

Kaydileştirme Tebliği’nde yer alan hükümler uyarınca, kayden izlenen sermaye araçları ve dolayısıyla kayden izlenen paylara ilişkin hakların kullanımı için hangi yolların izlenmesi gerektiği düzenlemektedir. Bu hükümler kapsamında, kayden izlenen payların ihraç edilmesi, bu paylara bağlı mali hakların ve yönetsel nitelikteki hakların kullanılması, paylar üzerinde rehin, haciz, blokaj veya tedbir işlemlerinin

²²⁴ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1333; Ata, Sermaye Piyasası, s. 298.

²²⁵ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1333.

²²⁶ Urkan, s. 12; Bahtiyar, Sermaye Piyasası, s. 75; Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1333; Keskin Şerbetcioğlu, s. 51; Ünal, Kaydileştirme, s. 242.

²²⁷ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1328.

gerçekleştirilmesi, payların külli halefiyet ile devri gibi konularda MKK nezdinde gerçekleştirilmesi gereken işlemlere yönelik esaslar belirlenmiştir.

Böylelikle, kayden izlenen payların ihraç edilmesi halinde izahnamenin SPK tarafından onaylanmasını takip eden iş günü içerisinde söz konusu kayden izlenecek paylara ilişkin bilgilerin MKK'ye sunulması gerekecektir. Aynı şekilde, bedelli sermaye artırımlarının söz konusu olması halinde pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının da MKK nezdinde takip edilen hesaplara işlenmesi gerekecektir. Pay sahiplerinin bu yeni pay alma haklarını kullanması halinde ise söz konusu paylar ilgili hesaplara kaydedilecek ve yeni pay almaya yönelik haklara ilişkin kayıtlar hesaplardan silinecektir.²²⁸

Paylara bağlı malvarlıksal hakların kullanılması için ise, bu hakların kullanılmasına yönelik olarak ortaklık tarafından alınan yetkili organ kararını takip eden iş günü içerisinde MKK'ye söz konusu malvarlıksal hakların kullanıma ilişkin gerekli bilgilerin sunulması gerekmektedir. Söz konusu malvarlıksal haklar faiz, temettü gibi tutarların pay sahipleri tarafından kullanılmasını kapsayacak olup bu tutarların da pay sahipleri tarafından hak edildiği gün içerisinde pay sahiplerinin ilgili hesaplarına dağıtılmak üzere MKK'nin muhabir bankasına aktarılması gerektiği düzenlenmektedir. Muhabir bankaya aktarılan bu tutarlar ise sonrasında pay sahibinin MKK nezdindeki ilgili hesaplarına iletilecektir.²²⁹

Kayden izlenen paylara ilişkin yönetsel nitelikteki hakların kullanılması kapsamında ortaklığın genel kurul toplantısına ilişkin bilgileri MKK'ye bildirmesi gerekmektedir. Bu halde, TTK md. 417 uyarınca düzenlenen hazır bulunanlar listesi, ilgili genel kurul tarihinden bir gün önce MKK tarafından hazırlanarak ortaklık ile paylaşılacaktır. Söz konusu liste içerisinde paya bağlı yönetsel nitelikteki hakları kullanabilecek olan pay sahipleri, intifa hakkı sahipleri ve bu kişilerin yetkili temsilcilerinin bilgileri de bulunacaktır.²³⁰ Böylelikle, bu liste uyarınca genel kurul toplantısı gerçekleştirilecek ve

²²⁸ Bkz. Kaydileştirme Tebliği md. 16; **Adıgüzel**, s. 62.

²²⁹ Bkz. Kaydileştirme Tebliği md. 18; **Adıgüzel**, s. 62; **Çağlak**, s. 87.

²³⁰ Bkz. Kaydileştirme Tebliği md. 20; **Adıgüzel**, s. 62; **Çağlak**, s. 87.

hak sahiplerinin bilgilerinin söz konusu liste ve dolayısıyla MKK kayıtları ile yeknesak olup olmadığı ilgili genel kurulda ayrıca kontrol edilecektir.

Bir diğer husus ise, kayden izlenen payların külli halefiyet yoluyla geçişi halinde söz konusu hakların kullanımı için yerine getirilmesi gereken işlemlerdir. Bu hallerde Kaydileştirme Tebliği md. 25 hükmü uyarınca, kayden izlenen payların birleşme ve miras gibi külli halefiyet esasları uyarınca geçişi sonucunu doğuracak işlemlere konu olması halinde, ortaklığın yetkili organının söz konusu işlemlere ilişkin aldığı kararı takip eden iş günü içerisinde bu değişikliklerin ve işlemlerin MKK'ye bildirilmesi gerekmektedir. MKK, söz konusu bildirimleri takiben kayden izlenen payların bulunduğu hesaplarda ilgili değişiklikleri yapacaktır.

Son olarak, kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilecek teminatlar, rehin hakkı veya intifa hakkına ilişkin kayıtların da bu hakların tesisini ispatlayan belgeler ile birlikte MKK'ye bildirilmesi gerekmektedir. Bu bildirim üzerine MKK ilgili üyelerin kayıtlarına bu durumu yansıtacaktır. Çalışmanın ana konusunu oluşturan kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkı tesisine ilişkin olarak yerine getirilmesi gereken işlemlere bu başlık altında yalnızca bu minvalde değinilmiş olup bu işlemlere ilişkin diğer hususlar çalışmanın takip eden "MKK Nezdinde Yerine Getirilecek İşlemler" başlığı altında daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

C. Kayden İzlenen Paylara İlişkin Bağlam Hükümleri

Çalışmanın birinci ana bölümünde de belirtildiği üzere, anonim ortaklıkların paylarının devrinin serbestçe yapılması esas olmakla birlikte TTK'den kaynaklanan kanuni bağlam veya ortaklıkların esas sözleşmelerinde yer alabilecek esas sözleşmesel bağlam hükümleri ile birlikte söz konusu pay devirleri kısıtlanabilecektir. TTK md. 491 hükmü uyarınca, kanuni bağlam hükmü olarak, bedelleri tamamen ödenmemiş nama yazılı payların ancak anonim ortaklığın onayı ile devredilebileceği düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde pay devirlerinin ortaklığın yönetim kurulunun onayına tabi olacağı hususu düzenlenebilecek olup bu düzenlemelerin varlığı halinde ise esas sözleşmesel bağlam hükmünün varlığı söz konusu olacaktır.

Halka kapalı anonim ortaklıklar için TTK’de düzenlenmekte olan bu bağlam hükümlerinin halka açık anonim ortaklıklar ve payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıklar bakımından nasıl uygulanacağını açıklığa kavuşturmak çalışmanın ana konusu ve takip eden başlıklar altında incelenecek hususlar bakımından önem arz etmektedir.

TTK’de yer alan bağlam hükümleri kapsamında borsaya kote edilmiş nama yazılı paylar bakımından getirilecek bağlam hükümleri ile borsaya kote edilmemiş nama yazılı paylara uygulanabilecek bağlam hükümleri ayrıştırılmıştır.²³¹ Bu doğrultuda, borsaya kote edilmemiş paylar için TTK md. 493 vd. hükümlerinde esas sözleşmesel bağlam hükümleri düzenlenmiş olup payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların payları ve borsaya kote edilmeksizin kot dışı pazarlarda işlem gören halka açık anonim ortaklık payları üzerindeki bağlam hükümlerinin TTK md. 493 vd. hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir.²³²

Diğer yandan, payları borsaya kote edilmiş halka açık anonim ortaklıklar bakımından ise, TTK md. 495 hükmü uygulama alanı bulacaktır. Bahsedilen bu ayrımın kanun koyucu tarafından yalnızca esas sözleşmesel bağlam hükümleri bakımından getirildiğini ve kanuni bağlam hükümleri bakımından söz konusu durumun uygulanabilir olmadığını belirtmek gerekecektir. Böylelikle, kanuni bağlam hükümlerinin yer aldığı TTK md. 491 hükmü, borsaya kote edilmiş veya edilmemiş tüm nama yazılı paylar için uygulama alanı bulacaktır.²³³

Fakat, bu husus SerPK hükümleri ve Kotasyon Yönergesi’nde yer alan hükümler ile birlikte değerlendirildiğinde, halka açık anonim ortaklıkların ihraç edilecek paylarının bedellerinin tamamen nakden ödenmesi şart koşılmakta ve bu bedeller ödenmeden ihraç yapılması engellenmektedir. Bu doğrultuda, bedeli tamamen ödenmeyen payların devri

²³¹ **Özlem Ata**, “Borsaya Kote Edilmiş Nama Yazılı Payların Devri”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:16, S:2, 2019, s. 12 (“Nama Yazılı Payların Devri”).

²³² Bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.C.2.c.; **Deynekli**, s. 41.

²³³ **Ata**, Nama Yazılı Payların Devri, s. 14; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 148.

için ortaklığın yönetim kurulunun onayını şart koşan kanuni bağlam hükmü, ancak borsaya kote edilmemiş paylar bakımından uygulanabilir olacaktır.²³⁴

Borsaya kote edilmiş paylar bakımından esas sözleşmesel bağlam hükümlerini düzenleyen TTK md. 495 hükmü uyarınca, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde belirlenen ve sermayeye oranlanarak bir yüzde ile ifade edilmiş olan pay devri üst sınırının aşılmış olması halinde anonim ortaklığın yönetim kurulu söz konusu pay devri sonucunda yeni pay sahibini tanımayı reddedebilecektir. Böylelikle, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde bu yönde bir hüküm olması ve esas sözleşmede belirtilen üst sınırın aşılması halinde anonim ortaklığın yönetim kurulu pay devrine onay vermekten kaçınılabilir.²³⁵ Bu hüküm ile birlikte, tedavül kabiliyetinin çok önemli olduğu ve pay devirlerinin bu tedavül kabiliyeti dolayısıyla kolayca alınıp satılabildiği borsada bile büyük oranlarda pay devirlerinin ve ortaklık çevresinin yabancılaşmasının önüne geçilmekte ve söz konusu pay devirleri ortaklığı yönetim kurulu tarafından reddedilebilmektedir.²³⁶

TTK md 495 hükmü, ortaklığa yeni girecek pay sahipleri için uygulanabilmekle birlikte aynı zamanda ortaklıkta mevcut durumda pay sahibi olarak yer alan kişilerin ellerinde tuttukları payları arttırması ve ortaklık paylarının bir kişide birikmesi halinde de uygulanabilecektir.²³⁷ Borsaya kote edilmiş payların devri için getirilen bağlam hükmünün uygulaması bakımından ise söz konusu hükmün ortaklığın esas sözleşmesinde yer alıyor olması yönetim kurulunun bu hüküm kapsamındaki tüm devirleri reddedeceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Bu hallerde ortaklığın yönetim kurulunun tüm pay sahiplerine eşit işlem ilkesini gözeterek bu hükmü uygulaması ve söz konusu devirlerin

²³⁴ **Ata**, Nama Yazılı Payların Devri, s. 14; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 148.

²³⁵ **Güventürk Kızılyel**, Sermaye Piyasası Mevzuatında Anonim Ortaklıkların Pay Devri Sınırlamaları, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul 2018 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 25; **Deyneki**, s. 41.

²³⁶ TTK Gerekeşi md. 495; **Ömer Teoman**, “Bağlı Nama Yazılı Pay (Senedi) ve Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramları Üstüne Düşünceler”, Tüm Makalelerim Cilt I-II, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 57.

²³⁷ **Necdet Uzel**, Anonim Ortaklıkta Esas Sözleşmesel Bağlam, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 95.

reddedilmesi halinde de bu ilkeye uygun hareket edilerek reddin gerçekleştirilmesi beklenmektedir.²³⁸

Ek olarak, TTK md. 495/2 hükmü ile birlikte borsaya kote edilmiş payları bulunan anonim ortaklığın esas sözleşmesinde yukarıda açıklanan TTK md. 495/1 hükmü uyarınca bir üst sınır belirlenirse de²³⁹, ortaklığın paylarını devralan pay sahibinin payları kendi ad ve hesabına devraldığını açıklayan beyanının ortaklığa sunulmaması halinde ortaklığın yönetim kurulu söz konusu pay devrini reddedebilecektir.

Belirtmek gerekir ki, TTK md. 495 hükmü uyarınca belirlenen ve borsaya kote edilmiş payları bulunan halka açık anonim ortaklıklar bakımından uygulama alanı bulan esas sözleşmesel bağlam hükmünün uygulanması, SerPK md. 137/3 hükmü doğrultusunda sektöre uğramaktadır. SerPK md. 137/3 hükmü, pay devirlerinin borsada gerçekleşmesi halinde bu devirlerin ortaklığın pay defterine işlenmesinin reddedilemeyeceğini düzenlemektedir. Ek olarak, SerPK bu hüküm ile aynı zamanda, bu ortaklıkların borsada işlem görmeyen payları bakımından ise halka kapalı anonim ortaklıkların pay devirlerinin kısıtlanması amacıyla getirilen ve TTK md. 493 vd. maddelerinde düzenlenen hükümlerin uygulanacağını belirtmektedir. Böylelikle, SerPK’de yer alan bu hükümle birlikte, borsadan alınan paylar bakımından TTK md. 495 hükmü uyarınca belirlenen esas sözleşmesel bağlam hükmünün uygulanmayacağı değerlendirilmektedir.

Ek olarak, Kotasyon Yönergesi’nde yer alan bazı hükümler de SerPK md. 137/3 hükmü ile benzer nitelikte olup²⁴⁰ bu hükümler uyarınca ise borsada belirli pazarlarda²⁴¹ işlem görecektir payların devrine veya pay sahipliği haklarının kullanılmasına engel olacak kayıtların ortaklığın esas sözleşmesinde yer almaması gerektiği düzenlenmektedir.

²³⁸ **Ata**, Nama Yazılı Payların Devri, s. 15; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 162 – 163; **Uzel**, s. 278; **Akın**, s. 143.

²³⁹ TTK md. 495/2 hükmünün uygulanabilir olması için borsaya kote edilmiş payları bulunan ortaklığın esas sözleşmesinde TTK md. 495/1 hükmü uyarınca düzenlenen esas sözleşmesel bağlam bulunmasına gerek olmadığına ilişkin olarak bkz. TTK Gereçesi md. 495/2.

²⁴⁰ **Ata**, Nama Yazılı Payların Devri, s. 19.

²⁴¹ Kotasyon Yönergesi uyarınca bu pazarlar, Yıldız Pazar, Ana Pazar, Nitelikli Yatırımcı İşlem Pazarı, Yatırım Ortaklıkları ve Gelişen İşletmeler Pazarı’dır.

Böylelikle, borsada söz konusu pazarlarda işlem gören paylara sahip ortaklığın esas sözleşmesinde TTK md. 495 uyarınca bağlam hükmü bulunması halinde söz konusu paylar bu pazarlarda işlem göremeyecek ve bu pazarlarda işlem görmek istiyorsa esas sözleşmesinde yer alan bu hükmü kaldırması gerekecektir. Bu halde, TTK md. 495 uyarınca borsaya kote edilmiş ortaklıkların esas sözleşmesinde yer alabilecek bağlam hükmünün Kotasyon Yönergesi'ndeki düzenlemeleri uyarınca belirlenen borsaya kote edilme şartları ile bağdaşmadığını söylemek mümkündür.²⁴²

Diğer bir yandan, TTK md. 495/3 hükmü ile borsaya kote edilmiş payların miras, mal rejimi veya cebri icra nedeniyle edinilmesi halinde herhangi bir bağlam hükmünün geçerli olmayacağı ve ortaklığın yönetim kurulunun söz konusu pay edinimlerini reddedemeyeceği düzenlenmektedir.²⁴³

Bu doğrultuda, TTK'de borsaya kote edilmiş paylara ilişkin olarak yer alan bağlam hükümleri ancak halka açık anonim ortaklık statüsünü kazanması ile payların borsaya kote edilmesi arasındaki süre boyunca uygulanabilecek olup payların borsaya kote edilmesi ile söz konusu bağlam hükümleri uygulama alanı bulmayacaktır. Borsaya kote edilmiş paylara sahip halka açık anonim ortaklığın tabi olacağı bağlam hükümleri genel hatlarıyla ele alındıktan sonra söz konusu bağlam hükümlerinin hukuki sonuçlarından da kısaca bahsetmek gerekecektir. Bu doğrultuda, borsaya kote edilmiş paylara ilişkin bağlam hükmünün varlığı halinde bu hükümlerin pay devirlerine etkisi iki ayrım dikkate alınarak incelenmelidir. Birinci ayrım, söz konusu pay edinimlerinin borsada gerçekleşmiş olması olup ikinci ayrım ise söz konusu payların borsa dışında iktisap edilmesidir.

Pay edinimlerinin borsadan yapılması halinde, TTK md. 497/1 hükmü uyarınca, söz konusu paylara bağlı malvarlıksal ve yönetsel haklar devralana payların devri ile birlikte geçecektir. Malvarlıksal haklar yeni pay sahibi tarafından devir anından itibaren

²⁴² TTK md. 495 hükmünün Kotasyon Yönergesi'ndeki düzenlemeler uyarınca uygulama alanı bulamayacağı ve pratik olarak uygulanamaz halde olduğuna ilişkin görüşler için bkz. **Ata**, Nama Yazılı Payların Devri, s. 20; **Bahtiyar**, Sermaye Piyasası, s. 281; **Akın**, s. 133 – 135; **Yanlı/Okutan Nilsson**, s. 1339 – 1340; **Memiş/Turan**, s. 146.

²⁴³ **Memiş/Turan**, s. 147.

kullanılabilir olacaktır, fakat yönetsel hakların yeni pay sahibi tarafından kullanılabilmesi için ortaklığın söz konusu pay devrini pay defterine işlemesi gerekecek ve bu işlem sonrasında yönetsel haklar pay sahibi tarafından kullanılacaktır.²⁴⁴

Bir diğer yöntem de borsaya kote edilmiş payların borsa dışında edinilmesidir. Kotasyon Yönergesi uyarınca borsaya kote edilmiş payların borsada alınıp satılması düzenlenmekle birlikte söz konusu payların borsa dışında alınıp satılmasına ilişkin olarak getirilen bir hüküm bulunmamaktadır.²⁴⁵ Bu doğrultuda, borsaya kote edilmiş payların borsa dışında devredilmesi halinde paya bağlı tüm haklar (malvarlıksal ve yönetsel haklar) devralanın ortaklığa başvurarak tanınmasını talep etmesine kadarki süreç boyunca paylarını devreden eski pay sahibinde kalacaktır. Başka bir deyişle, ilgili ortaklığın bu tanıma istemine ilişkin işlemleri yerine getirmesine kadar geçecek süre boyunca devre konu paya bağlı malvarlıksal ve yönetsel haklar devreden eski pay sahibi tarafından kullanılabilir olup yeni pay sahibi tarafından kullanılamayacaktır.

D. Kayden İzlenen Payların Pay Defterine Kayıt Edilmesi

Halka açık anonim ortaklıkların kayden izlenen payları bakımından ele alınması önemli olacak diğer bir husus da kaydileştirme esasları kapsamında kayden izlenen paylar bakımından pay defterindeki kayıtların niteliği ve gerekliliğidir.

Pay defteri, anonim ortaklıklar tarafından tutulması gerekli olan ticari defterler arasında yer almakla birlikte TTK'deki çeşitli hükümler doğrultusunda özellikle nama yazılı payların sahipleri ve paylar üzerinde tesis edilen intifa hakkı sahipleri pay defterine kaydedilebilecektir²⁴⁶.

Çalışmanın birinci ana bölümünde ayrıca belirtildiği üzere, paylar üzerindeki rehin hakkı dolayısıyla anonim ortaklık tarafından tutulan pay defterine rehin hakkı sahiplerinin

²⁴⁴ **Ata**, Nama Yazılı Payların Devri, s. 22; **Ercüment Erdem**, “Nama Yazılı Hisse Senetlerine İlişkin Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar ve Yeni TTK'nın Çözümleri”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler – Tartışmalar), 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2011, s. 126; **Keskin Şerbetcioğlu**, s. 140.

²⁴⁵ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 160; **Yanlı/Okutan Nilsson**, s. 1335.

²⁴⁶ **Yanlı/Okutan Nilsson**, s. 1331.

kayıtlarının yapılması doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar rehin hakkının kapsamına pay sahipliğine bağlı yönetsel hakların dahil olmaması nedeniyle söz konusu rehin hakkı sahiplerinin pay defterine kaydedilmesinin herhangi bir hukuki faydası olmayacağını savunmakta²⁴⁷ olup diğer yandan bazı yazarlar ise bu kaydın talep edilebileceğini belirtmişlerdir.²⁴⁸

Kaydileştirme esasları kapsamında payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların paylarının MKK nezdinde tutulan kayıtlar üzerinden kayden izlenmesinin esas olduğu daha önce belirtilmişti. Bu çerçevede, pay defterinde yer alan kayıtların payları kayden izlenen halka açık anonim ortaklıklar bakımından ne şekilde tutulacağı ve bu kayıtların hukuki niteliğinin ne olduğunun açıklığa kavuşturulması önem arz etmektedir.

SerPK ve Kaydileştirme Tebliği'nde yer alan kaydileştirme esasları uyarınca payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların kayden izlenen payları “senede bağlanmamış pay” veya “çıplak pay” olarak nitelendirilebileceği için senede bağlanmamış bu payların da halka kapalı anonim ortaklıklar için uygulama alanı bulan TTK md. 499/1 hükmü uyarınca pay defterine kaydının esas olacağını belirtmek gerekir.²⁴⁹

Bunun yanı sıra, SerPK md. 13/6 uyarınca pay devirlerinin pay defterine kaydında devralan kişilerin ilgili ortaklığa yapacakları başvuruya gerek kalmaksızın MKK nezdinde tutulacak kayıtların dikkate alınması gerektiği düzenlenmektedir. Kaydileştirme Tebliği md. 35 uyarınca da aynı yönde bir hüküm yer almakta olup bu hüküm uyarınca MKK kayıtlarının esas alınması gerektiği belirtilmiştir.²⁵⁰ Diğer yandan, SerPK md. 137/3 hükmü doğrultusunda, halka açık anonim ortaklıkların borsada gerçekleştirilen alım satımlar sonucunda satın alınan paylarının pay defterine kaydedilmesinden imtina edilemeyeceği düzenlenmektedir.

²⁴⁷ Arslanlı, s. 287.

²⁴⁸ İmregün, s. 371.

²⁴⁹ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1331.

²⁵⁰ Narbay, s. 161; Yanlı, s. 49.

Bu hükümler dikkate alındığında kayden izlenen paylar bakımından söz konusu halka açık anonim ortaklık tarafından tutulan bir pay defteri olacağı sonucunu çıkarmakla birlikte aynı zamanda pay devirleri için pay defterindeki kayıtlardan ziyade MKK kayıtlarının esas alınacağını söylemek mümkündür. Bu halde, ortaklıklar tarafından tutulacak pay defteri kayıtlarının gerekliliği, incelenmesi gereken diğer bir husus haline gelmektedir.²⁵¹

Tutulması zorunlu ticari defterler arasında yer alan pay defterinin ortaklık için temel fonksiyonu ortaklığın pay sahipliği yapısının ve paylar üzerinde intifa hakkı tesis edilmesi halinde intifa hakkı sahiplerinin tespitini sağlamaktır.²⁵² Halka kapalı anonim ortaklıkların pay sahipliği yapısı zaten var olan pay defteri kayıtları ile tespit edilebilmekte olup kaydileştirme esasları uyarınca kayden izlenen payların varlığı halinde söz konusu halka açık anonim ortaklığındaki pay sahipliğinin tespiti MKK nezdinde tutulan kayıtlar uyarınca yapılmaktadır. Hatta SerPK ve Kaydileştirme Tebliği'nin yukarıda belirtilen hükümleri doğrultusunda, MKK kayıtlarının ortaklığın pay defterine kıyasla dikkate alınması gereken esas kayıtlar olduğunu belirtilmiştir. Bu haliyle aslında pay defterinin işlevini MKK kayıtlarının yerine getirdiğini ve ortaklığın tutmakta olduğu pay defteri kayıtlarının kayden izlenen paylar bakımından bir gereklilik arz etmeyeceğini söylemek mümkündür.²⁵³

Bu noktada değinilmesi gereken bir husus, kayden izlenen payların devrinin esas sözleşmesel bağlam hükümleri ile sınırlandırılmış olması halinde ilgili ortaklığın yönetim kurulunun pay devirlerini pay defterine kaydetmekten imtina etmesi halidir. Yukarıdaki başlık altında daha detaylı bir şekilde incelenmiş olan kayden izlenen paylar bakımından uygulanabilecek olan bağlam hükümleri uyarınca, pay defterine bu yönde yapılacak kayıtların önem arz edip etmediği ayrıca incelenmelidir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda SerPK ve Kotasyon Yönergesi'nde yer alan hükümler uyarınca payları borsada işlem gören ortaklıkların borsaya kotasyon şartlarını

²⁵¹ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1331.

²⁵² TTK md. 499/1.

²⁵³ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1338; Narbay, s. 162.

sağlaması için esas sözleşmelerinde payların devrini kısıtlayan herhangi bir hüküm bulundurmaması gerekliliğinden bahsedilmişti. Bu doğrultuda, borsada işlem gören paylar bakımından bağlam hükümleri pratikte esas sözleşmede yer alamayacak olup pay defterine kayıt için dikkate alınması gereken bağlam hükümleri ancak payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklar için mümkün olabilecektir. Bu halde ise, söz konusu bağlam hükümleri dolayısıyla pay devrine ilgili ortaklık tarafından onay verilmemesi halinde söz konusu kayıtlar pay defterine işlenmeyecektir.

Kayden izlenen paylar bakımından ise bu halde söz konusu pay devri MKK kayıtlarına işlenmeyecektir. Yani aslında pay defteri ve MKK kayıtlarının bu noktada birbirine paralel işlemesi durumu söz konusudur. Böylelikle, pay defterine kayıttan imtina edilmesi halinde ortaklığın bu kayıtları aynı zamanda MKK'ye bildirme konusunda da imtina etmesi bekleneceğinden bağlam hükmünün varlığı halinde de pay defteri kayıtlarının elzem olmayacağı sonucuna varılmaktadır.²⁵⁴

Diğer bir yandan, pratikte kayden izlenen payların özellikle borsada devri halinde söz konusu devir işlemlerinin günlük bazda ve sürekli olarak gerçekleştirildiği dikkate alındığında, ortaklık tarafından tutulan pay defterindeki bu kayıtların işlemlerin hızına yetişmesi mümkün görülmemektedir. Bu hallerde de yukarıdaki görüşleri destekleyecek nitelikte bir yorum yapılarak MKK kayıtlarının esas alınması ve pay defterindeki kayıtların güncelliğinin sorgulanması gerekeceğinden söz etmek gerekir.

Böylelikle, halka kapalı anonim ortaklıklar bakımından önem arz eden pay defteri kayıtlarının kaydileştirme esasları uyarınca önemini yitirdiği ve kayden izlenen payların MKK'de yer alan kayıtlarının pay defterini işlevsiz hale getirdiği söylenebilecektir.²⁵⁵

²⁵⁴ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1342.

²⁵⁵ Yanlı/Okutan Nilsson, s. 1338; Narbay, s. 162.

IV. KAYDEN İZLENEN PAYLAR ÜZERİNDE REHİN HAKKI KURULMASI

A. Genel Olarak

Sermaye piyasalarının son yıllardaki gelişimi ve finansman kaynaklarının çeşitliliğinin artması ile birlikte birçok anonim ortaklığın paylarını halka arz etmek üzere SPK'ye başvurduğu ve halka arz süreçleri sonucunda bu ortaklıkların halka açık anonim ortaklık sıfatını haiz olduğu görülmektedir. Piyasadaki halka açık anonim ortaklıkların sayısının artması ile birlikte, bu ortaklıkların finansman çözümlerinde alacaklılara sunacağı teminatlar bakımından SerPK hükümlerinin uygulanması söz konusu olmaktadır.

Alacaklıların daha çok tercih ettiği teminatlardan biri olan rehin hakkı çeşitli malvarlığı değerleri üzerinde tesis edilebilecek olup teminat değeri, hukuken kolayca tesis edilebilmesi ve paraya çevrilme aşamasının daha az karmaşık olması nedeniyle önemli bir teminat çeşididir. Bu nedenle, halka açık anonim ortaklıkların payları üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi uygulamada birçok alacaklı tarafından talep edilmekte olup uygulaması gittikçe artan bir teminat veya diğer bir deyişle güvencedir. Uygulaması gittikçe artan bu hakka ilişkin hukuki çerçevenin çizilmesi ve kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkına yönelik önemli detayların üzerinde durulması bu başlığın esas amacıdır.

Rehin hakkı, malvarlığı değeri üzerinde kurulan ve alacaklıya alacağının ödenmemesi halinde söz konusu malvarlığı değerinin paraya çevrilmesi ve paraya çevrilme sonucunda elde edilen tutarların söz konusu alacağın ödenmesi için kullanılması haklarını veren bir sınırlı ayni haktır.²⁵⁶ Rehin hakkının geçerli bir şekilde kurulması için ise öncelikle borçlandırıci işlemin tesis edilmesi ve sonrasında tasarruf işleminin tamamlanması gerekecektir.

Çalışmanın birinci ana bölümünde daha detaylı şekilde ele alındığı üzere, anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının tesis edilmesine ilişkin taahhüdü içeren borçlandırıci işlem, taraflar arasında yazılı bir şekilde yapılacak olan “rehin sözleşmesi”ni ifade

²⁵⁶ Yılmaz, Pay Rehni, s. 5; Göksoy, s. 58; Acar, s. 1; Esener/Güven, s. 890 ve 907; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1023.

etmekte olup rehin hakkının tesis edilmesine yönelik tasarruf işlemi ise anonim ortaklık payının senede bağlanıp bağlanmamasına göre farklılık göstermektedir. Halka kapalı anonim ortaklık şeklinde de nitelendirilebilecek olan anonim ortaklık payının rehinine ilişkin bu hükümlerin yanında halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının kurulması için yerine getirilmesi gereken işlemler farklılık göstermektedir. Özellikle, payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların paylarının kaydileştirme esasları çerçevesinde MKK nezdinde tutulan kayıtlar üzerinden izlendiği dikkate alındığında söz konusu paylar üzerindeki rehin hakkının tesis edilmesi için farklı işlemlerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin işlemler ele alınmadan önce hatırlatılmalıdır ki, payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların payları kaydileştirme hükümlerine tabi değildir. Böylelikle, bu ortaklıkların payları nitelik itibarıyla halka kapalı anonim ortaklıkların paylarına benzemektedir. Bu benzerlik sebebiyle de bu ortaklıkların payları üzerinde rehin tesis edilmek istendiğinde halka kapalı anonim ortaklıkların payları üzerindeki rehin hakkının tesisine ilişkin borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi yerine getirilmesi gerekmektedir.²⁵⁷

Kayden izlenen payların üzerindeki rehin hakkının tesisine ilişkin işlemler bakımından ise bazı noktalarda halka kapalı anonim ortaklıkların payı üzerinde rehin hakkının kurulmasına benzer işlemler yerine getirilmekle birlikte söz konusu rehin hakkının tesisini için yerine getirilmesi gereken farklı işlemler de bulunmaktadır.

Bu doğrultuda, yukarıdaki başlıklar altında halka açık anonim ortaklık kavramı, halka açık anonim ortaklıkların kayden izlenen paylarına yönelik kaydileştirme esasları ve kaydileştirilen anonim ortaklık payına ilişkin hususların detaylı bir şekilde ele alınmış olup bu başlık altında ise kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi konusu üzerinde durulacaktır.

²⁵⁷ Bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.B ve IV.C.

B. Borçlandırıcı İşlem

Kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi için öncelikle borçlandırıcı işlemin yerine getirilmesi gerekecektir. Borçlandırıcı işlemin ne şekilde yerine getirilmesi gerektiğine dair detayları incelemeden önce kayden izlenen payların hukuki niteliğine dair açıklamaların hatırlatılmasında fayda vardır.

Yukarıdaki bölümler altında ayrıca ele alındığı üzere, kayden izlenen payların SerPK'deki tanımlamalar uyarınca menkul kıymet olarak değerlendirildiği açıktır. Fakat, söz konusu payların kıymetli evrak olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğine dair doktrinde çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Bazı yazarlar, eSPK tarafından açıkça kıymetli evrak olarak tanımlanan bu menkul kıymetlerin SerPK uyarınca bu şekilde herhangi bir tanımlama olmamasına rağmen kıymetli evrak olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır.²⁵⁸ Bu görüşü savunan yazarlar kayden izlenen payların MKK nezdinde tutulan kayıtlarının kıymetli evrakı oluşturan belge niteliğinde olacağını ve böylelikle bu payların “evraksız kıymetli evrak” niteliğinde olduğunu öne sürmektedirler. Bu halde, MKK nezdinde kayden izlenen söz konusu paylara ilişkin tutulan kayıtlar kıymetli evrakın temel unsurlarından biri olan “belge” unsurunu yerine getirecektir ve söz konusu paylar da “evraksız kıymetli evrak” veya “varakasız kıymetli evrak” olarak nitelendirilebilecektir.²⁵⁹

Bu görüşlerin yanı sıra, bazı yazarlar, kaydileştirme esasları doğrultusunda MKK tarafından kayden izlenen paylara ilişkin varsa pay senetlerinin MKK'ye teslim edilmesi ve söz konusu senetlerin imha edilmesi gerektiğinden hareketle artık bu payları temsil eden fiziki senetlerin var olmayacağını ve böylelikle kayden izlenen payların taşınır eşya niteliklerini kaybettiklerini savunmuşlardır. Bu durumda, fiziki varlıklarını kaybeden ve kayden izlenmeye başlanan bu paylar kıymetli evraka sıkı sıkıya bağlı olan hakkın belge

²⁵⁸ Memiş/Turan, s. 61; Adıgüzel, s. 137; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 14; Ünal, Sermaye Piyasası, s. 248; Ünal, Kaydi Sistem, s. 821.

²⁵⁹ Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 14; Turanboy, Varakasız Kıymetli Evrak, s. 47 – 53; Ünal, Sermaye Piyasası, s. 351; Poroy/Tekinalp, s. 49; Kendigelen/Kırca, s. 16; Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan, s. 47; Bilgili/Demirkapı, s. 17; Pulaşlı, Kıymetli Evrak, s. 22 – 23.

unsurundan ayrıldığı ve artık “kıymet hakkı” niteliğinde olduğu görüşündedirler.²⁶⁰ Böylelikle, bu görüşteki yazarlar tarafından “kıymet hakkı” kavramı oluşturulmuş olup artık kayden izlenen paylar kıymet evrak olarak nitelendirilemeyecek ve ancak kıymetli bir hak olabileceklerdir.

Kanaatimizce de kayden izlenen payların varsa bağlı oldukları pay senetlerinden ayrılması ve artık bu payları temsil edecek fiziki belgelerin ortadan kaldırılmasından hareketle, söz konusu payların niteliğinin kıymet hakkı olduğu ve artık kıymetli evrak niteliğini haiz olmadıkları kabul edilmelidir.

Bu tartışma ile varılan sonuç, kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkının hukuki niteliğini de etkilemektedir. Böylelikle, kıymet hakkı olarak nitelendirilecek olan kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkı da TMK uyarınca düzenlenen teslim bağli taşınır rehnine benzemeyecek ve hak rehni hükümlerine göre değerlendirilecektir. Bu değerlendirmeyi detaylandırmadan önce anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının hukuki niteliğine ilişkin olarak doktrinde yapılan tartışmayı hatırlatmakta fayda vardır. Şöyle ki, anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkının hukuki niteliğinin “alacak rehni” mi yoksa “hak rehni” mi olduğu doktrinde tartışılmıştır.²⁶¹

Çalışmanın yukarıdaki bölümlerinde de bahsedildiği üzere, kanaatimizce, senede bağlanmamış anonim ortaklık payı üzerindeki rehlin niteliğinin bir hak rehni olduğu görüşünü kabul etmek gerekir. Yukarıda bir kıymet hakkı olarak nitelendirilen kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkının bir hak rehni olarak değerlendirilmesi bu yönüyle de makul olacaktır.

²⁶⁰ **Berktaş Yüksel**, s. 106; **Çebi**, s. 42; **Conkar**, s. 145; **Göksoy**, s. 202 – 203; **Tekinalp**, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 14; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 93; **Karacan/Erişir Karacan**, s. 58; **Karacan**, s. 356; **Narbay**, s. 159; **Sevi**, Pay Devri, s. 230; **Turanboy**, Varakasız Kıymetli Evrak, s. 45; **Turanboy**, Menkul Kıymet, s. 1290; **Çağlak**, s. 63; **Keskin Şerbetcioğlu**, s. 58 – 60; **Hatice Ebru Töremiş**, Türk ve Ticaret Kanunu Tasarısı ve Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Nama Yazılı Payların Borsa’da Devri, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara 2008, [https://spk.gov.tr/yayinlar/kurul-yeterlilik-etutleri](https://spk.gov.tr/yayinlar/kurul-yeterlilik-etutleri/kurul-yeterlilik-etutleri) (e.t. 21/05/2025), s. 29 – 30.

²⁶¹ Detaylı açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, III.B.

Tekrar belirtmek gerekir ki, payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklar bakımından kaydileştirme esaslarının uygulanması zorunluluğu bulunmamaktadır. Böylelikle, bu payları temsilen fiziki senet basılması halinde bu senetleri kıymetli evrak niteliğinde olması nedeniyle kıymetli evraklara uygulanan hükümlerin pay senetleri için de uygulama alanı bulacağını söylemek gerekmektedir. Bu nedenle, bu pay senetleri üzerindeki rehin hakkı TMK md. 956 uyarınca kıymetli evraklar üzerindeki rehin hakkına ilişkin esaslar doğrultusunda kurulacaktır.

Yukarıda açıklanan hususlar TMK ve TTK’de yer alan hükümler doğrultusunda düzenlenen ve anonim ortaklığın payı üzerindeki rehin hakkının kurulmasına yönelik genel hükümler olmakla birlikte genel kanun niteliğinde olan TMK ve TTK’nin yanı sıra özel kanun olan SerPK’de de teminat sözleşmelerine uygulanacak özel düzenlemeler bulunmaktadır. Özellikle, SerPK md. 47 uyarınca kayden izlenen sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

SerPK md. 47 hükmü uyarınca sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerinin yazılı şekilde yapılması aranmaktadır. Bu sözleşmeler, konu edilen sermaye piyasası aracının mülkiyetinin teminat alana geçtiği (SerPK md. 47/2) veya mülkiyetin teminat verende kaldığı (SerPK md. 47/1) sözleşmeler olarak ikiye ayrılmıştır. Söz konusu sermaye piyasası aracının mülkiyetinin teminat alana geçtiği teminat sözleşmeleri de akdedilebilmekle birlikte ilgili sözleşmede bu yönde bir hüküm olmaması halinde söz konusu teminat konusu sermaye piyasası aracının mülkiyetinin teminat alana geçmemesi esastır.

Sermaye piyasası araçlarının mülkiyetinin teminat alana geçtiği teminat türünün hukuki niteliği ise Türk hukukunda var olan taşınır rehni hükümlerinden ayrıldığı için doktrinde ancak “teminat amaçlı temlik” veya “düzensiz rehin” hükümleri ile açıklanabilecektir. Bu noktada, doktrinde daha önceden kanunla düzenlenmeyen bir teminat türü olan ve SerPK md. 47/2 hükmü ile düzenlenen bu teminatın “düzensiz rehin” olarak adlandırmanın makul olacağını kabul etmek gerekecektir.²⁶² Bu teminat türünde teminat alan, TMK ve

²⁶² Doktrinde “düzensiz rehin” kavramının hukuki niteliğine ilişkin çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Bazı yazarlar, söz konusu teminatın sui generis nitelikte olduğunu ileri sürerken bazı yazarlar ise söz konusu

TTK tarafından tanınan hakların yanı sıra teminat konusu malvarlığı değerinin mülkiyetine sahip olma ve böylelikle söz konusu malvarlığı değerini “tüketme” hakkına da sahip olacaktır. SerPK md. 47/2 hükmü ile ilk kez düzenlenen bu teminat türü, SerPK Gereçesi’nde belirtildiği üzere UNIDROIT Konvansiyonu²⁶³’na uyum esasları çerçevesinde UNIDROIT Konvansiyonu’nda yer alan teminat sözleşmelerine ilişkin hükümler doğrultusunda teminat verenin ve teminat alanın haklarını korumak üzere düzenlenmiştir.²⁶⁴

Yukarıdaki başlıklar altında belirtildiği üzere, halka açık anonim ortaklık payının menkul kıymet tanımında yer alması nedeniyle, menkul kıymet ve dolayısıyla sermaye piyasası aracı niteliğinde olan bu payların üzerindeki rehin hakkı da SerPK md. 47/1’de düzenlenen teminat kapsamına girecektir ve bu rehnin tesisine ilişkin rehin sözleşmesinin de maddede belirtildiği şekilde yazılı yapılması gerekecektir.²⁶⁵ Bu noktada, SerPK md. 47/2 hükmünde düzenlenen ve teminata konu sermaye piyasası aracınının mülkiyetininin

kurumun “teminat amaçlı temlik” hükümleri ile açıklanabileceğini savunmuştur. Söz konusu tartışmaya ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Akkuş**, s. 86 – 90; **Makaracı Başak**, s. 251; **Karacan**, s. 345; **Yusuf Ziyaeddin Sönmez**, “Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmeleri”, Korkut Özkorkut (edt.), 6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Işığında Sermaye Piyasası Hukuku Sempozyumu, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017, s. 309.

²⁶³ UNIDROIT, “International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT)” adlı bağımsız ve uluslararası bir kuruluş olarak ülkelerin benimsediği farklı özel hukuk mevzuatlarını birleştirmeyi, yeknesak hale getirmeyi, harmonize etmeyi ve ülkelerin özel hukuk alanında birlikte çalışmasına imkân vermeyi amaçlayan bir kuruluştur. UNIDROIT, 9 Ekim 2009 yılında “Convention on Substantive Rules of Intermediated Securities” olarak adlandırılan ve Türkçe’ye “Aracılığa Konu Menkul Kıymetlere İlişkin Maddi Kurallar Konvansiyonu” şeklinde çevrilebilecek konvansiyonu yayımlamıştır. Bu konvansiyon çalışma kapsamında “UNIDROIT Konvansiyonu” olarak adlandırılacaktır. UNIDROIT Konvansiyonu, sermaye piyasasında yer alan menkul kıymetlerin saklanması, alım ve satma konu olması, bu menkul kıymet sahiplerinin hak ve menfaatlerinin düzenlenmesine ilişkin olarak çeşitli hüküm ve esaslar getirmekte olup ayrıca söz konusu menkul kıymetleri konu alan teminat sözleşmelerini düzenlemektedir. UNIDROIT’in yapısına, işleyişine ve UNIDROIT Konvansiyonu’nun içerdiği hükümlere yönelik detaylı bilgi için bkz. <https://www.unidroit.org/about-unidroit/overview/> (e.t., 21/05/2025); <https://www.unidroit.org/english/conventions/2009intermediatedsecurities/convention.pdf> (e.t., 21/05/2025); **Yusuf Çalışkan**, “UNIDROIT’nin Özel Hukuka İlişkin Çalışmalarına Genel Bir Bakış”, Public and Private International Law Bulletin (PPIL), C: 41, S: 2, 2021, s. 466 – 467; **Müge Altınay**, Sermaye Piyasası Mevzuatının Teminata İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul 2020 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 34 – 35; **Erman Benli**, Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmeleri, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Hukuk Bölümü, Ankara 2017 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 28 – 31; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 231; **Ünal**, Kaydileştirme, s. 106.

²⁶⁴ SerPK Gereçesi md. 47; **Karacan**, s. 343; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 93.

²⁶⁵ **Öz Seçer**, “Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Üzerinde Rehin Tesisi ve Hükümleri”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C: 9, S: 105 – 106, 2013, s. 180; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 671; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 255; **Keskin Şerbetcioğlu**, s. 53.

teminat alana geçeceği teminat sözleşmeleri bakımından bir ayrıma gitmek faydalı olacaktır. Kaydi payların SerPK md. 47/2 uyarınca düzenlenecek rehin sözleşmesine konu olması mümkün olmakla birlikte, bu halde artık sınırlı aynı bir hak olan rehin hakkının tesisinden bahsedilemeyecek olup kaydi payların mülkiyetinin devri söz konusu olacaktır.²⁶⁶ Buradan hareketle, SerPK md. 47/2 uyarınca belirlenen teminat türü işbu çalışmanın konusu kapsamında ayrıca incelenmeyecek olup çalışma kapsamında sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine yapılan atıflar, SerPK md. 47/1 uyarınca düzenlenen ve mülkiyetin teminat verende kaldığı teminat sözleşmelerini ifade edecektir.

Halka kapalı anonim ortaklıkların payı üzerindeki rehin hakkına yönelik olarak çalışmanın birinci ana bölümünde açıklanan TMK md. 955 uyarınca düzenlenen rehin sözleşmesinde olduğu gibi burada da SerPK md. 47/1 uyarınca belirtilen yazılı rehin sözleşmesinin hukuki niteliği doktrinde tartışılmıştır. Doktrinde çoğunlukla kabul edilen görüş rehin sözleşmesinin, bir aynı hakkın tesisine ilişkin “aynı sözleşme”²⁶⁷ niteliğinde olan bir tasarruf işlemi olacağı yönündedir.²⁶⁸ Hatırlatmak gerekir ki, yazılı şekilde yapılan rehin sözleşmesinin tasarruf işlemi olarak değerlendirileceği²⁶⁹ kabul edilse de ayrıca borçlandırıcı işlem olarak değerlendirilen rehin sözleşmesinin de ayrıca yapılması gerekmektedir. Uygulamada çoğunlukla yazılı şekilde yapılan rehin sözleşmesinin borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin borç ve yükümlülükleri de içermesi nedeniyle borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi içeriğinde barındırmaktadır.

Kayden izlenen payların rehnedilmesine ilişkin rehin sözleşmesinin borçlandırıcı işlem niteliğini haiz olması için tarafların söz konusu kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı kurulmasına yönelik iradelerini açık veya örtülü bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Bu sözleşme içerisinde açık iradelerin anlaşılabilmesi halinde sözleşme

²⁶⁶ Makaracı Başak, s. 251; Sönmez, s. 309.

²⁶⁷ Karacan, s. 355.

²⁶⁸ Acar, s. 190; Göksoy, s. 83; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1207; Esener/Güven, s. 968; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 868; Nomer/Ergüne, s. 461; Ünal, Sermaye Piyasası, s. 227; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 671.

²⁶⁹ Tasarruf işlemi niteliğindeki “aynı sözleşme” olarak nitelendirilen rehin sözleşmesi söz konusu aynı hakkın kurulmasına, değiştirilmesine ve devrine ilişkin olacaktır; Seçer, s. 180.

içerisinde geçen “teminat” ifadelerinin de rehin hakkı tesis etmeye yönelik irade açıklaması olarak yorumlanması mümkündür.²⁷⁰

Ek olarak, kayden izlenen payların üzerinde rehin tesisine ilişkin sözleşmenin, rehne konu payın adedini ve beher payın nominal değerine ilişkin bilgileri de içermesi rehlin belirliliğin sağlanması adına önem arz etmektedir. Son olarak, belirlilik ilkesinin bir gereği olarak, tesis edilecek rehin hakkının teminat altına aldığı alacağın da sözleşmede belirlenmiş olması gerekecektir. Rehlin teminat altına aldığı söz konusu alacağın rehlin kurulduğu anda “belirlenebilir” olması yeterli görülmemekte olup rehin paraya çevrilmesi aşamasında söz konusu alacağın belirlenmiş olması esastır.²⁷¹

C. Tasarruf İşlemi

Halka açık anonim ortaklık payı üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine yönelik borçlandırıcı işleme dair yapılan açıklamaları takiben söz konusu rehin hakkının kurulmasına dair tasarruf işleminin de ayrıca ele alınması gerekecektir. Yukarıda söz konusu rehin hakkının tesis edilmesine yönelik borçlandırıcı işlem bakımından yapılan ayrımların aynı şekilde tasarruf işlemi için de yapılması gerekecektir.

Şöyle ki, payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklar kaydileştirme esaslarının kapsamının dışında kalacağından, bu ortaklıkların paylarını temsilen fiziki senet basılması söz konusu olabilecektir. Bu ortaklıklar bakımından payların senede bağlanmamış olması halinde çıplak paylardan söz edilebilecek olup bu paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi için borçlandırıcı işlem niteliğinde olacak olan yazılı rehin sözleşmesine ek olarak ayrıca yazılı devir beyanı akdedilerek rehin hakkının kurulmasını sağlayacak tasarruf işlemi yerine getirilmiş olacaktır. Bu noktada, akdedilecek yazılı rehin sözleşmesi aynı zamanda yazılı devir beyanı koşulunu da yerine getirecek olup payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların senede bağlanmamış

²⁷⁰ Makaracı Başak, s. 29; Aydınçık, s. 152.

²⁷¹ Acar, s. 48 – 49; Yılmaz, Pay Rehni, s. 39-40; Nomer/Ergüne, s. 409; Serozan, s. 350 – 351; Ayan, s. 305; Ertaş, s. 582; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 840; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1168; Esener/Güven, s. 896; Diğer açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, II.B.2.

payları üzerinde rehin hakkının kurulmasına ilişkin olarak başkaca bir işleme gerek kalmayacaktır.²⁷²

Payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların paylarını temsilen nama yazılı veya hamiline yazılı pay senedi basılması halinde ise, bu paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi için TMK ve TTK’de yer alan halka kapalı anonim ortaklıkların nama yazılı veya hamiline yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin tasarruf işlemlerinin yerine getirilmesi gerekecektir. Böylelikle, borçlandırııcı işlem niteliğindeki yazılı rehin sözleşmesinin taraflar arasında akdedilmesini takiben hamiline yazılı pay senetlerinin zilyetliğinin rehin alana devredilmesi ile birlikte rehin hakkı kurulmuş olacaktır. Nama yazılı pay senetleri ise rehin hakkının tesisi için yazılı devir beyanı yapılarak senet zilyetliğinin rehin alana devredilmesi işlemi yerine getirilebilecek olup alternatif olarak senet üzerine rehin hakkı tesis edilmesi için ciro işlenerek senedin zilyetliği rehin alana devredilebilecektir. Nama yazılı pay senetleri için bu iki yoldan birinin tercih edilmesi yeterlidir, tercih edilen yöntemin gerektirdiği işlemlerin yerine getirilmesi ile rehin hakkı geçerli bir şekilde kurulmuş olacaktır.²⁷³

Böylelikle, payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların payları üzerindeki rehin hakkı tesisine yönelik borçlandırııcı işlemin ve tasarruf işlemlerinin halka kapalı anonim ortaklıkların payları üzerinde tesis edilecek rehin hakkının kurulmasına ilişkin işlemler ile aynı olduğunu söylemek mümkündür. Bu paylar üzerindeki rehin hakkına yönelik olarak TMK ve TTK’de yer alan hükümler uygulama alanı bulacaktır.

Payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların kaydileştirme esasları kapsamında MKK nezdinde kayden izlenen payları üzerinde rehin hakkı kurulmasına yönelik ise ilgili tasarruf işlemi SerPK md. 47/1’de belirtilen yazılı rehin sözleşmesinin akdedilmesidir. Şöyle ki, SerPK md. 47/1 uyarınca kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesisine yönelik olarak yazılı bir şekilde yapılacak rehin sözleşmesi, borçlandırııcı işlem niteliğindeki rehin hakkının tesis edilmesine yönelik irade beyanlarının yanı sıra

²⁷² Detaylı açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.C.1.

²⁷³ Detaylı açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.C.2.

aynı zamanda kurucu bir etki yaratarak rehin hakkının geçerli bir şekilde kurulmasını sağlayacak tasarruf işlemi yerine de geçecektir.²⁷⁴

Kaydileştirme esasları uyarınca, kayden izlenen payların herhangi bir senede bağlanmaması ve senedin varlığı halinde ise bu senedin MKK'ye teslim edilerek imha edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, kayden izlenen payları temsilen herhangi bir senet basılmaması esas olup bu paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi için ayrıca fiziki senetlerin zilyetliğinin devri veya cirolanarak rehin alana teslim edilmesi gibi merasimlere gerek olmayacaktır. Başkaca bir işlem gerçekleştirilmeksizin, yazılı rehin sözleşmesinin akdedilmesi ile birlikte kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş olacaktır.

Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki, tasarruf işlemi niteliğindeki aynı sözleşme olan yazılı rehin sözleşmesi, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin hakkı tesis edilmesine yönelik irade beyanlarını içeren sözleşmeden ayrı düşünülmelidir. Fakat uygulamada, yazılı şekilde yapılan rehin sözleşmesi borçlandırıcı işlem niteliğinde olan rehin hakkı tesis edilmesine ilişkin borç ve yükümlülükleri de içereceğinden borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi aynı sözleşme ile gerçekleştirilmiş olacaktır.²⁷⁵

Kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesisine ilişkin borçlandırıcı işlem ve tasarruf işleminin tamamlanmasının akabinde MKK nezdinde gerçekleştirilmesi gereken işlemler mevcuttur. Kaydileştirme Tebliği md. 22 uyarınca bu işlemler düzenlenmekte olup tarafların rehin hakkının tesis edildiğini gösteren belgeleri MKK'ye derhal sunmaları ve söz konusu rehin kaydının tarafların MKK nezdinde tutulan hesaplarına yansıtılması gerektiği düzenlenmektedir.²⁷⁶

Belirtmek gerekir ki, tarafların kendi aralarında yapacakları rehin sözleşmesi ile bu sözleşmenin MKK'ye sunulması ve MKK nezdindeki kayıtların rehin hakkını içerecek

²⁷⁴ Karacan, s. 355; Seçer, s. 182; Yılmaz, Pay Rehni, s. 94; Acar, s. 190; Göksoy, s. 83; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1207; Esener/Güven, s. 968; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 868; Nomer/Ergüne, s. 461; Keskin Şerbetcioğlu, s. 64 – 65.

²⁷⁵ Karacan, s. 355; Seçer, s. 182.

²⁷⁶ Yılmaz, Pay Rehni, s. 95; Seçer, s. 182; Urkan, s. 22

şekilde güncellenmesi rehin hakkı tesisinin MKK haricinde yapıldığını da ayrıca göstermektedir. Bu durum, rehin sözleşmesinin akdedilmesini takiben MKK'ye sunulmaması halinde üçüncü kişilerin hak kazanımları ve üçüncü kişilere ileri sürülebilecek haklar bakımından uygulamada çeşitli sorunlar doğurabilecektir.²⁷⁷

Bu başlık altında kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine yönelik olarak MKK nezdinde yerine getirilmesi gereken işlemlere yalnızca bu minvalde değinilmekle yetinilmiş olup aşağıdaki başlık altında bu işlemler ve rehin hakkına yönelik MKK kayıtlarının hukuki niteliği ayrıca ele alınmaktadır.

1. Kayden İzlenen Paylar Üzerindeki Rehin Hakkına İlişkin MKK Kayıtları

Kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkının tesis edilmesi için rehin veren ve rehin alan arasında yazılı rehin sözleşmesi akdedilmesinin rehin hakkının kurulması için kurucu işlem olduğundan yukarıda bahsedilmişti. Kayden izlenen payların kaydileştirme esasları uyarınca MKK nezdinde tutulan kayıtlar üzerinden izlenmesi nedeniyle, söz konusu rehin sözleşmesinin MKK'ye derhal sunulması ve MKK nezdindeki kayıtların da rehin hakkını gösterecek şekilde güncellenmesi gerekmektedir.²⁷⁸

Bu doğrultuda bu başlık altında öncelikle kayden izlenen paylar üzerinde kurulan rehin hakkına yönelik MKK nezdinde yerine getirilmesi gereken işlemler ele alınacak olup sonrasında MKK kayıtlarının hukuki niteliğinin üzerinde durulacaktır.

a. MKK Nezdinde Yerine Getirilecek İşlemler

Kaydileştirme Tebliği md. 22 uyarınca kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkının kurulmasına ilişkin olarak akdedilen yazılı rehin sözleşmesinin ve ilgili belgelerin derhal MKK'ye sunulması ve ilgili kayıtların güncellenmesi gerektiği düzenlenmektedir. Bu hüküm dolayısıyla, rehin alan ve rehin veren tarafından MKK haricinde bir rehin

²⁷⁷ Detaylı açıklamalar için bkz. aşağıda II. Bölüm, IV.C.1.b. ve II. Bölüm, IV.D.

²⁷⁸ Kaydileştirme Tebliği md. 22; **Ata**, Sermaye Piyasası, s. 299; **Keskin Şerbetcioğlu**, s. 61.

sözleşmesi yapılması gerektiği ve söz konusu rehin sözleşmesinin akdedilmesini takiben derhal MKK'ye bildirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

SerPK md. 47 uyarınca sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı yukarıda belirtilmişti. Bu hüküm doğrultusunda, sermaye piyasası araçlarının mülkiyetinin teminat alanda kaldığı teminat sözleşmeler ile mülkiyetin teminat verende kaldığı teminat sözleşmeler ayrımına gidilmiş olup söz konusu ayırım teminat kayıtları bakımından MKK'ye yapılacak bildirim için de esas oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, Kaydileştirme Tebliği md. 22/2 uyarınca, kayden izlenen paylar üzerinde kurulan rehin hakkı, rehin verenin MKK nezdinde bulunan hesabına bağlı bir alt hesap oluşturularak izlenebileceği gibi rehin alanın hesabına bağlı bir alt hesapta da izlenebilecektir.²⁷⁹ Böylelikle, rehin sözleşmesine konu kayden izlenen payların mülkiyetinin rehin verende kaldığı durumlarda, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece, rehin verenin hesabına bağlı bir alt hesap oluşturulacak ve paylar bu hesapta izlenebilecektir.

Rehin sözleşmesinin bu durumu açıkça düzenlemesi gerekmektedir. Rehin sözleşmesinde üzerinde rehin hakkı tesis edilen kaydi payların hangi hesap altında izleneceğine dair bir hüküm bulunmaması halinde ise söz konusu rehin sözleşmesi mülkiyetin teminat verende kaldığı teminat sözleşmesi olarak yorumlanacak ve bu halde rehin verenin MKK nezdinde tutulan hesabına bağlı bir alt hesapta izlenecektir.²⁸⁰

Rehin sözleşmesinde tarafların rehin hakkına konu kayden izlenen payların mülkiyetinin rehin alana geçeceğini düzenlemesi halinde ise, söz konusu rehinli paylar rehin alana ait hesaba bağlı bir alt hesapta izlenecektir. Bu halde, söz konusu kaydi payların üzerindeki rehin hakkını rehin alana tesis eden kişi olan rehin verenin bilgilerinin de rehinli payların izlendiği hesap ile bağlantılı olarak izlenmesi gerekecektir.²⁸¹

Rehinli payların rehin verenin veya rehin alanın alt hesabında izlenmesi, söz konusu kaydi paylar üzerinde başkaca bir hukuki işlem yapılamaması sonucunu doğurmaktadır.

²⁷⁹ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 95; **Seçer**, s. 182; **Urkan**, s. 24; **Ünal**, Sermaye Piyasası Hukuku, s. 56.

²⁸⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 95; **Seçer**, s. 182.

²⁸¹ Kaydileştirme Tebliği md. 22/7.

Bu duruma doktrinde “hareketsizleştirme” de denmektedir.²⁸² Bu durumda alt hesaplarda tutulan paylar üzerinde başkaca bir işlem yapılamamaktadır. Bu kapsamda, MKK kayıtlarının güvenliğinin sağlanması ve üçüncü kişilerin bu kayıtları esas alarak işlem yapması sonucunda herhangi bir hak kaybı yaşamamaları amaçlanmaktadır. Herhalükarda, tarafların MKK’ye yazılı bir bildirimde bulunmaları üzerine alt hesaplarda izlenen rehinli paylar üzerinde tekrar hukuki işlem tesis edilebilecektir.²⁸³

Belirtmek gerekir ki, rehin sözleşmesinin tarafı olacak rehin alanın MKK nezdinde mevcut bir kaydı olmaması yani herhangi bir hesabı olmaması durumu ile de karşılaşılabilmektedir. Başka bir deyişle, uygulamada MKK’de herhangi bir hesabı bulunmayan kişiler de rehin alan sıfatı ile kayden izlenen payları konu alan rehin sözleşmesine taraf olabilmektedirler. Bu durumda, öncelikle rehin alanın MKK nezdinde kayıt işlemlerini tamamlaması ve kimlik bilgilerini MKK’ye sunması gerekecektir. Akabinde, MKK nezdinde herhangi bir kaydı bulunmayan bu rehin alan adına bir hesap açılması gerekecek ve rehin sözleşmesine ilişkin kayıtların işlenmesi için rehin alanın hesabının açılmasına yönelik işlemlerin tamamlanması beklenecektir.

Uygulamada rehin kaydının derhal MKK’de tutulan kayıtlara işlenmesi ve bu kayıtların güncelliğinin geciktirilmemesi adına rehin alanın MKK kaydının bulunmaması halinde bu kaydın rehin sözleşmesi akdedilmeden önce hızlı bir şekilde tamamlanması önem arz etmektedir.²⁸⁴

b. MKK Kayıtlarının Hukuki Niteliği

SerPK md. 13 uyarınca kaydileştirme esasları belirlenirken sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi bakımından MKK’ye yapılacak bildirimlerin tarihinin esas alınacağı düzenlenmiştir. Fakat, bu hükmün getirdiği düzenleme haricinde kanun ve ikincil mevzuat hükümleri uyarınca söz konusu

²⁸² Urkan, s. 23; Ünal, Sermaye Piyasası, s. 228; Akkuş, s. 24; Ünal, Kaydileştirme, s. 35.

²⁸³ Yılmaz, Pay Rehni, s. 95; Seçer, s. 182.

²⁸⁴ Yılmaz, Pay Rehni, s. 95; Seçer, s. 182 – 183.

MKK kayıtlarının hukuki niteliğine ilişkin olarak başkaca bir düzenleme getirilmemektedir.

Böylelikle, kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilen rehin hakkının kurulması bakımından MKK kayıtlarının kurucu nitelikte olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır. Bazı yazarlar, MKK kayıtlarının kurucu etkiye sahip olduğunu ileri sürmekte olup bu yazarlara göre eSPK’de yer alan md. 10/A/3 hükmünün “*merkez dışında yapılan temliknamelerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesinde merkeze karşı yapılan bildirim tarihi esas alınır*” ifadesinden ve bu hükmün gerekçesinden anlaşılması gereken söz konusu kayıtların kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerinde tesis edilecek haklar bakımından kurucu nitelikte olduğudur.²⁸⁵

Diğer yandan, doktrinde bazı yazarlar, söz konusu MKK kayıtlarının sermaye piyasası araçları üzerindeki haklar bakımından açıklayıcı nitelikte olduğunu savunmakla birlikte bu kayıtların kurucu nitelikte olmadığı görüşündedirler.²⁸⁶ Bu yazarlar, MKK kayıtlarına söz konusu haklara yönelik kurucu niteliğin bahşedilmesi için mevzuatta bu yönde açık hükümlerin yer alması gerektiğini ve açık hükümlerin yokluğu halinde ise bu kayıtların açıklayıcı nitelikte olduğunun kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Yukarıda ayrıca ele alındığı üzere, kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkı taraflar arasında yapılacak yazılı rehin sözleşmesi ile kurulabilmektedir. Akabinde, söz konusu yazılı rehin sözleşmesi MKK’ye sunulmakta ve MKK kayıtları da rehin hakkını kapsayacak şekilde güncellenmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu rehin hakkının taraflar arasındaki rehin sözleşmesinin akdedilmesi ile birlikte kurulduğunun kabulü gerekir. Buradan hareketle, MKK haricinde kurulan rehin hakkının yansıtıldığı kayıtlar da söz

²⁸⁵ **Turanboy**, Kaydi Değer, s. 51.

²⁸⁶ **Urkan**, s. 14; **Acar**, s. 237; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 96 – 97; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 249 – 251; **Manavgat**, Kaydi Sistem, s. 181 – 182; **Seçer**, s. 184 – 185; **Çağlak**, s. 84; **Keskin Şerbetcioğlu**, s. 62 – 63; **Narbay**, s. 162 – 163; **Ata**, Sermaye Piyasası, s. 297; **Pınar Başak Coşgun**, “Anonim Ortaklıklarda Hamiline Yazılı Pay Senetleri”, Pınar Başak Coşgun (edt.), Barkın Özyurt (edt.), Yağmur Öykü Yönet (edt.), III. Genç Hukukçu Araştırmacılar Sempozyumu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2022, s. 365; **Huriye Kubilay**, “Kaydileştirilmesi Gereken Pay Senetlerini Merkezi Kayıt Kuruluşuna Teslim Etmeyen Kişilerin Hukuki Durumu”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XVII, S: 1-2, 2013, s. 812; **Ünal**, Kaydileştirme, s. 357; **Ergüne**, s. 746; **Koç**, s. 116; **Kalkan**, s. 29 – 30; **Irmak Hızlı**, Anonim Şirket Payları Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2020 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 127.

konusu rehin hakkının kurulmasına etki edecek nitelikte kayıtlar olmayıp açıklayıcı nitelikte kabul edilmelidir.

MKK kayıtlarının kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkı bakımından açıklayıcı nitelikte olduğunun kabulü ile birlikte, söz konusu kayıtlara güvenerek hukuki işlem yapacak üçüncü kişilerin bu haklarının korunmayacağı da ayrıca belirtilmelidir.

Kayden izlenen payları temsilen pay senedi basılmaması gerektiğinden fiziken varlıkları olmayan bu paylar üzerindeki rehin hakkına yönelik aleniyet fonksiyonunu yerine getirecek ve zilyetliğe konu olacak bir senet veya belge bulunmamaktadır. Böylelikle, MKK nezdindeki kayıtların aleniyet bakımından bir karine yaratacağını kabul etmek gerekmektedir.²⁸⁷

Bu doğrultuda, söz konusu MKK kayıtları kurucu nitelikte olmadığından ve aleniyet fonksiyonu bakımından da karine teşkil edeceğinden, söz konusu kayıtlara dayanan iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımlarının korunmaması gerekecektir.²⁸⁸ Fakat, MKK kayıtlarının kurucu nitelikte olduğunu savunan yazarların söz konusu kayıtlara dayanarak işlem yapacak olan iyiniyetli üçüncü kişilerin hak kazanımlarının korunması gerektiğini savunduğunu da ayrıca belirtmek gerekmektedir.²⁸⁹

Bu durum özellikle aynı kayden izlenen paylar üzerinde farklı rehin alan kişiler lehine tesis edilecek art rehin hakkına yönelik karışıklık yaratabilecek nitelikte olup söz konusu halde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği de çalışmanın bu bölümünün aşağıdaki “Kayden İzlenen Paylar Üzerinde Art Rehin Hakkı Kurulması” başlığında ayrıca ele alınacaktır.

2. Bağlam Hükümlerinin Rehin Hakkına Etkisi

Çalışmanın önceki bölümlerinde, anonim ortaklıkların paylarının devredilmesine ilişkin sınırlamalar getiren bağlam hükümlerinin TTK’de yer alan hükümler uyarınca kanuni bağlam veya esas sözleşmesel bağlam şeklinde olabileceği belirtilmişti. Ayrıca, halka

²⁸⁷ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 97.

²⁸⁸ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 97; **Ünal**, Sermaye Piyasası, s. 249 – 251; **Manavgat**, Kaydi Sistem, s. 181 – 182.

²⁸⁹ **Turanboy**, Kaydi Değer, s. 51.

açık anonim ortaklıklar bakımından söz konusu bağlam hükümlerinin uygulama alanı detaylı bir şekilde ele alınmıştı.²⁹⁰ Bu doğrultuda, TTK md. 493'te yer alan bağlam hükümleri payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların payları ve borsaya kote edilmeksizin kot dışı pazarlarda işlem gören halka açık anonim ortaklık payları bakımından uygulama alanı bulacaktır.²⁹¹

Diğer yandan, payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların payı bakımından ise TTK md. 495 hükmünün uygulama alanı bulacak ve bu hükümde yer alan düzenlemelere uygun olarak söz konusu payların devri sınırlandırılabilir. Tekrar belirtmekte fayda vardır ki, SerPK md. 137/3'te yer alan hüküm ve Kotasyon Yönergesi'nde yer alan düzenlemeler uyarınca söz konusu kayden izlenen payların devrine ilişkin bağlam hükümlerinin uygulanmasını engellemektedir.

Böylelikle, Kotasyon Yönergesi'nde kayden izlenen payların bazı pazarlarda işlem görebilmesi için ilgili ortaklığın esas sözleşmesinde bu payların devrini sınırlandıran herhangi bir hükmün yer almaması gerekmektedir. Bu durumda ise borsaya kote edilmiş paylara sahip halka açık anonim ortaklıkların paylarının devrinin sınırlandırılmayacağı sonucuna varılmaktadır. Bu payların devrine ilişkin olarak bağlam hükümleri getirilemeyecek olup bağlam hükümleri söz konusu olmayacağından bağlam hükümlerinin söz konusu paylar üzerinde tesis edilecek rehin bakımından herhangi bir etkisinin olup olmayacağını tartışmak gereksiz olacaktır. Böylelikle, yalnızca payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların payları ve borsaya kote edilmeksizin kot dışı pazarlarda işlem gören halka açık anonim ortaklık payları bakımından uygulama alanı bulacak olan bağlam hükümlerinin varlığı halinde bu hükümlerin rehin hakkına etkisinin tartışılması önem arz edecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde, halka kapalı anonim ortaklıkların paylarının devrinin sınırlandırılması halinde bu bağlam hükümlerinin aynı paylar üzerindeki rehin hakkına etkisi tartışılmıştı.²⁹² TTK'de rehin haklarına yönelik olarak bu hususta açık bir hüküm

²⁹⁰ Bkz. yukarıda II. Bölüm, III.C.

²⁹¹ Bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.C.2.c.

²⁹² Bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.C.2.c.

bulunmamakta olup intifa hakkı tesis edilirken bağlam hükümlerine uygun hareket edilmesi gerektiği öngörülmektedir.²⁹³

Belirtmek gerekir ki, rehin hakkının kapsamı intifa hakkından farklıdır. İntifa hakkının kapsamında yer alan paya bağlı yönetsel nitelikteki pay sahipliği hakları rehin hakkının kapsamında yer almadığından, söz konusu gerekçe hükmünün rehin hakkına uygulanabilir olmadığı söylenmelidir.²⁹⁴ Bu doğrultuda, söz konusu bağlam hükümlerinin pay üzerindeki rehin hakkının kurulmasına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.²⁹⁵

Sonuç olarak, payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların paylarına yönelik olarak devri sınırlandırıcı nitelikte olan bağlam hükümleri getirilemeyeceğinden, söz konusu paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi halinde de bu hükümlerin mevcut olmaması nedeniyle herhangi bir etkisinden bahsedilemeyecektir. Diğer yandan, payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıklar ve borsaya kote edilmeksizin kot dışı pazarlarda işlem gören halka açık anonim ortaklıklar bakımından TTK’de düzenlenen hükümlere uygun olarak bağlam hükümleri getirilebilecek olup bu payların devri sınırlandırılabilir.

Böylelikle, bu paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi halinde ise, rehin hakkının kapsamının paya bağlı yönetsel nitelikteki pay sahipliği haklarını içermemesi nedeniyle bağlam hükümlerinin rehin hakkının kurulmasına herhangi bir etkisi olmayacaktır. Fakat belirtmek gerekir ki, bağlam hükümlerinin korumak istediği amaç söz konusu payların devrini ve dolayısıyla paylara bağlı malvarlıksal ve yönetsel pay sahipliği haklarının pay sahibi dışındaki üçüncü bir kişi tarafından kullanılmasını engellemektir. Bu durumda, ilgili paylar devre konu edilmeksizin, özellikle paya bağlı yönetsel nitelikteki hakların,

²⁹³ TTK Gerekçesi, md. 492/2.

²⁹⁴ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 84.

²⁹⁵ **Kirkit**, s. 1490.

üçüncü bir kişi tarafından kullanılması halinde de bağlam hükümlerinin uygulama alanı bulacağını kabul etmek gerekir.²⁹⁶

Bu durumda, taraflar arasındaki rehin sözleşmesinde bu yönde bir hüküm mevcutsa paya bağlı yönetsel nitelikteki hakların rehin hakkı sahibi tarafından kullanılması söz konusu olabilecektir.²⁹⁷ Taraflar arasındaki rehin sözleşmesinde yer alan hükümler dikkate alınarak, rehin hakkına konu paylara bağlı yönetsel nitelikteki hakların rehin hakkı sahibi tarafından kullanılması halinde, rehin hakkı sahibine söz konusu bağlam hükümleri uyarınca korunmak istenilen amacı aşan nitelikte oy hakkı gibi yönetsel haklar bahşediliyorsa artık bu halde söz konusu rehin hakkı tesisinin bağlam hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekecektir.²⁹⁸

Özellikle yönetsel nitelikteki hakların rehin hakkı kapsamına dahil olmaması nedeniyle, rehin hakkının kurulmasına yönelik işlemlerde bağlam hükümlerinin bir etkisi olmasa da rehinin paraya çevrilmesi sonucunda payların üçüncü bir kişiye satılması halinde artık pay devrinden bahsedilecektir ve söz konusu devir gerçekleştirilirken bağlam hükümlerine uygun hareket edilmesi gerekecektir.

3. Pay Defteri Kayıtlarının Rehin Hakkına Etkisi

Halka kapalı anonim ortaklıklar bakımından pay defteri tutulmasının ve pay defterine işlenen kayıtların önem arz ettiğine ilişkin olarak yukarıda çeşitli açıklamalar yapılmıştı. Bu doğrultuda, halka kapalı anonim ortaklıklar için çeşitli anlamları olan pay defteri kayıtlarının halka açık anonim ortaklıklar bakımından kaydileştirme esasları dikkate alındığında bu önemini kaybettiği ve özellikle kayden izlenen paylar bakımından MKK nezdinde tutulan kayıtların pay defterinde yer alan kayıtları işlevsiz hale getirdiğinden söz edilmişti.²⁹⁹

²⁹⁶ Paya bağlı malvarlıksal ve yönetsel hakların devre konu olmadan üçüncü bir kişi tarafından kullanılmasına imkân veren bir hak olan intifa hakkı tesis edilmesi halinde bağlam hükümlerinin uygulama alanı bulacağına ilişkin olarak detaylı açıklamalar için bkz. **Uzel**, s. 125 – 130.

²⁹⁷ Bkz. 101 numaralı dipnot.

²⁹⁸ Bağlam hükümlerinin yönetsel nitelikteki hakların devri halinde uygulanabilir olacağına ilişkin olarak bkz. **Uzel**, s. 126; **Göksoy**, s. 171.

²⁹⁹ Bkz. yukarıda II. Bölüm, III.D; **Yanlı/Okutan Nilsson**, s. 1338; **Narbay**, s. 162.

Ek olarak, anonim ortaklık payları üzerindeki rehin hakkının ortaklığın pay defterine kaydedilmesine ilişkin olarak doktrinde yer alan tartışmadan bahsedilerek, bazı yazarların pay sahipliğine bağlı yönetsel hakların rehin hakkının kapsamında dahil olmaması nedeniyle rehin hakkı sahiplerinin pay defterine kaydedilmesinin herhangi bir hukuki faydası olmayacağını savunduğu söylenmişti.³⁰⁰ Diğer yandan, bazı yazarlar ise rehin hakkı sahiplerinin rehin hakkına ilişkin kayıtların ortaklığın pay defterine işlenmesini talep edilebileceğini belirtilmişti.³⁰¹ Bu noktada ayrıca, rehin hakkının ortaklığın pay defterine kaydedilmesinin rehin hakkının geçerliliği için bir zorunluluk teşkil etmediği de ifade edilmişti.³⁰²

Kaydileştirme esasları doğrultusunda MKK nezdinde tutulacak kayıtların esas olması ve ortaklığın pay defterine işlenebilecek olan bilgilerin aynı zamanda MKK nezdinde de tutulması nedeniyle halka açık anonim ortaklıkların paylarına ilişkin kayıtlar bakımından pay defterinin herhangi bir işlevi olmayacağı tekrar belirtilmelidir. Ayrıca, Kaydileştirme Tebliği md. 22 uyarınca, kayden izlenen payların üzerinde tesis edilecek rehin hakkına ilişkin bilgilerin de MKK'ye sunularak rehin hakkına ilişkin bu bilgilerin ilgili rehin veren veya rehin alanın hesaplarına işlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu açıklamalar ışığında, kayden izlenen paylar üzerinde rehin tesis edilmesi halinde söz konusu rehnin halka açık anonim ortaklığın pay defterine işlenmesinde herhangi bir engel olmadığı kabul edilmelidir.

Fakat, bu kayıtların rehin hakkının geçerliliğine herhangi bir etkisi olmayacak ve bu kayıtlar yalnızca açıklayıcı nitelikte olacaktır. Ek olarak, halka açık anonim ortaklıkların payları bakımından MKK kayıtlarının esas alındığı dikkate alındığında, MKK kayıtlarının ortaklığın pay defterindeki kayıtlara kıyasen daha fazla önem arz etmekte olduğu söylenmelidir. Kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkının MKK'de tutulan kayıtlara derhal işlenmesi esas olduğundan ve MKK nezdinde tutulan kayıtlar bakımından bu kayıtların doğru olduğuna dair bir karine bulunduğu hareketle kayden

³⁰⁰ Arslanlı, s. 287; Bkz. yukarıda II. Bölüm, III.D.

³⁰¹ İmregün, s. 371; Bkz. yukarıda II. Bölüm, III.D.

³⁰² Narbay, s. 72; Bkz. yukarıda I. Bölüm, IV.C.1.

izlenen paylar üzerindeki rehin hakkı bakımından MKK'de yer alan kayıtların esas alınması gerekecektir.

Yukarıdaki değerlendirmelere ek olarak, 1 Temmuz 2025 tarihinde yürürlüğe girecek olan Elektronik Defter Tebliği³⁰³'ndeki hükümlere de ayrıca değinmekte fayda vardır. Elektronik Defter Tebliği'ndeki düzenlemeler uyarınca, 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren kuruluşları ticaret siciline tescil edilecek şirketlerin ve kuruluşları ve esas sözleşme değişiklikleri Ticaret Bakanlığı'nın iznine tabi olan şirketlerin pay defteri kayıtlarını elektronik defter sistemi üzerinden tutması zorunlu hale getirilmiştir. Söz konusu elektronik defter sistemi Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulan bir sistem olup şirketlerce fiziken tutulan ve elektronik ortamda kayda alınması zorunlu tutulan defterlerin ibrazını takiben elektronik defter sistemindeki kayıtlar şirketlerin sistem kullanıcısı olarak atayacakları çalışanları tarafından güncellenecektir.

Her ne kadar uygulamada ilerleyen dönemlerde şirketler bakımından kolaylık yaratacak bir sistem olacak ise de elektronik defter sistemindeki kayıtların hukuki niteliğinin fiziken saklanan pay defteri kayıtlarından farklı olmayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, Elektronik Defter Tebliği md. 6/5 uyarınca MKK nezdinde kayden izlenen paylara ilişkin SerPK ve bu kapsamdaki diğer düzenlemelerin saklı tutulduğu ifade edilmektedir. Bu hüküm doğrultusunda, MKK kayıtları ve pay defteri kayıtlarına ilişkin yukarıda bahsedilen değerlendirilmelerde bir farklılık olmayacağı da ayrıca belirtilmelidir.

D. Kayden İzlenen Paylar Üzerinde Art Rehin Hakkı Kurulması

Anonim ortaklık payı üzerinde halihazırda rehin veren tarafından rehin hakkı sahibi lehine rehin hakkı tesis edilmesi halinde söz konusu rehin veren aynı zamanda rehin hakkı sahibi haricindeki üçüncü kişiler lehine de rehin hakkı tesis edebilecektir. Bu halde aynı pay üzerindeki birden fazla rehin hakkından bahsedilebilecek olup birinci rehin hakkının

³⁰³ İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğ T: 01/07/2025, RG T: 14/02/2025, Sayı: 32813.

ardından gelecek ikinci rehin hakkı doktrinde “art rehin hakkı” olarak ifade edilmektedir.³⁰⁴

Taşınır malvarlığı değerleri, alacaklar ve diğer haklar üzerinde art rehin hakkının tesis edilebileceğine ilişkin düzenlemeler TMK’de yer almaktadır.³⁰⁵ Anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkının hukuki niteliğinin hak rehni olduğunun kabulü ile birlikte TMK md. 958’de yer alan haklar üzerinde art rehin kurulmasına ilişkin esaslar anonim ortaklık üzerinde tesis edilecek art rehin haklarına uygulanabilir olacaktır. Bu hüküm doğrultusunda, rehin verenin sahip olduğu aynı haklar üzerinde ilk rehin hakkından sonra gelecek olan bir rehin hakkı daha tesis edilebileceği ve söz konusu art rehin hakkının ilk rehin hakkı sahibine yazılı bir şekilde bildirilmesi gerektiği düzenlenmektedir.

Art rehin hakkının kurulması için öncelikle rehin veren ve art rehin hakkı sahibi arasında yazılı rehin sözleşmesi yapılması gerekmektedir.³⁰⁶ Art rehinin de niteliği itibariyle bir rehin hakkı olması nedeniyle yukarıda rehin hakkının kurulmasına ilişkin yapılan açıklamalar art rehin hakkı için de geçerli olacaktır. Ek olarak, art rehin hakkının tesis edilmesi için ilk rehin hakkı sahibine yazılı bildirim yapılması gerekmektedir. Bu bildirim art rehin hakkının geçerli bir şekilde kurulması için yerine getirilmesi gereken zorunlu işlemlerden olup art rehin hakkının tesis edilmesi için kurucu bir işlemdir. Böylelikle, yazılı bildirim yapılması ile art rehin hakkı kurulmuş olacaktır.³⁰⁷

Halka kapalı anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek art rehin hakkına ilişkin hükümler aynı zamanda halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki art rehin hakkına da

³⁰⁴ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 870; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1179 – 1180; Ayan, s. 375; Esener/Güven, s. 973; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 739; Ertaş, s. 690; Nomer/Ergüne, s. 432; Serozan, s. 353; Göksoy, s. 180; Ergüne, s. 753 ve 754.

³⁰⁵ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 870; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1179 – 1180; Ayan, s. 375; Esener/Güven, s. 973; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 690; Ertaş, s. 602; Nomer/Ergüne, s. 432; Serozan, s. 353.

³⁰⁶ Göksoy, s. 180; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1179 – 1180; Esener/Güven, s. 973; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 870; Nomer/Ergüne, s. 432; Ayan, s. 375; Esener/Güven, s. 973; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 690; Ertaş, s. 602; Serozan, s. 353.

³⁰⁷ Sirmen, Alacak Rehni, s. 106; Seçer, s. 186; Yılmaz, Pay Rehni, s. 103; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 870; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1179 – 1180; Ayan, s. 375; Esener/Güven, s. 973; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 690; Ertaş, s. 602; Nomer/Ergüne, s. 432; Serozan, s. 353.

uygulanacaktır. Böylelikle, halka açık anonim ortaklık payını konu alan art rehin sözleşmesinin yazılı bir şekilde taraflar arasında akdedilmesi ve önceki rehin hakkı sahibine art rehin hakkının yazılı bir şekilde bildirilmesiyle art rehin hakkı tesis edilecektir.

Bu noktada değinilmesi gereken önemli bir husus, payları borsada işlem gören ve MKK nezdinde kayden izlenen paylar üzerinde art rehin hakkı tesisine ilişkin olarak yerine getirilmesi gereken ek işlemlerdir.

Kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkının MKK'ye derhal bildirilmesi ve rehin hakkına konu kayden izlenen payların MKK nezdinde rehin veren veya rehin hakkı sahibi adına açılacak alt hesaplarda izlenmesi gerektiğinden yukarıda bahsedilmişti. Söz konusu kayden izlenen paylar üzerinde art rehin hakkı tesis edilmesi halinde ise art rehin hakkına ilişkin yazılı rehin sözleşmesinin ve art rehin hakkına ilişkin belgelerin de derhal MKK'ye sunulması gerekecek ve halihazırda rehin verenin veya önceki rehin hakkı sahibinin alt hesabında izlenen paylara ilişkin olarak art rehin hakkına yönelik bilgiler MKK tarafından işlenecektir.

Art rehin sözleşmesinin taraflar arasında akdedilmesi ve akabinde MKK'ye sunulması söz konusu olduğundan, uygulamada MKK'ye bildirilmeyen rehin hakkının varlığı ve bu halde tesis edilen art rehin hakkının akibetine ilişkin karışıklıklar yaşanabilmektedir. Bu karışıklıklar temelinde MKK kayıtlarının hukuki niteliğine yönelik olarak doktrinde yapılan tartışmalar çerçevesinde çözülebilecektir. Bu doğrultuda, kayden izlenen paylar üzerinde kurulan ilk rehin hakkının MKK'ye bildirilmemesi ve aynı paylar üzerinde tesis edilen art rehin hakkının MKK'ye bildirilmesi durumunda ortaya çıkabilecek bu duruma ayrıca değinmek gerekecektir.

Öncelikle, kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilen ilk rehin hakkının taraflar arasındaki yazılı rehin sözleşmesi ile kurulacağı ve MKK'ye yapılacak bildirim açıklayıcı nitelikte olması nedeniyle rehin kurulmasına herhangi bir etkisi olmadığını kabulü gerekir. Bu noktada, SerPK md. 13/5 hükümde söz konusu rehinin üçüncü kişilere ileri sürülmesi bakımından MKK'ye yapılacak bildirim tarihinin esas alınacağı

düzenlenmekte olup MKK kayıtlarının açıklayıcı nitelikte olduğunun kabulü ile birlikte söz konusu bildirim yalnızca rehin hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği tarih bakımından önemlidir. Başka bir deyişle, rehin hakkının kurulmasına ilişkin bir gereklilik olmayan bu bildirim gerçeğeştirilmemesi halinde rehin hakkının geçerliliğine halel gelmemektedir. Bu halde, geçerli ve yürürlükte olan bir rehin hakkından bahsetmek gerekmektedir.

Kayden izlenen paylar üzerinde geçerli bir şekilde kurulmuş fakat MKK nezdinde tutulan kayıtlara işlenmemiş olan ilk rehin hakkını takiben art rehin hakkının tesis edildiği ve MKK'ye bildirildiği durumda ise art rehin hakkının üçüncü kişilere ileri sürülebilmesi bakımından ilk rehin hakkına göre öncelikli olduğunun kabulü gerekir. Çünkü, bu halde kayden izlenen paylar üzerindeki bu rehin haklarının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için MKK'ye bildirim tarihi esas alınacaktır.³⁰⁸ Bu halde ilk rehin hakkı geçerli bir şekilde hüküm ifade etmektedir ve rehin hakkı mutlak bir hak olduğundan herkese karşı ileri sürülebilecektir fakat SerPK'de yer alan bu düzenleme özel bir hükümdür.

Böylelikle, ilk rehin hakkı sahibinin söz konusu rehin hakkını MKK'ye bildirim yapılmamış olsa da herkese karşı ileri sürebilmesi söz konusu olacaktır, fakat art rehin hakkının MKK'ye bildirilmesi halinde art rehin hakkının üçüncü kişilere ileri sürülmesi bakımından ilk rehin hakkına kıyasla öncelikli hale geleceği kabul edilmelidir.³⁰⁹

Bu noktada, ilk rehin MKK'ye kaydedilmek üzere bildirilmesi herhalükarda art rehin kaydından sonraki bir tarihte olacağından ilk rehin bildirim tarihi esas alındığında art rehin kıyasla daha sonraki bir tarih dikkate alınarak üçüncü kişilere ileri sürülebilecektir. Bu durum iki rehin hakkının da geçerliliğini ve kurulmasını etkileyen bir husus olmayacak olup yalnızca rehinlerin paraya çevrilmesi halinde aralarında bir öncelik sıralaması yapılması aşamasında etki doğuracaktır. MKK'ye zamanında bildirilmeyen ilk

³⁰⁸ Ünal, Sermaye Piyasası Hukuku, s. 57.

³⁰⁹ Urkan, s. 25; Seçer, s. 187.

rehin hakkı sahibi artık paraya çevrilme aşamasında MKK'ye zamanında bildirilen rehin hakkı sahibinden sonra gelecek şekilde tahsilat yapabilecektir.

V. KAYDEN İZLENEN PAYLAR ÜZERİNDEKİ REHİN HAKKININ HÜKÜMLERİ

Rehin hakkının kayden izlenen paylar üzerinde kurulmasının akabinde söz konusu hakkın sona erdiği zamana kadarki dönem içerisinde rehin hakkı sahibinin sahip olacağı haklardan da ayrıca bahsetmek gerekmektedir. Rehin hakkı sahibinin bu hakları esasen rehin hakkının kapsamına işaret etmektedir. Halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının kapsadığı haklar rehin hakkının sona ereceği güne kadar rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilir.

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının kapsamına ilişkin olarak çalışmanın birinci ana bölümünde çeşitli açıklamalar yapılmış olup halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının kapsamı bakımından da bu açıklamalar yol gösterici olacaktır. Böylelikle, rehin hakkının kapsamına ilişkin olarak rehne konu kayden izlenen paylar ile halka kapalı anonim ortaklık payı arasında farklılık bulunmadığını söylemek gerekecektir.

Rehin hakkı, rehin alana yani rehin hakkı sahibine rehne konu malvarlığı değerinin paraya çevrilmesi ve paraya çevirme işlemleri sonrasında elde edilen tutarların rehin hakkı sahibinin alacağı için kullanma hakkı veren bir teminattır. Rehin hakkı niteliği itibariyle para ile ölçülebilen malvarlığı değerleri, alacaklar ve diğer haklar üzerindeki tesis edilebilecektir. Bu doğrultuda, rehin hakkı para ile ölçülebilen malvarlıkları üzerinde kurulabilecektir.

Halka açık anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkı ise buna paralel olarak pay sahipliğine bağlı olan malvarlıksal hakları kapsayacak olup pay sahipliğine bağlı olan yönetsel nitelikteki haklar rehnin kapsamı dışında kalacaktır. Bir diğer deyişle, rehin hakkı sahibi, rehnin sona ermesine kadarki süreçte pay sahipliğine bağlı olan yönetsel nitelikteki hakları kullanamayacak olup bu yönetsel nitelikteki haklar payların sahibi olan rehin hakkı tesis eden kişi tarafından kullanılabilir.

Belirtmek gerekir ki, taraflar arasında akdedilecek rehin sözleşmesinde her zaman bu durumun aksi düzenlenebilecek olup taraflar rehin hakkı sahibinin rehin hakkı geçerli olduğu sürece paya bağlı yönetsel nitelikteki hakları kullanabileceği üzerinde anlaşabileceklerdir.

Anonim ortaklık payına bağlı malvarlıksal nitelikteki haklar kâr payı hakkı ve tasfiye payına katılma hakkı gibi haklar olabilecek olup söz konusu paylara bağlı yönetsel nitelikteki haklar ise genel kurul toplantılarına katılma, genel kurul toplantılarında oy kullanma ve müzakereler katılma ve genel kurulda bilgi almak hakkı olarak sıralanabilecektir. Bu başlık altında paya bağlı malvarlıksal nitelikteki haklar ve yönetsel nitelikteki haklar bakımından ayrıma gidilerek rehin kapsamı ele alınmaktadır.

A. Malvarlıksal Nitelikteki Haklar Bakımından

Malvarlıksal nitelikteki pay sahipliği haklarından biri olan kâr payı hakkı bakımından kayden izlenen paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkı sahibinin durumu ele alındığında, kâr payı hakkının paya bağlı bir ferî bir hak olduğu ve payın hukuki semerelerinden biri olduğu dikkate alınarak kâr payı hakkının rehin hakkı kapsamına dahil olmayacağını³¹⁰ fakat özellikli durumların varlığı halinde rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilmesini söylemek gerekmektedir.³¹¹

Kâr payı hakkının rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilmesi haller kâr payının kuponlara bağlanması durumuna göre ortaya çıkmaktadır. Kâr payının kuponlara bağlanmaması halinde kâr payı alacaklarının muaccel olacakları tarihe³¹² kadar rehin hakkı sahibi tarafından tahsil edilebileceği söylenebilecektir.³¹³ Kâr payının kuponlara bağlanması halinde ise, söz konusu kuponların üzerinde geçerli bir şekilde rehin hakkı tesis edildiğinde, kuponların temsil ettiği kâr payı hakkının da artık rehin alan tarafından kullanılabilmesi belirtilmelidir.³¹⁴

³¹⁰ Cansel, s. 163; Makaracı Başak, s. 205; Acar, s. 153; Nomer/Ergüne, s. 468.

³¹¹ Urkan, s. 29; Diğer açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, V.A.1.

³¹² Söz konusu tarih ortaklığın genel kurulunun kâr payı dağıtımına ilişkin alacağı kararda belirtilmelidir.

³¹³ Yılmaz, Pay Rehni, s. 118; Göksoy, s. 231; Urkan, s. 29.

³¹⁴ Yılmaz, Pay Rehni, s. 119; Urkan, s. 29 – 30.

Kâr payının kupona bağlanması halinin ayrıca kaydileştirme esaslarına tabi halka açık anonim ortaklıklar bakımından nasıl uygulama alanı bulacağı hususu ayrıca bir değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Kaydileştirme esasları çerçevesinde kayden izlenen payları temsil eden varsa fiziki pay senetlerinin MKK'ye teslim edilmesi ve bu senetlerin MKK tarafından imha edileceğinden yukarıda bahsedilmişti. Kaydileştirme Tebliği'nde söz konusu kuponların akibetine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu doğrultuda, kayden izlenen paylara bağlı olarak çıkarılmış olan kâr payı kuponlarının da MKK kayıtlarına işlenmesi ve senetlere uygulanacak işlemlere paralel olarak ayrıca MKK'ye teslim edilerek imha işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.³¹⁵ Böylelikle, kayden izlenen paylar bakımından fiziki kupon basılmasının söz konusu olmayacağı dikkate alınarak, söz konusu paylara bağlı kar payı hakkının da ayrıca rehne konu edilmesi³¹⁶ ve MKK nezdinde tutulan kayıtlara bu durumun işlenmesi gerekecektir.

Kayden izlenen payların üzerindeki rehin hakkının rehin alanın veya rehin verenin alt hesaplarında saklanabilecek olması ve söz konusu alt hesaplara payların sahibi olan rehin verenin bilgilerinin işlenmesi nedeniyle kâr payının ayrıca rehneldiği ve rehin hakkının kapsamına dahil edildiği durumlarda aynı şekilde rehne konu payların izleneceği alt hesap ile bu bilgilerin birlikte izlenebileceği düşünülmektedir.

Bir diğer paya bağlı malvarlıksal haklardan biri olan tasfiye payına katılma hakkı bakımından değerlendirme yapmak gerekirse, doktrindeki tartışmanın³¹⁷ neticesinde tasfiye payı hakkının kâr payı hakkının hukuki niteliğine benzemekte olduğunun kabulü ile birlikte tasfiye payı alacağının muaccel hale gelmesine kadarki süreçte rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilirliği kabul edilmelidir.

Son olarak, rüçhan hakkı ve bedelsiz payları edinme hakkı bakımından ise bu hakların payın kök hakkı olarak nitelendirilmesinden hareketle taraflar arasında akdedilen rehin sözleşmesindeki hükümler doğrultusunda rehin hakkı kapsamına dahil edileceği

³¹⁵ **Urkan**, s. 30.

³¹⁶ **Urkan**, s. 30.

³¹⁷ Söz konusu tartışmaya ilişkin açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, V.A.2.

doktrininde kabul edilmektedir.³¹⁸ Fakat, doktrindeki diğer görüş uyarınca, bu doğrultuda, bu hakların paya bağlı ekonomik mülkiyet hakkının kapsamında olduğu ve ek bir merasime gerek kalmaksızın söz konusu hakların kullanılması ile elde edilecek yeni payların rehin hakkının kapsamına dahil olacağı savunulmuştur.³¹⁹

Kanaatimizce de yeni pay edinme ve bedelsiz payları elde etme haklarının mevcut payın genişlemesi ile kendiliğinden rehin hakkı kapsamına dahil olacağını kabul etmek gerekir.

B. Yönetmel Nitelikteki Haklar Bakımından

Anonim ortaklık payına bağlı yönetmel nitelikteki haklar, pay sahibine ortaklığın yönetiminde katılma imkânı veren haklar olarak tanımlanabilecek olup genel kurul toplantılarına katılma, genel kurul toplantılarında oy kullanma ve müzakereler katılma ve genel kurulda bilgi almak hakkı bu haklara örnek olarak gösterilebilecektir.

Rehin hakkının niteliği itibariyle para ile ölçülebilen değerler üzerinde tesis edilebileceğinden hareketle anonim ortaklık payına bağlı yönetmel nitelikteki hakların rehin hakkı sahibi tarafından kullanılmayacağını kabulü gerekir. Fakat bu hakların rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilmesi hususu taraflar arasındaki rehin sözleşmesinde ayrıca düzenlenebilecek olup bu halde söz konusu yönetmel nitelikteki haklar da rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilir.³²⁰

Kayden izlenen paylar bakımından ise söz konusu yönetmel hakların kullanılmasına ilişkin olarak Kaydileştirme Tebliği'nde özel düzenlemeler mevcuttur. Bu doğrultuda, Kaydileştirme Tebliği md. 20 uyarınca, kayden izlenen paya bağlı yönetmel nitelikteki hakların kullanılması bakımından ortaklığın genel kurul toplantılarından bir gün önce MKK tarafından bir hazır bulunanlar listesi hazırlanacağı ve bu listedeki pay sahibi bilgileri esas alınarak genel kurul toplantısına katılım sağlanacağı düzenlenmektedir.³²¹

³¹⁸ **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, s. 1878; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 231.

³¹⁹ Rüşhan hakkına yönelik detaylı açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, V.A.3; Bedelsiz pay edinme hakkı için detaylı açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, V.A.4.

³²⁰ Bkz. yukarıda I. Bölüm, V.B.1 ve V.B.2, ile 101 numaralı dipnot.

³²¹ **Ünal**, Kaydi Sistem, s. 831.

Ayrıca, bu listede pay sahiplerinin yanı sıra intifa hakkı sahiplerinin ve varsa pay sahiplerinin atadığı yetkili temsilcilerin bilgileri de yer alacaktır. Bu doğrultuda, kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkı sahibinin paya bağlı yönetsel hakları kullanabileceği üzerinde tarafların anlaşması halinde rehin hakkı sahibinin de bu listede bulunması gerekeceği söylenmelidir. MKK kayıtları esas alınarak rehin hakkı sahibi söz konusu hakları kullanabilecektir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKTA PAY REHNİNİN SONA ERMESİ

I. PAY REHNİNİN SONA ERMESİ

Halka kapalı anonim ortaklık payı ve halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının hukuki çerçevesini ve rehin hakkının tesis edilmesine yönelik hususları ele aldıktan sonra rehin hakkının sona ermesine de genel hatlarıyla değinmek gerekecektir.

Çalışmanın bu başlığı altındaki sona erme halleri rehin hakkı için uygulanabilir olan genel sona erme halleri ile anonim ortaklık payına özgülenmiş sona erme halleri olup halka açık anonim ortaklık payının senede bağlanmamış olması, senede bağlanmış olması veya kayden izlenmesine göre farklılık arz etmemektedir. Farklılık arz edecek hususlar bu payların paraya çevrilmesi aşamasında kendini göstermekte olup bu hususlara paraya çevrilmeye ilişkin başlıklar altında ayrıca değinilecektir.

Böylelikle, halka açık anonim ortaklık payının rehne konu olması halinde aşağıdaki sona erme halleri söz konusu ayrımlara gerek olmaksızın rehin hakkı için uygulanabilir olacaktır.³²²

A. Alacağın Sona Ermesi

Çalışmanın birinci ana bölümü altında pay rehnine uygulanacak ilkelere bahsedilmiş ve rehin hakkının niteliği itibariyle güvence altına aldığı alacak hakkına bağlı olduğu belirtilmişti. Ferilik ilkesinin bir sonucu olarak, rehin hakkının varlığı güvence altına aldığı alacağın varlığına bağlı olduğundan, söz konusu alacağın herhangi bir nedenle sona ermesi halinde rehin hakkı da sona erecektir.³²³

³²² Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 1213; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 872; Ayan, s. 376; Ertaş, s. 602; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 740; Nomer/Ergüne, s. 471; Esener/Güven, s. 973.

³²³ Yılmaz, Pay Rehni, s. 107; Çebi, s. 269; Bkz. TBK md. 131; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, s. 1185; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 849; Serozan, s. 358; Ayan, s. 317; Ertaş, s. 595; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 723; Nomer/Ergüne, s. 438; Esener/Güven, s. 916; Mete, s. 1464; Kılıç, s. 76.

Alacağın sona erme hallerine söz konusu borcun ifa edilmesi³²⁴, ibra³²⁵ veya takas³²⁶ işlemlerine konu edilmesi gibi yöntemler örnek verilebilecek olup bu hallerde alacağın sona ermesi ile alacağa bağlı rehin hakkının da sona ermesi söz konusu olacaktır.

Belirtilmelidir ki, alacağın tamamının sona ermediği, diğer bir deyişle, alacağın kısmen sona erdiği hallerde rehin hakkının da kısmen sona ermesinden bahsedilemeyecektir. Rehin yükünün bölünmezliği ilkesi dolayısıyla, alacağın kısmen sona erdiği hallerde rehin alan, üzerinde rehin tesis edilen malvarlığını veya bu malvarlığının bir kısmını geri verme yükümlülüğü altında değildir. Bu hallerde, rehin hakkı alacağın sona ermeyen kısmı üzerinde geçerliliğini sürdürmeye devam edecektir.

Alacağın borçludan ziyade üçüncü bir kişi tarafından ifa edilmesi halinde ise TBK md. 127 uyarınca düzenlenen halefiyet hallerinden biri gerçekleşmiş olacak ve alacağı ifa eden kişi asıl alacaklıya halef olacağından rehin hakkının da sahibi olacaktır. Böylelikle, asıl borçlunun borcu devam ettiği için rehin hakkı da devam edecek ve sona ermeyecektir.³²⁷ Alacağı ifa eden üçüncü kişinin söz konusu alacağı temin eden rehin hakkının tesis edildiği malvarlığının maliki olması halinde ise rehin hakkı sahipliği sıfatı ile rehin veren sıfatı aynı kişide birleşeceğinden rehin hakkı kendiliğinden sona erecektir.³²⁸

TBK md. 159 uyarınca, alacağın zamanaşımına uğraması halinde alacağı güvence altına alan rehin hakkının devam edeceği ve rehin hakkı sahibinin söz konusu rehni paraya çevirme yoluna başvurabileceği düzenlenmektedir. Bu doğrultuda, temeldeki alacağın zamanaşımına uğraması halinde rehin hakkının sona ereceğinden söz edilemeyecektir.³²⁹

Bu başlık altında değinilmesi gereken diğer bir husus da borcun yenilenmesi halinde söz konusu borcu teminat altına alan rehin hakkının akibetinin ne olacağıdır. TBK md. 133

³²⁴ Bkz. TBK md. 83 vd.

³²⁵ Bkz. TBK md. 132.

³²⁶ Bkz. TBK md. 139 vd.

³²⁷ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 107; **Cansel**, s. 205; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1186.

³²⁸ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 108, **Seda İrem Çakırca**, Adi Alacakların Rehni, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, s. 68; **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 110; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1186.

³²⁹ **Cansel**, s. 202; **Serozan**, s. 358; **Ertaş**, s. 596; **Esener/Güven**, s. 916; **Mete**, s. 1464.

hükmü uyarınca, borcun yenilenmesi halinde borç sona ermekte ve mevcut borçtan bağımsız yeni bir borç yaratılmaktadır. Böylelikle, mevcut borca bağlı rehin hakkı da yenileme ile birlikte sona ereceği kabul edilmelidir.³³⁰

Son olarak, alacağın bozucu şarta tabi olması ve bu bozucu şartın gerçekleşmesi halinde de alacak sona ereceğinden, alacağı güvence altına almak üzere tesis edilen rehin hakkı da sona erecektir.³³¹

B. Borcun Dış Üstlenilmesi

TBK md. 196 hükmü uyarınca borçlunun yerine başka bir borçlunun geçmesi yani borçlunun değiştirilmesi için borcu üstlenecek yeni kişi ile alacaklı arasında bir sözleşme yapılması gerektiği düzenlenmektedir. Ek olarak, borçlunun değişmesinin söz konusu borcu teminat altına alan bir hakkın varlığı halinde bu teminatın akibetinin ne olacağına ilişkin olarak TBK md. 198 hükmü mevcuttur.

Bu hüküm doğrultusunda, borçlunun değişmesi halinde borçlunun kişiliğine özgü olmayan hakların saklı kalacağı ve borcu temin eden bir rehin hakkının varlığı halinde ise rehin veren kişinin sorumluluğunun söz konusu borçlunun değişmesi durumuna yazılı olarak rıza göstermesi halinde devam edeceği düzenlenmektedir. Bu doğrultuda, rehin veren borçlunun değişmesini yazılı bir şekilde onaylamaması halinde rehin hakkının sona ereceğini kabul etmek gerekir.

Bununla birlikte, birden fazla alacağı güvence altına alan pay rehninin varlığı söz konusu ise ve bu alacakların bir kısmı nezdinde borçlu sıfatı değişiyorsa, bu halde devredilmeyen alacaklar bakımından söz konusu pay rehninin devam edeceği ve sona ermeyeceği belirtilmelidir.³³²

³³⁰ **Işık Önay**, Yenileme, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 138 – 139; **Serozan**, s. 358; **Nomer/Ergüne**, s. 438.

³³¹ **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1185 – 1186; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 849. **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 723. **Nomer/Ergüne**, s. 440. **Esener/Güven**, s. 918.

³³² **Çebi**, s. 285.

C. Alacaklı ve Borçlu Sifatının Birleşmesi

TBK md. 135 hükmü uyarınca, alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi halinde borcun sona ereceği düzenlenmektedir. Bu hallerde borcun sona ermesi ile birlikte borcu teminat altına alan rehin hakkı da sona erecektir.³³³

Fakat, bu noktada, TBK md. 135/3 hükmüne ayrıca değinmekte fayda vardır. Bu hüküm dolayısıyla kıymetli evraka ilişkin hükümler saklı tutulmaktadır. Bu nedenle de kıymetli evraka bağlanmış borçların teminatı olarak tesis edilen pay rehnini bu durumda hariç tutmak gerekmektedir. Anonim ortaklık payının rehin hakkına konu edildiği alacak kıymetli evraka bağlanmışsa, diğer bir deyişle, rehin hakkının güvence altına aldığı borç bir kıymetli evraka bağlı ise, bu durumda söz konusu kıymetli evrakı elinde bulunduran hamilin aynı zamanda rehin hakkı sahibi olması ile söz konusu rehin hakkının sona ermeyeceği kabul edilmektedir.³³⁴

D. Rehin Hakkından Vazgeçilmesi (Feragat)

Rehin hakkı sahibinin rehin hakkından feragat ettiği durumlarda da rehin hakkının sona ereceğini belirtmek gerekmektedir.³³⁵ Söz konusu durum rehin hakkı sahibi tarafından tek taraflı bir irade beyanıyla rehin verene iletilmeli ve iletilen beyanda rehin hakkı sahibinin rehin hakkından vazgeçtiğine dair açık ifadeler yer almalıdır.

İrade beyanı herhangi bir şekilde bağlı olmamakla birlikte burada önem arz eden husus rehin hakkından vazgeçme iradesinin açık bir şekilde karşı tarafa iletilmesidir.

Pay rehni bakımından ise söz konusu irade beyanının rehin verene iletilmesini takiben üzerinde rehin hakkı tesis edilen payları temsilen pay senedi çıkarılmış ise söz konusu pay senetlerinin de rehin verene teslim edilmesi gerekecektir.³³⁶

³³³ Çebi, s. 270; Göksoy, s. 375; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1186; Serozan, s. 359; Ertaş, s. 595; Nomer/Ergüne, s. 440; Esener/Güven, s. 917; Mete, s. 1465; Kılıç, s. 76.

³³⁴ Çebi, s. 283 – 284.

³³⁵ Yılmaz, Pay Rehni, s. 109; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 1185; Serozan, s. 358; Ayan, s. 317; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 723; Esener/Güven, s. 917; Kılıç, s. 76.

³³⁶ Sirmen, Alacak Rehni, s. 111; Makaracı Başak, s. 391; Rehin hakkının sona ermesinin sonuçlarına yönelik olarak detaylı açıklamalar için bkz. Bölüm III, III.

E. Rehin Hakkının Süresinin Sona Ermesi

Rehin hakkının tesis edilmesine yönelik olarak akdedilen rehin sözleşmesinde taraflar, rehin hakkının belirli bir süre boyunca geçerli olacağını ve bu süre sonunda kendiliğinden sona ereceğini düzenleyebilirler.

Bu halde, taraflar arasında belirlenen bu sürenin sona ermesiyle birlikte rehin hakkının da sona ereceği kabul edilmelidir.

F. Zilyetliğin Kesin Olarak Kaybı

Anonim ortaklıkların payına ilişkin olarak söz konusu payların senede bağlanmamış olması veya halka açık anonim ortaklıkların kayden izlenen paylarının söz konusu olması halinde, bu payları temsil eden bir senedin varlığından bahsedilmeyeceği yukarıda belirtilmişti. Böylelikle, fiziki bir varlığı bulunmayan bu payların zilyetlik esaslarına konu olmayacağını da tekrar belirtmek gerekir.

Fakat, payların senede bağlanmış olması halinde ise söz konusu senetlerin zilyetliğinin rehin hakkı sahibinde bulunmaması hallerinde de bu senetlerin temsil ettiği paylar üzerindeki rehin hakkının sona ereceğini belirtmek gerekmektedir.

Rehin hakkının sona ermesine sebebiyet verecek zilyetlik kayıpları ise rehin hakkı sahibinin rızası dışında gerçekleşmesi ve söz konusu senedin zilyetliğinin tekrar rehin hakkı sahibine tesis edilememesi hallerinde mümkün olacaktır.³³⁷

Fakat, TMK md. 943/2 hükmünde belirtildiği üzere, rehin hakkına konu malvarlığının zilyetliğinin rehin hakkı sahibinin rızası ile rehin verende bulunması hallerinde, rehin hakkı sona ermeyecek olup zilyetlik tekrar rehin hakkı sahibine geçene kadar askıda bir şekilde devam edecektir.³³⁸

³³⁷ Bkz. TMK md. 943/1; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1186 – 1187; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 850; **Serozan**, s. 358; **Ayan**, s. 318; **Ertas**, s. 595 – 596; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 724; **Nomer/Ergüne**, s. 441; **Esener/Güven**, s. 917 – 918; **Kılıç**, s. 76.

³³⁸ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 109; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1186 – 1187; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 850; **Serozan**, s. 358; **Ayan**, s. 318; **Ertas**, s. 595 – 596; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 724; **Nomer/Ergüne**, s. 441; **Esener/Güven**, s. 917 – 918.

G. Anonim Ortaklık Payına Özgü Sona Erme Halleri

Rehin hakkına uygulanabilir olan sona erme kurallarını yukarıda genel hatlarıyla ele aldıktan sonra çalışmanın ana konusu olan halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının sona ermesi sonucunu doğurabilecek özel hallerden de bahsetmek faydalı olacaktır.

Halka açık anonim ortaklıkların temelinde TTK’de düzenlenen anonim ortaklıkların bir alt türü olması nedeniyle anonim ortaklıklar için uygulanabilir olan aşağıdaki durumlarda da pay üzerindeki rehin hakkının sona ermesi sonucu doğabilecektir.

Halka açık anonim ortaklıklara da uygulanabilir olan bu haller kapsamında SerPK ve TTK hükümleri arasında farklılık olması halinde ise aşağıdaki başlıklar altındaki ilgili yerlerde bu farklılıklar ayrıca belirtilerek ele alınacaktır.

1. Payın İtfa Edilmesi

Anonim ortaklıklarda genel kurulun karar vermesi ile birlikte sermaye azaltımı³³⁹ işlemleri gerçekleştirilebilir. Sermaye azaltımı, anonim ortaklığın sermayesini oluşturan payların itibari değerinin azaltılması yöntemiyle yapılabilecek olup payların sayılarının azaltılması şeklinde de yapılabilmektedir.³⁴⁰ Anonim ortaklık paylarının itfa edilerek sermaye azaltımı gerçekleştirilmesi halinde söz konusu pay ortadan kaldırılarak pay sahibine ortadan kaldırılan payın değeri iade edilmektedir.³⁴¹

Bu hallerde, anonim ortaklık payı ortadan kaldırıldığı için üzerinde rehin hakkının devam edebileceği malvarlığı değeri yok olmaktadır. Bu nedenle de anonim ortaklık paylarının itfa edilmesi halinde söz konusu itfa edilen yani ortadan kaldırılan paylar üzerindeki rehin hakkı da sona ermektedir.³⁴²

³³⁹ TTK hükümleri uyarınca sermaye azaltımı “kurucu”, “açıklayıcı” ve “sermaye artırımı ile eş zamanlı” şekilde gerçekleştirilebilecek olup paylar üzerindeki rehin hakkını sona erdirecek nitelikte olan ve payların itfa edilmesi sonucunu doğuran sermaye azaltımı haricindeki türlere ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Çebi**, s. 291 vd.; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 161 vd.; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 270 vd.

³⁴⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 165 – 166.

³⁴¹ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Cilt II, s. 272.

³⁴² **Çebi**, s. 294; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 163.

Bu noktada, söz konusu paylar üzerinde halihazırda tesis edilmiş olan rehin hakkının payların itfa edilmesini takiben pay sahibine iade edilen tutar üzerinde devam edip etmeyeceği hususuna ayrıca değinmek gerekecektir.

Payların itfa edilmesi sonucunu doğuran sermaye azaltımı işlemlerinin gerçekleştirilmesi halinde, itfa edilen payların bedelleri söz konusu payların ikame değeri niteliğinde kabul edilecek olup bu değer üzerinde rehin hakkının devam edeceği kabul edilmelidir.³⁴³

Bu halde, pay sahibi itfa edilen payların karşılığında bir bedeli iade almaktadır ve bu nedenle de itfa edilen paylar üzerinde tesis edilmiş olan pay rehninin pay sahibinin elde ettiği bu karşılık üzerinde başkaca bir merasime gerek kalmaksızın devam edeceği söylenmelidir.

2. Pay Sahibinin İskatı

Anonim ortaklıkta pay sahiplerinin esas yükümlülüğü sahibi olduğu payların karşılığı olan sermaye bedellerinin ve varsa emisyon primlerinin anonim ortaklığın kuruluşunda veya sermaye artırımlarında ödenmesidir. TTK md. 334 ve 459/1 hükümleri uyarınca, söz konusu sermaye bedellerinin %25'i kuruluşun veya sermaye artırımlarının tescil edilmesinden önce ödenmekte olup bu bedellerin %75'i ilgili tescil tarihini takiben 24 ay içerisinde ödenebilecektir.³⁴⁴

TTK md. 482/1 hükmü uyarınca ise, bu süre içerisinde pay sahibinin ilgili sermaye taahüdünü yerine getirmemesi ve sermaye bedellerini ödememesi halinde temerrüde düşeceği düzenlenmektedir.

Böylelikle, anonim ortaklığın yönetim kurulu, temerrüde düşen pay sahiplerinden tahakkuk edecek temerrüt faizi ile birlikte söz konusu ödenmeyen sermaye bedellerinin ödenmesini ve pay sahibinin ıskatını talep edebilecektir.³⁴⁵ Pay sahibinin ıskatı, pay

³⁴³ Çebi, s. 294; Yılmaz, Pay Rehni, s. 163; Göksoy, s. 318 – 319.

³⁴⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt II, s. 83.

³⁴⁵ Çebi, s. 287; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt II, s. 100.

sahibinin sahip olduğu paylara ilişkin sahipliğini ve bu paylara bağları haklarını sona erdiren bir işlem olarak tanımlanmaktadır.³⁴⁶

TTK md. 482/2 hükmünde anonim ortaklığın yönetim kurulunun pay sahibinin ıskatını talep etme hakkı düzenlenmekte olup pay sahibinin taahhüt ettiği payların bedellerini ödemede temerrüde düşmesi halinde bu hak kullanılabilir ve bu halde pay sahibinin bedelleri ödenmeyen payları bakımından pay sahipliği sona erdirilebilecektir.

Anonim ortaklık tarafından ilgili pay sahibinin ıskatı halinde paylar üzerindeki rehin hakkının da pay sahipliği durumu ile birlikte sona ereceği söylenmelidir. Bu halde, pay sahibinin bedeli ödenmemiş payları bakımından pay sahipliği ve bu paylara bağlı pay sahipliği hakları sona erecektir. Böylelikle, bu paylar üzerindeki rehin hakkının da kendiliğinden sona ereceğini kabul etmek gerekmektedir.³⁴⁷

Son olarak, söz konusu yaptırımın ilgili pay sahibinin bedeli ödenmemiş paylarına ilişkin olduğunu hatırlatmak gerekmektedir. Pay sahibinin bedelleri ödenmiş paylarına ilişkin olarak böyle bir yaptırım söz konusu olamayacağından, bu paylar üzerindeki rehin hakkının da sona ermesi söz konusu olmayacaktır.

3. Anonim Ortaklığın Sona Ermesi

TTK md. 520 hükmü uyarınca anonim ortaklığın sona erme halleri düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, ortaklığın esas sözleşmesinde yer alan sürenin geçmesi, ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi, ortaklığın iflası ve ortaklığın genel kurulunun bu yönde alacağı bir karar ile ortaklığın sona ermesi söz konusu olabilecektir.

Sona ermeye konu anonim ortaklık payının üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş olması halinde ise, bu hallerde anonim ortaklık sona ereceğinden üzerinde rehin hakkının devam etmesine imkân sağlayacak bir malvarlığı değeri bulunmayacaktır. Diğer bir deyişle,

³⁴⁶ Çebi, s. 287; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt II, s. 98.

³⁴⁷ Çebi, s. 287; Göksoy, s. 310; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Cilt II, s. 101; Bu halde pay üzerindeki intifa hakkının da sona ereceğine ilişkin olarak bkz. Kendigelen, s. 64; Kılıç, s. 76.

ortaklığın sona ermesi halinde ortaklığın payı da söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle de pay üzerindeki rehin hakkı kendiliğinden sona erecektir.³⁴⁸

Anonim ortaklığın sona ermesi sonucunda tasfiye payının muaccel hale gelmesi halinde pay üzerindeki rehin hakkı sahibinin söz konusu muaccel hale gelen tasfiye payı üzerinde hak iddia edip edememesi hususunu ayrıca ele almak gerekmektedir.

Çalışmanın yukarıdaki başlıkları altında değinildiği üzere, doktrinde tasfiye payının hukuki niteliğine ilişkin çeşitli görüşler³⁴⁹ bulunmaktadır. Bu görüşler doğrultusunda, tasfiye payının pay yerine geçen ikame bir değer olduğu kabul edildiğinde, sona erme halinde pay üzerindeki rehin hakkının tasfiye payına yayılacağı yani tasfiye payı üzerinde devam edeceğini söylemek gerekir.³⁵⁰

Diğer yandan, tasfiye payının hukuki niteliğinin ortaklığın varlığını sürdürdüğü dönem boyunca elde ettiği kazançların toplamı olduğu kabul edilirse bu yönüyle kâr payına benzediği ve sona erme halinde de söz konusu tasfiye payının muaccel hale gelen bir alacak hakkı niteliğinde olduğunu kabul etmek gerekir. Bu halde, muaccel hale gelen tasfiye payının rehin hakkı kapsamına dahil olmayacağı belirtilmelidir.³⁵¹

Kanaatimizce de tasfiye payının kâr payına benzer nitelikte olduğunun kabulü gerekmele birlikte, anonim ortaklığın sona ermesi halinde muaccel hale gelen bir alacak hakkı olduğu ve bu halde de tasfiye payının pay üzerindeki rehin hakkının kapsamına girmeyeceği kabul edilmelidir.

II. PAY REHNİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Rehin hakkının sona erdiği hallerden biri olan paraya çevrilme hali diğer sona erme hallerinin yanı sıra rehin hakkının temelde sağladığı sonucu rehin hakkı sahibine sağlayacağı için ayrıca incelenmesi gereken bir başlık haline gelmektedir. Rehin hakkının, rehin alacaklısına, üzerinde tesis edildiği malvarlığı değerini paraya çevirme ve

³⁴⁸ Çebi, s. 298; Kılıç, s. 77.

³⁴⁹ Detaylı açıklamalar için bkz. yukarıda I. Bölüm, V.A.2.

³⁵⁰ Çebi, s. 298.

³⁵¹ Yılmaz, Pay Rehni, s. 133.

paraya çevirme işlemleri sonrasında elde edilen tutarları alacağın tahsil edilmesi için kullanma yetkisi veren sınırlı aynı bir hak olduğundan daha önce de bahsedilmişti.

Rehin hakkının sağladığı bu yetkiler dikkate alındığında, rehin hakkı sahibi, rehin hakkının güvence altına aldığı alacağın muaccel olması ve ödenmemesi halinde üzerinde rehin hakkı tesis edilen malvarlığı değerini paraya çevirebilecektir. Paraya çevirme işlemleri genel itibarıyla söz konusu malvarlığı değerinin üçüncü bir kişiye satılması ve karşılığında elde edilen tutarların rehinin güvence altına aldığı alacağın ödenmesi için kullanılmasına imkan vermektedir.

Yukarıda ilgili yerlerde değinildiği üzere, anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkı her ne kadar hukuki nitelik itibarıyla hak rehni olarak kabul edilse de hak rehnine ilişkin özel hükümlerin bulunmadığı hallerde TMK uyarınca düzenlenen “teslime bağlı taşınır rehnine” ilişkin düzenlemeler çerçevesinde yorumlanacaktır.

Bu doğrultuda, anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkı da İİK’de³⁵² düzenlenen taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin hükümler çerçevesinde paraya çevrilebilecektir.

Bu başlık altında İİK’de yer alan taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin hükümler çerçevesinde rehin hakkının paraya çevrilmesi sürecinin anonim ortaklık payı üzerindeki rehin bakımından nasıl işleyeceğine dair genel hukuki çerçeve çizilecek olup çalışmanın ana konusu olan halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının paraya çevrilmesine yönelik özellikli düzenlemeler ve durumlar ilgili başlıklarda ayrıca incelenecektir.

A. Lex Commissoria Yasağı

Taşınmazlar üzerindeki rehin hakkına ilişkin olarak düzenlenen TMK md. 873/2 hükmü ile taşınır rehnine yönelik düzenlenen TMK md. 949 hükmü uyarınca, rehin hakkının güvence altına aldığı alacağın ödenmemesi halinde üzerinde rehin hakkı tesis edilen

³⁵² Bkz. İİK md. 145 vd.

taşınının mülkiyetinin rehin hakkı sahibine devredilmesini öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı düzenlenmektedir.

“Sözleşmeye eklenen şart”³⁵³ şeklinde Türkçe’ye çevrilebilecek olan “lex commissoria” kaydı, TMK md. 873/2 ve 949 hükümlerinde açıkça düzenlenen borcun ödenmemesi halinde üzerinde rehin hakkı tesis edilen malvarlığı değerinin rehin alacaklısına devredilmesine ilişkin sözleşme hükmünü ifade etmektedir. TMK’deki bu maddeler dolayısıyla lex commissoria yasağı ise, taraflar arasında akdedilen sözleşmelerdeki bu kayıtların geçersiz olacağını belirtmektedir.³⁵⁴

Borçlu konumunda olan rehin verenin üzerinde rehin hakkı tesis ettiği malvarlığı değerinin çoğunlukla güvence altına alınan alacak değerinden fazla olması nedeniyle bu yasağın korumak istediği menfaat, rehin veren borçlunun menfaatidir.³⁵⁵ Bu halde, alacaklı ve borçlu arasındaki dengenin borcun doğduğu anda alacaklı lehine bozulması nedeniyle söz konusu borcun muaccel olmasından önce borçlu, üzerinde rehin hakkı tesis edilen malvarlığının mülkiyetini alacaklıya devretmeyi taahhüt edebilir. Söz konusu borcun yaratılması için taraflar bu şartlara uygunluk vererek sözleşme akdedebilirler. Lex commissoria yasağı, bu noktada, söz konusu sözleşme kayıtlarının geçersiz olduğunu belirterek borçlunun malvarlığının alacaklı karşısında korunmasını amaçlamaktadır.³⁵⁶

³⁵³ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 219.

³⁵⁴ **Nevzat Boztaş**, “Lex Commissoria Yasağının İnançlı İşlemler ve İcra Sözleşmeleri Bağlamında Değerlendirilmesi”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 2, 2017, s. 220; **Ece Ayça Eker**, “Lex Commissoria Yasağı ve Uygulama Alanı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 29, S:1, 2021, s. 138; **Zeliha Dereli**, Lex Commissoria Yasağı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2009 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 28; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1092; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 847; **Serozan**, s. 357; **Nomer/Ergüne**, s. 418; **Esener/Güven**, s. 904; **Burcu Ece Tuna**, Menkul Rehminin Paraya Çevrilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İzmir 2008, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 29; **Saibe Oktay Özdemir**, “Teminat Amaçlı Alacak Devri ve Toptan Temlik Sözleşmeleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 57, S: 1 – 2, 1999, s. 280; **Haluk Nami Nomer**, “Teminat Amaçlı Vefalı Satışlar ile İnanç Sözleşmeleri ve Lex Commissoria Yasağı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 22, S: 3, 2016, s. 2012; **Mete**, s. 1455.

³⁵⁵ **Şafak Parlak Börü**, “Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşleme Devri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 128, 2017, s. 263; **Burçin Narmış**, Taşınır Rehminin Paraya Çevrilmesi ve Bu Takipte Sıra Cetveli ile Rehın Alacaklısının Korunması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2022 (yayımlanmamış doktora tezi), s. 21.

³⁵⁶ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 220; **Boztaş**, s. 216 – 217; **Eker**, s. 135; **Dereli**, s. 33.

Fakat, belirtmelidir ki, borcun muaccel olmasını takiben borçlu ile alacaklı arasında her zaman ifa yerine temlik sözleşmesi yapılarak rehin hakkına konu malvarlığının rehin hakkı sahibine devredileceği kararlaştırılabilecektir. Bu halde, artık borç muaccel hale gelmiştir ve ödenmemiştir, bu nedenle de borçlunun korunması gereken menfaatinin ortadan kalktığı kabul edilmektedir. Böylelikle, borcun muaccel hale gelmesinden sonra yapılan bu sözleşmeler lex commissoria yasağının kapsamına dahil olmayacaktır.³⁵⁷ Doktrinde bu gibi sözleşmelerin “ifa yerine geçen edim” niteliğinde olacağı kabul edilmekle³⁵⁸ birlikte, borçlar hukukunda esas olan sözleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde taraflar arasında söz konusu sözleşmelerin “ifa uğruna edim” niteliğinde olacak şekilde de akdedilebileceği bazı yazarlarca savunulmaktadır.³⁵⁹

B. Önce Rehne Başvurma Kuralı

İİK’de düzenlenen taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin sürecin açıklanmasına geçmeden önce değinilmesi gereken diğer bir konu da “önce rehne başvurma kuralı”dır. İİK md. 45 uyarınca düzenlenen bu kural, icra hukukunun genel ilkelerinden olup rehin hakkının güvence altına aldığı alacakların icra takibine konu olduğu durumlarda uygulama alanı bulmaktadır.

İİK md. 45 uyarınca, “*Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi şahıslardan olsa bile alacaklı yalnız rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir. Ancak rehinin tutarı borcu ödemeğe yetmezse alacaklı kalan alacağını iflas veya haciz yoluyla takip edebilir*” hükmü düzenlenmektedir.

Böylelikle, rehin hakkı ile güvence altına alınan bir alacağın varlığı halinde bu alacak yalnızca rehinin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibine konu edilebilecek ve genel haciz yoluna başvurulamayacaktır. Fakat, rehinin paraya çevrilmesi sonucunda elde edilen tutar

³⁵⁷ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 220; **Seçer**, s. 188; **Boztaş**, s. 219; **Eker**, s. 143; **Dereli**, s. 32 – 33; **Ali Cem Budak**, İpotegın Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 63; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1092; **Akıpek/Akıntürk/Ateş**, s. 847; **Nomer/Ergüne**, s. 418; **Esener/Güven**, s. 904; **Karacan**, s. 363; **Merve Ardiç Tüken**, Mevduat Rehni, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2023 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 198; **Parlak Börü**, s. 263; **Nomer**, s. 2012; **Narmış**, s. 21.

³⁵⁸ **Dereli**, s. 40; **Eker**, s. 154.

³⁵⁹ **Eker**, s. 154; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, s. 1092.

söz konusu alacağı karşılamaya yetmezse bu halde artık kalan tutar için haciz yoluna başvurulabilecektir.

Değnilmesi gereken diğler bir husus, söz konusu kanun hükmünün aksinin taraflarca akdedilen sözleşmelerde düzenlenip düzenlenemeyeceğidir. Diğler bir deyişle, söz konusu kanun hükmünün emredici nitelikte olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır.

Bu doğrultuda, doktrindeki çoğunluk görüş, söz konusu hükmün kamu düzeninden kaynaklandığını savunarak tarafların kendi aralarında akdedecekleri sözleşmeler ile bu hükmün aksini kararlaştıramayacağını değerlendirmektedir.³⁶⁰

Diğler yandan, doktrindeki bazı yazarlar ise, söz konusu hükmün tamamlayıcı nitelikte bir kural olduğunu bu nedenle taraflar arasında aksinin kararlaştırılabileceğini savunmaktadır.³⁶¹

Kanaatimizce de söz konusu hükmün emredici nitelikte olduğunun ve aksinin taraflarca kararlaştırılamayacağını kabulü gerekir. Aksinin kararlaştırıldığı noktada, borçlunun diğler üçüncü kişilere karşı olan borçları dikkate alındığında hem genel haciz yoluyla takip etme imkânı hem de rehinli taşınırın paraya çevrilmesi imkânı tek bir alacaklının konumunu diğler alacaklılara kıyasla dengesiz hale getirecektir.

³⁶⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 226; **Birce Arslandoğan**, Rehin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takip Yapma Zorunluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 113; **Budak**, s. 16 – 17; **Döne Nurdan Korkmaz**, İcra Hukukunda Rehin Açığı Belgesi, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 55 – 56; **Yargıtay 12. Hukuk Dairesi**, E: 2015/32415, K: 2016/9597, T: 31/03/2016; **Yargıtay 12. Hukuk Dairesi**, E: 2014/11600, K: 2014/13948, T: 12/05/2014; **Yargıtay 12. Hukuk Dairesi**, E: 2016/840, K: 2016/2907, T: 08/02/2016; **Baki Kuru / Burak Aydın**, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 351; **Mine Erturgut**, İcra ve İflas Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2000, s. 48; **Hakan Pekantez / Oğuz Atalay / Meral Özkan Sungurtekin / Muhammet Özeker**, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 11. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 335; **Abdurrahim Karşı**, İcra ve İflas Hukuku Esasları, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s. 716; **Ramazan Arslan / Ejder Yılmaz / Sema Ayvaz Taşpınar / Emel Hanağası**, İcra ve İflas Hukuku, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024, s. 521 – 522; **İbrahim Aşık / Yakup Oruç / Ozan Tok / Ömer Faruk Saçar / Recep Aşit**, İcra ve İflas Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 438; **Tuna**, s. 17; **Narmış**, s. 58.

³⁶¹ **Evren Kılıçoğlu**, İcra Sözleşmeleri, 1. Baskı, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 140; **Yargıtay 11. Hukuk Dairesi**, E: 7191, K: 11047, T: 29/11/2002; **Yargıtay 11. Hukuk Dairesi**, E: 619, K: 1108, T: 18/02/1982.

C. Rehnin Cebri İcra Yoluyla Paraya Çevrilmesi

1. Rehnin İlamsız Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının İİK’de yer alan hükümler kapsamında paraya çevrilmesi sürecini değerlendirmeden önce söz konusu payları temsilen pay senedi basılıp basılmadığının araştırılması gerekecektir.

Rehin hakkının pay senetleri üzerinde tesis edilmesi halinde söz konusu rehin hakkı bakımından TMK’de yer alan teslim bağli taşınır rehnine ilişkin kuralları uygulama alanı bulacağından bu rehnin paraya çevrilmesi aşamasında da taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin İİK maddeleri uygulanacaktır.³⁶²

Aşağıdaki başlıklar altında öncelikle İİK md. 145 vd. hükümlerinde düzenlenen taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin hükümler kapsamındaki süreç genel hatlarıyla ele alınacak olup halka açık anonim ortaklık paylarının senede bağlanmış olması, senede bağlanmamış olması veya kayden izlenmesi ihtimalleri ayrı ayrı değerlendirilerek bu yönde açıklamalar yapılacaktır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, İİK’nin düzenleniş biçimi bakımından taşınır ve taşınmaz mallara ilişkin bir ayrıma gittiği ve rehnin paraya çevrilmesine yönelik süreci bu ayrım dikkate alınarak belirlediği görülmektedir. Bu nedenle de taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin olarak ilamlı takip yapılması veya ilamsız takip yapılması gibi bir ayrıma gitmediği sonucu çıkarılmaktadır.

Bu halde, söz konusu rehin hakkına veya rehin hakkının güvence altına aldığı alacak hakkına yönelik ilam niteliğinde bir kararın bulunması halinde İİK’de yer alan ilamlı icra takibi yolu da alacaklı tarafından tercih edilebilecektir.³⁶³

³⁶² **Zeynep Damla Taşkın**, Mevduat Rehni Özelinde Alacak Rehni, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 357.

³⁶³ Rehnin ilamlı takip yoluyla paraya çevrilmesine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Bölüm III, II, C.2.; **Melis Alkan**, Anonim Ortaklıkta Pay Üzerindeki Rehnin Paraya Çevrilmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2009 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 61.

Bu doğrultuda, bu başlık altında ilamsız icra takibi yolu ile rehnin paraya çevrilmesi süreci ele alınacak olup devamında ilamlı icra takibi yolu ayrıca incelenecektir.

a. Takip Talebi

Rehnin paraya çevrilmesi takip talebinin borçluya yöneltilmek üzere icra müdürlüğüne sunulması ile başlamaktadır.³⁶⁴ Aşağıda daha detaylı olarak ele alınacak olan ilamlı takip yolu ile ilamsız takip yolundaki takip talebinin gönderilmesine ilişkin işlemler birbirine benzerdir. Ayrıca, rehnin paraya çevrilmesine ilişkin takip talebi, İİK’de yer alan diğer takip yolları için düzenlenen ve matbu olan örnek belge üzerinden yapılabilecektir.

Bu belgede İİK md. 58’de yer alan bilgilerin yanı sıra rehin hakkının tesis edildiği malvarlığının ne olduğuna, rehin veren ile borçlu farkı kişilerse üçüncü tarafın bilgilerine ve aynı malvarlığı üzerinde başka kişiler lehine tesis edilmiş art rehin hakkı bulunması halinde bu kişilerin bilgilerine yer verilmektedir.³⁶⁵

Rehinli taşınırın paraya çevrilmesine yönelik takip talebinin borçluya yönelik olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Fakat, rehin hakkına konu malvarlığı değerinin sahibi yani rehin veren ile rehnin güvence altına aldığı borcun borçlusunun farklı kişiler olabileceğinden yukarıda bahsedilmiştir.

Bu doğrultuda, borçlunun ve rehin verenin farklı kişiler olduğunu hallerde takip talebinin içerisine bu kişilerin bilgilerinin yazılması ve takip talebinin borçlu dışındaki bu rehin verene de ayrıca yöneltilmesi gerekmektedir. Bu halde, rehin veren sıfatıyla payların sahibi olan malik ile borçlu arasında zorunlu takip arkadaşlığının bulunduğu kabul edilmektedir.³⁶⁶

³⁶⁴ **Nazlı Gören Ülkü**, İcra Hukukunda Ödeme Emri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2006 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 10.

³⁶⁵ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 228; **Alkan**, s. 63; **Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit**, s. 442; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 525; **Karlı**, s. 718 – 719; **Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 338; **Kuru/Aydın**, s. 353.

³⁶⁶ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 228; **Alkan**, s. 65; **Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit**, s. 442; **Kuru/Aydın**, s. 365; **Gören Ülkü**, s. 60; **Narmış**, s. 69.

Değınilmesi gereken diğeri bir nokta da takip talebi içerisinde yer alacak bilgilerden olan rehinli taşınırına ilişkin bilgilerdir. Yukarıda rehin hakkına uygulanacak genel ilkeler arasında belirlilik ilkesinden bahsedilmiş olup bu ilke doğrultusunda rehin hakkının tesis edileceği malvarlığının ayırt edici niteliklerinin rehnin kurulması aşamasında belirli olması gerektiği belirtilmişti.

Böylelikle, söz konusu rehnin paraya çevrilmesi aşamasının başlangıcı olan takip talebinin içerisinde de ilgili ayırt edici niteliklerin detaylı bir şekilde yer alması gerekmektedir. Anonim ortaklık paylarının bilgilerinin ve varsa pay senetlerine bilgilerin takip talebinde ayrı ayrı yazılması önem arz etmektedir.³⁶⁷

b. Ödeme Emri ve Kesinleşmesi

Takip talebinin ilgili icra müdürlüğüne sunulmasını takiben icra dairesi takip talebinde bilgileri yer alan borçluya ödeme emri göndermektedir. Eğer takip talebinde rehne konu malvarlığının maliki yani rehin veren kişinin borçludan farklı olduğu yazılmışsa bu rehin verene de ödeme emrinin iletilmesi gerekecektir.³⁶⁸

Ödeme emrinin içeriği, alacaklının, borçlunun ve varsa rehin veren üçüncü kişinin söz konusu ödeme emrine karşılık sahip olduğu hukuki imkanlardan oluşmaktadır. Bu imkanlar genel hatlarıyla şu şekildedir: (a) ödeme emri içerisinde borcun ödenmesine ilişkin süre on beş gün olarak belirlenmiştir, bu süre içerisinde borcun ödenmemesi halinde rehinli taşınırın paraya çevrilmesine ilişkin satış süreci bařlatılabilecektir³⁶⁹; (b) ödeme emrinde yer alan borca veya rehin hakkının varlığına veya bu iki hususa birlikte³⁷⁰ borçlu veya rehin veren³⁷¹ tarafından ödeme emrinin tebliğ alındığı tarihten itibaren yedi

³⁶⁷ Alkan, s. 64.

³⁶⁸ Yılmaz, Pay Rehni, s. 229; Alkan, s. 65; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 525; Karlı, s. 719; Kuru/Aydın, s. 353.

³⁶⁹ Yılmaz, Pay Rehni, s. 229; Alkan, s. 67; Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit, s. 445; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 525; Karlı, s. 719; Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes, s. 338; Kuru/Aydın, s. 354 – 355.

³⁷⁰ İtirazın içeriğinin borcun varlığına mı yoksa rehin hakkının varlığına mı olduğuna dair detayların itirazda belirtilmesi gerekmektedir. Eğer itirazın bu detayları içermemesi söz konusu ise, doktrinde bu halde itirazın sadece borcun varlığına ilişkin olduğu kabul edilmektedir. Detaylı açıklamalar için bkz. Alkan, s. 68; Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes, s. 338; Kuru/Aydın, s. 354 – 355.

³⁷¹ Taşınmaz rehninin paraya çevrilmesine ilişkin takip yolu bakımından bu yönde özel bir düzenleme bulunmasına rağmen taşınır rehni için bu yönde bir düzenleme mevcut değildir. Fakat doktrinde, söz konusu

gün içerisinde itiraz edilebilecektir; (c) ödeme emrine ilişkin itirazın yalnızca rehin hakkının varlığına yönelik olması halinde alacaklı, rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takibi devam ettirmeyerek bu süreçten vazgeçebilecek ve genel haciz yolu ile takip sürecinden devam edebilecektir.³⁷²

Ödeme emrinin kesinleşme süreci ise ödeme emrini tebliğ alan borçlu ve bulunması halinde rehin verenin yukarıda bahsedilen hukuki imkanları kullanıp kullanmamasına bağlı olarak çeşitli ihtimaller dahilinde değerlendirilmelidir.

Bu ihtimaller genel hatlarıyla şu şekilde özetlenebilecektir: (a) borçlu veya varsa rehin veren tarafından ödeme emrinin tebliğini takip eden yedi gün içerisinde ödeme emrine itiraz edilmezse söz konusu sürenin geçmesiyle ödeme emri kesinleşecektir ve alacaklı, rehin hakkına konu taşınırın satılması talep edebilecektir; veya (b) borçlu veya varsa rehin veren tarafından ödeme emrinin tebliğini takip eden yedi gün içerisinde borcun veya rehin hakkının varlığına ilişkin itirazda bulunması halinde alacaklının söz konusu itirazın bertaraf edilmesi³⁷³ gerekecektir. Söz konusu itiraz bertaraf edilmedikçe takip yoluna devam edilemeyecektir.

itirazın borçlu haricinde rehin veren üçüncü kişi tarafından da yapılabileceği kabul edilmektedir. Detaylı açıklamalar için bkz. **Alkan**, s. 68; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 230.

³⁷² Bkz. İİK md. 146; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 229; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 526; **Karlı**, s. 719; **Pekcantez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 338; **Kuru/Aydın**, s. 355; **Gören Ülkü**, s. 84 vd.

³⁷³ İtirazın bertaraf edilmesine yönelik olarak alacaklının sahip olduğu iki ayrı hukuki imkân bulunmaktadır. Bu doğrultuda, alacaklı İİK md. 68 ve md. 68a hükümlerinde belirtilen belgelerin varlığı halinde icra mahkemesine başvurarak itirazın kaldırılmasını talep edebilecektir. Söz konusu belgelerin mevcut olmaması halinde ise, İİK md. 67 hükmü uyarınca genel mahkemelerde itirazın iptali davası açabilecektir. Alacaklının sahip olduğu bu imkanların yanı sıra, borçlu da bu süreçte İİK md. 72/1 hükmü uyarınca, söz konusu borcun olmadığı tespit edilmesine yönelik olarak menfi tespit davası açabilecektir. Ayrıca, cebri icra yoluyla borçlunun var olmayan bir borcu ödenmesi halinde ise, borçlu söz konusu bedelin kendisine geri verilmesine yönelik olarak İİK md. 72/7 hükmü uyarınca istirdat davası açabilecektir; **Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit**, s. 448; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 526; **Karlı**, s. 719; **Pekcantez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 338; **Kuru/Aydın**, s. 355.

2. Rehnin İlamlı Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi

İİK md. 38³⁷⁴ hükmü uyarınca ilam niteliğindeki belgelerin tanımı yapılmış olup bu belgelerin varlığı halinde İİK md. 150/h hükmünde düzenlenen ilamli takip yoluyla paraya çevrilme süreci alacaklı tarafından işletilebilecektir. Böylece, alacaklının alacağına veya alacağı güvence altına alan rehin hakkının veya her ikisinin de söz konusu ilam niteliğindeki belgelerden biri ile tevsik etmesi halinde İİK’de yer alan ilamli icra sürecinin başlatılabileceği kabul edilmektedir.³⁷⁵

Bu halde, alacaklı ilgili icra müdürlüğünden söz konusu ilamın icraya konulmasını talep edecektir. İcra memuru ise bu talep üzerine, borçluya ve varsa üçüncü kişi rehin verene icra emri gönderecektir. İcra emri içerisinde borcun bu emrin tebliğini takip eden yedi gün içerisinde ödenmesi gerektiği belirtilmektedir.

Yukarıda bahsedilen ilamsız icra yolunun işletilmesi amacıyla borçluya ve varsa rehin verene gönderilecek ödeme emrinden farklı olarak bu takip yolu özelinde borçlunun söz konusu icra emrine itiraz hakkı bulunmamaktadır.

Borçlu ancak belirli haller³⁷⁶ mevcut ise icranın geri bırakılmasına yönelik bir karar alabilecektir. Ancak bu kararın varlığı halinde ilamli takip yolu durdurulabilecek olup aksi halde ilamların icrası sürecine devam edilecektir.

Bu doğrultuda, icra emrinde belirtilen yedi günlük süre içerisinde borcun ödenmemesi veya icranın geri bırakılmasına dair bir kararın bulunmaması halinde takip kesinleşecek ve alacaklı söz konusu rehne konu malvarlığının satışını talep edebilecektir.³⁷⁷

³⁷⁴ İİK md. 38 uyarınca ilam niteliğindeki belgeler, “mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller ve para borcu ikrarını havi re’sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler” olarak ifade edilmiştir.

³⁷⁵ Alkan, s. 92; Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit, s. 444 – 445; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 530; Karlı, s. 720; Pekcantez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özkes, s. 339; Kuru/Aydın, s. 360.

³⁷⁶ İİK md. 33 hükmü uyarınca bu haller borcun itfa edilmesi, borcun ertelenmiş olması veya zamanaşımına uğramış olması halleri olarak ifade edilmiştir; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 530; Kuru/Aydın, s. 360.

³⁷⁷ Yılmaz, Pay Rehni, s. 237; Alkan, s. 93; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 530; Karlı, s. 720; Pekcantez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özkes, s. 339; Kuru/Aydın, s. 361.

3. Satış İşlemi

İlamsız veya ilamlı takip yollarının başlatılmasına ilişkin sürecin birbirinden farklı şekilde ilerlemesi nedeniyle bu süreçler yukarıda farklı başlıklar altında genel hatlarıyla ele alınmış olup her iki süreç sonunda da yapılan takibin kesinleşmesinin akabinde alacaklının rehne konu malvarlığının satışını talep etme hakkı olacaktır. Alacaklının bu talebi üzerine de satış işlemleri başlatılabilecek olup satış işlemleri, ilamlı veya ilamsız takip yollarına göre farklılık arz etmeyecektir.

Yukarıda ilamlı veya ilamsız takip yolları bakımından ayrı ayrı ifade edilen takip sürecinin başlatılması ve kesinleşmesini takiben alacaklı, ilamsız takip yolu seçilmişse ödeme emrinin tebliğinden veya ilamlı takip yolu seçilmişse icra emrinin tebliğinden itibaren altı ay içinde rehin hakkına konu taşınırın satışını talep edebilecektir.³⁷⁸

Bu halde, alacaklının söz konusu taşınırın satış talebinde bulunmasını beklemeden borçlu da satışı talep edebilecek olup söz konusu satışın vaktinden önce yapılması alacaklıyı zarara uğratacak ise icra memuru borçlunun bu talebini reddedebilecektir.³⁷⁹

Ek olarak, bu süre içerisinde alacaklıdan veya borçludan herhangi bir satış talebi gelmemesi halinde, satışa konu anonim ortaklık paylarının değeri hızla düşüyorsa ve söz konusu payların icra müdürlüğü nezdinde muhafaza edilmesi masraflı ise, icra memuru her zaman söz konusu taşınırın satışına karar verebilecektir.³⁸⁰

Satış talebi üzerine veya icra memurunun kararı ile rehin hakkına konu taşınırın satışı aşamasına geçilebilecek olup İİK’de yer alan taşınır malların satışına ilişkin hükümlere uygun olarak satış işlemleri gerçekleştirilebilecektir. Bu doğrultuda, İİK’de iki farklı satış

³⁷⁸ Bkz. İİK md. 150/e; **Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit**, s. 470; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 526, 530; **Karlı**, s. 737; **Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 348; **Kuru/Aydın**, s. 364.

³⁷⁹ **Hakan Pekcanitez**, “Borçlunun Talebiyle Satış”, Makaleler Cilt III, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 601 – 628.

³⁸⁰ Bkz. İİK md. 113; **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 241; **Alkan**, s. 78 – 79; **Göksoy**, s. 338; **Erturgut**, s. 58; **R. Murat Dönmez**, Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Hacı ve Paraya Çevrilmesi, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s. 155.

yöntemi belirlenmiştir. Bu yöntemler açık arttırma yolu ile satış ve pazarlık yolu ile satıştır.

İİK md. 114/1 hükmü uyarınca, kural olarak satış işlemleri açık arttırma yolu³⁸¹ ile gerçekleştirilmektedir. Fakat, İİK md. 119³⁸², da belirtilen durumların varlığı halinde, söz konusu satış pazarlık yolu takip edilerek de yapılabilecektir.³⁸³

4. Satıştan Elde Edilen Tutarların Paylaştırılması ve Rehin Açığı Belgesi

Rehne konu taşınır malın satışına ilişkin işlemlerin tamamlanmasını takiben satıştan elde edilen tutarın içerisinde takip masraflarının çıkarılması sonucunda geriye kalan bakiye tutar ile alacaklının alacağı karşılanacaktır.³⁸⁴

Aynı taşınır mal üzerinde rehin hakkına sahip olan birden fazla alacaklı olması halinde ise bu rehin hakkı sahipleri arasındaki sıra TMK'de yer alan md. 948 hükmü uyarınca rehin hakkının kuruluş tarihine göre belirlenecektir.³⁸⁵

Alacaklıya tahsis edilen tutarın alacaklının alacağını hiç karşılamaması veya tamamını karşılamaya yeterli olmaması halinde, alacaklıya rehin açığı belgesi verilmektedir. Rehin açığı belgesi ile birlikte alacaklının alacağının tamamının tahsil edilemediğine ilişkin bu durum tespit edilmektedir.³⁸⁶ Bu belge ile alacaklı, söz konusu rehne konu taşınır malın

³⁸¹ Açık arttırma yolu ile satışın aşamalarına ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 243 – 246; **Alkan**, s. 79 – 85; **Erturgut**, s. 80 – 126.

³⁸² Bu haller İİK md. 119 hükmü uyarınca, “*tüm ilgililerin pazarlık yolu ile satışa izin vermesi, borsada veya piyasada fiyatı tespit edilebilen kıymetli evrak veya diğer mallar için o günün piyasasında kararlaştırılmış fiyatın teklif edilmesi, İİK md. 113/2 uyarınca değeri hızlıca düşen veya muhafazası masraflı olan malların bulunması, satışa konu malın tahmin edilen değerinin 42.000 Türk lirasının (2025 yılı için) altında olması*” olarak belirtilmiştir. Ayrıca, bu hallere ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Alkan**, s. 86 – 92.

³⁸³ **Seda Özmumcu**, Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2004 (yayımlanmış doktora tezi), s. 331.

³⁸⁴ İİK md. 138.

³⁸⁵ Bkz. I. Bölüm, II.E; Çalışmanın yukarıdaki II. Bölüm, IV, D başlığı altında bahsedildiği üzere kayden izlenen paylar üzerinde art rehin tesis edilmesi fakat art rehinden önce gelen rehin hakkının MKK'ye bildirilmemesi halinde, MKK'de yer alan kayıtların esas alınması gerektiği tekrar belirtilmelidir. Böylece, art rehin hakkı sahibi MKK'deki kayıtlara göre önceki rehin hakkı sahibi konumuna gelecektir ve icra memurunun MKK kayıtlarını esas almasının bir sonucu olarak rehin hakkının kuruluşu daha sonraki bir tarihte olsa da önceki tarihli rehin hakkı sahibinden önce alacağının tahsil edilmesi söz konusu olabilecektir.

³⁸⁶ **Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit**, s. 473; **Korkmaz**, s. 80 – 81; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 535 – 536; **Karlı**, s. 738; **Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 349; **Kuru/Aydın**, s. 365;

satışından alacağını elde edemediği için haciz yoluna başvurarak borçlunun diğer malvarlığı değerlerine başvurabilme imkânı elde etmektedir.³⁸⁷

Rehin açığı belgesi, “geçici rehin açığı belgesi” veya “kesin rehin açığı belgesi” şeklinde olabilecektir.

Geçici rehin açığı belgesi³⁸⁸, takip yolu devam ederken alacaklının alacağının takibe konu rehinli taşınır malın satışından elde edilecek tutarlar ile karşılanamayacağını anlaşılmaması halinde düzenlenecek belgeyi ifade eder. Bu belge ile alacaklı takip devam ederken aynı takip ile borçlunun malvarlıklarının haczini talep etme imkânına sahip olmaktadır.

Fakat, geçici rehin açığı belgesi ile borçlunun mallarını haczettiren alacaklının söz konusu malların satışını talep edebilmesi için takibin kesinleşerek satış işlemlerinin tamamlanması yani alacaklının alacağının karşılanmayacağını kesinleşmesi gerekmektedir.³⁸⁹

Kesin rehin açığı belgesi ise İİK md. 152 hükmü uyarınca rehin hakkına konu taşınır malın satılmaması veya satışından elde edilen tutarların alacaklının alacağının tamamını karşılamaya yetmemesi hallerinde alacaklıya verilebilecektir. Bu halde, alacaklı genel haciz veya iflas yoluna başvurarak borçlunun diğer malvarlıklarına başvurabilecektir.³⁹⁰

D. Rehinin Özel Satış Yoluyla Paraya Çevrilmesi

İİK’de yer alan rehinin paraya çevrilmesine ilişkin prosedürün uzun sürmesi, icra müdürlükleri aracılığıyla işleyen bir süreç olması ve bu nedenle rehin hakkına konu malın

İbrahim Özbay / Ferhat Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, Türkiye Adalat Akademisi Dergisi, S: 34, Y: 9, 2018, s. 4.

³⁸⁷ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 249; **Alkan**, s. 135; **Kuru/Aydın**, s. 365.

³⁸⁸ Bkz. İİK md. 150/f/1; **Aşık/Oruç/Tok/Saçar/Aşit**, s. 474 – 475; **Korkmaz**, s. 193; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 535; **Karlı**, s. 738; **Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 350; **Kuru/Aydın**, s. 366; **Özbay/Çelik**, s. 8.

³⁸⁹ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 249; **Alkan**, s. 136; **Korkmaz**, s. 201; **Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 350.

³⁹⁰ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 250; **Alkan**, s. 137 – 138; **Korkmaz**, s. 121 – 122; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 536; **Karlı**, s. 738; **Pekcanitez/Atalay/Özkan Sungurtekin/Özekes**, s. 351; **Kuru/Aydın**, s. 366; **Özbay/Çelik**, s. 11.

değerinin piyasa değerinden daha az bir değer karşılığında satışa çıkarılması³⁹¹ nedeniyle taraflar bu sürece alternatif olarak rehinli malın özel satış yoluyla paraya çevrilmesini (serbest pazarlık yoluyla paraya çevrilmesini) rehin sözleşmesinde kararlaştırabilmektedir.³⁹²

Özel satış yolunun benimsenmesi ile birlikte taraflar herhangi bir resmi makamın dahilili (örneğin icra müdürlükleri veya mahkeme kararı) gereksizce rehin hakkına konu malvarlığı değerini rehin sözleşmesinde yer alan hükümlere uygun olarak paraya çevirebilmektedir.³⁹³

Uygulanabilir hukuk kuralları dikkate alındığında bu konuda düzenlenen herhangi bir mekanizma belirlenmemekte olup pozitif hukuk kapsamında da bu doğrultuda bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle, tarafların kendi aralarında akdedecekleri rehin sözleşmesine rehin hakkına konu malvarlığı değerinin özel satış yoluyla paraya çevrilmesine ilişkin hükümler eklemesinin hukuken geçerli olup olmadığı doktrinde tartışma yaratmıştır.

Bu doğrultuda, doktrindeki genel kabul, taraflar arasında özel satış yoluyla paraya çevrilmesine ilişkin mekanizmanın rehin sözleşmesine eklenebileceği ve rehin sözleşmesindeki hükümlere uygun olarak bu yolun takip edilebileceğine yöneliktir.³⁹⁴

³⁹¹ Özel satış yönteminin faydaları ve icra yoluyla rehlin paraya çevrilmesi yollarının eksikliklerine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Halil Ahmet Yüce**, Rehlin Hakkının Teminat İşlevi Bakımından Alacaklının Rehlin Konusu Eşyayı Paraya Çevirme Yetkisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2023 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 19 – 27.

³⁹² **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 258; **Orhan Emre Konuralp**, “Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcantez’e Armağan, C: 16, S: Özel Sayı, 2015, s. 2873.

³⁹³ **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 258; **Makaracı Başak**, s. 287.

³⁹⁴ **Alkan**, s. 121; **Kılıçoğlu**, s. 141 – 143; **Göksoy**, s. 352 – 354; **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 24; **Cansel**, s. 235; **Konuralp**, s. 2872; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 871; **Acar**, s. 108; **Oğuzhan Ünsal**, Rehlinli Eşya Üzerindeki Menfaatlerin Sigortalıması ve Hukuki Sonuçları, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 131; **İlhan Helvacı**, “Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni”, Borçlar Hukuku, Miras Hukuku ve Eşya Hukukuna İlişkin Hukuki Mütalaalar, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 597 – 616; **Taşkın**, s. 360 – 361; **Barış Demirsatan**, “Medeni Kanuna Göre Senede Bağlanmamış Alacak Rehni Kapsamında Rehlinli Alacaklının Paraya Çevirme Bakımından Olanakları”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 7, S: 1, 2021, s. 170; **Yüce**, s. 93; **Ardıç Tüken**, s. 201 – 202.

Özel satış yoluyla rehlin paraya çevrilmesine ilişkin olarak ilk derece mahkemelerinin ve Yargıtay'ın vermiş olduğu çok fazla karar bulunmamakla birlikte özel satış yoluyla paraya çevirme usulünü değerlendiren bir ilk derece mahkemesi kararı³⁹⁵ mevcuttur. Bu kararda değerlendirilen hususlara da ayrıca genel hatlarıyla değinmek yerinde olacaktır.

Bu karar kapsamında mahkeme, özel satış yoluyla paraya çevirme hükmünün yer aldığı sözleşmeyi değerlendirerek bu hükümlerin hukuken geçerli olup olmadığını ve dolayısıyla bu hükümler doğrultusunda yapılan pay devrinin geçerli olup olmadığını değerlendirmektedir. İlgili mahkeme bu kararında, özel satış yolunun taraflara paraya çevrilecek malvarlığı değerinin piyasa fiyatından satılması imkânı sunduğu ve bu nedenle taraflar bakımından avantajlı olduğunu belirtmiştir.

Ek olarak, söz konusu özel satış yolunun TMK ve İİK uyarınca düzenlenmediğini ve aynı zamanda bu yolu seçmeyi engelleyen bir hükmün de bulunmadığını ifade etmektedir. İlgili mahkemenin üzerinde durduğu diğer bir husus da özel satış yoluna ilişkin sözleşme maddesinin rehin alan ve rehin veren tarafların menfaatlerini dengeleyici nitelikte olması ve rehin hakkı sahibinin menfaatlerinin rehin verenin aleyhine olacak şekilde göz ardı edilmemesidir.

Bu doğrultuda, taraflar arasındaki özel satış yolunun belirlendiği hükümde yer alan ve rehin veren borçluya tanınan “rehinden kurtarma hakkı”nın bu noktada önem arz ettiğini belirtmiştir. İlgili sözleşmenin tarafları bu hüküm ile özel satış yolunun takip edilmesinden önce rehin veren kişiye ilgili payların bağımsız bir denetçi tarafından değerlendirilerek elde edilen değerinin ödenmesi karşılığında paylar üzerindeki rehni sona erdirme hakkı tanımıştır. İlgili mahkeme bu hakkın tanınmasının taraf arasındaki menfaat dengesine uygun olduğunu değerlendirerek söz konusu özel satış yoluyla paraya çevirme hükmünün geçerli olduğuna karar vermiştir.

Kanaatimizce, icra hukuku bakımından herhangi bir şekilde yasaklanmamış olan bu mekanizmanın sözleşme serbestisi çerçevesinde taraflarca rehin sözleşmesinde kararlaştırılabileceği kabul edilmelidir. Bu doğrultuda, ilk derece mahkemesinin yukarıda

³⁹⁵ İstanbul 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, E: 2018/299, K: 2022/536, T: 22/09/2022.

detayları yer alan kararında da belirttiği üzere, borçlu veya varsa rehin veren ile alacaklı arasındaki menfaat dengesinin bir taraf için aşırı derecede bozulmadığı bir yapı kurgulanarak benimsenmesi yerinde olacaktır.

Ek olarak, taraflar bu mekanizmayı belirlerken rehnin güvence altına aldığı alacağın muaccel hale gelmesinden önceki bir tarihte rehin sözleşmesini yapmaktadırlar. Rehın sözleşmesinde söz konusu rehne konu malvarlığının mülkiyetinin alacaklıya geçirilmesinden ziyade üçüncü kişilere özel satış yoluyla satılması kararlaştırılmaktadır. Bu nedenle, lex commissoria yasağının korumakta olduğu amacın özel satış yoluyla paraya çevirme mekanizması için uygulanabilir olmadığını kabul etmek gerekir.³⁹⁶

Belirtmek gerekir ki, taraflar rehin sözleşmesine ekledikleri bu hüküm doğrultusunda rehne konu malvarlığının alacaklıya da devredilebileceğini ifade etmeleri halinde veya alacaklının söz konusu satış sonrasında alacağını aşan bir tutar elde etmesi halinde³⁹⁷, bu kez artık söz konusu mekanizmanın lex commissoria yasağına aykırı olması nedeniyle geçersiz olduğu kabul edilebilecektir.

E. Halka Açık Anonim Ortaklıkta Rehın Paraya Çevrilmesine İlişkin Özel Durumlar

İİK uyarınca düzenlenen “teslime bağlı taşınır rehnine” ilişkin kurallar çerçevesinde rehne konu taşınır malın paraya çevrilmesi süreci yukarıda genel hatlarıyla ele alındıktan sonra üzerinde rehin hakkı tesis edilen halka açık anonim ortaklık payının paraya çevrilmesi halinde karşılaşılabilecek özellikli durumlara da değinmek gerekecektir.

Çalışmanın ana konusunun halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkına yönelik olması nedeniyle söz konusu özellikli durumlar halka açık anonim ortaklık payının senede bağlanmış olmasına veya kayden izlenmesine göre değişiklik arz

³⁹⁶ Konuralp, s. 2872; Acar, s. 108; Ünsal, s. 131; Dereli, s. 90; Budak, s. 58; Demirsatan, s. 170; Ardıç Tüken, s. 202 – 203.

³⁹⁷ Konuralp, s. 2872.

edebilecektir. Bu doğrultuda, aşağıdaki başlıklar altında bu durumlar ayrı ayrı ele alınmaktadır.

1. Senede Bağlanmamış Paylar Bakımından

Halka kapalı anonim ortaklıkların senede bağlanmamış paylarının, payları borsada işlem görmeyen anonim ortaklıkların senede bağlanmamış paylarının ve kayden izlenen payların mevcut olması halinde bu payları temsil eden pay senetleri yani zilyetliğe konu bir eşya söz konusu olmadığı için yukarıda detayları yer alan taşınır malın paraya çevrilmesi aşamalarında çeşitli sorunlar yaşanabilmektedir.³⁹⁸

İİK md. 121 hükmü uyarınca senede bağlanmamış olan anonim ortaklık payının satılması gerektiği hallerde icra müdürlüğünün satışın nasıl yapılması gerektiğini icra mahkemesine sorması gerekecektir.³⁹⁹ Zilyetliğe konu bir eşya bulunmaması dolayısıyla senede bağlanmamış olan payların varlığı halinde bu hükmün uygulanması gerektiği kabul edilmelidir.

Dolayısıyla, icra mahkemesinin incelemesi sonrasında icra müdürlüğü, yukarıda belirtilen ve taşınır malın paraya çevrilmesi aşamasındaki satış yöntemlerinden biri olan açık arttırma ile satılmasına karar verebilecek veya başka tedbir⁴⁰⁰ alabilecektir.⁴⁰¹ Ek olarak, İİK md. 119'daki hallerin varlığı halinde söz konusu satış, pazarlık yöntemiyle de yapılabilecektir.⁴⁰²

Bu işlemler sonrasında satışın gerçekleşmesi ile senede bağlanmamış payın mülkiyeti alıcıya geçecek olup üzerine ciro işlenebilecek bir senet olmaması nedeniyle ek bir devir merasimine gerek bulunmamaktadır.

³⁹⁸ Kayden izlenen paylara yönelik hususlar aşağıda ayrı bir başlıkta incelenek olup bu başlık altında yalnızca bu şekilde değinmekle yetinilecektir.

³⁹⁹ **Gökçen Topuz**, Hisse Haczi ve Satışı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2008 (yayımlanmamış doktora tezi), s. 215.

⁴⁰⁰ Tedbire örnek olarak senede bağlanmamış payların haczedilmesi verilebilecek olup haciz işlemlerine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Yılmaz**, Pay Rehni, s. 238 – 240.

⁴⁰¹ Bkz. İİK md. 121/2.

⁴⁰² Bkz. yukarıda III. Bölüm, II.C.3.

2. Senede Bağlanmış Paylar Bakımından

Anonim ortaklıkların paylarının senede bağlanmış paylarının veya payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların fiziken pay senedine bağlı bir şekilde takip edilen paylarının rehnedilmesi halinde, yukarıda detaylı bir şekilde bahsedilen takip yolları izlenerek rehinli pay senetlerinin paraya çevrilmesi söz konusu olabilecektir.

Aynı şekilde, TTK md. 133/2 hükmü uyarınca anonim ortaklıkların senede bağlanmış paylarının İİK’de yer alan taşınırın haczedilmesi ve paraya çevrilmesine ilişkin hükümlere göre paraya çevrileceği ve istek üzerine haciz kaydının anonim ortaklığın pay defterine işlenebileceği belirtilmektedir.

Anonim ortaklığın paylarını temsilen pay senedi basılmış olması ve pay senetleri üzerinde tesis edilen rehin hakkının paraya çevrilmesi halinde satış aşamasında pay senetlerinin mülkiyetinin alıcıya geçirilmesi hususuna ayrıca değinmek faydalı olacaktır.

Söz konusu pay senetlerinin açık arttırma yolu ile paraya çevrilmesi halinde açık arttırma yönteminin son aşaması olan ihalenin yapılması anında pay senetlerinin mülkiyetinin alıcıya geçtiği kabul edilmekte olup burada iradi olamayan bir devirden yani kanuni bir devirden söz edilmektedir.⁴⁰³

Mülkiyetin ihale ile geçişi üzerine ise hamiline yazılı pay senetlerinin mevcut olması halinde bu senetlerin zilyetliğinin alıcıya geçirilmesi gerekmektedir.

Nama yazılı pay senetlerinin mevcut olması halinde ise söz konusu paraya çevirme işlemlerini takip eden icra müdürlüğünün senetleri alıcıya teslim etmek amacıyla ciro edip edemeyeceği doktrinde tartışılmıştır. İİK’de bu konuya açıklık getirecek herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu doğrultuda, doktrinde bazı yazarlar, kıymetli evrak hukukunda devrin gerçekleşmesi için söz konusu pay senetlerinin icra memuru tarafından cirolanması gerektiğini ve bu durumun senet üzerindeki ciro silsilesinin devam etmesi bakımından da önem arz ettiğini

⁴⁰³ Alkan, s. 83.

savunmaktadır.⁴⁰⁴ Diğer yandan, bazı yazarlar icra müdürlüğünün ihale kararının ciro yerine geçtiğini ve bu nedenle de ayrıca bir ciro işlemi yapılmasına gerek olmadığı görüşündedir.⁴⁰⁵

Pazarlık yoluyla satış olması halinde ise, bu işlemin de İİK uyarınca bir takip muamelesi olarak kabul edilmesi nedeniyle açık arttırma yolu bakımından yukarıda çıkarılan sonuçlar bu yol bakımından da uygulanabilir olacaktır.

3. Kayden İzlenen Paylar Bakımından

Payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların paylarının MKK nezdindeki kayıtlar üzerinden izlendiği ve bu paylar üzerinde tesis edilen rehin haklarının da MKK nezdindeki kayıtlara ayrıca işlendiği yukarıda belirtilmişti.

Kayden izlenen ve üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş olan payların paraya çevrilmesi bakımından söz konusu payların senede bağlanmamış yani çıplak pay niteliğinde olması⁴⁰⁶ nedeniyle yukarıdaki başlık⁴⁰⁷ altında belirtilen özellikli durumların kayden izlenen paylar için de uygulanabilir olacağı kabul edilmelidir.

Bu doğrultuda, söz konusu kayden izlenen payların İİK’de düzenlenen açık arttırma veya pazarlık yoluyla satış yöntemleri takip edilerek paraya çevrilebileceği kabul edilmekte olup bu yöntemler için yukarıda senede bağlanmamış anonim ortaklık payı bakımından yapılan açıklamalar dikkate alınmalıdır.⁴⁰⁸

Diğer yandan, her ne kadar kayden izlenen payların paraya çevrilmesine ilişkin olarak İİK’de özellikli hükümler yer almasa da SerPK md. 13/7 hükmü ve Pay Piyasası Yönergesi’nde⁴⁰⁹ yer alan çeşitli hükümler uyarınca kayden izlenen payların Pay Piyasası

⁴⁰⁴ Göksoy, s. 346.

⁴⁰⁵ Dönmez, s. 296; Alkan, s. 92.

⁴⁰⁶ Alkan, s. 97; Yılmaz, Pay Rehni, s. 247.

⁴⁰⁷ Bkz. yukarıda III. Bölüm, II.E.1.

⁴⁰⁸ Bkz. yukarıda III. Bölüm, II.E.1.

⁴⁰⁹ Borsa İstanbul Anonim Şirketi Pay Piyasası Yönergesi T: 30/11/2015; Çağlak, s.145.

Yönergesi'nde yer alan "resmi müzayede" usulüyle paraya çevrilmesi gerekliliği düzenlenmektedir.

SerPK md. 13/7 ile "Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler münhasıran MKK'nin üyeleri tarafından yerine getirilir." hükmü getirilmektedir. Söz konusu hüküm, icra müdürlükleri tarafından yerine getirilmesi zorunlu işlemlerin MKK gibi özel hukuk tüzel kişisi tarafından yerine getirilmesinin düzenlenmesi nedeniyle idare hukuku kapsamında doktrinde tartışmaya yol açmıştır.⁴¹⁰

Söz konusu hükme ek olarak, Pay Piyasası Yönergesi md. 32/1 hükmü uyarınca, sadece pay piyasasında işlem gören sermaye piyasası araçlarının BİST tarafından resmi müzayede yöntemi ile satılabileceği düzenlenmektedir. Kayden izlenen halka açık anonim ortaklık payları da pay piyasasında işlem gören sermaye piyasası araçlarından biridir, bu nedenle de söz konusu hükmün kayden izlenen payların satılması bakımından dikkate alınması gerekmektedir.

Pay Piyasası Yönergesi uyarınca, kayden izlenen payların resmi müzayede yöntemi benimsenerek satılması için icra müdürlükleri veya mahkemelerin dahil olduğu resmi makamların kayden izlenen payların satışına ilişkin olarak BİST'e yazılı bir şekilde başvurması gerektiği düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler de SerPK'deki düzenlemeye paralel olarak, kayden izlenen paylara ilişkin idari ve adli taleplerin icra müdürlükleri haricinde işlemlerini desteklemektedir.

Bu doğrultuda, icra müdürlükleri kayden izlenen payların satışına karar verilmesini takiben BİST'e yazılı bir şekilde başvurarak söz konusu payların BİST nezdindeki pay piyasalarında satılmasını talep edecektir. Bu talep içerisinde BİST'in gerekli gördüğü bilgi ve belgelerin de yer alması gerekmektedir.

BİST'in bu noktada takdir yetkisi bulunmakta olup BİST'e yapılan yazılı başvuruyu dikkate alarak kayden izlenen payların hangi yöntemle satılacağına karar vermektedir.⁴¹¹

⁴¹⁰ Söz konusu tartışmaya yönelik detaylı açıklamalar için bkz. **Çağlak**, s. 148 – 149.

⁴¹¹ Bkz. Pay Piyasası Yönergesi md. 32/3.

Bu yöntemler ise BİST'in söz konusu payların satışını ikincil piyasadaki işlem sırasına alması veya ayrı bir işlem sırası açması şeklinde olabilmektedir. Satışın ayrı bir işlem sırası yaratılarak gerçekleştirilmesi halinde ise söz konusu satışa ilişkin olarak Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'nda yayınlanacak bir açıklama yapılması gerekmektedir.⁴¹²

Değiniilmesi gereken diğer bir husus da kayden izlenen payların paraya çevrilmesi aşamasında satış değerinin nasıl belirlenmesi gerektiği hususudur. Kayden izlenen paylar ifadesinin, payları borsada işlem gören halka açık anonim ortaklıkların paylarını ifade etmek üzere kullanılması nedeniyle bu payların borsada işlem görmesi söz konusudur.

Bu nedenle, bu payların piyasa değerleri belirli olup söz konusu payların satımına ilişkin talebin BİST tarafından alınmasını takiben satış işlemleri payların borsadaki değerleri dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.⁴¹³

III. PAY REHNİNİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının sona erme nedenlerinin ve bu nedenler arasında özellikli bir yeri olan rehin hakkına konu anonim ortaklık payının paraya çevrilmesine ilişkin işlemlerin ele alınmasını takiben söz konusu rehin hakkının sona ermesinin sonuçlarını genel hatlarıyla ele almak çalışmanın konusunun bütünlüğünü sağlamak adına önem arz etmektedir.

Rehin hakkının hangi nedenlerle sona erdiği ve üzerinde rehin hakkı tesis edilen anonim ortaklık payının çıplak pay, kayden izlenen pay veya senede bağlanmış pay olup olmadığına bağlı olarak rehinin sona ermesinin sonuçları farklılık gösterebilecektir. Bu doğrultuda, aşağıda bu farklılıklar ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının sona ermesi, rehin hakkı sahibi olan alacaklının alacağını güvence altına aldığı teminatını ve bu doğrultuda alacağının ifa

⁴¹² Yılmaz, Pay Rehni, s. 248.

⁴¹³ Yılmaz, Pay Rehni, s. 248.

edilememesi halinde rehin hakkına konu payın paraya çevrilmesine ve elde edilecek tutarlarla alacağını tahsil etmesine ilişkin yetkileri kaybetmesine neden olmaktadır.

Anonim ortaklık payının senede bağlanmış olması halinde veya payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların senede bağlanan paylarının bulunması halinde, rehin hakkının sona ermesiyle rehin hakkı sahibine teslim edilen pay senetlerinin TMK md. 944/1’de yer alan düzenlemeler doğrultusunda rehin hakkı tesis eden pay sahibine iade edilmesi gerekmektedir. Rehin hakkının sona ermesiyle birlikte alacaklının elinde bulundurduğu senetleri bu doğrultuda pay sahibine teslim edilecektir.⁴¹⁴

Belirtmek gerekir ki, alacağın tamamının sona ermemesi fakat bir kısmının sona ermesi halinde, rehin hakkı sahibi olan alacaklının elinde birden fazla pay senedi bulunması halinde söz konusu sona eren alacak oranında pay senetlerinin de bir kısmını teslim etme zorunluluğu bulunmamaktadır.⁴¹⁵ Bu durum aslında rehin yükünün bölünmezliği ilkesinin bir sonucunu oluşturmaktadır.

Halka açık anonim ortaklığın kayden izlenen payları bakımından veya kayden izlenmeyen ve senede bağlanmamış olan çıplak payları bakımından yukarıda atıf yapılan TMK md. 944/1 hükmü uygulanabilir olmayacaktır. Bu halde, söz konusu paylar üzerinde tesis edilmiş olan rehin hakkının sona ermesiyle iade borcunun doğacağı bir eşya veya fiziki pay senedinin varlığından bahsedilemeyecektir. Bu nedenle de söz konusu hüküm doğrultusunda rehin hakkının sona ermesiyle birlikte rehin hakkı sahibi tarafından iade edilmesi gereken bir eşya bulunmamaktadır.

Belirtmek gerekir ki, iade borcunun doğacağı bir durum gerçekleşirse de kayden izlenen paylar bakımından MKK kayıtlarının ve çıplak paylar bakımından ise anonim ortaklığın pay defterindeki kayıtların pay sahipliğine bağlı hakların kullanımı bakımından sorun yaratmaması adına rehin hakkının sona ermesiyle birlikte güncellenmesi yerinde olacaktır. Bu noktada artık, rehin hakkı sahibinin rehin hakkının sona ermesini takiben

⁴¹⁴ Çebi, s. 314; Göksoy, s. 378.

⁴¹⁵ Göksoy, s. 378.

payın durumuna göre MKK'ye ve herhalde ilgili anonim ortaklığa rehin hakkının sona erdiğini bildirmesi gerekmektedir.⁴¹⁶

Aksi halde, rehin hakkı sona erse de söz konusu kayıtlar güncellenmediği için rehin hakkının kapsamına giren pay sahipliği haklarının rehin hakkı sahibi tarafından kullanılması durumu ile karşılaşılabilir olup bu durumda rehin hakkı sona erdiği için pay sahibi aleyhine çeşitli sorunlarla karşılaşılabilir.

⁴¹⁶ Çebi, s. 315.

SONUÇ

Anonim ortaklığın yapıtaşı niteliğinde olan pay, ortaklığın sermayesinin bütününi oluşturmaktadır. TTK md. 329 uyarınca, anonim ortaklığın sermayesinin belirli olduğu ve paylara bölündüğü ifade edilmektedir. Anonim ortaklığın esas sözleşmesinde yer alan hükümler uyarınca belirlenen toplam sermaye tutarı, yine ilgili esas sözleşmede düzenlenen her payın nominal değerine bölünerek toplam pay sayısı elde edilmektedir. Bu doğrultuda, pay sahiplerinin katkı sağladığı sermaye tutarları ve sahip oldukları pay adetleri ortaya çıkmaktadır. Pay sahipleri bir yönüyle payları ellerinde bulundurarak paya bağlı pay sahipliğinden kaynaklı hak ve yükümlülüklerle de sahip olmaktadır.

Pay sahipliğinden kaynaklanan yükümlülükler sermayeyi ödeme borcu ile sınırlı olup bu ödemenin gerçekleştirilmesi ile pay sahibinin yükümlülüğü sona ermektedir. Pay sahipliğinden kaynaklanan haklar ise malvarlıksal ve yönetsel nitelikteki haklar olarak ikiye ayrılabilir. Malvarlıksal nitelikteki haklar, kâr payına katılma hakkı, tasfiye payına katılma hakkı, bedelsiz payları edinme hakkı ve rüçhan hakkı gibi haklar olabileceken yönetsel nitelikteki haklar genel kurula katılma hakkı, oy kullanma hakkı gibi haklar olabilecektir.

Söz konusu pay sahipliğinden kaynaklanan haklar, pay sahiplerinin ilgili anonim ortaklığın sermayesinde sahip olduğu paylar ile orantılı olarak kullanılabilir. Fakat, genel kurula katılma hakkı veya bilgi edinme hakkı gibi hakların kullanıma ilişkin olarak oransallık ilkesi dikkate alınmayacak ve bu haklar pay sahiplerinin sahip olduğu pay oranına bakılmaksızın kullanılabilir. Bu noktada, paya bağlı pay sahipliğinden kaynaklı hakların, pay sahibi ile anonim ortaklık arasındaki başkaca hukuki ilişkilerden kaynaklı doğabilecek haklar ile karıştırılmaması gerekmektedir. Pay sahipliğinden kaynaklı haklar nedeniyle oluşabilecek olan bu haklar, anonim ortaklığın pay sahipleri ile yaptığı hukuki işlemlerden de kaynaklanabilir. Bu yönüyle pay, anonim ortaklık sermayesinin yapıtaşı olmakla birlikte aynı zamanda pay sahipliği haklarını da ifade etmektedir.

Payın kıymetli evrak niteliğindeki pay senetlerine bağlanmış olması durumunda ise artık payı temsil eden pay senetlerinin varlığından bahsedilebilecek ve bu senetler temel kavram niteliğindeki pay kavramını ve pay sahipliğinden kaynaklanan hakları ifade edecektir. Bu doğrultuda, sebebe bağlı (illi) senetler olan pay senetleri, kıymetli evrak niteliğini haiz olmakta ve pay ile birlikte paya bağlı pay sahipliği haklarını da temsil etmektedir.

Paylar, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde nama veya hamiline yazılı olarak belirlenebilecek olup bu doğrultuda ilgili ortaklık tarafından bu payları temsilen nama veya hamiline yazılı pay senetleri çıkarılabilecektir. Anonim ortaklığın nama yazılı paylarının bulunması halinde bu payları temsil eden pay senedi çıkarmasına ilişkin bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Yalnızca, azlık pay sahiplerinin ortaklığın yönetim kurulundan bu yönde bir istemde bulunması halinde ortaklığın söz konusu pay senetlerini çıkartması zorunlu hale gelmektedir.

Hamiline yazılı payların varlığı halinde ise, TTK md. 486 hükmü doğrultusunda, söz konusu payların bedellerinin ödenmesini takiben eden üç ay içerisinde ortaklığın hamiline yazılı pay senetlerini çıkartması ve ilgili pay sahiplerine teslim etmesi ve söz konusu paylara ve pay sahiplerine ilişkin bilgileri MKK'ye bildirmesi gerekmektedir.

Halka açık anonim ortaklık payları bakımından kabul edilen esas ise kaydıleştirme esasıdır. Bu doğrultuda, ilgili ortaklıkların payları MKK nezdinde tutulan kayıtlar nezdinde izlenmekte olup bu payları temsil eden pay senetlerinin varlığı halinde bu senetlerin derhal MKK'ye teslim edilmesi ve imha edilmesi gerekmektedir.

Senede bağlanmamış paylar, “çıplak pay” olarak ifade edilmekte olup payın senede bağlanması, çıplak pay olması veya kayden izlenmesi paylara bağlı hakların kullanımına veya içeriğine ilişkin herhangi bir farklılık yaratmamaktadır. Fakat, söz konusu payların devri ve üzerinde rehin tesis edilmesine ilişkin olarak yerine getirilmesi gereken işlemler farklılık arz edecektir.

Bu doğrultuda, senede bağlanmamış paylar, TTK'de bu yönde bir hüküm olmadığından hareketle TBK md. 183 uyarınca alacağın temliki kuralları doğrultusunda yazılı devir

beyanı ile devredilebilecektir. Nama yazılı pay senetlerinin varlığı halinde ilgili pay senetleri yazılı devir beyanı ve senedin teslimi ile veya ilgili pay senedinin ciro edilmesi ve devralana teslim edilmesi ile devredilecektir. Hamiline yazılı pay senetlerin devredilmesi ise senet zilyetliğinin devralana teslim edilmesi ile gerçekleşecektir.

Pay üzerinde tesis edilen rehin hakkı ise uygulamada yaygın bir şekilde alacaklılar tarafından talep edilen bir teminat türü olup teminat türleri içerisinde “aynı teminat” olarak ifade edilmektedir. Rehın hakkı, bir malvarlığı değeri üzerinde tesis edilerek rehin hakkı alacaklısına alacağın ifa edilmemesi halinde ilgili malvarlığı değerinin satılmasını talep etme ve satıştan elde edilecek tutarları alacağın ifa edilmesi için kullanma hakkı vermektedir.

TMK’de mutlak bir hak olarak düzenlenen rehin hakkı, alacaklıya sağladığı haklar bakımından sınırlı nitelik taşımaktadır. Bu nedenle de “sınırlı aynı hak” olarak nitelendirilmekte ve bu yönüyle rehin hakkı alacaklısına tali (ikincil) bir talep hakkı bahşetmektedir. Diğer bir deyişle, rehin hakkı sahibi olan alacaklının bu haklarını kullanabilmesi borcun ödenmemesi halinin varlığına bağlıdır ve alacaklı ancak borcun ödenmemesi halinde üzerinde rehin hakkı tesis edilen malvarlığı değerinin satışını talep edebilmektedir.

Anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilen rehin hakkı TMK’de yer alan “alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin hakkı” başlığı altındaki düzenlemelere tabi olarak yorumlanmaktadır. Fakat, doktrinde, senede bağlanmamış paylar üzerindeki bu hakkın alacak üzerindeki rehin hakkı mı yoksa hak üzerindeki rehin hakkı mı olduğuna dair tartışmalar mevcuttur. Bu doğrultuda, anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının, paya bağlı pay sahipliği hakları üzerinde tesis edileceği ve münferit bir alacak üzerinde tesis edilmeyeceği dikkate alınarak hukuki nitelik itibarıyla hak rehni olarak kabul edilmesi gerektiği söylenmelidir. Her halükârda, bu tartışma anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının uygulama alanına dair bir farklılık yaratmamaktadır.

Anonim ortaklık payının senede bağlanmış olması halinde ise, hukuki nitelik itibariyle bu pay senetleri kıymetli evrak niteliğinde olacak ve kıymetli evraka bağlanan sonuçlar pay senetleri için de uygulanacaktır.

Bu doğrultuda, anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkına TMK md. 954 ve 961 arasındaki hükümlerde düzenlenen “alacaklar ve diğer hakların rehni” düzenlemeleri uygulanacak ve bu hükümlerde düzenleme bulunmaması halinde ise TMK’de yer alan taşınır rehnine ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Senede bağlanmamış paylara ilişkin olarak TTK’de özel düzenlemeler bulunmaması nedeniyle bu payların rehnedilmesine ilişkin işlemlere TBK md. 183 hükmünde yer alan alacağın temlik hükümlerinin kıyasen uygulanması ile ulaşılabilecektir. Diğer yandan, pay senetlerinin varlığı halinde ise artık fiziken varlığı olan kıymetli evraklardan bahsedilebilecek ve TTK’de yer alan kıymetli evraklara ilişkin hükümler pay senetlerine de uygulanacaktır.

Anonim ortaklık payı üzerinde tesis edilen rehin hakkı, paya bağlı olan pay sahipliğinden kaynaklanan para ile ölçülebilir değere sahip malvarlıksal hakları kapsayacak olup paya bağlı olan yönetsel nitelikteki haklar rehin hakkı alacaklısı tarafından kullanılmayacaktır. Bu doğrultuda, malvarlıksal ve yönetsel nitelikteki pay sahipliği haklarını ayrı ayrı ele alarak bir inceleme yapılması gerekecek olup hangi koşullar altında hangi hakların rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilmesi belirlenmelidir.

Malvarlıksal nitelikteki pay sahipliği hakları, kâr payı hakkı, tasfiye payına katılma hakkı, rüçhan hakkı ve bedelsiz payları edinme hakkı olarak sıralanabilecektir. Kâr payı hakkı, anonim ortaklıkta paya bağlı temel haklardan biri olarak nitelendirilmekte olup payın hukuki semeresi olarak değerlendirilmelidir. Böylelikle, payın hukuki semeresi olan bu hakkın rehin hakkının kapsamında yer almadığı ve rehin hakkı sahibi tarafından kullanılamayacağı kabul edilmelidir. Fakat, kâr payının kuponlara bağlanması halinde bu kuponların da rehin hakkına konu olması ile kuponların temsil ettiği kâr payı hakkı rehin hakkı alacaklısı tarafından kullanılabilir. Diğer yandan, kâr payının kuponlara bağlanmaması halinde ise, kâr payının muaccel olması ile söz konusu hak yalnızca pay sahibi tarafından kullanılabilir fakat muaccel olmasına kadarki süreç içerisinde rehin hakkının kapsamına dahil edilmektedir.

Tasfiye payına katılım hakkının da kâr payına benzer nitelikte olduğu değerlendirilerek bu hakkın da muaccel olmasına kadarki süreçte rehin hakkı sahibi tarafından kullanılabilir olduğu ve muaccel olmasını takiben artık yalnızca pay sahibi tarafından kullanılması gerektiği kabul edilmelidir.

Pay sahipliğinden kaynaklanan diğer bir malvarlıksal nitelikteki hak ise yeni payları edinme hakkıdır. Rüçhan hakkı olarak da adlandırılan bu hakkın paya bağlı kök hakkı niteliğinde olduğu savunularak, rehin hakkının tesis edildiği sözleşmede veya ortaklığın esas sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe, yalnızca pay sahibi tarafından kullanılabilmesi doktrinde çeşitli yazarlarca değerlendirilmiştir.

Fakat, doktrinde bu hakkın mevcut payın genişlemesi sonucunda oluşan bir hak olduğu ve nitelik itibariyle yeni paylar çıkarıldığında mevcut pay üzerindeki rehin hakkının çıkarılan yeni payları kapsayan bir şekilde genişleyeceği de ileri sürülmüştür. Bu doğrultuda, yeni payların çıkarılması halinde rehin hakkı kapsamına dahil edilmesi gerektiği değerlendirilmelidir.

Bir diğer malvarlıksal hak olan bedelsiz payları edinme hakkı bakımından ise rüçhan hakkına benzer bir değerlendirme yapılarak ve mevcut payın genişlemesi görüşü kabul edilerek rehin hakkı kapsamına girmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Paya bağlı yönetsel nitelikteki haklar bakımından ise, genel kurula katılım veya oy kullanma gibi yönetsel nitelikte olan ve maddi bir değer ile ölçülemeyen bu hakların münhasıran pay sahibi tarafından kullanılabilmesi kabul edilmelidir. Fakat, herhalde, söz konusu hakların kullanımı taraflar arasında akdedilen rehin sözleşmesinde yer alan hükümler doğrultusunda rehin hakkı sahibine de bırakılabilecektir. Bu durumda, rehin hakkının devam ettiği süre boyunca söz konusu yönetsel nitelikteki haklar rehin hakkı alacaklısı tarafından kullanılabilcektir.

Anonim ortaklık payı üzerinde rehin hakkının tesis edilmesi için öncelikle taraflar arasında bir borçlandırıcı işlem yapılması ve sonrasında gerekli tasarruf işlemlerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Borçlandırıcı işlem, taraflar arasında ilgili paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine yönelik taahhüdün yer aldığı rehin sözleşmesinin

akdedilmesi ile olacaktır. Bu yönüyle, söz konusu borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığını ve tarafların açık veya örtülü irade beyanlarının uyuşması ile birlikte hüküm ifade edeceğini belirtmek gerekir. Bu noktada, rehin hakkı sahibinin tasarruf işlemi için gerekli olan tasarruf yetkisine de sahip olması aranmamaktadır. Fakat, rehin hakkına uygulanacak ilkelerden biri olan belirlilik ilkesinin gerektirdiği şekilde, söz konusu borçlandırıcı işlem öncesinde üzerinde rehin hakkı tesis edilecek malvarlığı değerinin, bu durumda anonim ortaklık paylarının, ayırt edici özellikleri ile birlikte belirli olması gerekmektedir.

Pay üzerindeki rehin hakkının nitelik itibariyle hak rehni olarak değerlendirilmesinden hareketle ve TMK md. 955 hükmü doğrultusunda söz konusu rehin sözleşmesinin yazılı şekil ile yapılması gerekmektedir. Bu hükümde belirtilen rehin sözleşmesinin tasarruf işlemi niteliğindeki “aynı sözleşme” olarak değerlendirileceği ve yukarıda bahsedilen borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinden ayrı olarak akdedilmesi gerekeceği kabul edilmelidir. Uygulamada çoğunlukla bu iki işlemin aynı rehin sözleşmesinde birleştirilmesi söz konusu olmaktadır. Tasarruf işlemi niteliğinde rehin sözleşmesinin yazılı şekil ile akdedilmesi, rehin hakkının aleni nitelik kazanması ve rehin hakkına uygulanacak diğer bir ilke olan alenilik ilkesine uygunluk bakımından önem arz etmektedir.

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının hukuka uygun bir şekilde tesis edilmesi için gerekli borçlandırıcı işlemin gerçekleştirilmesini takiben tasarruf işlemi niteliğinde olan yukarıda bahsedilen yazılı rehin sözleşmesinin akdedilmesi gerekmektedir. Payın senede bağlı olup olmadığına veya kayden izlenip izlenmediğine göre de yerine getirilmesi gereken tasarruf işlemleri farklılık arz edecektir. Bu halde, yazılı rehin sözleşmesinin akdedilmesi sırasında rehin hakkı tesis edecek pay sahibinin rehne konu paylar üzerinde tasarruf yetkisinin bulunması aranacak ve aksi halde rehin hakkı tesis edilemeyecektir.

Senede bağlanmamış paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi yazılı rehin sözleşmesinin akdedilmesiyle gerçekleşecek olup ek bir merasime gerek olmadan söz konusu paylar üzerinde rehin hakkı kurulmuş olacaktır. Bu ihtimalde, rehin hakkı tesis eden pay

sahibinin tasarruf yetkisinin bulunmaması halinde iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımları korunmayacak ve paylar üzerindeki rehin hakkının kurulmuş olduğundan bahsedilemeyecektir.

Senede bağlanmamış paylar üzerinde kurulan rehin hakkının, payları çıkartmış olan anonim ortaklığa bildirilmesi hukuken yerine getirilmesi gerekli bir işlem olmamakla birlikte ilgili bildirim yapılması paya bağlı hakların rehin hakkı sahibi tarafından kullanılması aşamasında ortaklık ve rehin hakkı sahibi arasındaki ilişki bakımından faydalı olabilecektir. Özellikle, senede bağlanmamış payların rehin hakkı tesis edilmesinden sonraki bir zamanda ortaklık tarafından senede bağlanması halinde, ortaklığın söz konusu senetleri pay sahibi yerine rehin hakkı sahibine teslim etmesi gerekliliği bakımından önem arz edebilecektir.

Bu noktada, söz konusu rehin hakkının ortaklık tarafından tutulan pay defterine kaydı da rehin geçerliliğini etkileyecek bir gereklilik olmamakla birlikte açıklayıcı nitelikteki bir kayıt olarak yerine getirilebilecektir.

Rehin hakkına konu edilecek payların senede bağlanmış olması halinde ise nama yazılı veya hamiline yazılı pay senetlerinden bahsedilebilecek olup bu pay senetleri üzerinde tesis edilecek rehin hakkına yönelik tasarruf işlemleri farklılık arz edebilecektir.

Hamiline yazılı pay senetlerinin zilyetliğinin rehin hakkı tesis edilmesi amacıyla rehin hakkı alacaklısına teslim edilmesi ile rehin hakkı kurulabilecek olup aynı zamanda yazılı rehin sözleşmesinin akdedilmesini takiben söz konusu pay senetlerinin rehin hakkı sahibine teslim edilmesi yoluyla da rehin hakkı tesis edilebilecektir. Bu noktada, hamiline yazılı pay senetlerinin zilyetliğinin pay sahibi, yani rehin hakkı tesis eden kişinin zilyetliğinde olmaması ve münhasıran rehin hakkı alacaklısının kontrolünde olması gerekmektedir. Aksi halde, rehin hakkı doğmayacaktır.

Hamiline yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olması ve TMK ve TTK'de yer alan kıymetli evraka ilişkin kuralların uygulanması nedeniyle hamiline yazılı pay senetlerini herhangi bir şekilde elinde bulunduran iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımları korunacak ve pay senetleri pay sahibinin iradesi olmadan elinden çıkmış olsa

bile söz konusu senetlerin zilyetliğini elinde bulunduran kişi lehine rehin hakkı kurulmuş olacaktır.

Nama yazılı pay senetlerinin varlığı halinde ise, söz konusu pay senetleri emre yazılı kıymetli evrak olarak değerlendirileceğinden bu senetlerin ciro edilmesi ve rehin hakkı sahibine teslim edilmesi ile rehin hakkı kurulmuş olacaktır. Bu amaçla, senet üzerine rehin cirosu veya beyaz ciro işlenerek işlem gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca, doktrinde, nama yazılı pay senetlerinin devrine kıyasen TBK md. 183'te yer alan alacağın temlik hükümlerinin kıyasen uygulanabilir olacağı kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu pay senetleri üzerindeki rehin hakkı, yazılı devir beyanının akdedilmesi ve senetlerin rehin hakkı sahibine devredilmesi ile de kurulabilmektedir. Bu noktada, yazılı rehin sözleşmesi akdedilmiş ise artık yazılı rehin sözleşmesi yazılı devir beyanı yerine geçecek ve ek bir işleme gerek kalmayacaktır.

Nama yazılı pay senetlerinin ciro edilerek rehin hakkı sahibine teslim edilmesi halinde, kıymetli evrak hükümleri uygulama alanı bulacak ve iyi niyetli üçüncü kişilerin hak kazanımları korunacaktır. Fakat, yazılı devir beyanı ve zilyetliğin teslimi yöntemi ile rehin hakkının tesis edilmesi halinde söz konusu nama yazılı pay senetlerini elinde bulunduran üçüncü kişilerin hak kazanımları korunmayacaktır.

Anonim ortaklıktaki nama yazılı payların devrinin TTK'de yer alan kanuni bağlam veya ortaklığın esas sözleşmesinde yer alan sözleşmesel bağlam niteliğindeki hükümler dolayısıyla kısıtlanabilecek olup bu halin varlığında söz konusu payları temsilen çıkarılan pay senetlerine "bağlı nama yazılı pay senetleri"nin varlığından söz edilebilecektir. Bu halde, ilgili bağlam hükümlerinin söz konusu paylar üzerinde rehin hakkı kurulmasına yönelik herhangi bir etkisi olmayacak fakat rehin hakkının paraya çevrilmesi aşamasında payların üçüncü bir kişiye devredilmesi halinde gündeme gelebilecektir. Bu doğrultuda, ilgili pay devrinin bağlam hükümleri dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gerekecektir.

Anonim ortaklığın esas sözleşmesinde nama yazılı payları temsilen gerçek nama yazılı pay senetleri çıkarılabileceğine dair bir hüküm bulunması halinde ilgili payları temsilen gerçek nama yazılı pay senetleri de çıkarılabilecektir. Bu halde, söz konusu pay

senetlerinin emre yazılı kıymetli evrak niteliğinden çıkarılıp nama yazılı şekle bürünmesi söz konusu olacaktır. İlgili pay senetleri üzerinde rehin hakkı tesisi ise yazılı devir beyanı ve zilyetliğin rehin hakkı alacaklısına teslimi ile mümkün olabilecektir. Emre yazılı kıymetli evrak niteliği ortadan kaldırıldığı için bu pay senetlerinin ciro ve zilyetliğin teslimi yöntemiyle rehin hakkına konu edilmesi mümkün olmayacaktır.

Anonim ortaklık payı üzerinde rehin hakkının tesis edilmesine ilişkin açıklamaları takiben çalışmanın ana konusu olan halka açık anonim ortaklık payının rehin hakkına konu olması hususundan ayrıca bahsetmek gerekecektir. Bu doğrultuda öncelikle, halka açık anonim ortaklık kavramı üzerinde durulmalıdır.

Halka açık anonim ortaklıklar, SerPK md. 3/e hükmünde tanımlanmakta olup halka arz edilen veya halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıklar SerPK'ye tabi olmakta ve halka açık statüsünü kazanmaktadır. Halka arz edilme kavramı SerPK'de düzenlenen halka arz prosedürünün işletilmesi ve SPK'nin onayının alınması ile gerçekleşecektir.

Halka arz edilmiş sayılma kavramı ise, SerPK md. 16/1 ve 16/3 hükümleri ile düzenlenmiş olup payları borsada işlem gören ortaklıklar ve pay sahibi sayısı beş yüzü geçen anonim ortaklıklar, herhangi bir halka arz prosedürü işletmeden veya SPK izni almadan halka açık statüsünü kazanmaktadır.

Anonim ortaklıklar halka arz edilerek veya yukarıda bahsedildiği üzere SerPK md. 16 hükmü doğrultusunda halka arz edilmeksizin halka açık anonim ortaklık niteliğini haiz olabileceklerdir. Halka açık anonim ortaklıkların paylarının borsada alım satıma konu edilmesi halinde ise payların satıldığı pazarlara göre "borsaya kote edilen" veya "borsada işlem gören" niteliğini haiz olması mümkündür.

Borsadaki kot içi pazarlarda payları işlem gören ortaklıklar borsaya kote edilen ortaklık ve borsadaki kot dışı pazarlarda işlem gören ortaklıklar borsada işlem gören ortaklık olarak adlandırılmaktadır.

Her halükârda, halka açıklık statüsünü kazanan anonim ortaklıkların SerPK'deki hükümlere tabi olması söz konusu olacağından burada ve ikincil mevzuatta yer alan

yükümlülükleri yerine getirmesi gerekecektir. Halka açık anonim ortaklıklar nitelik itibariyle TTK'de düzenlenen anonim ortaklıkların bir alt türü olup esasen TTK'deki hükümlere tabi olmaktadır. Fakat, SerPK'nin özel kanun niteliğinde olması nedeniyle SerPK'de düzenlenen hükümlerin bu ortaklıklara öncelikli olarak uygulanması ve SerPK'de düzenlenmeyen hususların varlığı halinde TTK'deki hükümler uygulanabilir olması söz konusudur.

Halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkı bakımından da yukarıda bahsedilen TMK, TBK ve TTK hükümleri uygulanabilirliğini korumakta olup SerPK'de bu yönde yer alan düzenlemelerin de ayrıca dikkate alınması gerekecektir.

SerPK'de yer alan kaydileştirme esasları uyarınca sermaye piyasası araçlarının MKK nezdinde tutulan kayıtlar üzerinden kayden izlenmesi esastır. Halka açık anonim ortaklık payları menkul kıymet niteliğinde olduğundan sermaye piyasası aracı tanımı kapsamında yer almaktadır. Böylelikle, söz konusu payların da kayden izlenmesi esas olup bu payları temsil eden pay senetlerinin varlığı halinde söz konusu senetler MKK'ye teslim edilmeli ve akabinde MKK tarafından imha edilmelidir. Kayden izlenen payların aynı zamanda kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı hususu doktrinde ayrıca bir tartışma yaratmış olmakla birlikte fiziki senet unsurunu kaybeden bu payların kaydi bir hak veya kıymet hakkı niteliğinde olduğunun kabulü gerekir.

Halka açık anonim ortaklıkların bazı paylarının borsada işlem görmemesi söz konusu olabilecek olup borsada işlem görmeyen bu payların da borsada işlem gören paylar ile birlikte kayden izlenmesi esastır. Fakat, halka açık statüsünü kazanan ortaklığın paylarının borsada işlem görmemesi de söz konusu olabilir. Bu durumda, ilgili ortaklığın paylarının kayden izlenmesine yönelik bir zorunluluk bulunmamaktadır.

MKK tarafından tutulan hesaplar üzerinden kayden izlenen payların devri ve bu paylar üzerinde tesis edilecek rehin hakkına ilişkin işlemlerin de kaydileştirme esasları doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerekecektir.

MKK, kaydileştirme işlemlerini gerçekleştirmek üzere yetkilendirilmiş kurum olmakla birlikte MKK bu faaliyetleri nezdinde bulunan üyeler ve açılan hesaplar üzerinden

yürütmektedir. Kaydi sistemdeki kayıtların usulüne uygun bir şekilde tutulması esas olup SerPK md. 81/5 hükmü söz konusu kayıtların yanlış veya hatalı tutulması halinde MKK ve üyelerinin sorumlu olduğunu düzenlemektedir. Bu noktada, her ne kadar hükmün lafzından anlaşılmasa da söz konusu kayıtların eksik veya hiç tutulmaması halinden doğan sorumluluğun da MKK ve üyelerinde olduğunun kabulü gerekmektedir. Söz konusu sorumluluk kusura dayalı bir sorumluluktur ve MKK ve üyelerin kusurları oranında sorumlu olacağı söylenmelidir.

MKK tarafından tutulan kayıtlar çerçevesinde izlenen halka açık anonim ortaklık paylarının hukuki işlemlere konu olması halinde bu kayıtların MKK nezdinde tutulan hesaplara ayrıca işlenmesi gerekmektedir. SerPK'deki ve Kaydileştirme Tebliği'ndeki hükümler çerçevesinde, söz konusu işlemler bakımından bu işlemlerin MKK'ye bildirileceği tarihin esas alınacağı belirtilmektedir.

Kayden izlenen payların konu olacağı hukuki işlemler söz konusu payların devri, bu paylar üzerinde hak tesis edilmesi gibi işlemler olabilecektir. Bu hukuki işlemler dikkate alındığında, üzerinde durulması gereken iki husus bulunmaktadır. Bu hususlar, kayden izlenen payların devrinin kısıtlanmasına yönelik olarak getirilebilecek bağlam hükümleri ile kayden izlenen payların aynı zamanda TTK hükümleri doğrultusunda ortaklık tarafından tutulan pay defterine kaydedilmesidir.

TTK'deki hükümler uyarınca uygulanacak bağlam hükümleri borsaya kote edilmiş nama yazılı paylar ve borsaya kote edilmemiş nama yazılı paylar bakımından farklılık göstermektedir. Kanuni bağlam hükümleri bakımından herhangi bir farklılık bulunmamakta olup esas sözleşmesel bağlam bakımından bu farklılıklar dikkate alınmaktadır. TTK'de düzenlenen kanuni bağlam hükümleri ile SerPK ve Kotasyon Yönergesi'nde yer alan hükümler birlikte değerlendirildiğinde, bedelleri nakden ödenmeyen halka açık anonim ortaklık payları borsaya kote edilemeyeceğinden bu hükümler borsaya kote paylar bakımından uygulanabilir değildir. Diğer yandan, borsaya kote edilmemiş halka açık anonim ortaklık payları bakımından ise uygulama alanı bulabilecektir.

Payları borsaya kote edilmiş halka açık anonim ortaklıklara uygulanabilecek esas sözleşmesel bağlam hükümleri bakımından TTK md. 495 hükmü getirilmiş olup payları borsaya kote edilmemiş anonim ortaklıklar bakımından ise TTK md. 493 vd. hükümleri uygulama alanı bulacaktır. TTK md. 495/1 hükmü uyarınca, anonim ortaklığın esas sözleşmesinde belirlenen ve sermayeye oranla belirli bir yüzdeyi ifade eden üst sınırın aşılması halinde ortaklığın yönetim kurulu pay devri ile yeni pay sahibi haline gelmiş kişinin tanınmasını reddedebilecektir. Ek olarak, TTK md. 495/2 hükmü ile böyle bir üst sınır belirlenmese de pay devri sonrasında yeni pay sahibi olan kişinin kendi bilgilerini ortaklığa iletmemesi halinde de ortaklık söz konusu pay sahibini tanımayı reddedebilecektir.

TTK'de yer alan hükümler uyarınca yukarıda özetlendiği şekilde düzenlenmiş olan bağlam hükümlerinin uygulaması, SerPK ve Kotasyon Yönergesi'nde yer alan hükümler tarafından engellenmektedir. Her ne kadar TTK'de borsaya kote edilmiş payların devrini engelleyebilecek esas sözleşmesel bağlam hükümlerinin belirli şartlar altında düzenlenebileceği kabul edilse de Kotasyon Yönergesi'nde yer alan hükümler doğrultusunda borsaya kote edilmiş payların belirli pazarlarda işlem görebilmesi için devrini herhangi bir nedenle sınırlandıran hükümlerin esas sözleşmelerinde yer almaması gerekmektedir.

Kayden izlenen paylara yönelik olarak getirilebilecek bağlam hükümlerinin varlığı halinde ise söz konusu paylar devredildiğinde yeni pay sahibinin ortaklığın yönetim kurulu tarafından tanınmaması söz konusu olabilecektir. Bu halde, ilgili paylar borsa aracılığıyla devralındıysa paya bağlı malvarlıksal haklar devir anından itibaren yeni pay sahibi tarafından kullanılabilir olup yönetsel hakların kullanımı ise yeni pay sahibinin ortaklığın yönetim kurulu tarafından tanınarak pay defterine kaydedildiği andan itibaren olacaktır. Payların borsa dışından devralınması halinde ise malvarlıksal haklar da yönetsel haklar gibi ortaklığın söz konusu devralan pay sahibini tanınması ve pay defterine kaydetmesi halinden itibaren kullanılabilir.

Kayden izlenen payların hukuki işleme konu olmasına yönelik olarak bahsedilmesi gereken diğer bir husus da söz konusu payların anonim ortaklık tarafından tutulan pay

defterine kaydedilmesidir. Anonim ortaklıklar bakımından ticari defter olarak kabul edilen pay defteri ortaklığın yönetim kurulunun sorumluluğunda olup ortaklığın paylarının devre veya başkaca işleme konu olması halinde söz konusu pay defterindeki kayıtların da bu yönde güncellenmesi gerekecektir. TTK’de pay sahiplerinin ve paylar üzerinde intifa hakkı sahiplerinin pay defterine kaydının yapılabileceği düzenlenmekte olup doktrindeki görüşler dikkate alındığında pay üzerindeki rehin hakkı sahiplerinin de pay defterine kaydedilebileceği kabul edilmelidir.

Bu noktada, kaydileştirme esasları çerçevesinde MKK nezdinde elektronik kayıtlar üzerinden izlenen anonim ortaklık paylarının ayrıca pay defterine kaydedilip kaydedilmeyeceği hususu önem arz etmektedir. Kayden izlenen paylar aynı zamanda “senede bağlanmamış” yani “çıplak” pay olduğundan TTK’deki hükümler doğrultusunda bu payların da ayrıca pay defterine kaydedilmesi gerekeceği kabul edilmelidir.

Bunun yanısıra, SerPK ve ilgili ikincil mevzuat hükümleri uyarınca halka açık anonim ortaklıkların kayden izlenen payları bakımından MKK’de tutulan kayıtların esas alınması gerektiğine dair çeşitli düzenlemeler mevcuttur. Bu doğrultuda, kayden izlenen paylara yönelik olarak pay defteri kayıtlarının tutulabileceğini fakat MKK nezdinde tutulan kayıtların esas alınması gerekeceğini belirtmek gerekir. Bu yönüyle, kaydileştirme esasları doğrultusunda MKK kayıtlarının varlığı ile pay defterindeki kayıtların işlevsiz hale geldiğini de ayrıca kabul etmek gerekmektedir.

Halka açık anonim ortaklık, kayden izlenen paylar ve bu payların hukuki işlemlere konu olması durumunda dikkate alınması gereken hususların akabinde, çalışmanın ana konusunu oluşturan halka açık anonim ortaklık payı üzerinde rehin hakkının kurulmasına yönelik açıklamalara yer vermek yerinde olacaktır. Belirtilmesi gereken bir husus şudur ki, payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların paylarının MKK nezdindeki kayıtlar aracılığıyla takip edilmesi zorunlu değildir. Bu nedenle, bu paylar bakımından halka kapalı anonim ortaklıkların payları üzerinde tesis edilecek rehin hakkına yönelik yukarıda değinilen hususlar dikkate alınacaktır.

MKK nezdinde kayden izlenen payların rehin hakkına konu olabilmesi için ise, öncelikle bu yönde bir borçlandırıcı işlem kurulması ve sonrasında gerekli tasarruf işleminin yerine getirilmesi gerekmektedir. Kayden izlenen payların nitelik itibariyle kıymet hakkı olduğu kabul edilerek söz konusu paylar üzerindeki rehin hakkının da TMK’de düzenlenen hak rehni hükümlerine göre yorumlanması gerekeceği kabul edilmelidir.

Ek olarak, SerPK md. 47 hükmü uyarınca sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine ilişkin özel düzenlemeler mevcuttur. Kayden izlenen payların sermaye piyasası aracı niteliği de bulunduğundan, SerPK’deki bu düzenlemeler de aynı zamanda kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkına uygulanabilir olacaktır.

Bu doğrultuda, kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilebilmesi için öncelikle söz konusu rehin hakkının tesisine ilişkin borç ve yükümlülükleri belirleyen borçlandırıcı işlem yapılmalıdır. Bu taraflar arasında akdedilecek yazılı rehin sözleşmesi olabileceği gibi açık veya örtülü bir şekilde de yapılabilecektir. TMK md. 955 ve SerPK md. 47/1 hükümleri doğrultusunda, söz konusu rehin hakkının tesis edilebilmesi için yazılı rehin sözleşmesi yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi herhangi bir şekle tabi olmamakla birlikte, bu hükümlerde yer alan rehin sözleşmesinin yazılı yapılması gerekeceği kabul edilmelidir. Bu yönüyle, söz konusu rehin sözleşmesi, “ayni sözleşme” niteliğinde olup tasarruf işlemi niteliği taşımaktadır.

Kayden izlenen paylar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine yönelik yazılı rehin sözleşmesinin akdedilmesini takiben yerine getirilmesi gereken ek merasimler mevcuttur. Bu ek merasimler, MKK nezdindeki kayıtların güncellenmesine yönelik işlemlerdir. Bu doğrultuda, rehin hakkının tesis edildiğini tevsik eden belgeler, yazılı rehin sözleşmesinin taraflarca akdedilmesini takiben derhal MKK’ye sunulmalıdır. MKK, söz konusu belgelerin incelenmesini takiben kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkına yönelik kayıtları payların takip edildiği hesaplara yansıtmaktadır.

Söz konusu rehin hakkı, kayden izlenen payların sahibi rehin hakkı tesis eden kişinin hesabına bağlı bir alt hesaba işlenebilecek olup alternatif olarak rehin hakkı sahibinin

açacağı hesap altındaki bir alt hesapta da izlenebilecektir. Rehin sözleşmesinin bu durumu açıkça düzenlemesi gerekmekte olup rehin sözleşmesinde bu hükümlerin yer almaması halinde söz konusu rehin hakkı pay sahibinin sahip olduğu hesabın altında açılacak bir alt hesapta izlenecektir.

Kayden izlenen paylar üzerindeki rehin hakkının taraflar arasında yazılı bir şekilde akdedilecek rehin sözleşmesinin akdedilmesiyle kurulacağı kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, rehin sözleşmesinin MKK'ye sunulması işleminin ve MKK nezdindeki kayıtların rehin hakkının kurulmasında kurucu etkisinin olmadığı ve söz konusu MKK kayıtlarının açıklayıcı nitelikte olduğunun kabulü gerekir. Bu doğrultuda, söz konusu MKK kayıtlarına güvenerek işlem yapan üçüncü kişilerin hak kazanımlarının korunmayacağı söylenmelidir.

MKK kayıtlarının hukuki niteliği, rehin hakkının kurulmasına yönelik olarak açıklayıcı nitelikte olsa da MKK kayıtlarının gerçekleştirilmemiş olması halinde uygulamada çeşili sorunlar çıkabilecektir. Özellikle, kayden izlenen paylar üzerinde art rehin hakkı tesis edilmesi halinde, önceki rehin hakkının MKK'ye bildirilmemesi ve kayıtlara işlenmemesi uygulamada sorun yaratabilmektedir. Bu halde, önceki rehin hakkının MKK kayıtlarına işlenmemesi ve art rehin hakkının MKK'ye bildirilmesi halinde her ne kadar iki rehin hakkının geçerliliğine hanel gelmeyecek olsa da söz konusu rehin haklarının paraya çevrilmesi aşamasına gelindiğinde önceki rehin hakkının MKK'ye bildirilmesi ve kayıtlara işlenmesi art rehin hakkından sonraki bir tarihte olacak ve paraya çevrilme aşamasında art rehin hakkı sahibinden sonra işlem görecektir ve öncelik hakkını kaybetmiş olacaktır.

Halka kapalı ve halka açık anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının tesis edilmesine ilişkin açıklamaların akabinde, söz konusu rehin hakkının sona ermesi ve paraya çevrilmesi aşamalarında da bahsetmek yerinde olacaktır. Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının sona ermesi sonucunu doğuran haller genel itibariyle rehin hakkının sona ermesi halleri ve anonim ortaklıklara özgü sona erme halleri şeklinde olabilecektir.

Rehin hakkı, güvencesini oluşturduğu alacağa bağlı olan feri bir hak olduğundan söz konusu alacağın herhangi bir nedenle sona ermesi halinde rehin hakkı da sona ermektedir. Alacağın ifa edilmesi, takas veya ibra işlemlerine konu olması halinde alacak sona ereceğinden, rehin hakkı da sona ermiş olacaktır. Fakat, alacağın kısmen sona ermesi halinde rehin hakkı kısmen sona ermeyecek olup rehin hakkına konu malvarlığı değerinin bir kısmının rehin hakkı sahibi bakımından geri verilmesi yükümlülüğü doğmayacaktır.

Ek olarak, borcun yenilenmesi veya borca yönelik bozucu şartın gerçekleşmesi hallerinde de söz konusu borç sona ereceğinden bu borcu temin etmek üzere tesis edilen rehin hakkının sona ereceği söylenebilecektir. Fakat, alacağın zamanaşımına uğraması halinde rehin hakkı sona ermeyecek, rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurulabilecektir.

Temeldeki alacağın borçlusunun değişmesi halinde ise rehin hakkı tesis eden rehin verenin bu değişikliğe yazılı bir şekilde onay vermesi halinde rehin hakkı sona ermeyecek ve devam edebilecektir. Fakat, rehin veren borçlunun değişmesini yazılı bir şekilde onaylamazsa rehin hakkının devam etmeyeceğini kabul etmek gerekir.

Benzer şekilde, rehin hakkı sahibi ve rehin veren sıfatlarının aynı kişide birleşmesi, rehin hakkı sahibinin rehin hakkından feragat etmesi veya rehin hakkı süresinin sona ermesi hallerinde de rehin hakkının sona ereceği kabul edilmelidir.

Üzerindeki rehin hakkı tesis edilen malvarlığı değerinin zilyetliğinin rehin hakkı sahibi tarafından kaybedilmesi halinde ise, söz konusu kaybın rehin hakkı sahibinin rızası dışında gerçekleşmesi ve zilyetliğin tekrar rehin hakkı sahibine tesis edilemeyecek olması hallerinde rehin hakkını sona erdireceği söylenmelidir. Bu sonuçlara yol açmayacak geçici zilyetlik kaybı hallerinde ise rehin hakkı askıda kalacak ve zilyetlik tekrar rehin hakkı sahibine geçtiğinde hüküm ifade etmeye devam edecektir.

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının sona ermesi sonucunu doğurabilecek anonim ortaklıklara özgü sona erme halleri de söz konusu olabilecek olup payların itfa edilmesi, pay sahibinin ıskatının söz konusu olması veya anonim ortaklığın sona ermesi halinde de rehin hakkının sona ermesi sonucunun doğabileceği söylenmelidir.

Pay üzerindeki rehin hakkının alacaklısına sağladığı temel güvence alacağın ödenmemesi halinde rehne konu malvarlığı değerinin satılması ve elde edilen tutarların alacağın tahsil edilmesi için kullanılması haklarıdır. Bu doğrultuda, pay üzerindeki rehin hakkını sona erdirecek diğer bir hal de rehne konu payların paraya çevrilmesidir. Paraya çevirme, genel itibariyle rehne konu malvarlığının üçüncü bir kişiye satılması ve bu satış sonucunda elde edilen tutarların rehin hakkının güvence altına aldığı borcun ödenmesi için kullanılmasından ibaret bir işlemdir.

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkı hukuki nitelik itibariyle hak rehni olarak kabul edilmeli ve buna uygun bir yorum yapılmalıdır. Fakat, İİK’de yer alan hükümler kapsamında hak rehninin paraya çevrilmesi ayrıca düzenlenmediğinden söz konusu rehnin paraya çevrilmesi, İİK’de yer alan teslim bağli taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanabilir olacak şekilde değerlendirilmelidir.

Rehnin paraya çevrilmesi aşamasında dikkate alınması gereken iki genel prensip mevcuttur. Bunlar, lex commissoria yasağı ve önce rehne başvurma kuralıdır. Lex commissoria yasağı, TMK uyarınca taşınmaz ve taşınır malvarlığı değerlerinin mülkiyetinin rehin hakkı sahibine devredilmesini yasaklayan bir kural olup taraflar arasındaki sözleşmelerde böyle bir hüküm öngörülmesi engellenmektedir. Esas itibariyle borçlunun menfaatini korumaya yönelik olarak getirilen bu yasak, borcun muaccel hale gelmesinden önceki bir dönemde taraflar arasında yapılacak bu yöndeki sözleşmeleri geçersiz kılmaktadır. Her halükârda, borcun muaccel olmasından sonra söz konusu malvarlığı değerinin rehin hakkı sahibine devredilmesi söz konusu olabilecektir.

Değiniilmesi gereken diğer bir kural da önce rehne başvurma kuralıdır. Bu kural icra hukukunun temel prensiplerinden biri olup alacağı güvence altına alan birden fazla teminat bulunması ve bu teminatlardan birinin rehin hakkı olması halinde uygulama alanı bulmaktadır. Bu durumda, rehin hakkının paraya çevrilmesinden sonra diğer teminatlara başvurulabilecek olup rehin hakkının paraya çevrilmesinden elde edilecek gelirlerin alacağı karşılamaya yetmemesi halinde kalan tutar için artık haciz yoluyla takip yapılabilecektir. Söz konusu kural emredici nitelikte olup aksinin taraflar arasında kararlaştırılmayacağı kabul edilmelidir.

İİK’de taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin prosedür ilamlı veya ilamsız takip yoluyla paraya çevrilme şeklindeki bir ayrıma tabi tutulmamıştır. Rehin hakkı sahibi halka açık anonim ortaklığın veya halka kapalı anonim ortaklığın senede bağlanmış payları üzerinde rehin hakkı sahibi ise, bu halde teslimine bağlı taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin kurallar uyarınca rehni paraya çevirebilecektir. Diğer yandan, rehin hakkı sahibinin rehin hakkının teminat altına aldığı alacağa ilişkin ilam niteliğinde bir karara sahip olması halinde ise ilamlı icra takibi yolu tercih edilebilecektir.

İlamsız icra takibi yolunun tercih edilmesi halinde, icra takibi, borçluya ve rehin hakkı tesis eden pay sahibinin üçüncü bir kişi olması halinde borçlu ile söz konusu pay sahibine takip talebinin iletilmesi ile başlatılabilecektir. Söz konusu takip talebi içerisinde üzerinde rehin tesis edilen payların ayırt edici bilgilerinin detayları ile birlikte belirtilmesi gerekmektedir.

Takip talebinin icra müdürlüğüne sunulmasını takiben, ilgili icra dairesi bir ödeme emri hazırlayarak borçluya veya rehin hakkı tesis eden pay sahibinin üçüncü bir kişi olması halinde borçlu ile söz konusu pay sahibine iletilecektir. Ödeme emrinin tebliğini takiben on beş gün içerisinde borcun ödenmemesi halinde takip kesinleşecek olup satış sürecine geçilebilecektir. Ayrıca, borçlu veya rehin veren pay sahibinin ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde itiraz etme hakkı bulunmakta olup bu halde itiraz bertaraf edilmedikçe satış işlemine geçilemeyecektir. Alacaklı İİK’de yer alan hükümler doğrultusunda itirazın kaldırılması, itirazın iptali, menfi tespit davası açılması veya istirdat talebi gibi yöntemlerle söz konusu itirazı bertaraf edebilecektir. İtirazın rehin hakkının varlığına ilişkin olması ve haliyle alacak hakkının varlığına ilişkin talebin kesinleşmesi halinde ise artık alacaklı rehnin paraya çevrilmesi yolundan vazgeçerek genel haciz yoluyla takibe devam edebilecektir.

Yukarıda ayrıca bahsedildiği üzere, alacaklının alacağına yönelik ilam niteliğinde bir kararının bulunması halinde ilamlı icra takibi yolu da tercih edilebilecek olup takip talebinin tebliğini takiben borçlunun icranın geri bırakılmasına yönelik bir kararının bulunmadıkça takip kesinleşecek ve satış işlemleri başlatılabilecektir.

İlamlı veya ilamsız icra takibi yollarından birinin tercih edilmesi ve takibin kesinleşmesi halinde satış işlemleri başlatılabilecek olup rehin hakkına konu malvarlığı değeri açık arttırma yolu, pazarlık yolu veya taraflar arasında özel satış yolunun kararlaştırılması halinde bu yolla satılabilecektir. İİK md. 114/1 uyarınca açık arttırma yoluyla satış kural olmakla birlikte İİK md. 119'da belirtilen durumların varlığı halinde pazarlık yoluyla satış da söz konusu olabilecektir.

Satış işlemlerinin tamamlanmasını takiben, satıştan elde edilen tutarlar takip masrafları çıkarılarak alacağın tahsil edilmesi amacıyla kullanılacaktır. Söz konusu tutarların alacağı karşılamaması halinde ise alacaklıya rehin açığı belgesi verilecek olup bu belge ile alacağın tahsil edilemeyen kısmı için alacaklı tarafından genel haciz yoluyla takip başlatılabilecektir.

Rehin açığı belgesi, kesin rehin açığı belgesi ve geçici rehin açığı belgesi şeklinde verilebilmektedir. Takip yolu devam ederken söz konusu alacağın karşılanamayacağı anlaşılmışsa geçici rehin açığı belgesi düzenlenebilecek olup söz konusu belge kullanılarak genel haciz yoluna başvurulması için takibin kesinleşmesi ve satış işlemlerinin tamamlanması gerekmektedir. Kesin rehin açığı belgesi ise üzerinde rehin hakkı tesis edilen malvarlığının satılamaması veya satışından elde edilen tutarların alacaklının alacağını karşılamaması hallerinde alacaklıya verilebilecektir.

Rehin hakkına konu malvarlığının özel satış yoluyla satılabilmesi için ise taraflar arasında bu yönde bir sözleşme yapılması gerekmektedir. Uygulamada, taraflar arasında akdedilen rehin sözleşmelerinde bu yönde hükümler kabul edilmekte olup pozitif hukuk uyarınca özel satış yoluna ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrindeki genel kabul, taraflar arasında bu yönde bir satış yolunun belirlenebileceğidir. Bu doğrultuda, icra hukuku bakımından herhangi bir şekilde yasaklanmamış olan özel satış yolunun taraflarca kararlaştırılabileceği ve bu satış yoluna ilişkin taraflar arasındaki menfaat dengesinin bir taraf lehine aşırı derecede bozulmaması gerektiği kabul edilmelidir.

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi haline uygulanan ve İİK’de yer alan genel hükümlere değinilmesinin akabinde, söz konusu paraya çevirme hükümlerinin halka açık anonim ortaklık payları bakımından yaratacağı özel durumlardan da ayrıca bahsedilmelidir.

Halka açık anonim ortaklığın kayden izlenen payları veya senede bağlanmamış çıplak paylarının rehne konu olması ve söz konusu rehin hakkının paraya çevrilmesi halinde icra müdürlüğünün söz konusu paylarının satışına ilişkin izlenecek prosedürü icra mahkemesine sorması gerekmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu payların açık arttırma ile satış veya pazarlık yoluyla satışının gerçekleştirilmesi veya haciz gibi başkaca tedbirler alınması söz konusu olabilecektir. Satış halinde söz konusu payları temsil eden pay senetleri bulunmayacağından senetlerin ciro edilmesi ve zilyetliğinin devredilmesi gibi ek merasimlere gerek olmayacaktır.

Halka açık anonim ortaklıkların paylarının senede bağlanması halinde ise yukarıda açıklanan ve İİK’de yer alan teslim bağli taşınır rehninin paraya çevrilmesi yöntemi uygulanabilir olacaktır. Bu noktada, satış halinde söz konusu senetlerin devrine ilişkin ciro ve zilyetliğin devri işlemlerinin satışı gerçekleştiren icra müdürlüğü tarafından yapılıp yapılamayacağı hususu tartışmalıdır.

Halka açık anonim ortaklığın kayden izlenen ve borsada işlem gören payları bakımından ise senede bağlanmamış paylara ilişkin esaslar uygulanabilir olacaktır. Söz konusu kayden izlenen paylara ilişkin İİK’de özellikli hükümler bulunmamaktadır. Diğer yandan, SerPK md. 13/7 hükmü ve Pay Piyasası Yönergesi uyarınca kayden izlenen payların resmi müzayede usulü ile paraya çevrilmesi gerekliliği düzenlenmektedir. Paraya çevirme işlemlerinin satış aşamasına gelmesi ile ilgili icra müdürlüklerinin BIST’e başvurarak söz konusu payların resmi müzayede yolu ile işlem gördükleri pay piyasalarında satılmasını talep etmesi gerekmektedir. Bu yol ile söz konusu payların değeri de işlem gördükleri piyasalarda belirlenen değeri olacaktır.

Anonim ortaklık payı üzerindeki rehin hakkının sona ermesi ile rehin hakkı sahibi olan alacaklının rehne konu malvarlığı değeri satılmasını talep etme ve satıştan elde edilecek tutarları alacağı tahsil edilmesi için kullanma hakkı ortadan kalkmaktadır.

Senede bağlı paylar üzerindeki rehin hakkının sona ermesi halinde söz konusu senetlerin rehin hakkı sahibi tarafından rehin veren pay sahibine teslim edilmesi gerekmektedir. Senede bağlı olmayan veya kayden izlenen paylar bakımından böyle bir zorunluluk bulunmamakta olup senede bağlı olmayan paylar bakımından ortaklığın pay defterinin ve kayden izlenen paylar bakımından ise MKK nezdinde tutulan kayıtların güncellenmesi gerekmektedir.



KAYNAKÇA

Faruk ACAR, Rehin Hukuku Dersleri, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.

Burak ADIGÜZEL, Sermaye Piyasası Hukuku, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

Murat Yusuf AKIN, Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.

Jale AKİPEK / Turgut AKINTÜRK / Derya ATEŞ, Eşya Hukuku, 2. Baskı, Beta Basım, İstanbul 2018.

Batuhan AKKUŞ, Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Edinen Ayni Teminatlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2020 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Melis ALKAN, Anonim Ortaklıkta Pay Üzerindeki Rehnin Paraya Çevrilmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2009 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Müge ALTINAY, Sermaye Piyasası Mevzuatının Teminata İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul 2020 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Merve ARDIÇ TÜKEN, Mevduat Rehni, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2023 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Ramazan ARSLAN / Ejder YILMAZ / Sema TAŞPINAR AYVAZ / Emel HANAĞASI, İcra ve İflas Hukuku, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.

Birce ARSLANDOĞAN, Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takip Yapma Zorunluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.

Halil ARSLANLI, “Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği”, İÜHFM, Cilt: 23, Sayı: 3-4, İstanbul 1958, s. 248 – 290.

İbrahim AŞIK / Yakup ORUÇ / Ozan TOK / Ömer Faruk SAÇAR / Recep AŞİT, İcra ve İflas Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Özlem ATA, “Borsaya Kote Edilmiş Nama Yazılı Payların Devri”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:16, S:2, 2019, s. 1 – 30. (Nama Yazılı Payların Devri)

Özlem ATA, Sermaye Piyasası Hukukunda Alım Satım Aracılık Faaliyetlerinde Yatırımcının Korunması, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020. (Sermaye Piyasası)

Melisa Sevinç ATILGANER, Anonim Şirket Payının Rehni, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2022 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Mehmet AYAN, Eşya Hukuku, Cilt: III (Sınırlı Ayni Haklar), 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Aydın AYBAY / Hüseyin HATEMİ, Eşya Hukuku Dersleri, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1981.

Şirin AYDINCIK, “Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temlik”, İÜHFM, Cilt: LXIV, S: 6, Y: 2006, s.131 – 194.

Fatih AYDOĞAN, “Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı ve Kaydileştirilmesi”, Mehmet Helvacı (edt.), Necdet Uzel (edt.), Numan Sabit Sönmez (edt.), Ahmet Özsoy (edt.), Türk Ticaret Hukuku Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 123 – 139.

Tolga AYOĞLU, Sermaye Piyasası Hukukunda Halka Arz Kavramı ve Halka Arza Aracılık Sözleşmeleri, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008.

Mehmet BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, 17. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2024.
(Ortaklıklar Hukuku)

Mehmet BAHTİYAR, Sermaye Piyasası Hukukuna Giriş, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019. (Sermaye Piyasası)

Erman BENLİ, Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmeleri, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Hukuk Bölümü, Ankara 2017 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Elif BERKTAŞ YÜKSEL, Türk Hukukunda Saf İnançlı İşlemler, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.

Fatih BİLGİLİ / Ertan DEMİRKAPI, Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Basım, Dora Yayıncılık, Bursa 2024.

Serap BOĞA, Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Anonim Ortaklıklarda Hisse Devri, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Mersin 2010 (yayımlanmış yüksek lisans tezi).

Nevzat BOZTAŞ, “Lex Commissoria Yasağının İnançlı İşlemler ve İcra Sözleşmeleri Bağlamında Değerlendirilmesi”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 2, 2017, s. 209 – 252.

Ali Cem BUDAK, İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009.

Erol CANSEL, Türk Menkul Rehni Hukuku, Cilt: I (Teslim Şartlı Menkul Rehni), 1. Basım, Sevinç Matbaası, Ankara 1967.

Mustafa Halil CONKAR, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının İspatlanması, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.

Pınar Başak COŞGUN, “Anonim Ortaklıklarda Hamiline Yazılı Pay Senetleri”, Pınar Başak Coşkun (edt.), Barkın Özyurt (edt.), Yağmur Öykü Yönet (edt.), III. Genç Hukukçu

Araştırmacılar Sempozyumu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2022, s. 359 – 393.

Merve ÇAĞLAK, Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

Yusuf ÇALIŞKAN, “UNIDROIT’nın Özel Hukuka İlişkin Çalışmalarına Genel Bir Bakış”, Public and Private International Law Bulletin (PPIL), C: 41, S: 2, 2021, s. 463 – 481.

Seda İrem ÇAKIRCA, Adi Alacakların Rehni, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.

Ersin ÇAMOĞLU, Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2023.

Ali Atakan ÇARDAK, Anonim Şirkette Pay Rehni, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2022 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Uğur ÇEBİ, Anonim Ortaklık Payının Rehni, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2015 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Hüseyin Bahadır ÇOLAK, “Anonim Ortaklık Payı Üzerinde Kurulan Rehin Hakkına İlişkin Bazı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XXXVII, S: 3, 2021, s. 139 – 177.

Barış DEMİRSATAN, “Medeni Kanuna Göre Senede Bağlanmamış Alacak Rehni Kapsamında Rehinli Alacaklının Paraya Çevirme Bakımından Olanakları”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 7, S: 1, 2021, s. 161 – 185.

Zeliha DERELİ, Lex Commissoria Yasağı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2009 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Hande Gizem DEYNEKLİ, Anonim Ortaklıklarda Pay Devrine İlişkin Kanuni Sınırlanmalar, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul 2018 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

R. Murat DÖNMEZ, Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Haczi ve Paraya Çevrilmesi, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.

Ece Ayça EKER, “Lex Commissoria Yasağı ve Uygulama Alanı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 29, S:1, 2021, s. 133 – 178.

Ercüment ERDEM, “Nama Yazılı Hisse Senetlerine İlişkin Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar ve Yeni TTK’nın Çözümleri”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler – Tartışmalar), 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2011, s. 97 – 131.

Mehmet Serkan ERGÜNE, “Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, İÜHFİM, C: LXXIV, S: 2, 2016, s. 739 – 755.

Hasan ERMAN, Eşya Hukuku Dersleri, 4. Basım, Der Yayınları, İstanbul 2013.

Şeref ERTAŞ, Eşya Hukuku, 11. Baskı, Barış Yayınları, İzmir 2014.

Mine ERTURGUT, İcra ve İflas Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2000.

Turhan ESENER / Kudret GÜVEN, Eşya Hukuku, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.

Y. Can GÖKSOY, Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001.

Nazlı GÖREN ÜLKÜ, İcra Hukukunda Ödeme Emri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2006 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Oğuz İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, Yasa Yayınları, İstanbul 1989.

İlhan HELVACI, “Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni”, Borçlar Hukuku, Miras Hukuku ve Eşya Hukukuna İlişkin Hukuki Mütalaalar, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 597 – 616.

Irmak HIZLI, Anonim Şirket Payları Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2020 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Onur KALKAN, Anonim Şirketlerde Hisse Haczi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2009 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Ali İhsan KARACAN / Esra ERİŞİR KARACAN, Sermaye Piyasası Araçları, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2021.

Ali İhsan KARACAN, Sermaye Piyasasında Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri, Krediler ile Teminat Sözleşmeleri, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2021.

Sami KARAHAN, Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1991.

Sami KARAHAN / Özlem KARAMAN COŞGUN, Şirketler Hukuku, 1. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya 2012.

Özlem KARAMAN COŞGUN, Anonim Şirketin Tasfiyesi, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

Abdurrahim KARSLI, İcra ve İflas Hukuku Esasları, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022.

Şaban KAYIHAN, Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Abuzer KENDİGELEN, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, Beta Yayınları, İstanbul 1994.

Abuzer KENDİGELEN / İsmail KIRCA, Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024.

Emrullah KERVANKIRAN, Anonim Şirketlerin Tasfiyesi, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.

Damla KESKİN ŞERBETCİOĞLU, Yediemin Sözleşmesi Yoluyla Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Kurulması, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Mehmet KILIÇ, “Anonim Ortaklıklarda Pay Rehni”, Bankacılar Dergisi, S: 71, 2009, s. 66 – 77.

Evren KILIÇOĞLU, İcra Sözleşmeleri, 1. Baskı, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2005.

Güventürk KIZILYEL, Sermaye Piyasası Mevzuatında Anonim Ortaklıkların Pay Devri Sınırlamaları, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul 2018 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Ecem KİRKİT, “Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Senetleri Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 71, S: 4, 2022, s. 1481 – 1507.

Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt: I, Filiz Kitabevi, İstanbul 2008.

Himmet KOÇ, Anonim Şirket Paylarının Sınırlı Ayni Haklara Konu Olması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2022 (yayımlanmamış doktora tezi).

Orhan Emre KONURALP, “Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, C: 16, S: Özel Sayı, 2015, s. 2855 – 2880.

Döne Nurdan KORKMAZ, İcra Hukukunda Rehin Açığı Belgesi, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Turhan KORKMAZ / Ali CEYLAN, Sermaye Piyasası Temel Konular, 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2020.

Huriye KUBİLAY, “Kaydileştirilmesi Gereken Pay Senetlerini Merkezi Kayıt Kuruluşuna Teslim Etmeyen Kişilerin Hukuki Durumu”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XVII, S: 1-2, 2013, s. 805 – 829.

Huriye KUBİLAY, “Kambiyo Senetlerinin Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 3, S: 1 – 4, 1987, s. 500 – 513.

Baki KURU / Burak AYDIN, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.

Aslı MAKARACI BAŞAK, Taşınır Rehni Sözleşmesi, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.

Çağlar MANAVGAT, Hukuki Bakımdan Halka Açık Anonim Ortaklıklar, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016. (Halka Açık Anonim Ortaklıklar)

Çağlar MANAVGAT, “Sermaye Piyasası Kanununun 10/A Maddesi Hükmüne Göre Kaydi Sistemin Esasları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 50, S: 2, 2001, s. 159 – 191. (Kaydi Sistem)

Tekin MEMİŞ / Gökçen TURAN, Sermaye Piyasası Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Cansu METE, “Taşınır Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, C: 19, S: Özel Sayı, 2017, s. 1439 – 1471.

Erdoğan MOROĞLU, Makaleler I, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul 1999. (Makaleler I)

Erdoğan MOROĞLU, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018. (Sermaye Artırımı)

Şafak NARBAY, Anonim Ortaklıkta Pay Defteri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.

Burçin NARMIŞ, Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi ve Bu Takipte Sıra Cetveli ile Rehin Alacaklısının Korunması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2022 (yayımlanmamış doktora tezi).

Haluk Nami NOMER, “Teminat Amaçlı Vefalı Satışlar ile İnanç Sözleşmeleri ve Lex Commissoria Yasağı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 22, S: 3, 2016, s. 2007 – 2015.

Haluk Nami NOMER / Mehmet Serkan ERGÜNE, Eşya Hukuku, 10. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.

Kemal OĞUZMAN / Özer SELİÇİ / Saibe OKTAY ÖZDEMİR, Eşya Hukuku, 26. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2024.

Saibe OKTAY ÖZDEMİR, “Teminat Amaçlı Alacak Devri ve Toptan Temlik Sözleşmeleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 57, S: 1 – 2, 1999, s. 265 – 300.

Işık ÖNAY, Yenileme, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

İbrahim ÖZBAY / Ferhat ÇELİK, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, Türkiye Adalat Akademisi Dergisi, S: 34, Y: 9, 2018, s. 1 – 36.

Seda ÖZMUMCU, Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2004 (yayımlanmış doktora tezi).

Fırat ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku, 27. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.

Şafak PARLAK BÖRÜ, “Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşleme Devri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 128, 2017, s. 231 – 272.

Hakan PEKCANITEZ, “Borçlunun Talebiyle Satış”, Makaleler Cilt III, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 601 – 628.

Hakan PEKCANITEZ / Oğuz ATALAY / Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN / Muhammet ÖZEKES, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 11. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024.

Reha POROY / Ünal TEKİNALP / Ersin ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku, Cilt: I, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021. (Cilt I)

Reha POROY / Ünal TEKİNALP / Ersin ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku, Cilt: II, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2023. (Cilt II)

Reha POROY / Ünal TEKİNALP, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 24. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021.

Hasan PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt: II, Adalet Yayınevi, Ankara 2018. (Şirketler Hukuku)

Hasan PULAŞLI, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul 2023. (Kıymetli Evrak)

Öz SEÇER, “Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Üzerinde Rehin Tesisi ve Hükümleri”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C: 9, S: 105 – 106, 2013, s. 168 – 192.

Emre SELÇUK, “Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Rehin Konusu Taşınıra İlişkin Özellikler”, İstanbul Barosu Dergisi, C: 90, S: 2016/1, 2016, s. 209 – 219.

Rona SEROZAN, Eşya Hukuku, Cilt: I, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.

Ali Murat SEVİ, Anonim Ortaklıkta Payın Devri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004. (Pay Devri)

Ali Murat SEVİ, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2013. (Sermaye)

A. Lale SİRMEN, Alacak Rehni, 1. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1990. (Alacak Rehni)

A. Lale SİRMEN, Eşya Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018. (Eşya Hukuku)

Yusuf Ziyaeddin SÖNMEZ, “Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmeleri”, Korkut Özkorkut (edt.), 6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Işığında Sermaye Piyasası Hukuku Sempozyumu, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017, s. 247 – 417.

Zeynep Damla TAŞKIN, Mevduat Rehni Özelinde Alacak Rehni, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.

Fahiman TEKİL, Anonim Şirketler Hukuku, 1. Baskı, Tekil Yayıncılık, İstanbul 1993.

Ünal TEKİNALP, “Evraksız Kıymetli Evrak veya Kıymet Haklarına Doğru”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XIV, S: 3, 1988, s. 1 – 16. (Evraksız Kıymetli Evrak)

Ünal TEKİNALP, “İki Güncel Sorunun Çözümünde Teorik Yaklaşım Denemesi: AO Tipi İçinde Sınıf Değiştirme – Kayıtlı Sermaye Sisteminde Çıkarılan Sermayenin Tescilinin Hukuki Niteliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: 17, S: 2, 1993, s. 29 – 37. (AO Tipi Sınıf Değiştirme)

Ömer TEOMAN, “Bağlı Nama Yazılı Pay (Senedi) ve Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramları Üstüne Düşünceler”, Tüm Makalelerim Cilt I-II, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 51 – 64.

Önder TOPAL, “Senede Bağlanmamış Anonim Şirket Payının Haczi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65, S: 4, 2016, s. 2977 – 3016.

Gökçen TOPUZ, Hisse Haczi ve Satışı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2008 (yayımlanmamış doktora tezi).

Hatice Ebru TÖREMİŞ, Türk ve Ticaret Kanunu Tasarısı ve Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Nama Yazılı Payların Borsa’da Devri, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara 2008, <https://spk.gov.tr/yayinlar/kurul-yeterlik-etutleri/kurul-yeterlik-etutleri> (e.t. 21/05/2025).

Burcu Ece TUNA, Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İzmir 2008, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Asuman TURANBOY, “2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na 4487 sayılı Kanunla Eklenen 10/A Maddesine Göre Kaydi Değer Düzenlemesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 48, S: 1, 1999, s. 39 – 55. (Kaydi Değer)

Asuman TURANBOY, “6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Sermaye Piyasası Aracı ve Menkul Kıymet Kavramları”, Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 1285 – 1286. (Menkul Kıymet)

Asuman TURANBOY, Varakasız Kıymetli Evrak, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1998. (Varakasız Kıymetli Evrak)

Ercan URKAN, Kaydileştirilen Halka Açık Anonim Ortaklık Pay Senetleri Üzerinde Ayni Hak Tesisi, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara 2005, <https://spk.gov.tr/yayinlar/kurul-yeterlik-etutleri/kurul-yeterlik-etutleri> (e.t. 21/05/2025).

Necdet UZEL, Anonim Ortaklıkta Esas Sözleşmesel Bağlam, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.

Atilla UZUN, Kaydi Sistemde Payın Devri, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul 2017 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Hüseyin ÜLGEN / Mehmet HELVACI / Arslan KAYA / N. Füsün NOMER ERTAN, Kıymetli Evrak Hukuku, 14. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

Mücahit ÜNAL, “Kaydi Sisteme İlişkin 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 18, S: 2, 2012, s. 819 – 836. (Kaydi Sistem)

Mücahit ÜNAL, “Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 19, S: 1, 2011, s. 225 – 270. (Sermaye Piyasası)

Mücahit ÜNAL, Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011. (Kaydileştirme)

Oğuzhan ÜNSAL, Rehinli Eşya Üzerindeki Menfaatlerin Sigortalanması ve Hukuki Sonuçları, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

Oğuz Kürşat ÜNAL, Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı, 1. Baskı, Özgür İletim, Ankara 2005. (Sermaye Piyasası Hukuku)

Pınar YALIN, Sermaye Piyasalarında Menkul Kıymet Kaydileştirilmesi ve Türkiye Uygulaması, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Entitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2006 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Veliye YANLI, Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul 2005.

Veliye YANLI / Gül OKUTAN NILSSON, “Kaydileştirilmiş Paylar Bakımından Pay Defteri Gerekli Midir?”, Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 1327 – 1347.

Abdüssamet YILMAZ, Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020. (Pay Rehni)

Asuman YILMAZ, Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciroosu ve Rehin Ciroosunun Teminat İşlevi, GSÜHFD, S: 2011/2, Y: 2011, s. 207 – 308.

Halil Ahmet YÜCE, Rehin Hakkının Teminat İşlevi Bakımından Alacaklının Rehin Konusu Eşyayı Paraya Çevirme Yetkisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 2023 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

İbrahim Çağrı ZENGİN, “Halka Açık Anonim Ortaklığın Tanıtılması, Halka Açık Anonim Ortaklık Statüsünün Kazanılması ve Kaybı”, Mehmet Helvacı (edt.), Necdet Uzel (edt.), Numan Sabit Sönmez (edt.), Ahmet Özsoy (edt.), Türk Ticaret Hukuku Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 85 – 103.

Elektronik Ađ Adresli Kaynaklar

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

<https://dergipark.org.tr/tr/>

<https://www.jurix.com.tr/>

<https://kazanci.com.tr/>

<https://legalbank.net/>

<https://www.lexpera.com.tr/>

<https://www.unidroit.org/about-unidroit/overview/>

[https://www.unidroit.org/english/conventions/2009intermediatedsecurities/convention.p
df](https://www.unidroit.org/english/conventions/2009intermediatedsecurities/convention.pdf)

<https://spk.gov.tr/>